

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व. २०७५/०७६-२०७७/०७८)

परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३, रोल्पा
(साविक इरिवाड गा.वि.स. वडा नं. ५ देखि ९ सम्म)

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा संलग्न संस्थाहरु

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
काठमाडौं, नेपाल

तथा

International Fund for Agricultural Development (IFAD)
कृषि विकासको निम्ती अन्तराष्ट्रिय कोष

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रकृयामा सहजीकरण गर्ने संस्था

रुपान्तरण नेपाल
पो.ब.नं. ७३४५, काठमाडौं
फोन नं. ०१-४९५४९४९

गाउँपालिका अध्यक्षको मन्त्रव्य तथा शुभकामना

परिवर्तन गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

प. न. प्रदेश, नेपाल

पुतलान्धौर, रोल्पा

प. स: २०७५/०५६

च. स: ७०२६

मिति: २०७४/१२/१५

शुभकामना

विश्वव्यापी चुनीतीको रूपमा देखा परेको जलवायु परिवर्तन एक विश्वित प्रक्रिया भएतापनि बहुदो औद्योगिकीकरण, बन विनाश, अध्यवस्थित शहरीकरण, साधारी साधनको बहुदो प्रयोग आदि जस्ता मानवीय क्रियाकलापहरूका कारणले यदी हरितगृह र्घासहरूको उत्तरानन्मा बढ़ि भई पूर्वी ताले कम तीव्र भएको तथा बैज्ञानिकहरूले गरिएको का छन्। जलवायु परिवर्तनको असरबाट समारका छनी-गरीब, विकसित-अविकसित सबै मूलुक र व्याहारिक विविन्दाहरू प्रभावित हुने भएतापनि प्राकृतिक ओत मात्र निर्भर रहने नेपाल जस्तै कम विकसित गरीब राष्ट्रहरूका विषयमा सम्झौतायमा अफ थेरै अमरम्या पार्ने देखिन्दू। जलवायु परिवर्तनको इटिकोणले उच्च ग्रामीणान्मा रोल्पा जिल्लामा पनि यस परिवर्तन गाउँपालिकामा पनि देखाका अन्य भू-प्राणीहरूमा जस्तै तापकम र वर्षाको प्रकृति तथा प्रवृति (प्रतिवृद्धि, अनावृद्धि, स्थग्नवृद्धि) मा परिवर्तन भईरहेको स्वेच्छार महावृत्त गरिएको छ। सम्झौता पार्ने, गर्नी बहुने, जाडोका दिनहरू घट्ने, पानीको मुख्यहरू भुक्ने, बाहो/पहिरोका घटनाहरू वैरै आउने, बन जंगल तथा लेतबारीमा भिजाहा प्रजातीहरू बहुने जस्ता प्रकोपहरू यस गाउँपालिकामा पनि हरेक वर्ष बहुदै गर्दैरहेका छन्। जसले यदी जीविकोपार्जनको लाभ नाहिने ओत तथा पूर्वाधारहरूमा समेत नकारात्मक प्रभावहरू देखिन थालिसकेका छन्।

यसी सम्भवमा यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि समेतना अभिवृद्धि गर्ने र जलवायु परिवर्तनबाट उत्पन्न प्रभावित समुदाय र धरधुरीहरूको अनुकूलन आमताको बढ़ि गरी जलवायु परिवर्तनको असरलाई न्युनिकरण गर्न गाउँपालिकामा रहेका सबै सरोकारबाला, जलवायु परिवर्तनमा प्रभावित धरधुरीहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा यस गाउँपालिकाका सम्पूर्ण बडाहरूको अनुकूलन कार्ययोजना निर्माण भई कार्यान्वयन प्रक्रियामा प्रवेश गरेको जानकारी पाठ्याङ्क अस्त्वन्तै खुसी भएको छु।

यस परिवर्तन गाउँपालिकाका सम्पूर्ण बडाहरूको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तथारीको प्रक्रियामा आर्थिक सहयोग गर्ने बन तथा बातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतको पहाडी बाधा किसानका लागी अनुकूलन आयोजना, कार्ययोजना निर्माण प्रक्रियामा सहजीकरण गरी सहयोग गर्ने रूपान्तरण नेपाल र बन प्रक्रियामा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपले संलग्न सबै सघ सम्म्या, जन प्रतिनिधित्व तथा व्यक्तिहरूलाई प्रन्दित आपन गर्न चाहान्दू।

अन्तमा, यस गाउँपालिकाका सम्पूर्ण बडाहरूमा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाहरू तथार भई कार्यान्वयन प्रक्रियामा रहेकोमा सम्पूर्ण बासिन्दाहरूलाई बडाई जापन गर्ने यफल कार्यान्वयनको अधिक सुभकामना प्रकट गर्दै यि कार्ययोजनाहरू कार्यान्वयनको लाभ आवश्यक सहयोगका लागी याउँपालिका सदैव तत्पर रहने जातकारी गराउछु। धन्यवाद!

निर्वाचित गाउँपालिका
प्रमुखहरू डाकी
अध्यक्ष

बडा अध्यक्षको मन्तव्य तथा शुभकामना

परिवर्तन गाउँपालिका
३० नं बडा कार्यालय
ललितपुर, दोल्पा
५७३५ प्रदेश, नेपाल

प. स. २०७५ / ०३६

च. नं ४३१

मिति २०७५/७/१५

विषय : स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको सम्बन्धमा

विकास प्रक्रिया सर्गे भएका बन विनाश, अच्छाइकृत शहरिकरण, सवारी साधनको बढावो प्रयोग, औद्योगिकरण, हारि गृह स्थानहरूको बढावी उत्खार्तन आदि जस्ता विभिन्न मानविय कृयाकलापहरूले गर्दा अहिसे पृथ्वीको तापञ्चम बढाउ गएको कुरा प्रमाणित भईसकेको छ । संसारको प्रभुसु समस्याको विषय बनेको जलवायु परिवर्तन बाट संसारका धर्मी, गरीब, विक्रमित, अविक्रमित सबै मूल र त्यहाका बासिन्दाहरू प्रभावित हुने भएता पनि प्राकृतिक ओत मात्रि निर्भर तराप्तो जस्ता कम विक्रमित भुलुकला विभिन्न समुदायमा यसले भनै समस्या पाने देखिन्दू । नेपालका अन्य भुमागमा जस्तै यस बढामा पनि दिन प्रतिदिन तापकम र वर्षाको प्रवृत्ति तथा प्रवृत्तिमा यरक परेको कुरा सबैले महत्वात् शरिरोका छन् । समयमा पारी नपर्ने, गर्मि बढने, पारीका मुहानहरू सुनेन, बाढी पतिरो आउने जस्ता प्रकोपहरू हरेकत वर्षे बढाउ बढाउहेका छन् ।

यसै सन्दर्भमा यस बडामा वसोवास गर्ने समुदायहरूलाई जलवायु परिवर्तन समान्य सबैतना अभिवृद्धि गर्ने र जलवायु परिवर्तन बाट प्रभावित समुदाय र घरधुरीहरूको अनुकूलन समर्ताको विकास गर्ने बढामा रहेका सबै सरोकारबाला र प्रभावित घरधुरीहरूको प्रत्यक्ष सहभागितमा यस अनुकूलन कार्ययोजना निर्माण गरिएको छ ।

यस परिवर्तन गाउँपालिका बहा. न. ३ को सुवृद्ध स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तथारीको प्रक्रियामा आर्थिक सहयोग गर्ने बन तथा वालावरण मन्त्रालय अन्तर्गतको पहाडी साना किसानका लागि अनुकूल आयोजना (ASHA) , कार्ययोजना निर्माण प्रक्रियामा सहभागकरण गर्ने रुपान्तरण नेपाल र यस प्रक्रियामा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपले सलग सबै व्यक्ति तथा संघ सम्बाहरूलाई धन्यवाद जापन गर्ने चाहान्दू ।

अन्तमा यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयन प्रक्रियामा समेत सबै सरोकारबाला सहयोगी निकाय, संघ सम्बाहरूको सहयोग र सहकार्यको अपेक्षा गर्नेछ ।

नमूद
प्रियांगी डाँगी
(बडा अध्यक्ष)
अध्यक्ष

संक्षिप्त शब्दावलीहरू

संक्षिप्त रूप (नेपालीमा)	संक्षिप्त रूप (अंग्रेजीमा)	विस्तृत रूप (नेपालीमा)	विस्तृत रूप (अंग्रेजीमा)
	ASHA	पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना	Adaptation for Smallholders in Hilly Areas
	IFAD आइफाड	कृषि विकासको निम्ति अन्तर्राष्ट्रिय कोष	International Fund for Agriculture Development
सा.व.	CF	सामुदायिक वन	Community Forest
सा.व.उ.स.	CFUG	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	Community Forest User Group
जि.स.स.	DCC	जिल्ला समन्वय समिति	District Coordination Committee
	GIS	भौगोलिक सूचना प्रणाली	Geographic Information System
गा.वि.स.	VDC	गाउँ विकास समिति	Village Development Committee
गा.पा.		गाउँपालिका	Rural Municipality
न. पा.		नगरपालिका	Municipality
लापा	LAPA	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	Local Adaptation Plans for Action
नापा	NAPA	राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम	National Adaptation Programme of Action
स. ग्रा. ले .	PRA	सहभागितामूलक ग्रामिण लेखाजोखा	Participatory Rural Appraisal
लैससास	GESI	लैंगिक समानता तथा समाजिक समावेशकरण	Gender Equality and Social Inclusion

शब्दावलीहरू:

1. Weather (मौसम):

पृथ्वीको वायुमण्डलमा हरेक दिन परिवर्तन भई रहने तापक्रम, वर्षा, वायुको चाप, आद्रता आदिको अवस्थालाई मौसम भनिन्छ। यो प्रत्येक दिन, हप्ता र महिनामा परिवर्तन भईरहन्छ।

2. Climate (जलवायु वा हावापानी):

लामो अवधिको (करिव ३० वर्ष) मौसमको सरदर अवस्थालाई जलवायु भनिन्छ। सामान्यतया जलवायु स्थान, ऋतु विशेष अनुसार स्थिर रहन्छ। यसका सूचकहरू (Parameters) मौसमको जस्तै हुन्।

3. Climate Change (जलवायु परिवर्तन):

लामो समयको अन्तराल एवं दीर्घकालिन अवधिमा जलवायुका विभिन्न तत्वहरूमा भएको औसत परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिन्छ। पृथ्वीको सन्तुलन खल्वलिने गरी हजारौ वर्ष देखि मानवले महशुस गर्दै भोग्दै र बुझ्दै आएको जलवायुमा हुने फरक तथा बदलावलाई नै जलवायु परिवर्तन भनिन्छ।

4. GHGs (हरित गृह ग्याँस):

Green House Gases-GHGs (हरितगृह ग्याँसहरू): वायुमण्डलमा विश्वव्यापी रूपमा तापक्रम उष्णीकरण र जलवायु परिवर्तनको लागि जिम्मेवार रहेका ग्याँसहरूलाई हरितगृह ग्याँस भनिन्छ। क्योटो अभिसन्धि १९९७ को अनुसूची १ अनुसार हरितगृह ग्याँस अन्तर्गत कार्बनडाईअक्साईड (CO_2), मिथेन (CH_4), नाईट्रो अक्साइड (N_2O), हाईड्रोफ्लोरो कार्बन (HFC), परफ्लोरो कार्बन (Perfloro Carbons (PFC), सल्फर हेक्जाफ्लोरोआईड (Sulphur Hexafluoride (SF_6) गरी ६ किसिमका ग्याँसहरू पर्दछन्। कतारको दोहामा सम्पन्न COP ले नाइट्रोजन ट्राईफ्लोरोआईड (NF_3) लाई थप गरेकोले हरितगृह ग्याँसको संख्या ७ पुगेको छ।

5. UNFCCC (जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि):

United Nations Framework Convention on Climate Change (जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि): सन् १९९२ मा ब्राजिलको रियो दि जेनेरियामा भएको पृथ्वी सम्मेलनबाट स्थापना भएको संयन्त्र हो। विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरूले विश्वमा जलवायु परिवर्तन भइरहेको महशुस गरेर त्यसलाई सम्बोधन गर्न यो महासन्धि पारित गरिएको हो। यसलाई १९६ देशहरूले अनुमोदन (Ratify) गरेका छन् भने सन् १९९४ देखि यो कार्यान्वयनमा आईरहेको छ। यस महासन्धिको मुख्य उद्देश्य वायुमण्डलमा रहेका हरितगृह ग्याँसहरूलाई प्रतिवद्धता अनुसारको मात्रामा निश्चित समयभित्र स्थिर राख्नु रहेको छ।

6. COP (पक्षधर राष्ट्रहरूको सम्मेलन):

Conference of Parties: पक्ष (सदस्य) राष्ट्रहरूको सम्मेलन भन्नाले UNFCCC का पक्ष देशहरूको सम्मेलनलाई जनाउँछ। यो UNFCCC को सबैभन्दा शक्तिशाली निकाय हो र यो सम्मेलन प्रत्येक वर्षको अन्तिर नोभेम्बर डिसेम्बर महिनाहरूमा हुने गर्दछ।

सन् १९९७ मा जापानको क्योटोमा भएको COP 3, सन् २००७ मा इन्डोनेसियाको बालीमा भएको COP 13, सन् २००९ मा डेन्मार्कको कोपेन्हेगनमा भएको COP 15 र फ्रान्सको पेरिसमा सन् २०१५ मा भएको COP 21 सम्मेलनहरू विशेष चर्चामा र महत्वपूर्ण रहे। सन् २०१८ को डिसेम्बरमा पोल्याण्डमा COP 24 अर्थात चौबिसौ सम्मेलन सम्पन्न भयो जस्मा पेरिस सम्झौता सम्बन्धी महत्वपूर्ण निर्णयहरू भएका छन्।

7. IPCC (जलवायु परिवर्तन सम्बन्ध अन्तरसरकारी समूह):

Intergovernmental Panel on Climate Change: जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रमा कार्यरत वैज्ञानिकहरुको अन्तराष्ट्रीय संयन्त्र हो । संसारका विभिन्न राष्ट्रहरुबाट प्रतिनिधित्व हुने गरी स्वयम्सेवीको रूपमा हजारौ वैज्ञानिकहरु यसमा आवद्ध छन् । यो सन् १९८८ मा स्थापित अन्तरदेशीय समूह अर्थात अन्तरसरकारी नियोग हो जसले मानव शृंजित जलवायु परिवर्तनका असरहरुबाटे मूल्याङ्कन गर्दछ । यसले सन् २००७ मा नोबेल पुरुस्कार समेत पाएको थियो । यस Panel बाट प्रकासित प्रतिवेदन नै आधिकारिक मानिन्छ । यस्तै अति कम विकसित देशहरूले पनि राष्ट्रीय संचार प्रतिवेदन (National Communication Report) प्रकाशित गर्दछन् । नेपालले हालसम्म दोश्रो प्रतिवेदन प्रकासित गरि सकेको छ ।

8. Adaptation (अनुकूलन):

जलवायु परिवर्तनका विद्यमान र सम्भावित असरहरुसँग जुध्न गरिने उपायहरु नै अनुकूलन हो । जस्तो गर्मी ठाँउहरुमा घरमा बढी र ठूला भूयालहरु बनाउनु, बाढी आउँछ भनेर घरको जग अग्लो बनाउनु । यो परिवर्तित वातावरणमा आफ्नो अस्तित्वलाई निरन्तरता दिन गरिने प्रक्रिया हो । मानव सन्दर्भमा अनुकूलन अन्तर्गत परिवर्तित वातावरणमा अनुकूलित हुन सकिने क्रियाकलापहरु पर्दछन् ।

9. Mitigation (न्यूनीकरण):

हरितगृह र्यास उत्सर्जनमा कटौति गरी वा वायुमण्डलमा भएको अधिक कार्बनलाई अवशोषण सञ्चिति क्षमतामा अभिवृद्धि गराई वायुमण्डलमा थप हरितगृह र्यास थुप्रन रोक्ने कार्यहरुलाई नै उत्सर्जन न्यूनीकरण भन्ने गरिन्छ ।

10. NAPA (राष्ट्रीय अनुकूलन कार्यक्रम):

National Adaptation Programme of Action (राष्ट्रीय अनुकूलन कार्यक्रम): सन् २००१ मा मोरोकोको माराकेस शहरमा आयोजना गरिएको पक्षधर राष्ट्रहरुको सातौं सम्मेलन (COP 7) मा भएको सम्झौता अनुरूप अनुकूलनको मसौदा आएको हो । कम विकसित मुलुकहरूले जलवायु परिवर्तनका कारणबाट शृंजित जोखिमहरु आंकलन गरी तत्कालै गर्नुपर्ने अनुकूलनका कार्यक्रमहरु पहिचान गरी प्राथमिकीकरण गरी नापा बनाएको खण्डमा विकसित मुलुकहरूले सहयोग गर्ने प्रतिवद्धता अनुसार नेपालमा पनि वातावरण मन्त्रालयले सन् २०१० मा यो तयार गरेको छ ।

11. LAPA National Framework (स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रीय संरचना)

Local Adaptation Plans for Actions National Framework: (स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रीय संरचना) NAPA ले पहिचान गरेको कार्यक्रमहरुलाई समुदाय तहसम्म पुऱ्याउनका लागि नेपाल सरकार वातावरण मन्त्रालयले यो राष्ट्रीय संरचना LAPA National Framework तयार गरेको छ । यो वि.सं. २०६८ मा अनुमोदन भई कार्यान्वयनमा आईरहेको छ । यसै संरचना अनुसार तयार गरिएको स्थानिय स्तरको अनुकूलन कार्ययोजनालाई LAPA भनिन्छ ।

12. Gender Equality (लैंगिक समानता)

महिला तथा पुरुषबीच सबै पक्ष र तहहरुमा बराबर अवसर र बराबर लाभ हासिल भएको अवस्थालाई नै लैङ्गिक समानता भनिन्छ ।

13. Gender Integration (लैंगिक समायोजन)

लैंगिक समायोजन भन्नाले परियोजनाको निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन चरणहरूमा लैंगिक असमानता र भिन्नतालाई पहिचान गरि सम्बोधन गर्ने प्रक्रियालाई बुझाउँछ ।

14. Reproductive Role (पारिवारिक/प्रजनन् भुमिका)

यस कार्यअन्तर्गत दुई किसिमका घरायसी कामहरू पर्दछन् । (१) जैविक जस्तै : बच्चा जन्माउने र (२) सामाजिक जस्तै : बच्चाहरूको स्याहार गर्ने, भान्साको काम, बजार जानु, परिवारको स्वास्थ्यको हेरिचार एवं अन्य घरायसी कार्यहरू गर्ने जुन कार्यको मान्यता कम हुन्छ र आम्दानी पनि हुदैन । यस्ता काममा बढी श्रम र समय लाग्छ । महिला तथा बालिकाहरूले नै प्राय यस्ता काम गर्ने गर्दछन् ।

15. Vulnerability (सङ्खटासन्तता)

जलवायु परिवर्तनका कारण सिर्जना भएका जोखिम, खतराका प्रतिफल प्रभाव आदिसँग जुध्न सक्ने हैसियत वा क्षमतामा कमी आएको अवस्थालाई सङ्खटासन्तता भनिन्छ ।

16. GIS (भौगोलिक सूचना प्रणाली)

Geographic Information System: (भौगोलिक सूचना प्रणाली): यो प्रणाली यसरी बनाइएको हुन्छ जसबाट भौगोलिक तथ्यांक तथा सूचनालाई लिने (Capture), जम्मा गर्ने (Store), मिलाउने (Manipulate), विश्लेषण गर्ने (Analyze), व्यवस्थापन गर्ने (Manage) र प्रस्तुत गर्ने (Present) गरिन्छ ।

17. Sensitivity (संवेदनशीलता)

जलवायु परिवर्तनको कारणले कुनै पनि प्रणालीलाई सकारात्मक वा नकारात्मक रूपमा पार्ने प्रभावको परिणाम वा अवस्थालाई संवेदनशीलता भनिन्छ ।

18. Adaptive Capacity (अनुकूलन क्षमता)

जलवायु परिवर्तन वा अन्य वातावरणीय समस्याहरूसँग अनुकूलन हुन सक्ने क्षमतालाई अनुकूलन क्षमता भनिन्छ । अनुकूलन क्षमता समुदायको आर्थिक स्रोतहरू, प्रविधिहरूमा पहुँच, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सूचनाहरूमा पहुँच, सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने क्षमता, संस्था र स्रोतको न्यायोचित वितरणसँग सम्बन्धित हुन्छ । अनुकूलन क्षमता विकाससँग पनि सम्बन्धित हुन्छ, जस्तै जिति बढी राष्ट्र वा समुदाय विकसित हुन्छ अनुकूलन क्षमता पनि उत्तिनै बढी हुन्छ ।

19. Risk (जोखिम)

जलवायु परिवर्तनका कारण हुन सक्ने हानी, नोक्सानी वा प्रकोपको सम्भावना नै जोखिम हो ।

20. Inclusiveness (समावेशी)

कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रियामा सरोकारवाला व्यक्तिहरू जस्तै महिला, दलित, विपन्न तथा सिमान्तकृत समुदायको सार्थक सहभागिताको निश्चितता गर्नु समावेशी हो ।

सारांश

जलवायु परिवर्तन र यसका प्रतिकूल प्रभावहरु समग्र विश्वकै लागि साभा चुनौतिका रूपमा अगाडि आइरहेको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा नेपाल सरकारले पनि यसबाट श्रृंजित तथा भविष्यमा श्रृंजना हुन सक्ने प्रतिकूल प्रभावहरुसँग अनुकूलित हुन जलवायु परिवर्तन नीति २०६७, जलवायु परिवर्तन राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) २०६७ एवं स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) को राष्ट्रिय संरचना २०६८ समेत तयार गरी स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यहरुलाई प्राथमिकता दिई आइरहेको छ ।

यसै सन्दर्भमा नेपाल सरकार, बन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतको पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन (ASHA) आयोजनाले स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यहरुलाई योजनाबद्ध रूपले अधि बढाउन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयन गरी रहेको छ । यसै क्रममा नापाको जलवायु परिवर्तन संकटासन्ता स्तरीकरण अनुसार मध्यम संकटासन्ता स्तरमा रहेको यस रोल्पा जिल्लाका सरोकारवालाहरुको गोष्ठीबाट छनौट गरिएको यस परिवर्तन गाउँपालिकाको वडा नं. ३ मा पनि जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल प्रभावहरु देखा पर्न थालिसकेको सन्दर्भमा स्थानीय सरोकारवालाहरुको प्रत्यक्ष एवं सक्रिय सहभागिता र ASHA आयोजनाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग तथा रुपान्तरण नेपालको सहजीकरणमा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको लागि नेपाल सरकारबाट स्विकृत स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) को राष्ट्रिय संरचना अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरुका साथै ASHA आयोजनाद्वारा तयार गरिएका भौगोलिक सूचना प्रविधिमा आधारित उप-जलाधार व्यवस्थापन योजना तर्जुमा (Geographic Information System based Sub-watershed Management Planning) तथा सहभागितामुलक परिदृश्य विकास (Participatory Scenario Development) अवधारणाहरु अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरु समेत अवलम्बन गरिएको छ ।

यस कार्ययोजना तयारीका क्रममा यस वडाका निर्वाचित जन प्रतिनिधीहरु, प्रशासकिय अधिकृत, वडा सचिव, शिक्षकहरु, समाजसेवीहरु, राजनैतिक दलहरुका प्रतिनिधीहरु, गाउँपालिका अन्तर्गत विषयगत शाखाहरुका कर्मचारीहरु, गरिब, महिला, दलित, जनजाति तथा पछाडी परेका वर्गहरु समेत का स्थानीय समुदाय तथा अन्य बुद्धिजीविहरुको प्रत्यक्ष एवं सक्रिय सहभागिता रहेको थियो । तीन वर्षका लागि तयार गरिएको यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा यस वडामा विद्यमान सामाजिक, मानविय, आर्थिक, प्राकृतिक, भौतिक तथा सामुदायिक श्रोतहरु र जलवायु परिवर्तनबाट श्रृंजित प्रतिकूल प्रभावहरु/प्रकोपहरुको पहिचान तथा लेखाजोखा गर्दै यस वडा र यहाँका घरधुरीहरुको जलवायु परिवर्तन संकटासन्ता तथा अनुकूलन क्षमता मुल्यांकन गरिएको थियो । सोही मुल्यांकनको आधारमा उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना गर्दै प्रभावकारी अनुकूलन कार्यहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरिएको थियो । यस कार्ययोजनाको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

विवरण				
कार्ययोजनाले समेटेको क्षेत्र:	परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३, साविकको इरिवाड गा.वि.स. वडा नं. ५ देखि ९ सम्म			
चारकिल्ला:	उत्तर : परिवर्तन गा. पा. वार्ड नं. ४, दक्षिण : परिवर्तन गा. पा. वार्ड नं. ६, पूर्व : परिवर्तन गा.पा. वार्ड नं. ५, पश्चिम : गंगादेव गा.पा. वार्ड नं. ६			
क्षेत्रफल:	१२६४.६८ हेक्टर			
जनसंख्या (राष्ट्रिय जनगणना, २०६८)	महिला	पुरुष	जम्मा	जम्मा घरधुरी
	१७००	१३९८	३०९८	५९३
	क्षेत्री	जनजाति (मगर)	दलित	अन्य
घरधुरी सर्वेक्षण (२०७५)	२९.६%	५१.२%	१८%	१.२% ५२७९ (साविक गाविस)
	३२२	१८५	१८१	जम्मा घरधुरी
	४७%	२७%	२६%	६८८
प्रमुख पेशा / जीविकोपार्जनको आधार:	यस वडाका बासिन्दाको मुख्य पेशा कृषि हो भने जीविकोपार्जन अर्थात रोजगारीको लागि यहाँका मानिसहरु अन्य क्षेत्रहरु अर्थात देशको अन्य भाग, भारत तथा खाडी मुलुकहरुमा जाने गर्दछन् ।			

विवरण

जलवायु परिवर्तनको प्रभाव तथा असर:

- स्थानीय समुदायले गर्मीका दिनहरू करिब २.५ महिनाले बढेको र गर्मीको मात्रा पनि बढेको महशुस गरेका छन् । त्यस्तै जाडोका दिनहरू करिब ३.५ महिनाले घटेको अनुभव गरेका छन् ।
- मनसुनी वर्षाको अवधि २ महिनाले घटेको, हिउँदे वर्षा छिटपुट मात्र हुने गरेको, तुसारो पर्ने दिन ४ महिनाले घटेको ।
- बाढी र पहिरोको मात्रा तथा बारम्बारता बढेकोले धन जन तथा कृषि तथा वन क्षेत्रको नौकरीनी ।
- जीविकोपार्जनका क्रियाकलापहरूका समयमा पनि हेरफेर भएकोले रोजगारीको लागि बाहिर जाने प्रवृति बढेको ।
- कृषिवाली, पशुपंक्षी तथा मानवमा नयाँ रोगको प्रकोप बढेको ।
- वनमा मिचाहा प्रजातिहरूको प्रकोप बढेको ।
- गुराँस फूल्ने समय र काफल पाक्ने समय करिब १.५ महिनाले अगाडि सरेको ।

मुख्य प्रकोपहरू	खडेरी, कृषि तथा पशुपंक्षीमा रोग, पहिरो तथा भु क्षय, बाढी, मानवमा रोग				
वस्ती/साविकको वडागत संकटासन्तता	अति उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून	जम्मा वडा
	९ र ६	८	७	५	५
संकटासन्त घरधुरी संख्या प्रतिशतः	अति उच्च (V4)	उच्च (V3)	मध्यम (V2)	न्यून (V1)	जम्मा घरधुरी
	(३२%)	(४७%)	(१७%)	(३%)	६८८

कार्ययोजनाको परिकल्पना:

- जलवायु परिवर्तन अनुकूलित उपयुक्त वीउविजन, प्रविधि र उन्नत नश्लको प्रवर्द्धनले गर्दा पशु व्यवसाय तथा कृषि उत्पादनमा बढ्दि भई खाद्य सुरक्षा बढेको हुनेछ ।
- सिंचाई कुलोको मर्मत तथा स्तर उन्नती र साना सिंचाई प्रविधिहरूको प्रयोगले कृषि उत्पादनमा बढ्दि भई स्थानीय समुदायको आत्मनिर्भरता बढेको हुनेछ ।
- विभिन्न भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माणबाट बाढी, पहिरो जस्ता जलवायुजन्य प्रकोपहरूको असरमा कमी आई स्थानीय समुदायको समानुकूलन क्षमता बढेको हुनेछ ।
- दिगो वन व्यवस्थापनका माध्यमबाट मिचाहा प्रजातिको नियन्त्रण तथा वनको हैसियतमा सुधार आएको हुनेछ ।
- स्वच्छ, पिउने पानीको उपलब्धता, व्यवस्थापन, स्वस्थता तथा सरसफाईको साथै वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धनबाट स्थानीय समुदायको स्वास्थ्यमा सुधार र जीवन स्तरमा सुधार आएको हुनेछ ।
- स्थानीय समुदायमा जलवायु परिवर्तन सम्बद्ध चेतना अभिवृद्धि भई यसका प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने र क्षति न्युनिकरण गर्ने क्षमताको विकास भएको हुनेछ ।

योजनाको अवधि:	आ.व. २०७५/७६–२०७७/७८
---------------	----------------------

कार्ययोजनाको प्राथमिकता परेका मुख्य अनुकूलनका कार्यहरूः

- सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती, साना सिंचाई प्रविधि प्रवर्द्धन, प्लाष्टिक घरमा वेमौसमी तरकारी खेती, रिचार्ज पोखरी निर्माण, पानीका मुहान संरक्षण, खानेपानी टंकी निर्माण
- नदि किनारमा वृक्षारोपण, तटबन्ध निर्माण, ग्याविन पर्खाल निर्माण
- सुख्खा सहने तथा रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरूको प्रवर्द्धन, नश्ल सुधारको लागि बोका (बोयर) वितरण, भकारो सुधार, बाख्रको खोर सुधार, पशुपालन सम्बन्धि तालिम, पशु स्वास्थ्य सिविर
- वन व्यवस्थापन, वृक्षारोपण, बायोचारको प्रयोग
- सरफाई तथा पोषण सम्बन्धि तालिम, गाउँघर क्लिनिक तथा स्वास्थ्य चौकीको सबलिकरण

बिषयगत क्षेत्र अनुसार तीन वर्षको लागि अनुमानित बार्षिक बजेटः

विषयगत क्षेत्र	अनुमानित बजेट रु. हजारमा			
	पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	कुल जम्मा
१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१२६३१.८	१३३११	१०६७६६	३६६१९४
२ जलश्रोत तथा उर्जा	६५७	६६८०	६१०१	१९३२८

विवरण					
३	वन तथा जैविक विविधता	१२६५	१२९५	९८५	३४६५
४	जलवायु जन्य उत्पन्न प्रकोप	२७६०	३२६०	२३६०	८३६०
५	जनस्वास्थ्य	२६०	३८४	३००	९४४
६	भौतिक पूर्वाधार	४५५०	५७४०	४७५०	१५०४०
७	क्षमता विकास तथा लैससास सम्बन्धि	३५५	६९०	३२५	१३७०
८	योजना अनुगमन, मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास	१३०	५५	५५	२४०
	कूल जम्मा	२८४६८	३१३३५	२५५५२६	८५३८८४
योजना कार्यान्वयनमा सहयोग गर्न सक्ने निकाय					
परिवर्तन गाउँपालिका, वडा कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, गाउँपालिका अन्तर्गत विषयगत शाखाहरु, डिभिजन वन कार्यालय तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, जिल्ला प्रशासन तथा प्रहरी कार्यालयहरु, साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरु, जिल्लामा क्रियाशिल सम्बन्धित दातृ निकायहरु र गैह सरकारी संस्थाहरु आदी					
लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण					
स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्माण प्रकृया तथा कार्यान्वयनमा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई मुख्य सवालको रूपमा लिई यस अवधारणलाई हरेक क्रियाकलापहरुमा समायोजन गरिएको छ ।					
स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना समायोजन तथा मुलप्रवाहीकरण					
यस अनुकूलन कार्ययोजनालाई नेपाल सरकारको स्थानिय तहको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियाका ७ चरणहरु अन्तर्गत वडास्तरीय योजना प्राथमिकरण बैठक, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, एकिकृत योजना तर्जुमा प्रणालीबाट गाउँ कार्यपालिकाको बैठक हुदै गाउँ सभाको बैठकबाट अनुमोदन गरिनेछ । त्यसैगरी अन्य सम्बद्ध सरकारी तथा गैह सरकारी निकायहरुको वार्षिक तथा आवधिक योजनाहरुमा यस कार्ययोजनालाई कार्यान्वयनको लागि समायोजन गरी मुलप्रवाहीकरण गरिने छ ।					
स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयन					
स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना उक्त समायोजन प्रकृयाबाट अनुमोदित भई गाउँपालिकाको समन्वयनमा र वडा अध्यक्षको नेतृत्वमा सबै सरोकारवालाबाट स्वीकार्य बहुसरोकारवाला संरचनाबाट कार्यान्वयन गरिनेछ । पहाडी किसानको लागि अनुकूलन आयोजनाबाट सहयोग हुने कार्यक्रममा यस आयोजनाको कार्य विधि अनुसार यो योजना कार्यान्वयन हुनेछ ।					
अनुगमन तथा मूल्यांकन					
समुदाय तहमा क्रियाकलापहरुको, वडा तहमा प्रक्रिया र प्रगतिहरु र गाउँपालिका तथा जिल्ला तहमा नतिजा तथा उपलब्धीहरुको विभिन्न वार्षिक समिक्षा, अर्धवार्षिक समिक्षा, फिल्ड अनुगमन आदिको माध्यमबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ ।					
क्षमता विकास					
विभिन्न तहमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा अभिमुखीकरण तालिमहरुको साथै विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरु जस्तै कृषि, पशुपालन, वन तथा जैविक विविधता, उर्जा, जनस्वास्थ्य, भौतिक पूर्वाधारमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलित प्रविधिहरु सम्बन्धी क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु संचालन गरिने छ ।					

यस योजनाको कार्यान्वयनबाट यस परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ का सम्पूर्ण बासिन्दा खासगरी लक्षित विपन्न, महिला तथा पछाडि पारिएका वर्गहरुको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गरी उक्त परिकल्पनाहरु पूरा गर्नको लागि स्थानीय जम्मा रु. ८५३,८६,४००/- (अक्षरेपी आठ करोड त्रिपन्न लाख छ्यासी हजार चार सय रुपैयाँ) बराबरको विस्तृत स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

विषय सूची

परिच्छेद १: परिचय	१
१.१ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको परिचय तथा औचित्य	१
१.२ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य, मान्यता एवं आधारहरु	२
परिच्छेद २: उप-जलाधार क्षेत्रको विवरण तथा वडाको पृष्ठभूमि	३
२.१ माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्र	३
२.१.१ माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रीय तहको भू-क्षयको अवस्था	५
२.१.२ माथिल्लो माडी उप जलाधार क्षेत्रीय तहको पहिरोको अवस्था	६
२.१.३ माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रीय तहको आगलागीका घटनाहरु	७
२.१.४ माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रीय तहको भू-उपयोग समायोजन	७
२.१.५ माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्ध	८
२.२ परिवर्तन गाउँपालिकाको अवस्थिति	९
२.३ परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ को अवस्थिति	१०
२.३.१ वडाको सामाजिक अवस्था	१०
२.३.२ मानवीय अवस्था	११
२.३.३ आर्थिक क्रियाकलापहरुको अवस्था	१२
२.३.४ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था	१२
२.३.५ भौतिक पूर्वाधार तथा सामुदायिक विकास	१३
२.३.६ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवस्था	१४
२.४ वडा स्तरीय उपल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्धको अवस्था	१४
परिच्छेद ३: सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी पद्धति	१५
लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवधारणाको समायोजन	१७
३.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि	१८
३.२ जलवायु परिवर्तन संकटासन्तात तथा अनुकूलन क्षमता मूल्यांकन	१९
३.२.१ भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सूचना तथा नक्शाहरु र तीनको विश्लेषण	१९
३.२.१.१ पहिरोको जोखिम नक्सांकन	१९
३.२.१.२ भू-क्षयको जोखिमको अवस्था	१९
३.२.१.३ भू-उपयोग तथा भू-उपयोग क्षेत्र परिवर्तको विश्लेषण	२१

३.२.१.४ भू-उपयोग समायोजनको विश्लेषण	२४
३.२.१.५ परिवर्तन गा.पा. बडा नं. ३ को नदि, खोला, खोल्सीको विवरण	२५
३.२.१.६ परिवर्तन गा.पा. बडा नं. ३ को वन डढेलोको अवस्था	२६
३.३. वैज्ञानिक तथ्य र स्थानीय समुदायको दृष्टिकोणको समायोजन	२६
३.४. सहभागितामुलक जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषण	२६
३.४.१ जलवायु परिवर्तन संकटासन्न घरधुरी	२७
३.४.२ जलवायु परिवर्तनको अवस्था - मौसमी पात्रो	२७
३.४.३ रोल्पा जिल्लाको मौसमी तथ्यांक	३०
३.४.४ प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा	३०
३.४.५ श्रोत तथा प्रकोप नक्शांकन	४१
३.४.६ जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान	४१
३.४.७ प्रकोपहरूको जोडागत स्तरीकरण	४३
३.४.८ प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण	४३
३.४.९ जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको विश्लेषण	४६
३.४.१० वस्ती (साविकका बडाहरू) को संकटासन्नताको अवस्था स्तरीकरण	५४
३.४.११ उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना	५६
३.४.१२ अनुकूलन कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण	५७
३.५. आवश्यक क्षमता विकासको लेखाजोखा तथा ज्ञान व्यवस्थापन	६३
३.६ लैंगिक विश्लेषण	६४
३.७ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको तर्जुमा	६६
३.८ संस्थागत नक्शांकन तथा सेवा प्रदायक संस्था विश्लेषण	११६
३.९ स्थानीय तहको योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना समायोजन	११७
३.१० स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन	११८
३.११ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको प्रगति समिक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन	११८
सन्दर्भ सामाग्री:	१२०
अनुसूचीहरू	१२१

चित्र सुची

चित्र १. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको अवस्थिति नक्शा	३
चित्र २. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको सन् २०१८ को भू-उपयोग नक्शा	४
चित्र ३. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको सन् १९९५ र २०१८ बीचको भू-उपयोग परिवर्तन नक्शा	५
चित्र ४. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको सन् २०१८ को भू-क्षयको नक्शा	६
चित्र ५. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको पहिरोको नक्शा	७
चित्र ६. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको भू-समायोजन नक्शा	८
चित्र ७. परिवर्तन गाउँपालिकाको भू-उपयोग नक्शा	१०
चित्र ८. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को भू-उपयोग नक्शा	१३
चित्र ९. सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको खाका	१५
चित्र १०. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना सुदृढ LAPA पट्टीको समायोजन	१६
चित्र ११. वैज्ञानिक जानकारी र स्थानीय दृष्टिकोणको समायोजन खाका	१७
चित्र १२. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सन् १९९५ को भू-क्षयको नक्शा	२०
चित्र १३. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सन् २०१८ को भू-क्षयको नक्शा	२१
चित्र १४. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सन् १९९५ को भू-उपयोग नक्शा	२२
चित्र १५. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सन् २०१८ को भू-उपयोग नक्शा	२३
चित्र १६. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सन् १९९५ देखि २०१८ को भू-उपयोग परिवर्तनको नक्शा	२४
चित्र १७. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को भू-उपयोग समायोजन नक्शा	२५
चित्र १८. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ का नदी तथा खोलाको नक्शा	२६
चित्र १९. रोल्पा जिल्ला लिवाडको कूल वार्षिक वर्षा	३०
चित्र २०. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सहभागितामूलक श्रोत तथा प्रकोप नक्शा	४१
चित्र २१. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण	४६
चित्र २२. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को वस्तीगत संकटासन्नता नक्शा	५६
चित्र २३. परिवर्तन गा. पा. वडा नं. ३ को संस्थागत नक्शांकन	११६

तालिका सुची

तालिका १. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको भू-उपयोग क्षेत्रमा परिवर्तन	४
तालिका २. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको भू-क्षयको अवस्था	६
तालिका ३. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको भू-उपयोग समायाजनको अवस्था	८
तालिका ४. माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रको स्थानीय निकाय बाहिरको अन्तरसम्बन्ध	९
तालिका ५. माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रको स्थानीय निकाय भित्रको अन्तरसम्बन्ध	९
तालिका ६. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रक्रियाका सहभागीहरु	१८
तालिका ७. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ विभिन्न समयको भू-क्षयको अवस्था	२०
तालिका ८. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को विभिन्न अवधिको भू-उपयोग परिवर्तनको अवस्था	२१
तालिका ९. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को भू-उपयोग क्षेत्रको परिवर्तन	२३
तालिका १०. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सम्पन्नता स्तरीकरण	२७
तालिका ११. परिवर्तित मौसमी पात्रो	२९
तालिका १२. प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा	३०
तालिका १३. जलवायु परिवर्तनबाटप्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान	४१
तालिका १४. प्रकोपहरुको जोडागत स्तरीकरण	४३
तालिका १५. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण	४४
तालिका १६. जीविकोपार्जनका सम्पत्ति तथा श्रोतहरुको विश्लेषण	४७
तालिका १७. प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा वस्ती स्तरीकरण	५५
तालिका १८. वस्ती स्तरीकरणको आधारहरु र कारणहरु	५५
तालिका १९. अनुकूलन उपायहरुको प्राथमिकीकरण	५८
तालिका २०. क्षमता विकास योजना र ज्ञान व्यवस्थापन	६३
तालिका २१. काममा आधारित लैंगिक खाका	६४
तालिका २२. श्रोत साधनमा आधारित लैंगिक विश्लेषण खाका	६५
तालिका २३. लैंगिक विश्लेषणमा आधारित कार्ययोजनाको खाका	६५
तालिका २४. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	६७
तालिका २५. संस्थागत विश्लेषण	११७
तालिका २६. अनुगमन योजना	११९

परिच्छेद १: परिचय

१.१ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको परिचय तथा औचित्य

तिब्र गतिमा बढ्दो औद्योगिकीकरण, वन विनाश तथा वन क्षयिकरण, अव्यवस्थित शहरीकरण, सवारी साधनको बढ्दो प्रयोग जस्ता विभिन्न मानवीय क्रियाकलापहरूका कारणले गर्दा हरितगृह र्याँसहरूको अत्याधिक उत्सर्जनले जलवायु परिवर्तन भईरहेको तथ्य वैज्ञानिक रूपमा पुष्टि भईसकेको छ । तापक्रममा वृद्धि र वर्षाको प्रकृति तथा प्रवृत्ति (अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खण्डवृष्टि) मा परिवर्तन भईरहेको सबैले महशुस गरिरहेका छन् । समयमा पानी नपर्ने, गर्मी बढ्ने, पानीको मुलहरु सुन्ने, बाढी/पहिरो आउने जस्ता प्रकोपहरु हरेक वर्ष बढ्दै गईरहेका छन् । यसर्थ अहिले जलवायु परिवर्तन संसारकै प्रमुख समस्याको विषय बनेको छ । अझ प्राकृतिक श्रोत माथि निर्भर रहने, भौगोलिक विविधता भएको र संवेदनशील क्षेत्रहरु भएको हाम्रो जस्तो कम विकसित गरीब राष्ट्रहरूमा त यो भन ठूलो समस्याको रूपमा देखा पर्न थालेको छ । यसैले संसारमा नेपाल प्रवाभित देशहरु मध्य चौथौ स्थानमा पर्दछ ।

यसै सन्दर्भमा जलवायु परिवर्तनको कारणबाट शृंजित समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न नेपाल सरकारले विभिन्न पहलहरु गर्दै आईरहेको छ । जलवायु परिवर्तन नीति २०६७ लागु हुनुको साथसाथै र राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) २०६७ तयार गरी सोलाई स्थानीय तहमा कार्यान्वयन गर्न स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना अनुसार स्थानीय अनुकूलन कायायोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा आईरहेको छ । राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) ले जलवायु परिवर्तन संवेदनशील ६ वटा मुख्य क्षेत्रहरु (कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, मानव स्वास्थ्य, जलश्रोत तथा उर्जा, शहरी क्षेत्र तथा पूर्वाधार, वन तथा जैविक विविधता र जलवायुजन्य प्रकोप) पहिचान गरी ती क्षेत्रहरूमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका के-कस्ता उपाय तथा रणनीतिहरु अवलम्बन गर्न सकिन्छ भन्ने स्पष्ट किटान गरेको छ । त्यसै गरी हाल नेपाल सरकारले जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि राष्ट्रिय अनुकूलन योजना निर्माण गर्ने क्रममा छ । उक्त योजनाले थप तीनवटा विषयगत क्षेत्रहरु (पर्यटन, प्राकृतिक तथा संस्कृतिक सम्पदा, सामाजिक समावेशीकरण र जिबिकोपार्जन तथा सु-शासन) को प्रस्ताव गरेको छ ।

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचनाका ७ वटा चरणहरु मध्य पहिलो चार चरणहरूको अवलम्बन पछि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको दस्तावेज तयार हुन्छ । जलवायु परिवर्तनको सचेतिकरण पछि समुदायको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता र अनुकूलन क्षमताको विश्लेषण गरिन्छ । जलवायु परिवर्तनसंगको सम्मुखता, संवेदनशीलता र अनुकूलन क्षमताका आधारहरु तय गरिन्छ । वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत पहाडी साना किसानकालागि अनुकूलन आयोजनाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग र रूपान्तरण नेपालको सहजीकरणमा यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको हो । जिल्ला स्तरिय सरोकारवालाहरूको गोष्ठीबाट यस परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ छनौट भएको थियो । स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना राष्ट्रिय संरचनालाई मूल्य निर्देशित दस्तावेज मान्दै पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाद्वारा अवलम्बन गरिएको उप जलाधार क्षेत्रिय तहको योजना तर्जुमा पढ्नी र सहभागितामूलक परिदृश्य विकास अनुसार यो कार्ययोजना तयार गरिएको हो । यसको तयारी प्रकृयामा निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु, वडा सचिव, शिक्षक, समाजसेवी, स्थानिय राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, स्थानिय निकायको विषयगत शाखाहरूको कर्मचारीहरु, महिला, दलित, जनजाति तथा पछाडी परेका वर्ग लगायत अन्य बुद्धिजीविहरूको सहभागितामा थियो ।

यस योजना तयारीको प्रक्रियामा परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ अन्तर्गत साविकको इरिवाड गा.वि.स.का वडा नं. ५ देखि ९ सम्मका साविकका वडाहरू (वस्तिहरू) मा र हालको वडामा गोष्ठीहरु संचालन गरिएको थियो । जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतना, जलवायु परिवर्तन संवेदनशील सहभागितामूलक सम्पन्नता स्तरिकरण, जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा क्षमताको विभिन्न सहभागितामूलक ग्रामिण लेखाजोखाका विधिहरूद्वारा विश्लेषण, अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान र प्राथमिककरण गरिएको । २०७५ साल मंसिर ७ देखि ९ गते सम्म संचालित अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठीबाट यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको हो ।

१.२ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य, मान्यता एवं आधारहरु

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ का स्थानीय समुदायको जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गरी समानुकूलन समुदायको विकास गर्नु रहेको छ भने यस योजनाको उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् :

- स्थानीय समुदायलाई जलवायु परिवर्तन, यसको कारण, यसले समुदायमा पार्ने असर र यससँग जुट्नलाई अपनाउनु पर्ने अनुकूलनका उपायहरु बारे सुसूचित गर्नु,
- जलवायु परिवर्तन सङ्कटासन्न टोल, वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन चुनौती तथा अवसरहरु पहिचान गर्नु,
- स्थानीय समुदायले आफैले सहज तरिका प्रयोग गरी आफ्ना आवश्यकताहरु पहिचान गर्न सोही अनुरूपका अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिककरण गर्नु,
- यस कार्ययोजनालाई स्थानीय तथा राष्ट्रियस्तरका नियमित योजना निर्माणका प्रक्रियामा समायोजन गर्नु,
- सेवा प्रदायक निकायले समयमै प्रभावकारी ढंगले स्रोत परिचालन गरी अनुकूलन कार्य क्रमबद्ध रूपमा अपनाउन/कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्नु,
- कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्दै कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नु ।

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना मुख्य रूपमा भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) प्रविधी तथा सहभागितात्मक ग्रामिण लेखाजोखाबाट गरिएको बस्ति तथा घरघुरीहरुको संकटासन्नता विश्लेषण र विद्यमान परिवेशमा आधारित रहेको छ । परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ जलवायु परिवर्तनसँग संवेदनशील रहेको र ग्रामीण जीविकोपार्जन कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, बन तथा जैविक विविधता, जलश्रोत तथा उर्जा, जलवायुजन्य प्रकोप र ग्रामीण पूर्वाधार, जनस्वास्थ्य जस्ता क्षेत्रहरुमा आधारित रहेको कारण यस कार्ययोजनाले समग्र वडा तथा वडामा रहेका वस्ति तथा घरघुरीहरुको संकटासन्नताको विश्लेषण गरी संकटासन्न क्षेत्रहरु एवं वर्गहरुको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न विशेष जोड दिएको छ । यस कार्ययोजनामा जलवायु परिवर्तनबाट श्रृजित प्रकोप तथा जोखिमहरुबाट प्रमुख रूपमा प्रभावित हुने सामाजिक समूहहरु विशेष गरी महिला, वालवालिका तथा वृद्ध-वृद्धाहरुमा पर्ने असर तथा प्रभावहरु विश्लेषण गर्दै उनीहरु मैत्री कार्यक्रमहरु राखिएका छन् ।

यसरी नै संकटासन्न क्षेत्र र घरघुरीहरुलाई अति आवश्यक र तत्कालै कार्यान्वयन गर्नु पर्ने अनुकूलनका कार्यहरुलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी उनीहरुलाई लक्षित हुने र थप रोजगारीको सृजना गर्ने कार्यक्रमहरु समावेश गरिएको छन् । यसका साथै लैगिंक तथा सामाजिक समावेशीकरणका मुद्दाहरुलाई विशेष ध्यान दिई कार्यान्वयन गर्न र महिलाहरुको कार्यबोझलाई न्यून गर्न र महिलाहरुको स्वास्थ्य सुधारमा सहयोग पुग्ने विभिन्न प्रविधिहरु उच्च प्राथमिकतामा राखिएको छन् । यसका अतिरिक्त स्थानीय विपद् तथा जोखिम व्यवस्थापन योजनालाई पनि परिपूरक हुने अनुकूलनका कार्यहरु पनि योजनामा रहेका छन् ।

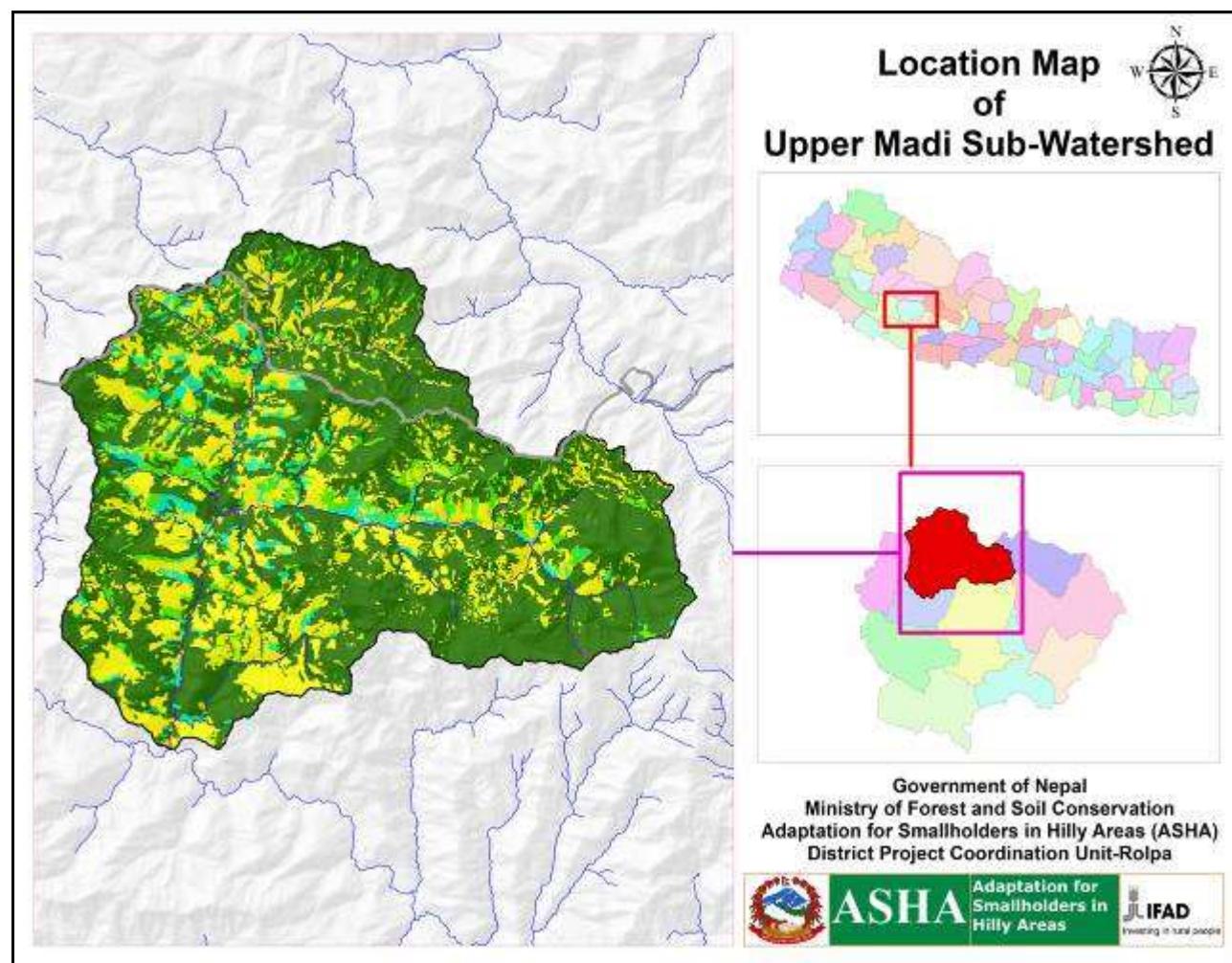
यस योजना स्थानीय निकायका जनप्रतिनिधीहरु तथा कर्मचारीहरु, राजनैतिक दलहरुका प्रतिनिधीहरु, स्थानीय सरकार अन्तर्गत विषयगत शाखाहरुका कर्मचारीहरु, सम्बन्धित विभिन्न गैह सरकारी निकाय, संघ संस्थाका प्रतिनिधीहरु, गरिब, महिला तथा संकटासन्न घरघुरीहरुको सहभागितामा तयार गरिएको हुँदा यसमा स्थानीय प्राथमिकताहरुले स्थान पाएका छन् । साथै सुदृढ लापा निर्माण मार्गदर्शनले सिफारिश गरेका भौगोलिक सूचना प्रणाली वाट प्राप्त सुचना र सहभागितात्मक विधिहरुमा केन्द्रित रही योजना तयार गएको हुँदा संकटासन्न क्षेत्र र घरघुरीहरुले लाभ पाउने सुनिश्चित छ । यसैकारण यस अनुकूलन कार्ययोजनाले ती संकटासन्न वर्ग र क्षेत्रहरुको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने मान्यता राख्दछ ।

परिच्छेद २: उप-जलाधार क्षेत्रको विवरण तथा बडाको पृष्ठभूमि

२.१ माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्र

यस माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्र मुख्य नदीहरु माडी, दहुन गाढ र चुनवाङ्ग तथा यसका सहायक खोलाहरुको ढालक्षेत्र (Catchment Area) क्षेत्र हो । माडी नदी यस जिल्लाको करिव बीच भागबाट साविकका जंकोट, कोटगाउँ, लिवाड, करेटी, जेदवाड र घोडागाउ गा.वि.स. हुँदै बगेर साविकको खुंगी गा.वि.स.को चतुर्भुज दोभानमा लुंगी नदीसँग मिसिन्छ दुवै एउटै नदीको रूपमा प्युठान जिल्ला प्रवेश गरी अन्ततः राप्ती नदीमा मिल्दछन् । यसका सहायक खोलाहरु स्यानीगाड खोला, चिउरागाड खोला, धाइसी खोला र सिवाड खोला हुन् ।

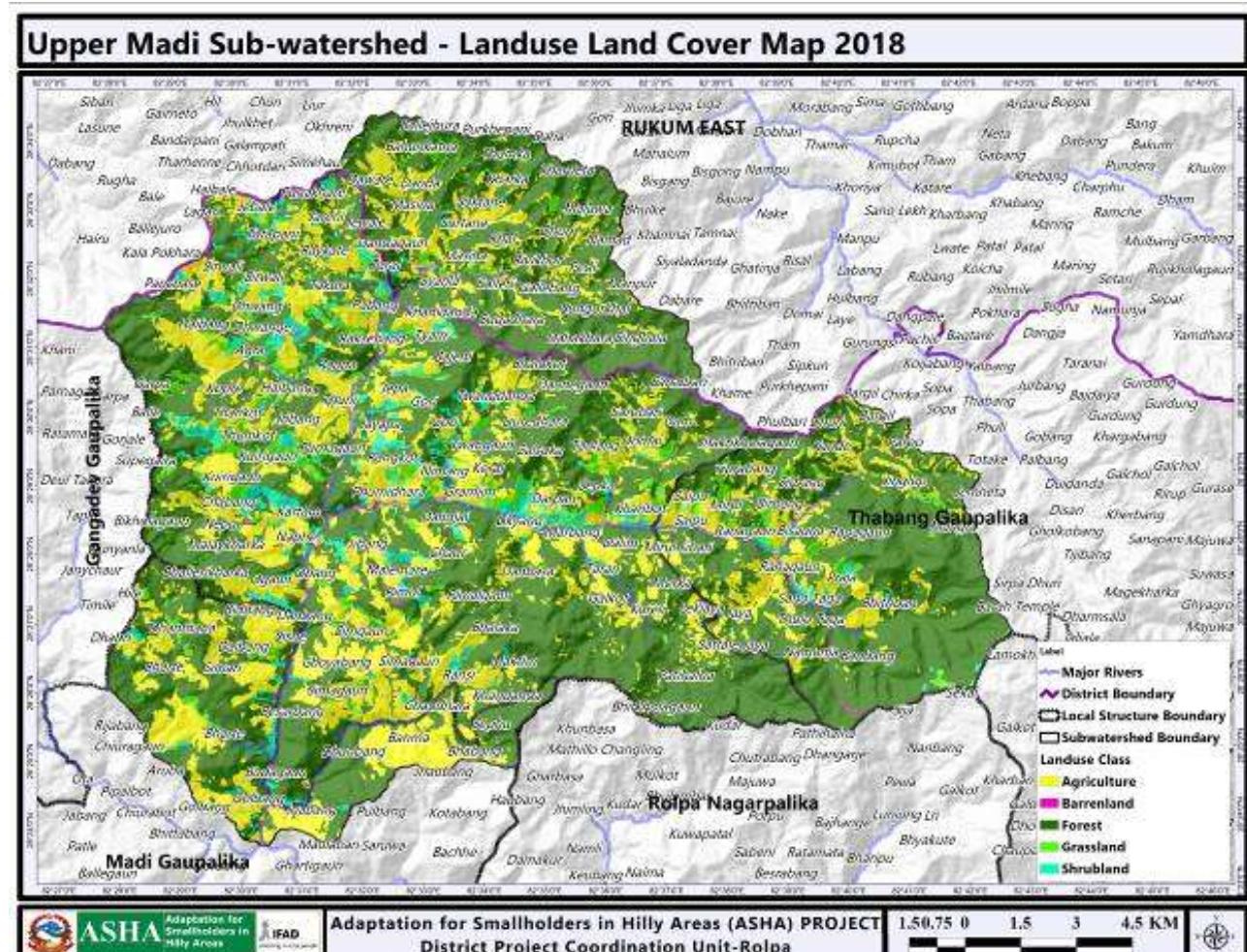
रोल्पा जिल्लाको उत्तर पश्चिम भेगमा पर्ने यो उप-जलाधार क्षेत्र $८२^{\circ}२७'५२''$ देखि $८२^{\circ}४२'४१''$ पूर्वी देसान्तर र $२८^{\circ}२३'४४''$ देखि $२८^{\circ}३२'३७''$ उत्तर अक्षांशको बीचमा फैलिएको छ । यस उप-जलाधार क्षेत्रभित्र परिवर्तन गाउँपालिकाका सबै ६ वटै बडाहरु अर्थात साविकका कुरेली, राडसी, इरिवाड, पाछावाड, राडकोट, माडी गाउँपालिकाको बडा नं. ३, ४ र ५ अर्थात साविकको तालावाङ्ग गाविस, थवाङ्ग गाउँपालिका बडा नं. २ र ३ र पूर्व रुकुम जिल्लाको भुमे गाउँपालिको ७ र ९ नं. बडाहरु पर्दछन् । यस उप-जलाधार क्षेत्रको कूल क्षेत्रफल २९१.००५१ वर्ग किलोमिटर मध्ये १८७.५५१ वर्ग किलोमिटर बन क्षेत्र, ७७.२ वर्ग किलोमिटर कृषि क्षेत्र, १२.०१३ वर्ग किलोमिटर बुट्यान क्षेत्र, १३.२४९ वर्ग किलोमिटर घाँसे मैदान, ०.९९२ हेक्टर बाँझो जमिन रहेको छ (श्रोत : भौगोलिक सुचना प्रणालीमा आधारित माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको मुख्यांकन प्रतिवेदन रोल्पा, ASHA, २०१८)

चित्र १. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको अवस्थिति नक्शा

महाभारत श्रेणीमा पर्ने यस उप-जलाधार क्षेत्रलाई करिब दुई बराबर भागमा वर्गीकरण गर्न सकिन्छ । कुल उप-जलाधार क्षेत्रको करिब ४९.७५% भाग मध्य पहाडी क्षेत्र र करिब ५०.२५% भाग उच्च पहाडी क्षेत्रमा पर्दछन् । यस उप-जलाधार क्षेत्रको भु भाग ११२५ देखि ३४७२ मिटर सम्म फैलिएकोले यस्को भौगोलिक, जलवायु र उचाइको विविधताले गर्दा यहाँ विभिन्न प्रजातीका वनहरू पाईन्छन् । यस क्षेत्रको औसत वार्षिक वर्षा १३८८ देखि १८३६ मिलिमिटर सम्म छ भने औसत वार्षिक तापक्रम ३.६° देखि ३१.२° सेन्टिग्रेड सम्म रहेको छ ।

भौगोलिक सुचना प्रणालीमा आधारित माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको मुल्यांकन रोल्पा प्रतिवेदन अनुसार भु उपयोग क्षेत्र, उपयोगमा परिवर्तन, भु क्षयको अवस्था, पहिरो आगलागिको अवस्थाको व्याख्या गरिएको छ । सन् २०१८ को भु उपयोगिता क्षेत्र निम्न नक्सामा वन, कृषि, घाँसे मैदान, बुट्यान तथा खाली क्षेत्र देखाईएको छ ।

चित्र २. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको सन् २०१८ को भु-उपयोग नक्शा

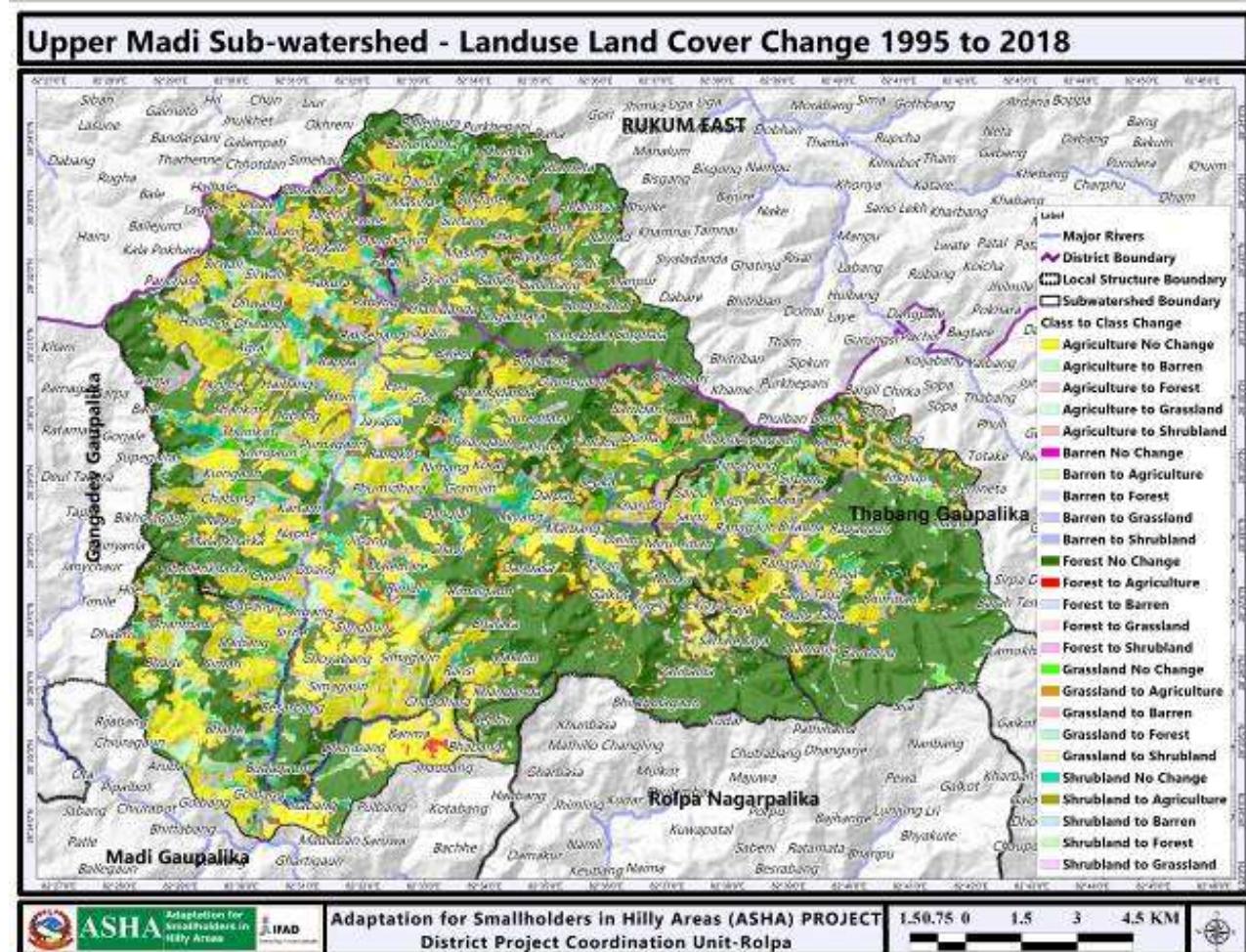
माथिल्लो माडी उप जलाधार क्षेत्रको भु उपयोग क्षेत्र र सन् १९९५, सन् २००८ र सन् २०१८ को बीचमा भु उपयोगमा आएको परिवर्तनहरूलाई नक्साहरूबाट विश्लेषण गरी निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको भु-उपयोग क्षेत्रमा परिवर्तन

भु-उपयोग वर्ग	सन् १९९५		सन् २००८		सन् २०१८		१९९५- २००८	२००८- २०१८	१९९५- २०१८
	वर्ग किमि	%	वर्ग किमि	%	वर्ग किमि	%			
वन	१५४.१०९	५३	१७४.३२६	५९.९	१८७.५५१	६४.४	२०.२२	१३.२२	३३.४४
बुट्यान	२५.२११	८.७	१५.२७४	५.२	१२.०१३	४.१	-९.९४	-३.२६	-१३.२०

भू-उपयोग वर्ग	सन् १९९५		सन् २००८		सन् २०१८		१९९५-२००८	२००८-२०१८	१९९५-२०१८
	वर्ग किमि	%	वर्ग किमि	%	वर्ग किमि	%			
घाँसेमैदान	२१.४०५	७.४	२०.९९९	७.२	१३.२४९	४.६	-०.४१	-७.७५	-८.९६
कृषि	८८.११८	३०.३	७९.०३७	२७.२	७७.२००	२६.५	-१.०८	-१.८४	-१०.९२
खाली क्षेत्र	२.१६३	०.७	१.३६९	०.५	०.९९२	०.३	-०.७९	-०.३८	-१.१७
	२९१.००५	१००	२९१.००५	१००	२९१.००५	१००			

उक्त तालिका अनुसार सन् १९९५ र २०१८ बीचको २३ वर्षको अवधिमा वन क्षेत्र ३३.४४ वर्ग कि.मि.ले बढेको देखिन्छ भने अन्य क्षेत्रहरु बुट्यान, घाँसे मैदान, कृषि तथा खाली क्षेत्रहरु क्रमशः १३.२०, ८.९६, १०.९२ र १.१७ वर्ग कि.मि.ले घटेको देखिन्छ। यस्तै गरेर अन्य अवधिको पनि प्रस्तुत गरिएको छ।

चित्र ३. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको सन् १९९५ र २०१८ बीचको भू-उपयोग परिवर्तन नक्शा

२.१.१ माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रीय तहको भू-क्षयको अवस्था

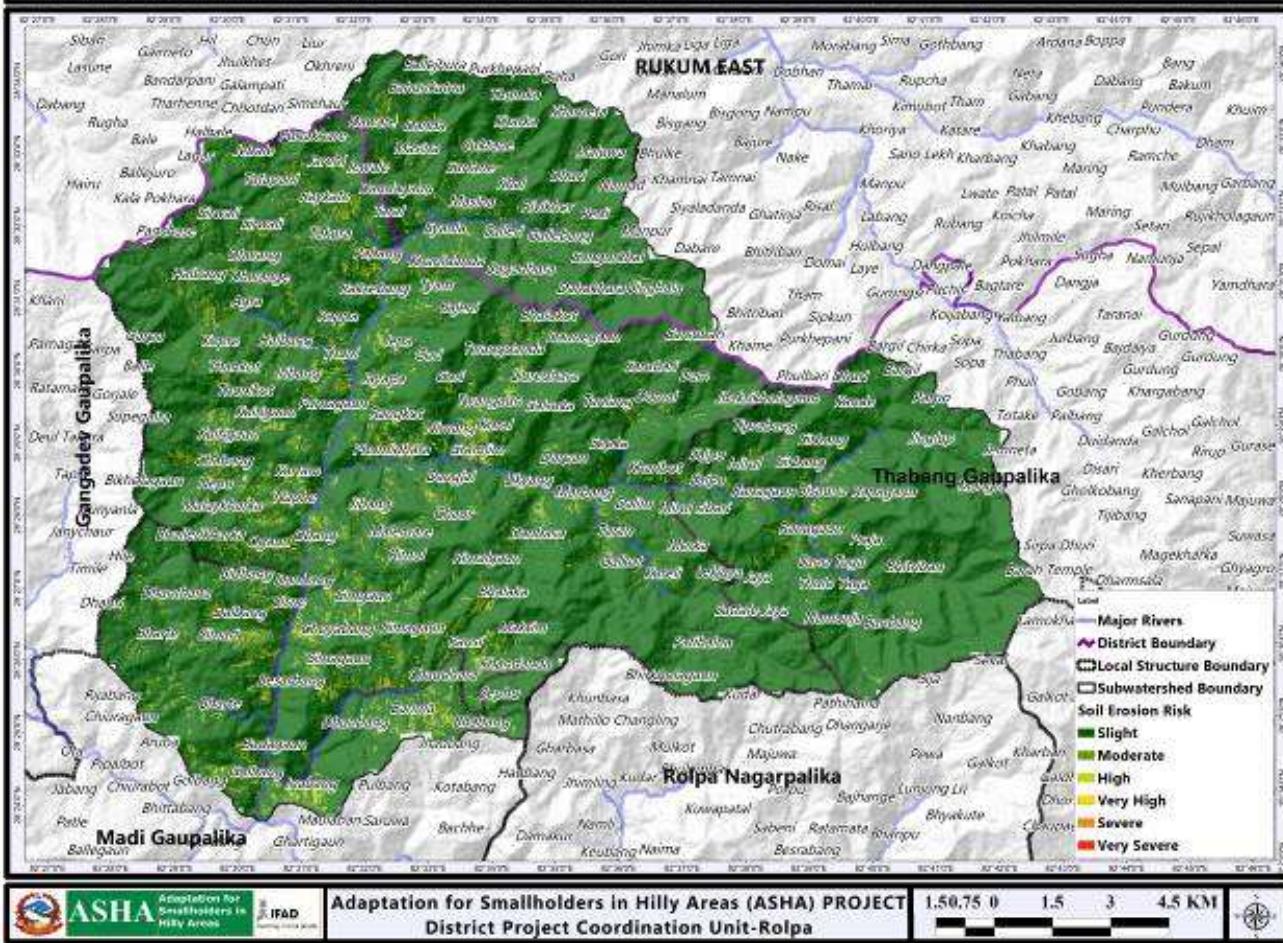
विभिन्न अवधि जस्तै सन् १९९५, सन् २००८ र सन् २०१८ को भौगोलिक सूचना प्रणालीको आधारमा तयार गरिएका भू-क्षयको अवस्थाको नक्साहरूलाई विश्लेषण गरी नतिजाहरूलाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। औसत भू-क्षय दर सबै भन्दा बढी खाली क्षेत्रवाट भएको देखिन्छ भने त्यस पछि क्रमशः कृषि, बुट्यान, घाँसे मैदान र वन क्षेत्रवाट भएको देखिन्छ। उक्त अवधिहरूमा क्रमशः ४४६०५, ४०७१० र ३८७३० मिलियन टन वार्षिक भू-क्षय भएको देखिन्छ। (श्रोत :

भौगोलिक सुचना प्रणालीमा आधारित माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको मुल्यांकन प्रतिवेदन रोल्या, पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजना, २०१८)

तालिका २. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको भू-क्षयको अवस्था

भू-उपयोग वर्ग	भू-क्षेत्र (वर्ग कि.मि.)			वार्षिक भू-क्षय (००० टन)			औसत भू-क्षय दर (टन/हि./वर्ष)		
	१९९५	२००८	२०१८	१९९५	२००८	२०१८	१९९५	२००८	२०१८
वन	१५४१०९	१७४३२६	१८५५५१	३२७९	३७३४	४१२४	११२४	११३८	११८९
बुट्यान	२५२११	१५२७४	१२०१३	१५४०	१३३	७६९	५५२१	५५०५	५१२३
घाँसेमैदान	२१४०५	२०१९९	१३२४९	११४५	१२२७	७३७	४८१५७	५२९०	५०३३
कृषि	८८११८	७१०३७	७७२००	३७३६९	३३७९६	३२४३५	३८३३३	३८६४२	३७९७५
खाली क्षेत्र	२१६३	१३६९	०९९२	१२७२	१०२०	६४५	५२९१४२	६७०६०	५८४९८
	२९१००६	२९१००५	२९१००५	४४६०५	४०७१०	३८७३०	१०३५७७	११८४३५	१०९४१८

Upper Madi Sub-watershed - Soil Erosion 2018

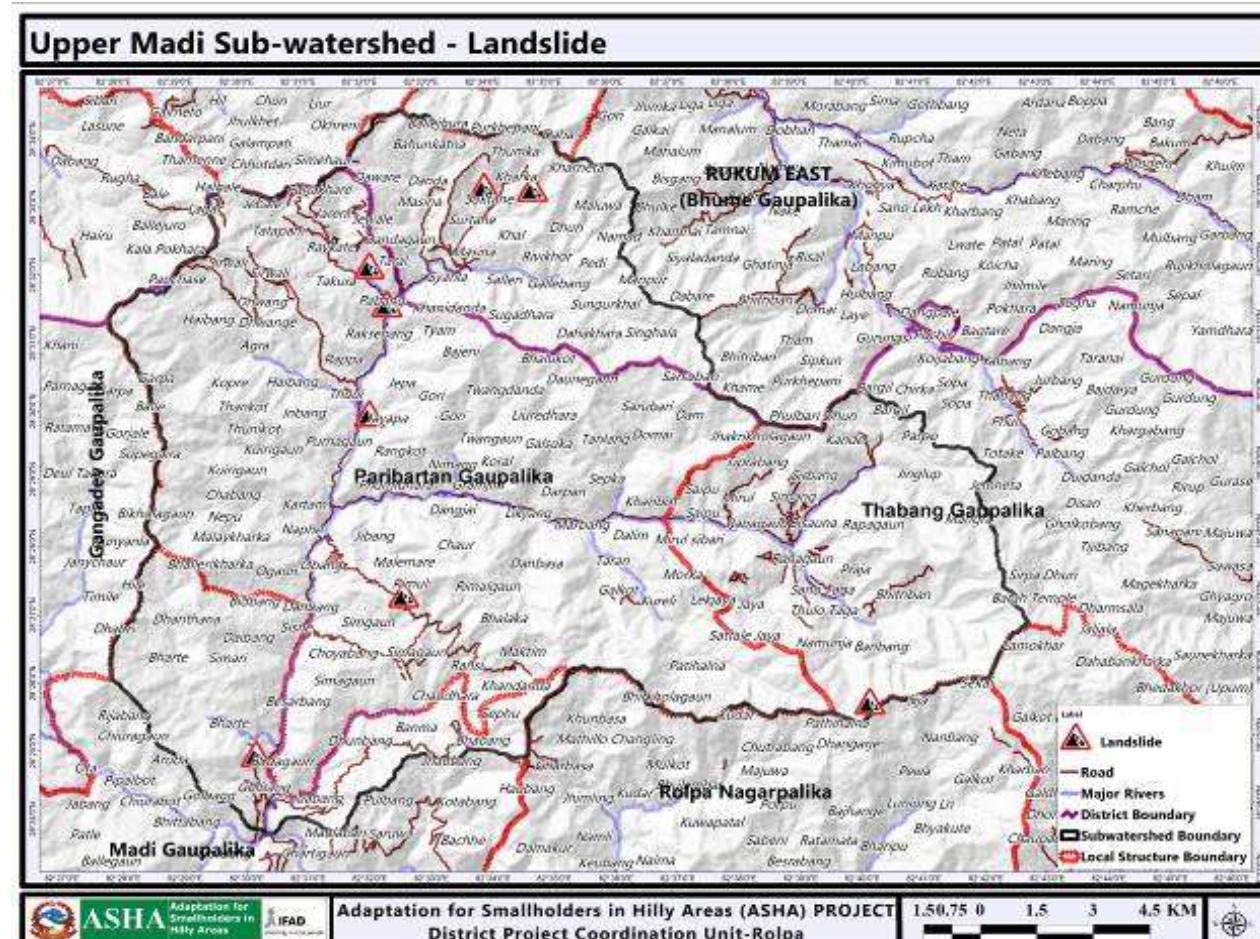

चित्र ४. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको सन् २०१८ को भू-क्षयको नक्शा

२.१.२ माथिल्लो माडी उप जलाधार क्षेत्रीय तहको पहिरोको अवस्था

निम्न पहिरोको नक्साको अध्ययन गर्दा माथिल्लो माडी उप जलाधार क्षेत्र भित्र पने परिवर्तन गाउँपालिका, माडी गाउँपालिकाको ३, ४ र ५ नं. वडाहरुमा, पूर्व रुकुमको भूमे गाउँपालिकाको वडा नं. ९ मा पहिरो गएको देखिन्छ त्यो

पनि विशेष गरेर जहाँ बाटो वा सडक बनाईएको स्थानहरुमा पहिरोको घटनाहरु भएको देखिन्छ । (चित्र नं. ५) (श्रोत : भौगोलिक सुचना प्रणालीमा आधारित माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको मुल्यांकन प्रतिवेदन रोल्पा, पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजना, २०१८)

चित्र ५. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको पहिरोको नक्शा

२.१.३ माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रीय तहको आगलागीका घटनाहरु

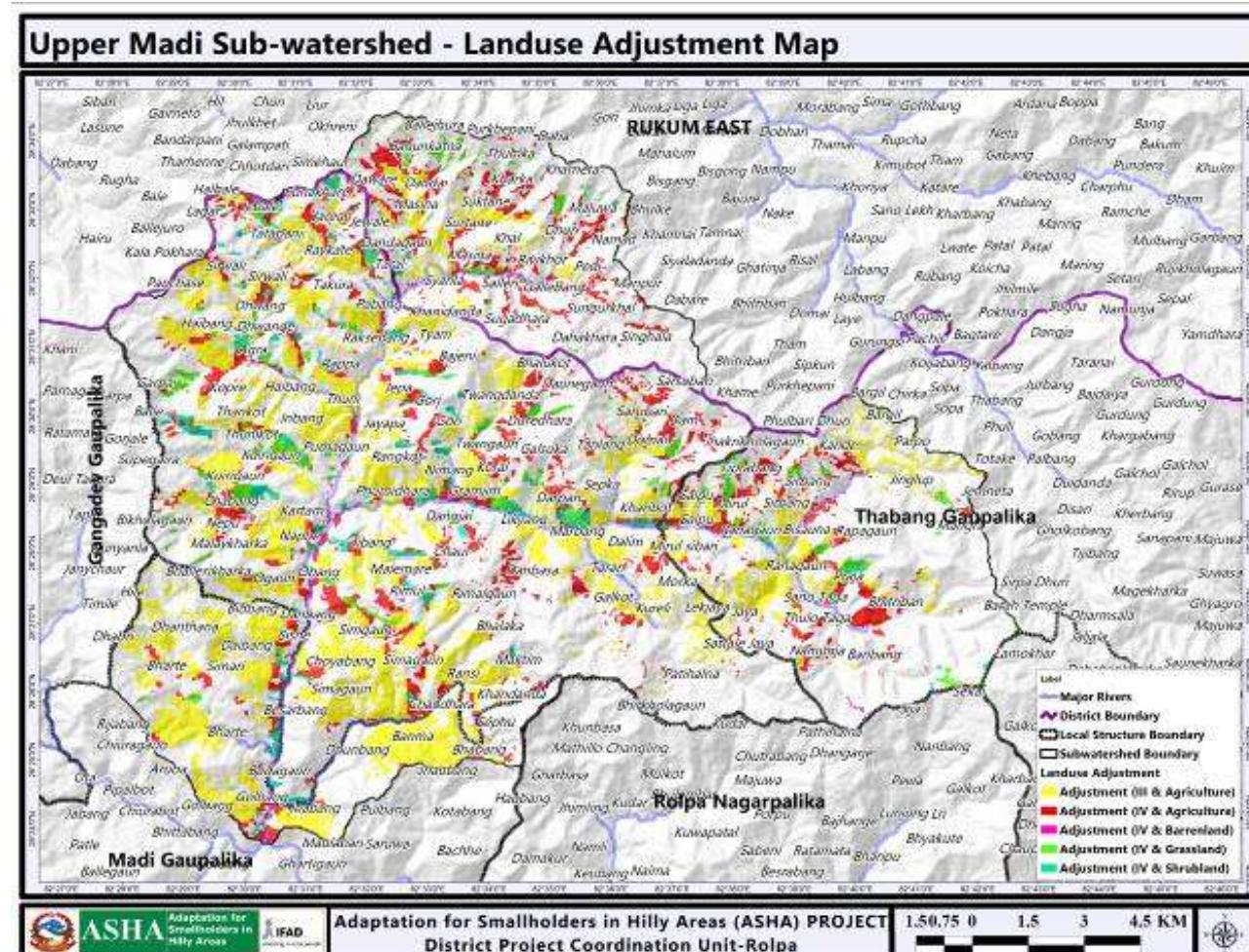
सन २००० देखि २०१६ सम्मको यस माथिल्लो माडी उप जलाधार क्षेत्रमा आगलागीका घटनाहरुको विश्लेषण गर्दा कुनै पनि उल्लेखनिय घटनाहरु घटेको देखिएन । (श्रोत : भौगोलिक सुचना प्रणालीमा आधारित माथिल्लो माडी उप(जलाधार क्षेत्रको मुल्यांकन प्रतिवेदन रोल्पा, पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजना, २०१८)

२.१.४ माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रीय तहको भू-उपयोग समायोजन

यस उप जलाधार क्षेत्रको भू क्षमता र विद्यमान भू उपयोग क्षेत्र समायोजन गरेर भू-उपयोग समायोजन नक्शा तयार गरी विश्लेषण गर्दा यो क्षेत्र क्षमता र आवश्यकता भन्दा बढी प्रयोग भईरहेको देखिन्छ । भू क्षमताको Class बढ्दै जांदा भिरालोपन तथा ढुङ्गाको मात्रा बढ्दै जाने र पानी सोसे क्षमता घट्दै जाने भएकोले यस्तो जमिनहरुमा कृषिजन्य गतिविधिहरु गर्दा भू-क्षयको सम्भावना पनि कमश बढ्दै जाने हुन्छ । तालिका अनुसारको गाउँपालिका तथा वडाहरुमा दिईएको क्षेत्रफलमा भू उपयोग समायोजन गर्नु पर्ने देखिन्छ । उदाहरणको रूपमा यस्ता क्षेत्रहरुमा कृषि सम्बन्धि कृयाकलापहरु गर्नु पर्ने भएमा माटोको संरक्षणका कृयाकलापहर पनि साथसाथै गर्नु पर्दछ । निम्न नक्सामा रातो र पहेलो रंगले देखाईएको क्षेत्रहरुमा यस्ता क्रियाकलापहरु गर्नु पर्ने हुन्छ ।

तालिका ३. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको भू-उपयोग समायाजनको अवस्था

भू उपयोग समायोजन	गाउँपालिका तथा वडाहरु	क्षेत्रफल (हे.)
Class III मा कृषि	परिवर्तन गापा वडा १-६, थवाड २ र ३ माडी ३-५ भूमे गापा ९ (पूर्व रुकुम)	५३२०.९
Class IV मा कृषि	परिवर्तन गापा वडा १-६, थवाड २ र ३ माडी ३-५ भूमे गापा ९ (पूर्व रुकुम)	२३९५.८
Class IV मा खाली जग्गा	परिवर्तन गापा वडा १-६, थवाड २ र ३ माडी ३-५ भूमे गापा ९ (पूर्व रुकुम)	६२.४
Class IV मा घासे मैदान	परिवर्तन गापा वडा १-६, थवाड २ र ३ माडी ३-५ भूमे गापा ९ (पूर्व रुकुम)	७६३.१
Class IV मा बुट्यान	परिवर्तन गापा वडा १-६, थवाड २ र ३ माडी ३-५ भूमे गापा ९ (पूर्व रुकुम)	५४९.६
जम्मा		९०८३.८

चित्र ६. माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको भू-समायोजन नक्शा

२.१.५ माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्ध

यस उप-जलाधार क्षेत्रको क्षयिकाणको कारक तत्वहरूमा अवैज्ञानिक खेति प्रणाली, प्राकृतिक वनस्पति तथा वन विनास, भू क्षय, पहिरो आदि पर्दछन्। माथिल्लो पहाडी क्षेत्रमा रहेका भिरालो भू-भागहरूमा गरीदै आएको अव्यवस्थित कृषि, वन अतिक्रमण, वन विनाश, वन क्षयिकरण तथा अवैज्ञानिक सडक निर्माण लगायतका क्रियाकलापहरूसंगै वर्षाको अनियमितता र स्वरूपमा परिवर्तनले गर्दा उच्च पहाडी क्षेत्रहरूमा भू-क्षयको समस्या बढ्दै गएको छ, भने तल्लो तटीय क्षेत्र बेशीमा बाढी र नदी कटानका समस्याहरू बढ्दै गएका छन्। यसरी एकातर्फ उपल्लो तटीय क्षेत्रहरू बन्जर बन्ने

देखिन्छ भने अर्को तर्फ तल्लो तटिय क्षेत्रहरूमा बसोबास र खेती अयोग्य बन्दै जाने देखिन्छ । फलस्वरूप यस वडाको जलवायु परिवर्तन संकटासन्ताअ अभ बढ्ने देखिन्छ ।

भौगोलिक सुचना प्रणालीमा आधारित माथिल्लो माडी उप-जलाधार क्षेत्रको मुल्यांकन रोल्पा प्रतिवेदन अनुसार माथिल्लो र तल्लो तटीय क्षेत्रहरूको अन्तर सम्बन्ध निम्नानुसार देखाईएको छ ।

तालिका ४. माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रको स्थानीय निकाय बाहिरको अन्तरसम्बन्ध

अन्तरसम्बन्ध	माथिल्लो क्षेत्र	तल्लो क्षेत्र
पहिरो	परिवर्तन गापा १ चैतिलेखको पूर्व	थवाड गापा ३ सैपुको उत्तर
वन विनास र वन क्षयिकरण	परिवर्तन गापा १ माखोला गाउँको जोडिएको क्षेत्र, सिवारी कुलेरीको पूर्व, लेक जयाको पूर्व परिवर्तन गापा २ सिमागाउँ र छायाँगाउँसंग जोडिएको क्षेत्र, परिवर्तन गापा ६ ओगाउँको दक्षिण	थवाड गापा २ मिरुल सिवारी जयवारीसंग जोडिएको क्षेत्र, सैपुको दक्षिण, सैपुको उत्तर माडी गापा ३ भष्माखोर, सिस्नेको पूर्व माडी गापा ३ विदवाडको उत्तर

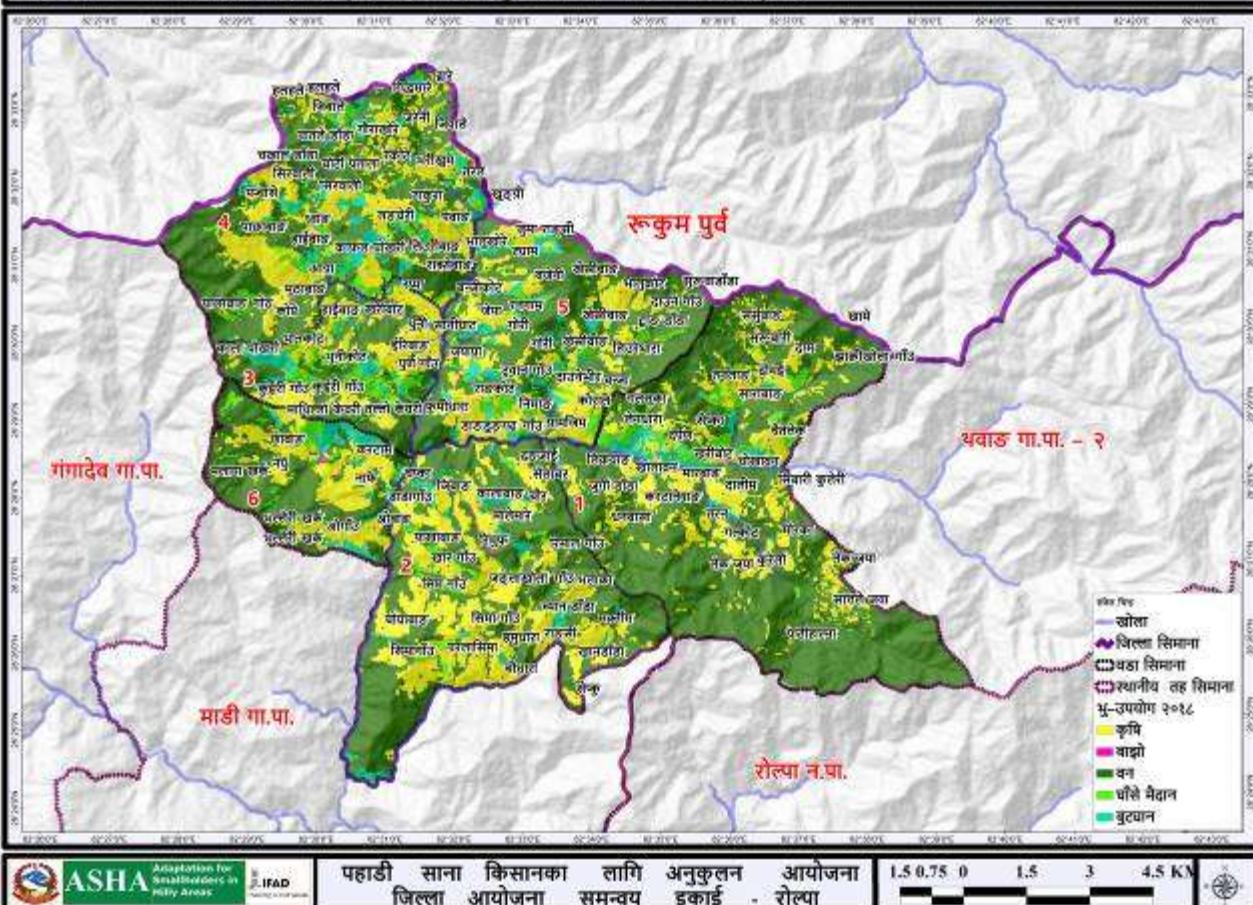
तालिका ५. माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रको स्थानीय निकाय भित्रको अन्तरसम्बन्ध

अन्तरसम्बन्ध	माथिल्लो क्षेत्र	तल्लो क्षेत्र
वन विनास र वन क्षयिकरण	परिवर्तन गापा १ जाम्लीपोखरा र भुतखोलागाउँसंग जोडिएको क्षेत्र	परिवर्तन गापा २ सेलाचारको पूर्व
	परिवर्तन गापा २ चापका, पाखावाड, डाङागाउँसंग जोडिएको क्षेत्र,	परिवर्तन गापा ६ ओवाडको पूर्व, नाफे, जुनवाड, माडी नदिको किनारा
	परिवर्तन गापा ३ जुम्लेपोखरीको उत्तर पूर्व	परिवर्तन गापा ४ आराखोलागाउँको दक्षिण पश्चिम
	परिवर्तन गापा ३ सानीघाटसंग जोडिएको क्षेत्र	परिवर्तन गापा ५
	परिवर्तन गापा ४ भुम्नाविसैनाको पूर्व	परिवर्तन गापा ५ भालुखोरेसंग जोडिएको क्षेत्र
	परिवर्तन गापा ४ आराखोलागाउँसंग जोडिएको क्षेत्र	परिवर्तन गापा ३
	परिवर्तन गापा ५ फुमिधारा, जयपा र सानीघाटसंग जोडिएको क्षेत्र	परिवर्तन गापा ४ र ४

२.२ परिवर्तन गाउँपालिकाको अवस्थिति

रोल्पा जिल्लाको ९ ओटा गाउँपालिका मध्ये परिवर्तन गाउँपालिका पनि एक हो । यस गाउँपालिकामा ६ वटा वडाहरू छन् । यसमा साविकका पाँचवटा गा.वि.स.हरू (कुरेली, राडकोट, राडसी, ईरीवाड र पाञ्चवाड) पर्दछन् । यस गाउँपालिकाको उत्तरमा पूर्व रुकुम जिल्ला, दक्षिणमा रोल्पा नगरपालिका र माडी गा. पा., पूर्वमा थवाड र पश्चिममा माडी गा. पा. र गंगादेव गा. पा. पर्दछन् । यसको कुल क्षेत्रफल १६३.०१ वर्ग कि. मि. र वि. स. २०६८ को जनगणना अनुसार २०,७७८ छ, जस मध्ये महिला ११,४९९ (५५.३४%) र पुरुष ९,२७९ (४४.६६%) छ ।

परिवर्तन गाउँपालिका; सन् २०१८ को भु-उपयोगीता नक्शाङ्कन

चित्र ७. परिवर्तन गाउँपालिकाको भु-उपयोग नक्शा

२.३ परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ को अवस्थिति

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिनु पर्ने परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ नयाँ संरचना अनुसार साविकको राडसी गा.वि.स.को ५ देखि ९ सम्मको साविकका वडाहरूलाई समावेश गरी बनाईएको छ। यो वडा जिल्ला सदरमुकाम लिवाडबाट पश्चिम दक्षिण तर्फ अवस्थित छ। यस वडाको कुल क्षेत्रफल १२६४.६८ हेक्टर रहेको छ। यस वडाको उत्तरमा परिवर्तन गा. पा. वार्ड नं. ४, दक्षिणमा परिवर्तन गा. पा. वार्ड नं. ६, पूर्वमा : परिवर्तन गा.पा. वार्ड नं. ५ र पश्चिममा : गंगादेव गा.पा. वार्ड नं. ६ पर्दछन्।

२.३.१ वडाको सामाजिक अवस्था

साविकको ईरिवाड गाविस हाल परिवर्तन गा. पा. वडा नं. ३ र ६ नम्बर वडाहरूमा विभाजन भएकोले जनगनना २०६८ अनुसार साविकको वडागत तथ्यांक जनसंख्या र घरधुरी बाहेक अन्य प्राप्त नभएकोले हालका वडाहरूलाई प्रतिनिधित्व गर्ने हुनाले साविकको गाविसको तथ्यांक प्रस्तुत गरिएको छ। यस वडाको जनसंख्या १३९८ पुरुष र १७०० महिला गरी जम्मा ३०९८ देखिन्छ। यस वडामा मुख्य गरि क्षेत्री, मगर, दलितमा कामी र दमाई लगायतका जातजातीहरुको वसोवास रहेको छ। १००३ घरधुरी र जम्मा जनसंख्या ५२७९ भएको साविकको ईरिवाड गाविसमा जातिगत आधारमा हेर्दा क्षेत्रीको जनसंख्या २९.६%, जनजातिको ५१.२%, दलितको १८% र अन्यमा १.२% रहेको छ। सहभागितामूलक संकटासन्नता स्तरिकरण, २०७५ को आधारमा जम्मा घरधुरी ६८८ मध्ये जनजातीको २७ प्रतिशत, दलितको २६ प्रतिशत र अन्यमा ४७ प्रतिशत रहेका छन्। मगर जातीको बाहुल्यता रहेको यो वडामा रहन सहन प्रायः एकै खालको अर्थात मगर जातीको

रहेको छ । मातृभाषा नेपाली नै यहाँका वासिन्दाले प्रायः बोल्ने गर्दछन् । यस बडामा हिन्दु धर्म मान्ने मानिसहरुको बाहुल्यता रहेको छ भने छिटफुट रूपमा क्रिश्चियन धर्म मान्ने मानिसहरु पनि छन् । यस बडामा चाँडपर्वका हिसावले दशै, तिहार, माघे संकान्ती, साउने संकान्ती, नयाँ वर्ष, आदि पर्वहरु मनाउने गरिन्छ ।

जलवायु परिवर्तनका प्रभाव र तिनलाई सम्बोधन गर्ने उपायहरु बारे सचेतनामूलक कार्यकमहरु सहित गरिएका १ दिने साविकको बडा स्तरीय गोष्ठीहरुका क्रममा प्रत्येक वस्तिमा सहभागितामूलक तरिकाबाट जलवायु परिवर्तन सम्मुखता, संवेदनशिलता तथा अनुकूलन क्षमतामा आधारित रही हरेक घरधुरीको मूल्यांकन गरी ति घरधुरीहरुको जलवायु परिवर्तन संकटासन्तास्तरीकरण गरिएको थियो । जसबाट ५ वटै साविकका बडाहरु/वस्तिहरुका जम्मा ६८८ घरधुरीहरु मध्ये ३२% अति उच्च जोखिममा, ४७% उच्च जोखिममा, १७% मध्यम र ३% न्यून जोखिममा रहेको पाईएको थियो ।

२.३.२ मानवीय अवस्था

साविकको ईरिवाड गाविस नयाँ संरचना अनुसार परिवर्तन गाउँपालिकाको बडा नं. ६ (साविकको बडा नं. १ देखि ४ सम्म रहेको) र परिवर्तन गाउँपालिकाको बडा नं. ३ (साविकको बडा नं. ५ देखि ९ सम्म रहेको) मा विभाजित भएको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ मा साविकको ईरिवाड गाविसको बडा अनुसार तथ्यांक नभएकोले परिवर्तन गाउँपालिका बडा नं. ३ र ६ को एकै ठाउँमा प्रस्तुत गरिएको छ । साविकको ईरिवाड गाविसको जनसंख्या ५२७९ रहेको छ जसमध्ये पुरुषको संख्या २४२७ छ भने महिलाको संख्या २८५२ रहेको छ । उमेर अनुसार पाँच वर्ष मुनिका वाल वालिकाहरु १२.५०%, ५-२४ वर्ष सम्मका व्यक्तिहरु ४८.३२%, २५-४४ वर्षसम्मका व्यक्तिहरु २९.०५%, ४५-६४ वर्ष सम्मका व्यक्तिहरु १३.११%, ६५-७४ वर्ष सम्मका व्यक्तिहरु ३.८३%, र ७५ वर्षभन्दा माथिका व्यक्तिहरु १.१९% पाइएको छ । ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसंख्या ४६१९ मध्ये महिला तथा पुरुष दुवेको साक्षरता प्रतिशत ६०.२९ छ जसमध्ये पुरुषको ७०.८४ र महिलाको ५१.६९ प्रतिशत रहेको छ । १००३ घरधुरी मध्ये ४४२ घरधुरीहरुवाट ५६७ पुरुष र ९२ जना महिला गरी ६५९ जना रोजगारीको लागि बाहिर गएका छन् । संचार सुविधाका साधानहरुमा १००३ घरधुरीहरु मध्ये २७७ घरधुरीहरुसंग कुनै पनि सुविधा नभएको देखिन्छ भने ५१८ घरधुरीहरुसंग रेडियो र ४४२ घरधुरीहरुसंग मोबाइल फोन प्रयोग गरेको देखिन्छ । संचारका अन्य माध्यममा टिभी, टेलिफोन पनि प्रयोग गरेका छन् । खानेपानी तथा सरसफाईको दृष्टिकोणमा यो बडाका ६५% घरधुरीहरले पाईप लाईनबाट आउने पिउने पानीको प्रयोग गरेको देखिन्छ भने बाँकीले खुला क्षेत्र कुवा तथा खोलाको पानी प्रयोग गर्ने गर्दछन् । यस बडाको १००३ घरधुरी मध्ये ७२% घरधुरीहरुमा शौचालयको व्यवस्था छैन । खाना पकाउनको लागि ईन्च्यनको रूपमा प्राय दाउराको प्रयोग गरिन्छ । उज्यालोको लागि मुख्य रूपमा यहाँका ४०% घरधुरीहरुले सोलारको प्रयोग गर्ने गर्दछन् । जम्मा जनसंख्याको ५.७७% शारीरिक रूपमा फरक क्षमता भएका मानिसहरु यहाँ छन् । (राष्ट्रिय जनगणना २०६८)

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका क्रममा गरिएको वस्ति तथा साविकको बडा स्तरीय सहभागितामूलक छलफलबाट प्राप्त सूचना अनुसार, यस बडाको कुल जनसंख्या मध्य शिक्षा सेवामा ४८ जना, सैनिक तथा प्रहरीमा ११ जना, निजामति सेवामा ७ जना, गैंड सरकारी संस्थामा ७ जना, वैदेशिक रोजगारी (भारत वाहेक अन्य मुलुकहरुमा) ४१३ जना, कृषि जे.टि.ए. ५ जना, भेटनरी जे.टि.ए. ४ जना, अ.न.मी. ६ जना, अ.हे.व. २ जना, सि.एम.ए. २ जना, सब ओभरसियर ६ जना, ओभरसियर ३ जना, ईन्जिनियर २ जना, अमिन १ जना, ६ महिना भन्दा बढी सिलाई कटाई गरेका ३१ जना, सिकर्मि डकर्मि ६७ जना, नसरी नाईके ६ जना, ड्राईभर पेशामा संलग्न २८ जना र अगुवा कृषक २४ जना रहेका छन् । त्यस्तै ग्याबीनको लागि तारजाली बुन्ने ५ जना रहेका छन् । यस बडामा ५ वटा शैक्षिक संस्थाहरु रहेका छन् । यस बडाको शैक्षिक अवस्थालाई हेदा स्नातकोत्तर गरेका ८ जना, स्नातक गरेका ५६ जना, प्रविणता प्रमाण पत्र तह पास गरेको १८२ जना र एस.एल.सि. पास गरेका ३९५ जना रहेका छन् । यहाँका जनसमुदायमा जलवायु परिवर्तन कसरी हुन्छ थाहा नभएता पनि जलवायु परिवर्तनका प्रभाव र असरहरु सम्बन्धी अनुभवहरु प्रत्यक्ष रूपमा भोगेको सुनाउछन् ।

२.३.३ आर्थिक क्रियाकलापहरूको अवस्था

यस वडाका बासिन्दाहरूको प्रमुख पेशा कृषि रहेको भएतापनि रोजगारीको लागि विदेशिने र देशको अन्य भागमा जानेको संख्या उल्लेखनीय छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार साविकको इरिवाड गाविसको १००३ घरधुरी मध्ये ४४२ घरधुरीहरूबाट ५६७ पुरुष र ९२ जना महिला गरी ६५९ जना (२१.३% जम्मा जनसंख्याको) बाहिर रोजगारीको लागि बाहिर गएका छन् । साविकको वडा स्तरीय गोष्ठीहरूबाट संकलन गरिएको तथ्यांक अनुसार खाडीमुलुक जानेको संख्या मात्रै ४१३ भन्दा बढी छ । कृषि अन्तर्गत यहाँका अधिकांश भू-भागमा गहुँ, मकै, आलु खेती गरिन्छ भने नगदे वाली अन्तर्गत सिमी खेती गरिन्छ । तरकारी वालीमा विशेष गरी आलु, काउली, बन्दा, सिमी, बोडी, भान्टा, भटमास, गोलभेंडा र प्याज आदिको खेती गरिन्छ । फलफूलमा यहाँ छिटफुट रूपमा सुन्तला, स्याउ, कागती खेती गरिन्छ । पशुपालनको हकमा भैसी, गाई गोरु, बाखा र खच्चरपालन गरिन्छ । कृषि उपज संकलन केन्द्र तथा व्यापारिक केन्द्रको अभावले यहाँ उत्पादित वस्तुहरूले उचित मुल्य पाउन सकेका छैनन् ।

यस वडाका सबै वस्तिहरूमा वाहै महिना सिंचित जमिन रहेको छैन । यहाका स्थानिय समुदायहरूले प्राय जसो आकासे पानीको भरमा खेति गरिरहेको पाईन्छ, साथै केही ठाउमा मात्र पाईप सिंचाईबाट सिंचाईका क्रियाकलापहरू गरेको देखिन्छ । यस वडा भएर वग्ने मुख्य नदी माडीले कही पनि सिंचाई गरेको देखिदैन तर पनि अन्य ससाना खोलाहरूबाट सिंचाई गरेको पाईन्छ । यसरी यस गाउपालिकाको वाली पात्रो लाई हेर्दा पाखो जग्गाहरूमा कार्तिक महिनामा गहु लगाउने गरिन्छ, त्यसैगरि वैशाष महिनामा मकै लगाउने गरिन्छ । यसरी लगाएको गहुवालीलाई वैशाषमा र मैलाई असोजमा काटने गरिन्छ । फागुण महिनामा आलु लगाउने र जेष्ठमा खन्ने गरिन्छ । अदुवा माघ महिनामा लगाउने चलन छ भने कार्तिकमा खन्ने गरिन्छ । प्याजको हकमा मसिरमा लगाउने र जेष्ठमा खन्ने गरिन्छ भने यहाको प्रमुख नगदे वाली सिमी वैशाषमा लगाउने र कार्तिकमा टिप्पे गरिन्छ भने केराउ कार्तिकमा लगाउने र फागुणमा टिप्पे गरिन्छ ।

२.३.४ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था

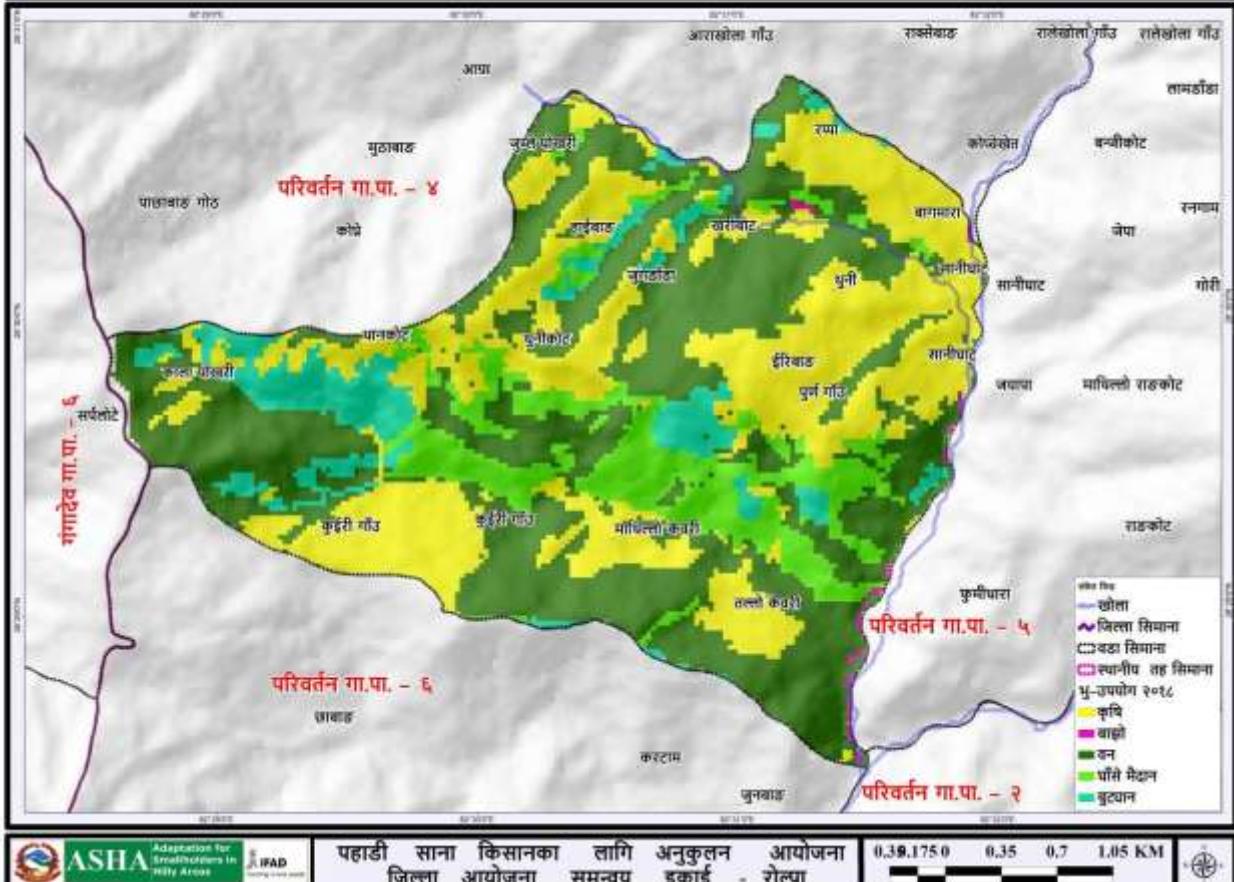
यस वडाको कुल क्षेत्रफल १२६४.६८ हेक्टर मध्ये ५५०.९८ हेक्टर वनक्षेत्र, १०८.०९ हेक्टर वुट्यान क्षेत्र, १५९.०३ हेक्टर घाँसे मैदान, ४४१.७२ हेक्टर कृषि क्षेत्र, ४.८६ हेक्टर बाँझो जमिन रहेको छ, यस वडामा ४३.६% क्षेत्र वन र ३५% कृषि क्षेत्रले ढाकेको छ । (श्रोत : पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजना, जिल्ला आयोजना संयोजन ईकाइ, रोत्पा)

यस परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ साविकको इरिवाड गाविसको ५ देखि ९ सम्मका वडाहरूमा ९ वटा सामुदायिक वनहरू छन् । यस परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ मा धार, रातामाटा, ठूलो गैरा रिमखोला, भुज्यटा, नवदुर्गा भगवती, नयाँ बागेश्वरी, लाहान, धैरेनी सुवाखोला, दुईखोली सुवाखोला संरक्षण सामुदायिक वनहरू छन् को जस्को जम्मा क्षेत्रफल ७४८.४२ हेक्टर छ, जम्मा घरधुरी ६६७ आवद्ध छन् । यहाका वनहरूमा खर्सु, सल्ला, उतिस, काफल, रयाज, वाभ, वैस, ओखर, टुसारो, चाप, ध्रुपि, देवदार, पिपल, खरि, किमु, कोइरालो जस्ता प्रजातिहरू पाईन्छन भने चोत्रा, ऐसेलु, वास, लालिगुरास, मेल, धाइरा, तेलाले, अंगेर जस्ता वुट्यानहरू पाईन्छन् । वन्यजन्तु तथा चराचुरुङ्गीहरूमा राते, घोरल, स्याल, मलस्याप्रो, दुम्सी, खरायो, वदेल, वाघ, वादर, कालिज, तिथा, ढुकूर, जुरेली, हलेसो, सारी, चिल, काग, न्याउलो, सुगा, काग,, गौथली, मलेवा, च्याखुरा, परेवा, लाटोकोसेरो आदि पाईन्छन् (जीविकोपार्जनको विश्लेषण, २०७५) ।

पाञ्चावाड खोला यस क्षेत्र भएर वग्ने मुख्य खोला हुन हो भने अन्य खोला तथा खोल्सीहरूमा साविक वडा नं. ५ मा पुहे, चिसापानि, खर्सोली, ठाडाखोला, जुगखोला, सलिडिखोला, भुतखोला, काहाखोला, वडा नं. ६ मा छहरी खोला, जुगेखोला, भुजेत्रोखोला, पधेरीखोला, सुवाखोला, तिलाखोला, कुन्वाखोला, वडा नं. ७ मा पाञ्चावाडखोला, मौरिखोला, हाइवाडखोला, लुपाखोला, पैयाखोला वडा नं. ८ मा सापमाराखोला, आर्खुली खोला, पिपला पानि, काउलावोट खोला, भुत खोला, दरली खोला, दवाडखोला, रिमाखोला, वडा नं. ९ मा चेम्लरीखोला, दुधखानापानि, मोहरपानि, गोगन पानि, सेनघरेलि खोला, रिमा खोला, वाघमारा खोला, आग्रे खोला, राते टाउके, पाखेपानि, नुनथा, जिदुड, धनुलनेतो, भुत खोला, किमु गैरा जस्ता

खोला तथा खोल्सीहरु रहेका छन्। हाल बढ्दो खडेरीका कारणले यि खोला तथा खोल्सिहरुमा पानीको श्रोत घट्दै गएकोले सिंचाइको लागि समस्या हुने गरेको छ। यस वडाका सबै घरधुरीहरुले इन्धनका रूपमा दाउरा नै प्रयोग गरिरहेका छन्। प्राकृतिक श्रोतमा आएको परिवर्तनको विश्लेषण परिच्छेद ३.२ मा उल्लेख गरिएको छ।

परिवर्तन गा.पा. ३; सन् २०१८ को भू-उपयोगीता नक्षाङ्कन

चित्र द. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को भू-उपयोग नक्षा

२.३.५ भौतिक पूर्वाधार तथा सामुदायिक विकास

यस वडाका बारिन्दाहरुको घरहरु प्राय माटो, दुङ्गाको गाहो र छाना खर तथा दुङ्गा स्लेटको प्रयोग गरेको पाईन्छ। यस वडाको सहभागितामूलक श्रोत तथा प्रकोप नक्साको विश्लेषण गर्दा मोटर वाटो, शहिद मार्ग, भोलङ्गे पुल, विद्यालय भवन, स्वास्थ्य चौकी, वडा कार्यालयको भवन, लघु जल विद्युत आयोजना रहेको पाईन्छ। कृषि सहकारी संस्था जस्ता सेवा प्रदायक संघ संस्था तथा निकायहरु छन्। अन्य निकायहरुमा पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना, सुआहारा, किसानका लागि उन्नत वित्तिजन कार्यक्रम, रुडास, डिकोस, हुरेक जस्ता कार्यक्रम तथा संस्थाहरुले यहाँका व्यक्ति, समुदायहरुलाई आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गरिरहेका छन्। नागरिक संगठनको रूपमा साविकका वडाहरुमा आमा समूह, कृषि समुहहरु र विभिन्न क्लवहरु संचालनमा रहेका छन्। यस वडामा ९ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरु छन्। यस वडामा जिल्ला स्थित एफ.एम. रेडियो को पहुँच राम्रो रहेको छ साथै रुकुम, दांग र सल्यान जिल्लाका एफ.एम. हरूले पनि यहा काम गर्ने गर्दछन् भने टेलिफोनको हकमा स्काई र नमस्तले प्रायजसो साविकका वडाहरुमा काम गर्ने गर्दछ। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार संचारको पहुँचको हकमा साविकको ईरिवाड गासिको १००% घरधुरीहरु मध्ये ६९% घरधुरीहरुसंग कम्तिमा एउटा संचारको साधन रहेको पाइन्छ, जस्मा प्राय रेडियो र मोबाइल फोन पर्दछन्।

२.३.६ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवस्था

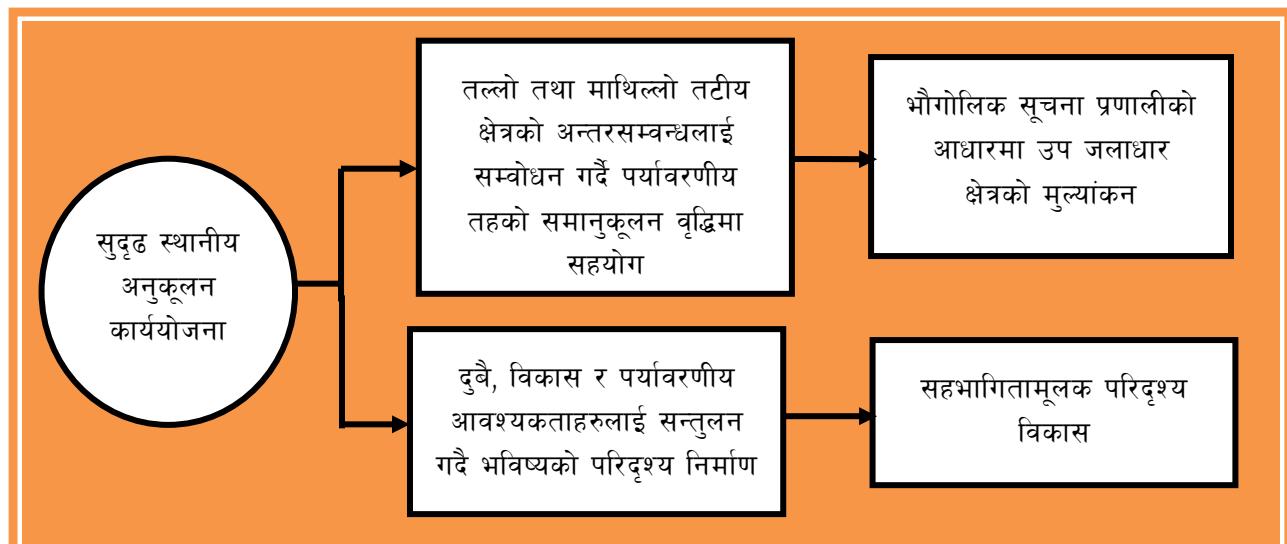
राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस वडाको कुल जनसंख्या ३०९८ मध्ये महिलाको जनसंख्या १७०० (५४.८७%) रहेको छ । ५९३ घरधुरी भएको यस वडामा जातिगत आधारमा हेर्दा क्षेत्री २९.६%, जनजाति ५१.२% र दलित १८% रहेको छ । सहभागितामूलक संकटासन्ता स्तरिकरण, २०७५ को आधारमा जम्मा घरधुरी ६८८ मध्ये जनजातीको २७ प्रतिशत, दलितको २६ प्रतिशत र अन्यमा ४७ प्रतिशत रहेका छन् । यस वडामा पनि अन्य ठाउमा जस्तै खेतीपाती, जागिर, व्यापार जस्ता उत्पादनशील कार्यहरूमा पुरुषको सहभागीता धेरै पाइएको छ भने घास दाउरा, पानी पध्ने, भान्सा, केटाकेटीको रेखदेख जस्ता पुनरउत्पादनशील कार्यहरूमा महिलाहरूको सहभागीता धेरै पाइएको छ । त्यसैगरी सामाजिक तथा राजनैतिक कृयाकलापहरूमा पनि महिलाहरूको संलग्नता पुरुषहरूको तुलनामा निकै कम छ । छोरालाई गाउँको सरकारी विद्यालयमा र छोरालाई शहरमा वा नजिकैको निजी विद्यालयमा पढाउने जस्ता लैङ्गिक विभेद यस वडामा विद्यमान छन् साथसाथै समान कामको लागि पनि पुरुषलाई भन्दा महिलालाई कम ज्याला प्रदान गर्ने प्रचलन यहा पनि विद्यमान छ । तरपनि सरकारी तथा अन्य निकायहरूवाट हाल अवलम्बन गरिएका सामाजिक समावेशी र महिला, दलीत तथा सिमान्तकृत वर्गहरू प्रतिको सकारात्मक विभेद सम्बन्ध नीतिगत प्रावधानहरूका कारण पनि महिलाहरूको चेतना स्तर बढ्दै गएकोले हाल उत्पादनशील, सामाजिक तथा राजनैतिक कृयाकलापहरूमा महिलाहरूको संलग्नता बढिरहेको छ ।

२.४ वडा स्तरीय उपल्लो तथा तल्लो तटिय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्धको अवस्था

यस वडाको उपल्लो तटिय क्षेत्र अन्तर्गत साविक वडा नं. ५ को परेगैरी, पुग्य, पाडर, दलुवारी, सागुराखोला, भईचालपोखरी, सिम्वारी, खालिचौर, वडा नं. ६ को भालकाटे, घारीमर्दसे, गोवाड, सुवाखोला, सिर्घाघाट, तोरीकम्द, जम्मुरगौदा, देमरवोट, तिलाडाडा, आरटाकुरा, पध्ने, जुठोफाल्ने, गानापानी, वडा नं. ७ को कालापोखरा, फिरकुली, चारेढुंगा, लोरीमुनी, सर्पलोटे, आडडाडा, जुम्लेपोखरी, चर्चुहाले, लुपा, वडा नं. ८ को ठुलीचौर, दहवाड, थुनिकोट, सापमारे, गरजिङ्खोला, रिमाखोला, थुनिकोट, ठुलीचौर, डाडागाउ, नौलापानी, छारिखोला, वडा नं. ९ को पोखराडाडा, नुनथला, साउनेपानी, जुठोफाल्ने, दरकावोट, पध्ने, टिकेटाकुरा, डाडागाउ, आगरगैरा जस्ता वस्तिहरू पर्दछन् भने तल्लो तटिय क्षेत्र अन्तर्गत भांगोवारी, हाडटाखोला, कुन्पाखेत, दुइखोली, देउभानेखेत, खरिवोट, रिठावोट, सानिगाड, रिमाखोला, आरखोली, केवरीखोला, लिखिवाड, आग्रेखोला, कोच्चीखेत, सानिगाड, वाघमारा लगायतका वस्ती तथा खेतियोग्य जमिनहरू पर्दछन् । यस वडाको माथिल्लो क्षेत्रको धेरै जस्तो भू-भाग वनले ढाकेको छ भने तल्लो क्षेत्रको धेरै जस्तो भू-भाग कृषिको लागि प्रयोग गरिदै आएको छ । यसर्थ माथिल्लो भू-भागहरूमा गरिदै आएको अव्यवस्थित कृषि, वन अतिक्रमण, वन विनाश तथा अवैज्ञानिक सडक संजाल विस्तार लगायतका कार्यहरूसंगै जलवायु परिवर्तनसंगै बढ्दै गएको वर्षाको अनियमितताले गर्दा उपल्लो तटिय क्षेत्रहरूमा भू-क्षयको समस्या बढ्दै गएको छ भने तल्लो तटिय क्षेत्रमा बाढी र नदी कटानका समस्याहरू बढ्दै गएका छन् ।

परिच्छेद ३: सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी पद्धति

नेपालमा विशेष गरी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाहरु नेपाल सरकारको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ले निर्दिष्ट गरेका चरणहरुको आधारमा स्थानीय स्तरमा समुदायको दृष्टिकोणबाट विभिन्न सहभागितामूलक ग्रामिण मुल्यांकनका विधीहरुको प्रयोग गरी त्यसबाट आएका परिणामहरुको आधारमा तयारी गर्ने अभ्यास रहेको छ । यस प्रकृयामा प्रशासनिक सिमाना जस्तै साविकको गाविसको सिमानालाई मात्र स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यक्षेत्र भित्र मात्र विश्लेषण गरेको पाइन्छ । पहाडी साना किसानका लागी अनुकूलन आयोजनाले सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी निम्न खाका अनुसारको पद्धति अवलम्बन गरेको छ ।

चित्र ९. सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको खाका

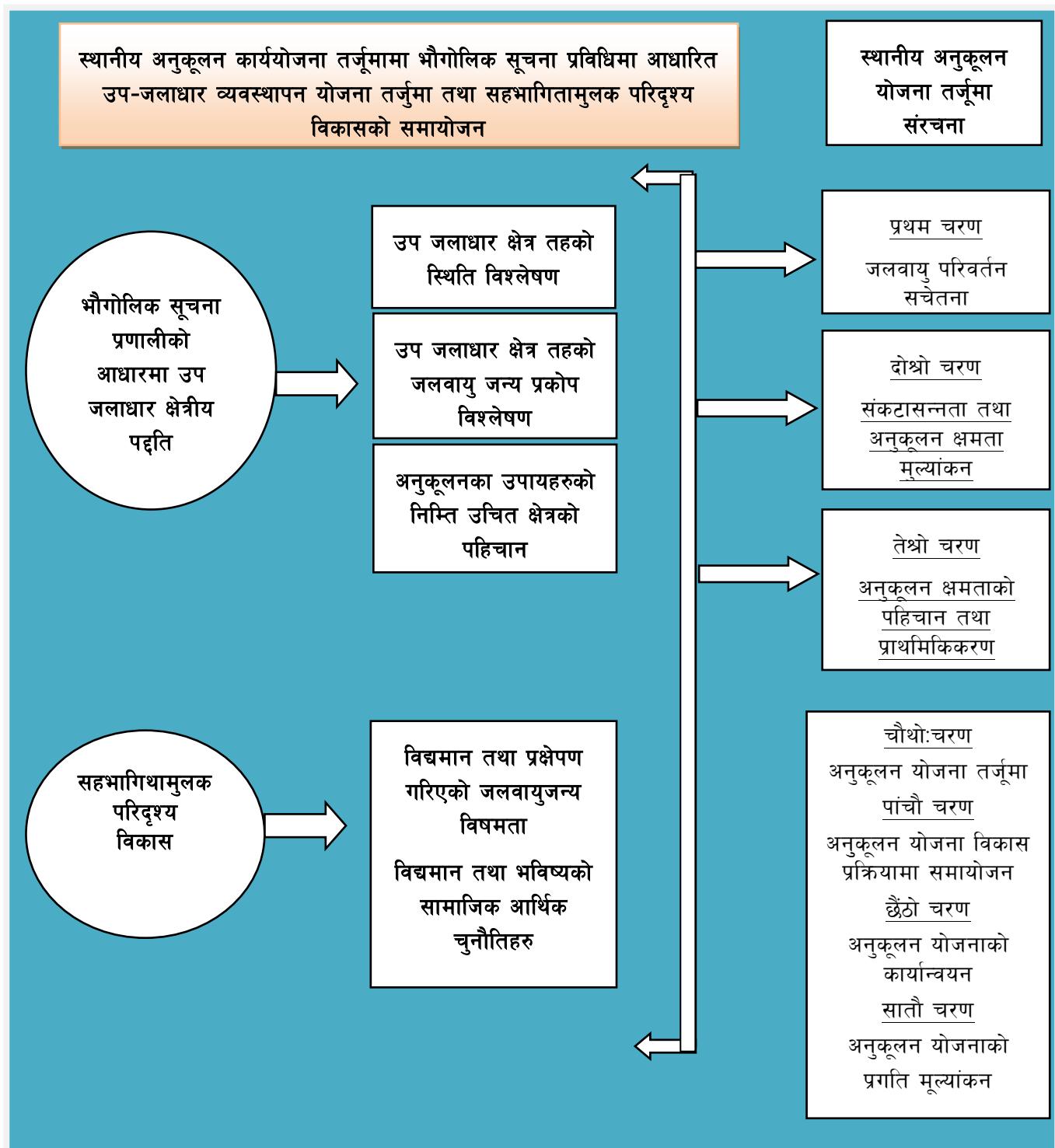
सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा प्रशासकिय सिमा भित्र मात्र सिमित नभई जलाधार तथा उप-जलाधार तहको माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रहरुबीचको अन्तरसम्बन्धलाई सम्बोधन गर्दै प्रभावकारी अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणाली तहको समानुकूलन वृद्धिमा सहयोग पुर्याउन भौगोलिक सूचना प्रणालीको आधारमा उप-जलाधार क्षेत्रको मुल्यांकन गरिन्छ । सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा दुवै, विकास र पर्यावरणीय आवश्यकताहरुलाई सन्तुलन गर्दै भविष्यको सहभागितामूलक परिदृश्य निर्माण गरिन्छ ।

भौगोलिक सूचना प्रणालीको आधारमा उप-जलाधार क्षेत्रको मुल्यांकन गर्ने क्रममा त्यस क्षेत्र तहको स्थिति तथा जलवायुजन्य प्रकोप विश्लेषण गरी प्रभावकारी अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान तथा उचित स्थानहरुको पहिचान गरिन्छ । भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित विभिन्न नक्साहरु जस्मा विशेष गरी जलवायु जन्य प्रकोपहरुबाट प्रभावित संवेदनशील क्षेत्रहरुको पहिचानको लागि विभिन्न अवधिको भु उपयोगिताको अवस्था तथा त्यसमा आएको परिवर्तनको नक्सा, भु क्षय, पहिरो, भु उपयोग समायोजनको नक्सा, आगलागी तथा खडेरी प्रकोप क्षेत्रहरुको नक्सा अध्ययन गरिन्छ । यस्को साथै मौसम विभागबाट प्राप्त मौसमी तथ्यांकहरुको पनि अध्ययन गरिन्छ । सहभागितामूलक परिदृश्यको निर्माण प्रकृयामा वर्तमान तथा भविष्यको प्रक्षेपण गरिएको जलवायुजन्य विषमताहरुको विश्लेषण गरिन्छ र यसको साथसाथै वर्तमान तथा भविष्यको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था र चुनौतिहरको पनि विश्लेषणको आधारमा परिदृश्यको आधारमा कार्यक्रमहरु निर्धारण गरिन्छ ।

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ ले निर्दिष्ट गरेका ७ चरणहरु: १) जलवायु परिवर्तन सचेतना २) संकटासन्तात तथा अनुकूलन क्षमता मुल्यांकन ३) अनुकूलन क्षमताको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण ४) अनुकूलन योजना तर्जुमा अनुकूलन योजना ५) विकास प्रक्रियामा समायोजन ६) अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयन र ७) अनुकूलन

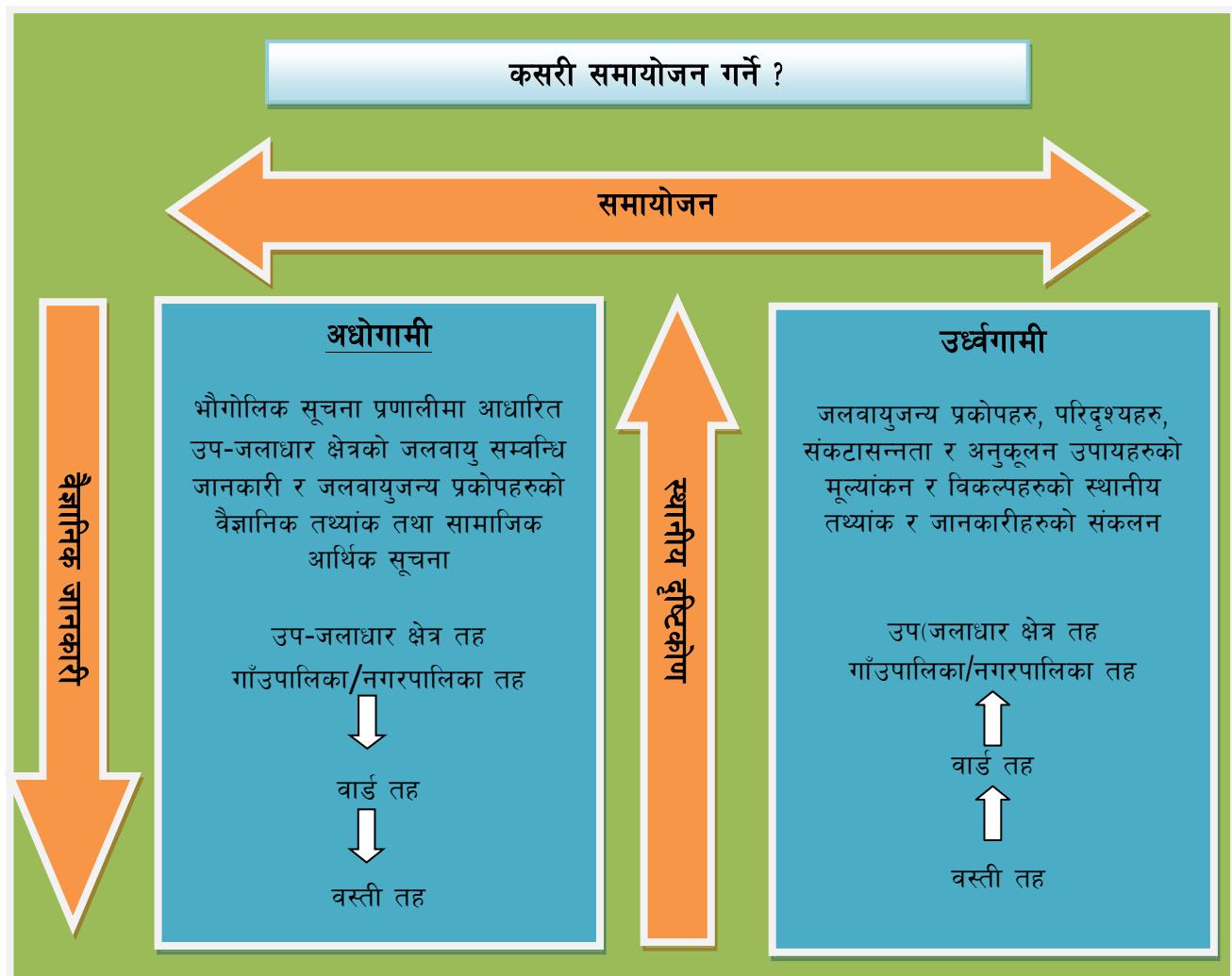
योजनाको प्रगति मूल्यांकनमा निम्न खाका अनुसार माथिका दुवै पद्धतिहरूलाई विशेष गरी पहिलो तीन चरणहरूमा समायोजन गरिन्छ । चौथो चरणमा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको दस्तावेज तयार हुन्छ ।

कहाँ समायोजन गर्ने ?

चित्र १०. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना सुदृढ LAPA पद्धतीको समायोजन

सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रकृयामा निम्नानुसार अधोगामी (Top down) तथा उर्ध्वगामी (Bottom up) पद्धति अवलम्बन गरिन्छ । भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उप-जलाधार क्षेत्रको जलवायु सम्बन्ध जानकारी र जलवायुजन्य प्रकोपहरुको वैज्ञानिक तथ्यांक तथा सामाजिक आर्थिक सूचना गाउँपालिका वा नगरपालिका हुदै वडा र वस्ती तहमा पुर्दछ भने जलवायुजन्य प्रकोपहरु, परिदृश्यहरु, संकटासन्नता र अनुकूलन उपायहरुको मूल्यांकन र विकल्पहरुको स्थानीय तथ्यांक र जानकारीहरुको संकलन वस्ती तह हुदै वडा र गाउँपालिका नगरपालिका तह सम्म छलफल र विश्लेषण गरिन्छ ।

चित्र ११. वैज्ञानिक जानकारी र स्थानीय दृष्टिकोणको समायोजन खाका

लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवधारणाको समायोजन

पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजनाले जलवायु परिवर्तन अनुकूलनको क्षेत्रमा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको सुनिश्चितता गर्दै योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन गर्न र अनुगमन कार्यमा जोड दिएको छ । लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई प्रभावकारी रूपमा मूलप्रबाहीकरण गर्न यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा प्रकृयामा उक्त आयोजनाले तयार पारेको लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) समायोजनको खाकालाई अवलम्बन गरिएको छ । स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रकृयाका चरणहरुमा जलवायु परिवर्तनको सवालको साथसाथै अन्य सामाजिक, राजनीतिक र आर्थिक सवालहरुले कसरी समुदाय भित्रको लक्षित वर्ग अर्थात् सामाजिक तथा आर्थिक रूपमा पछाडी परेका घरपरिवारहरुलाई परेको असर, संकटासन्नता को हुन, उनीहरु कसरी प्रभावित भए, उनीहरुका आवश्यकता र बाधाहरु के के हुन,, उनीहरुको हालको समानुकूलन क्षमताको स्तर, हाल

भइरहेका संस्थागत संरचनाहरु, पद्ती, नीति नियम र सुशासनको स्थिति, महिला र पुरुषहरुमा भएका अनुकूलन सम्बन्धित छुट्टाछुट्टै परम्परागत र आधुनिक ज्ञान सिपहरु र लैससास मैत्री अनुकूलनका उपायहरुका पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी योजना तर्जुमा गर्ने विषयमा छलफल तथा लैससास निर्दिष्ट सहभागितामूलक विधिहरुबाट विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको संरचना अनुसार पहिलो चरणमा स्थानीय तहमा जलवायु परिवर्तन सचेतना अभिवृद्धि गर्नु रहेको छ । यसको लागी सर्वप्रथम साविकको ईरिवाड गा.वि.स. अन्तर्गतका साविकको वडा नं. ५ देखि ९ सम्म का जननिर्वाचित प्रतिनिधीहरु, वडा सचिव, साविकका वडाका वडा नागरिक मञ्चका पदाधिकारीहरु, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, सा.व.उ.स.का पदाधिकारीहरु, विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाका कर्मचारीहरु र विभिन्न सरोकारवालाहरुको उपस्थितिमा गाउँपालिका र वडा तहमा शुरुवाती बैठक सम्पन्न गरिएको थियो । त्यसपछि सम्पूर्ण वस्तिहरु (साविकका वडा नं. ५ देखि ९ सम्म) मा औपचारिक रूपमा जलवायु परिवर्तनका कारण, प्रभाव र तिनलाई सम्बोधन गर्ने उपायहरु बारे सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु सहित १ दिने वस्ति स्तरीय गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो भने अर्को चरणमा वडा स्तरमा ३ दिने लापा तयारी गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो । गाउँपालिका तहमा यस अन्तर्गतका वडाहरुमा बनेका स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाहरुलाई संश्लेषित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न, यस कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाको विकास योजनामा एकिकृत गर्न र गाउँपालिकाको तर्फबाट अनुमोदन गराउन २ दिने कार्यशाला गोष्ठी पनि सम्पन्न गरिएको थियो । प्रभावकारी स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्ने उद्देश्यका साथ हरेक गोष्ठीमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धिबाट गरिएको थियो जसका लागि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्रस्तुति, छलफल, पोष्टर प्रदर्शन र प्रश्नोत्तर विधिको प्रयोग गरिएको थियो ।

तालिका ६. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रक्रियाका सहभागीहरु

क्र.सं.	क्रियाकलापको विवरण	सहभागी विवरण					
		लिङ्ग		जातजाती			
		महिला	पुरुष	दलित	जनजाति	बाहुन, क्षेत्री, ठकुरी	जम्मा
१	वडा स्तरीय शुरुवाती गोष्ठी	२	८	४	१	५	१०
२	साविकको वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी वडा नं ५	६	६३	१६	७	४६	६९
३	साविकको वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी वडा नं ६	१७	३७	०	२८	२६	५४
४	साविकको वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी वडा नं ७	५८	२२	३	७	७०	८०
५	साविकको वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी वडा नं ८	३३	२२	४२	९	४	५५
६	साविकको वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी वडा नं ९	४०	३०	१२	३५	२३	७०
७	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठी (३ दिने)	१२	१९	८	१०	१३	३१
	जम्मा	१६८	२०१	८५	९७	१८७	३६९
	प्रतिशत	४६%	५४%	२३%	२६%	५१%	१००%

उक्त गोष्ठीहरुमा सहभागीहरुको जातिगत समूहहरुको प्रतिशत हेर्दा समानुपातिक रूपमा समावेशी देखिन्छ भने महिलाहरुको सहभागिता पनि उत्साहजनक देखिन्छ ।

३.२ जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता मूल्यांकन

सम्बन्धित गाउँपालिकाको क्षेत्र तथा स्थानीय समुदायको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नताको विश्लेषण गर्न वैज्ञानिक तथ्य र स्थानीय समुदायको दृष्टिकोणलाई समायोजन गरी निश्कर्ष निकालिन्छ । वैज्ञानिक तथ्यमा विशेष गरी भौगोलिक सूचना प्रयालीको माध्यमबाट विभिन्न नक्साहरु र मौसमी तथ्यांकको विश्लेषण गरिन्छ भने स्थानीय समुदायको दृष्टिकोण पत्ता लगाउन र सूचनाहरु संकलनको लागि विभिन्न सहभागितामूलक ग्रामिण लेखाजोखाका विधिहरुको प्रयोग गरिन्छ ।

३.२.१ भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सूचना तथा नक्शाहरु र तीनको विश्लेषण

यस कार्ययोजना तयारीको क्रममा भौगोलिक सूचना प्रणालीको प्रयोगबाट यस वडाको पहिरो जोखिम नक्सा (Landslide map), भू-क्षय जोखिम नक्सा (Soil Erosion map) र भू-उपयोग र भू-उपयोग परिवर्तन नक्सा (Land Use Land Cover map and Land Use Land Cover Change map) र भू-उपयोग समायोजन नक्सा (Land Use Adjustment)_तयार गरिएको थियो । ती नक्शाहरु र तिनबाट प्राप्त सूचनाहरु बस्ति तथा वडा स्तरीय गोष्ठीहरुमा सहभागितामूलक छलफल पनि गरिएको थियो । ती नक्शाहरु र तिनबाट प्राप्त सूचनाहरुले जलवायुजन्य प्रकोपको पहिचान, नक्शाकान तथा अन्तरसम्बन्ध र लेखाजोखा गर्न र अनुकूलनका उपायाहरुको खोजी तथा प्राथमिकरण गर्न सहज बनाएको थियो ।

३.२.१.१ पहिरोको जोखिम नक्सांकन

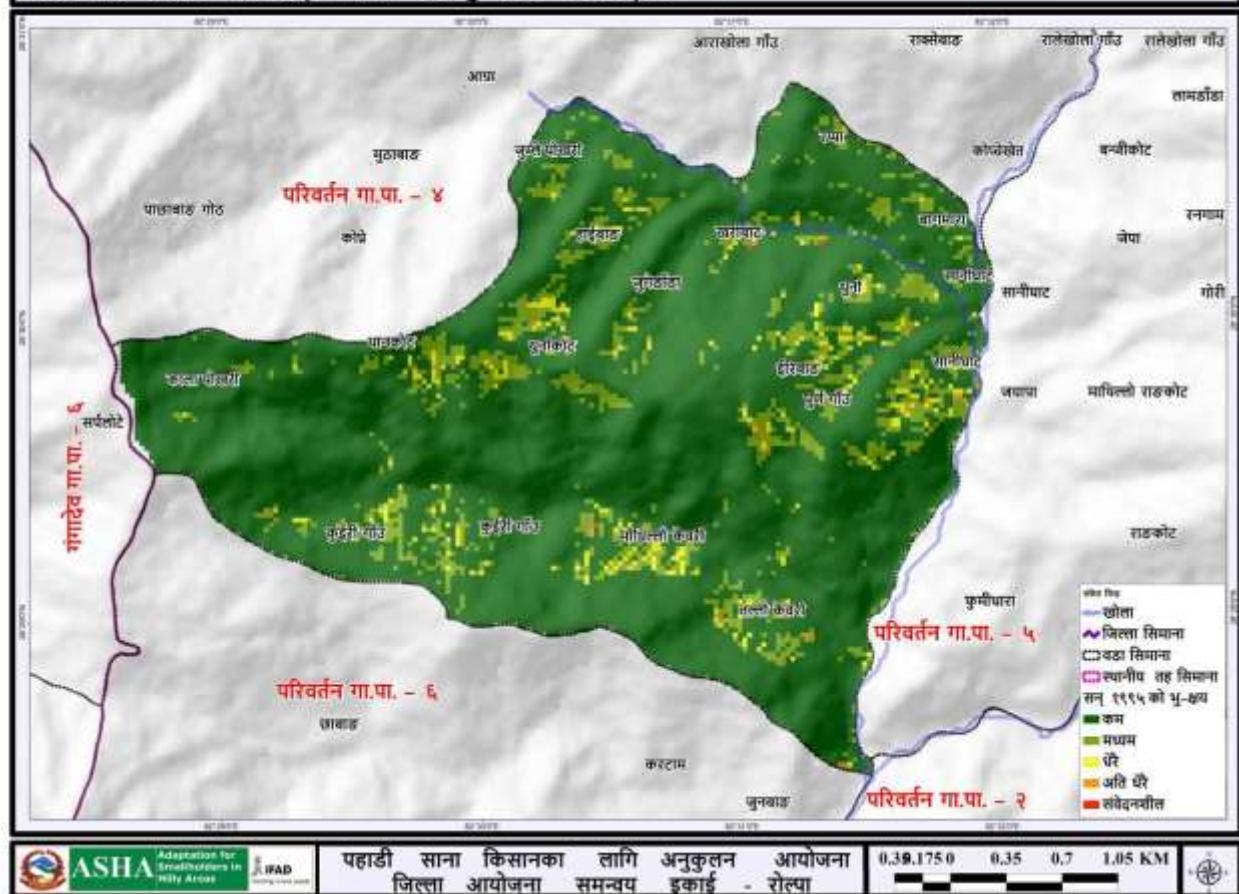
पहाडि क्षेत्र भएता पनि यस वडामा पहिरोको घटनाहरु सामान्य खालको देखिन्छ, तर सहभागितात्मक ऐतिहासिक रमय रेखाको विधि प्रयोग गर्दा आएका टलफलको आधारमा साविकको वडा नं. को फिन्जा खोला, धाइमारे, सिलिङ्गेखोला, डल्लुगैरा, सिमवारी, कमिरेखोला, घोरेखोला, साउनेपानी, वडा नं. ६ को विसाउगैरा, छेत्रेबाभ, वडा नं. ७ को थानेपुल, द को काउलो बोट र वडा नं. ९ को च्यामबारीमा पहिरो गएको पाईएको छ । विस्तृत ऐतिहासिक समय रेखाको खण्डमा प्रतुत गरिएको छ ।

३.२.१.२ भू-क्षयको जोखिमको अवस्था

भू-क्षयको मात्रा अनुसार यस वडाको भू-भागलाई निम्न तालिका अनुसार पाँच वर्गमा विभाजन गर्न सकिन्छ । प्रति वर्ष प्रति हेक्टर ५ टन भन्दा कम माटो बग्ने क्षेत्रलाई न्यून वर्गमा राखिएको छ, भने ८० टन भन्दा बढी माटो बग्ने क्षेत्रलाई अति संवेदनशील वर्गमा राखिएको छ । त्यस्तै बीचमा अन्य वर्गहरु पनि छुट्याईएको छ ।

सन् १९९५, २००८ र २०१८ को भू-क्षयको तथ्यांकलाई तुलनात्मक अध्ययन गर्दा न्युन वर्ग पहिले घटेको र पछि बढेको, मध्यम वर्ग र उच्च वर्ग घट्दै गएको देखिन्छ । संवेदनशील वर्गमा पर्ने भू-भागको क्षेत्रफल बढ्दै गएको पाईएको छ तसर्थ बिगत २३ वर्षको अवधिमा यस वडामा भू-क्षयको मात्रा केही बढेको पाइएको छ ।

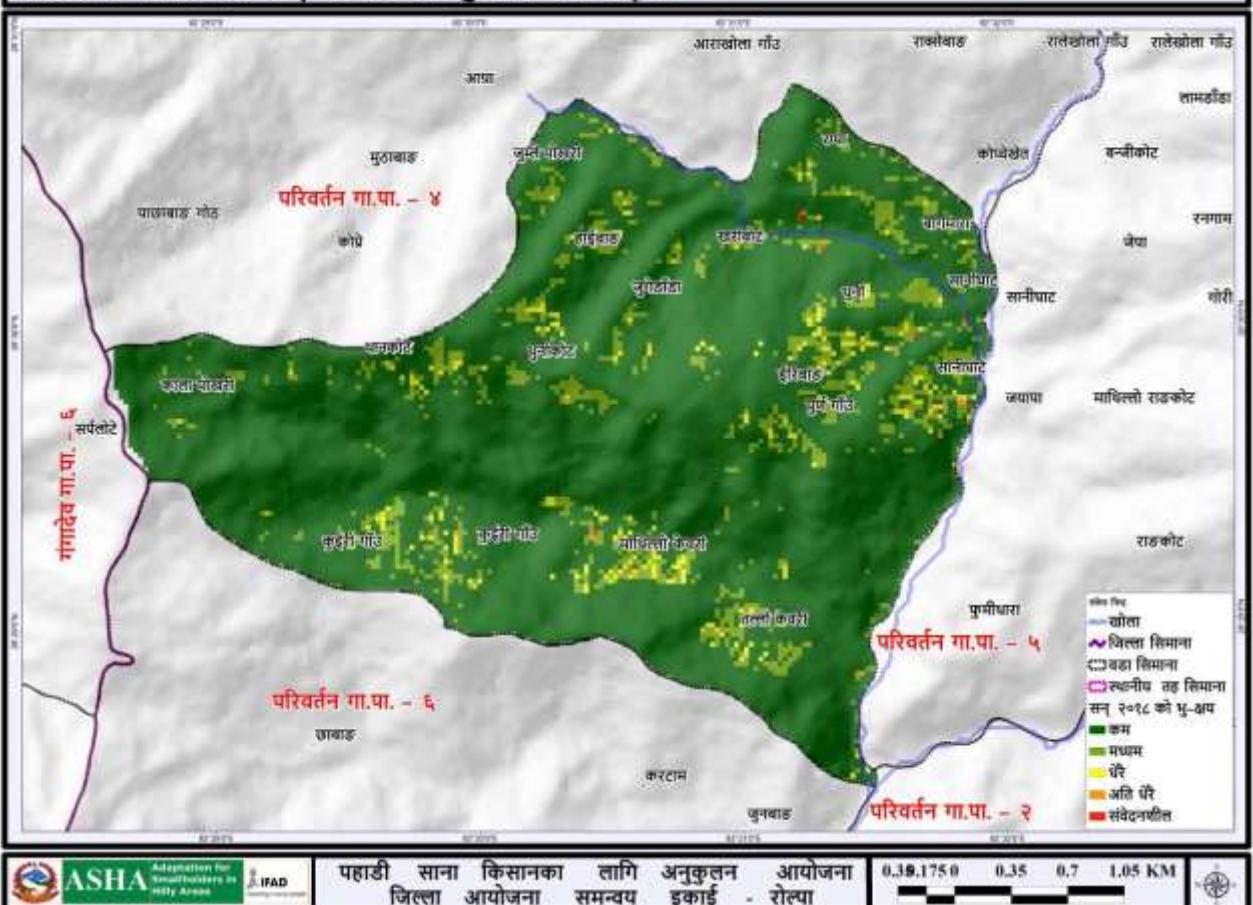
परिवर्तन गा.पा. ३; सन् १९९५ को भू-क्षय नक्शाङ्कन

चित्र १२ परिवर्तन गा.पा. बडा नं. ३ को सन् १९९५ को भू-क्षयको नक्शा
तालिका ७. परिवर्तन गा.पा. बडा नं. ३ विभिन्न समयको भू-क्षयको अवस्था

भू-क्षय (टन /हे /बर्ष)	बर्ग	क्षेत्रफल (हे.)		
		१९९५	२००८	२०१८
०-५	न्यून	१०९८.७२	११०६.६४	११२२.१२
५-१०	मध्यम	१३४.२८	१२७.६२	११६.६४
१०-२०	उच्च	२७.९९	२६.०१	२२.९५
२०-४०	अति उच्च	३.३३	३.७८	२.२५
४०-८०	संवेदनशिल	०.३६	०.६३	०.७२
८० भन्दा बढी	अति संवेदनशिल	०	०	०
जम्मा		१२६४.६८	१२६४.६८	१२६४.६८

परिवर्तन गा.पा. ३; सन् २०१८ को भू-क्षय नक्शाङ्कन

चित्र १३. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सन् २०१८ को भू-क्षयको नक्शा

३.२.१.३ भू-उपयोग तथा भू-उपयोग क्षेत्र परिवर्तको विश्लेषण

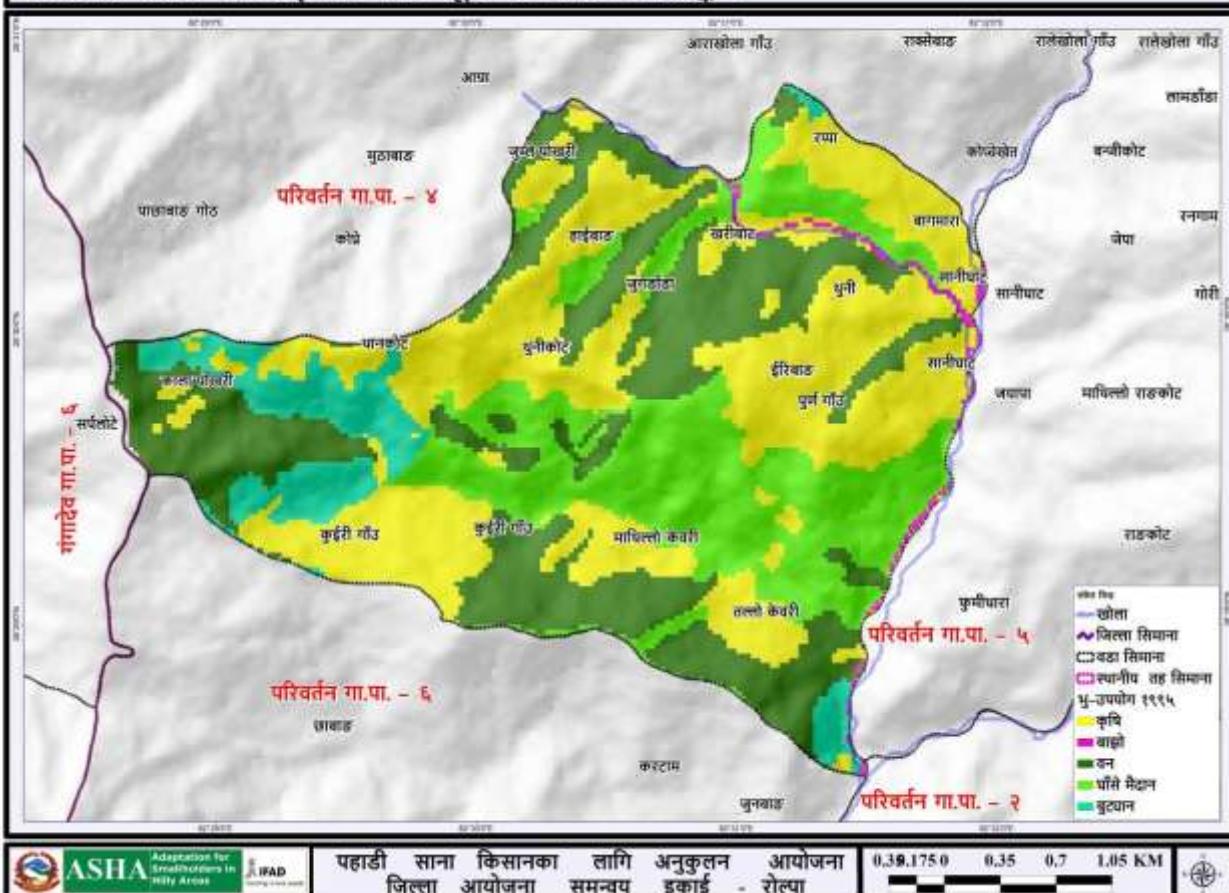
तलको तालिकामा विभिन्न समय सन् १९९५, सन् २००८ र सन् २०१८ को अन्तरालमा भू उपयोगमा भएको परिवर्तन प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ८. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को विभिन्न अवधिको भू-उपयोग परिवर्तनको अवस्था

भू-उपयोग	क्षेत्रफल (हे.)			भू-उपयोगमा परिवर्तन		
	सन् १९९५	सन् २००८	सन् २०१८	१९९५-२००८	२००८-२०१८	१९९५-२०१८
वनक्षेत्र	३७०.७७	४८९.८७	५५०.९८	११९.७	६१.११	१८०.८१
बुट्यान क्षेत्र	९५.१३	१२१.२३	१०८.०९	२६.१	-१३.१४	१२.९६
घाँसे मैदान	२९७.३६	१८३.३३	१५९.०३	-११४.०३	-२४.३	-१३८.३३
कृषि क्षेत्र	४८९.०६	४६५.८४	४४१.७२	-२३.२२	-२४.१२	-४७.३४
बाँझो जमिन	१२.९६	४.४१	४.८६	-८.५५	०.४५	-८.१
पानीले ढाकेको क्षेत्र	०	०	०	०	०	०
जम्मा	१२६४.६८	१२६४.६८	१२६४.६८	०	०	०

सन् १९९५ र २००८ बीच अवधिको तुलना गर्दा वन क्षेत्र र बुट्यान क्षेत्र, क्रमशः ११९.७ हेक्टर र २६.१ हेक्टरले बढेको देखिन्छ भने अन्य घाँसे मैदान, कृषि क्षेत्र र बाँझो जमिनहरु क्रमशः ११४.०३ हे., २३.२२ हे र ८.५५ हे. ले घटेको देखिन्छ। त्यस्तै २००८ र २०१८ बीच तुलना गर्दा वन क्षेत्र र बाँझो जमिन ६१.११ हे. र ०.४५ हेक्टरले बढेको देखिन्छ भने अन्य क्षेत्रहरु बुट्यान क्षेत्र घाँसे मैदान र कृषि क्षेत्र क्रमशः १३.१४ हेक्टर, २४.३ हेक्टर र २४.१२ हेक्टरले घटेको पाईन्छ। यस्तै गरेर विगत २३ वर्षको को अवधि सन् १९९५ र २०१८ को बीचको तुलना गर्दा वन क्षेत्र र बुट्यान क्षेत्र क्रमशः १८०.८१ र १२.९६ हेक्टरले बढेको देखिन्छ भने अन्य घाँसे, कृषि र बाँझो जमिनको क्षेत्रफल क्रमशः १३८.३३ हेक्टर, ४७.३४ हेक्टर र ८.१ हेक्टरले घटेको पाईन्छ। यसबाट यो निष्कर्ष निकाल्न सकिन्छ कि अन्य क्षेत्रको जस्तो वन विनासको विकाल समस्या यस वडामा देखिदैन। सामुदायिक वन कार्यक्रमको सफलताले पनि वन क्षेत्र बढाउन टेवा पुगोको देखिन्छ साथै बाटोको असुविधा र अन्य क्षेत्रसम्मको असहज पहुंचले गर्दा पनि वन विनास जस्तो समस्या यस क्षेत्रमा नभएको देखिन्छ जुन जलवायु परिवर्तनको दृष्टिकोणमा सकरात्मक देखिन्छ।

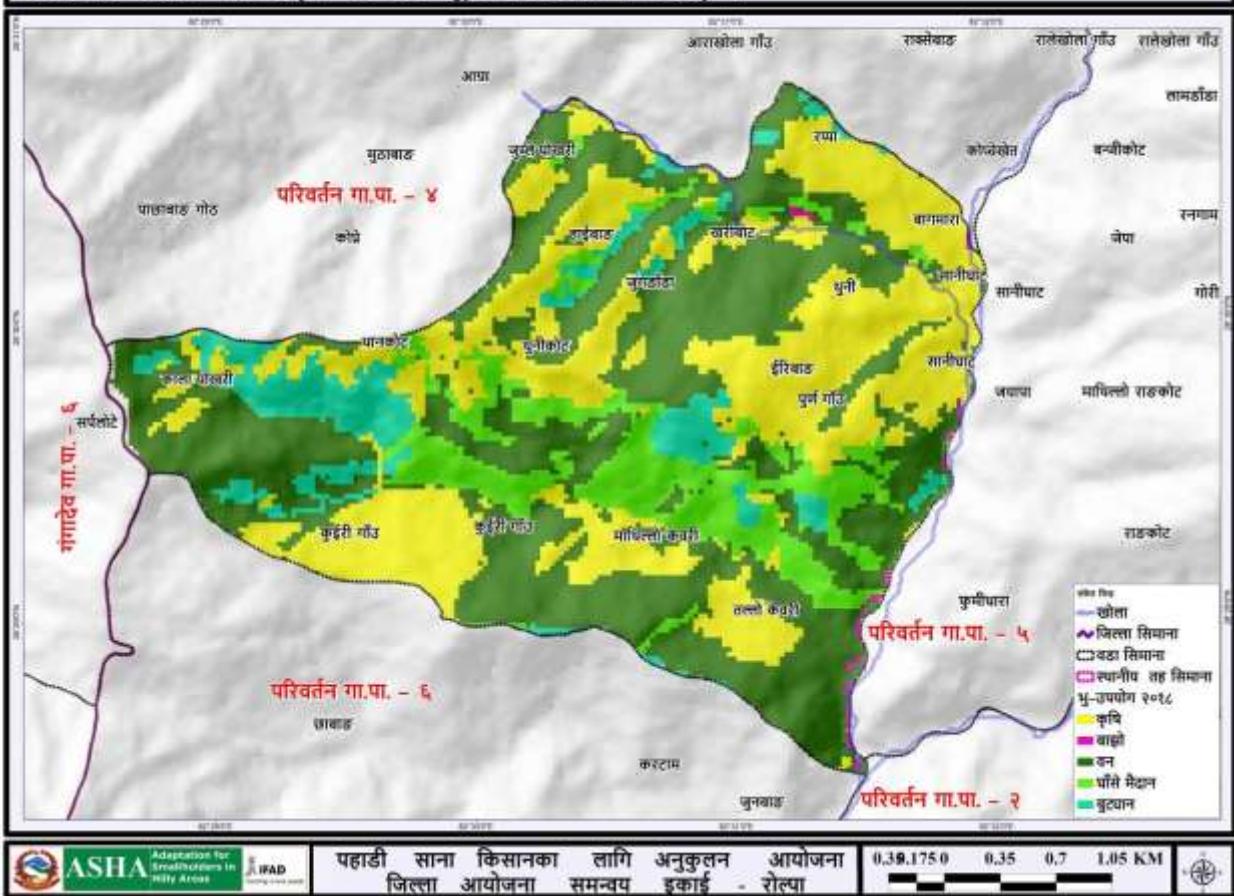
परिवर्तन गा.पा. ३; सन् १९९५ को भू-उपयोगीता नक्शाङ्कन

चित्र १४. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सन् १९९५ को भू-उपयोग नक्शा

भू उपयोग जस्तै वन क्षेत्र, बुट्यान क्षेत्र, घाँसे मैदान, कृषि क्षेत्र र बाँझो जमिनको क्षेत्रफल माथिको तालिकामा दिइएको छ। त्यस्तै गरेर सन् २०१८ को निम्न नक्शा अनुसारको भू उपयोगको क्षेत्रफल पनि उक्त तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

परिवर्तन गा.पा. ३; सन् २०१८ को भू-उपयोगीता नक्शाङ्कन

चित्र १५. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सन् २०१८ को भू-उपयोग नक्शा

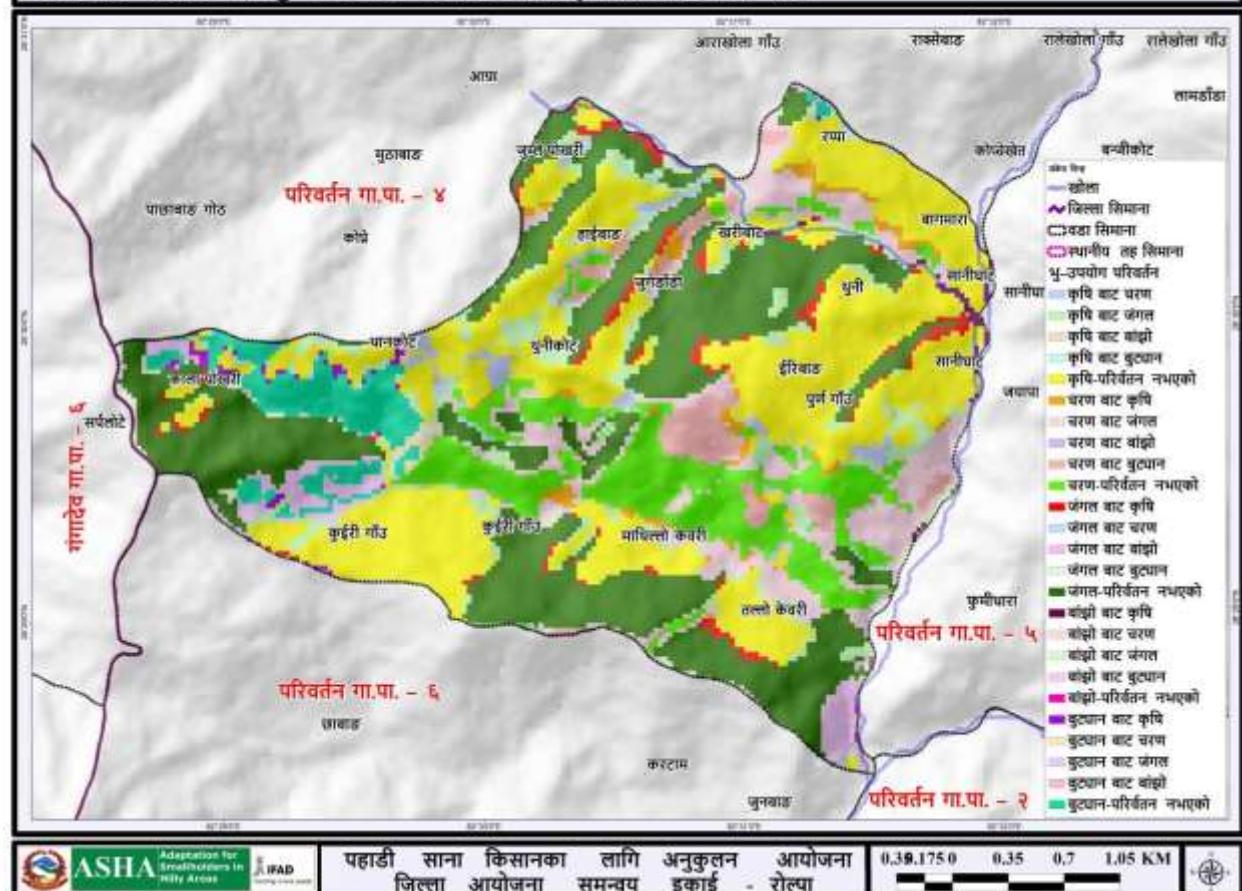
निम्न नक्सा सन् १९९५ र २०१८ वीचको भू उपयोगिता क्षेत्रको परिवर्तनको विश्लेषण माथिका तालिका अनुसार घट बढ भएको देखिन्छ तर कुन र कति क्षेत्र कुन र कति क्षेत्रमा परिणत भयो भन्ने विश्लेषण निम्न तालिकाबाट प्रष्ट हुन्छ।

तालिका ९. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को भू-उपयोग क्षेत्रको परिवर्तन

परिवर्तन विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवर्तन विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टर)	परिवर्तन विवरण	क्षेत्रफल
परिवर्तन नभएको वन क्षेत्र	३३५.६१	बुट्यान क्षेत्र परिवर्तन नभएको	५४.२७	घाँसे मैदान परिवर्तन नभएको	५२.११
बुट्यानबाट वन क्षेत्र	३०.०६	वनबाट बुट्यान क्षेत्र	६.५७	वनबाट घाँसे मैदान	४.९५
घाँसे मैदानबाट वन क्षेत्र	१०७.३७	घाँसे मैदानबाट बुट्यान क्षेत्र	३८.३४	बुट्यान क्षेत्रबाट घाँसे मैदान	१२.६
कृषि क्षेत्रबाट वन क्षेत्र	७०.९२	कृषि क्षेत्रबाट बुट्यान क्षेत्र	८.६४	कृषि क्षेत्रबाट घाँसे मैदान	१८.५४
बाँझको क्षेत्रबाट वन क्षेत्र	७.०२	बाँझको क्षेत्रबाट बुट्यान क्षेत्र	०.२७		
जम्मा	५५०.९८	जम्मा	१०८.०९	जम्मा	८८.२
परिवर्तन नभएको कृषि क्षेत्र	३८८.६२	बाँझको क्षेत्र परिवर्तन नभएको	०.६३		
वन क्षेत्रबाट कृषि क्षेत्र	२३.४९	वनबाट बाँझको क्षेत्र	०.८१		
बुट्यानबाट कृषि क्षेत्र	५.६७	घाँसे मैदानबाट बाँझको क्षेत्र	१.२६		
घाँसे मैदानबाट कृषि क्षेत्र	१८.९९	कृषि क्षेत्रबाट बाँझको क्षेत्र	१.०८		
बाँझको क्षेत्रबाट कृषि क्षेत्र	४.९५	बुट्यान क्षेत्रबाट बाँझको क्षेत्र	१.०८		
जम्मा	४४९.७२	जम्मा	४.८६		

श्रोत : पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजना, जिल्ला संयोजन कार्यालय, रोल्पा, २०१८

परिवर्तन गा.पा. ३; भू-उपयोग परिवर्तन (सन् १९९५ बाट २०१८)

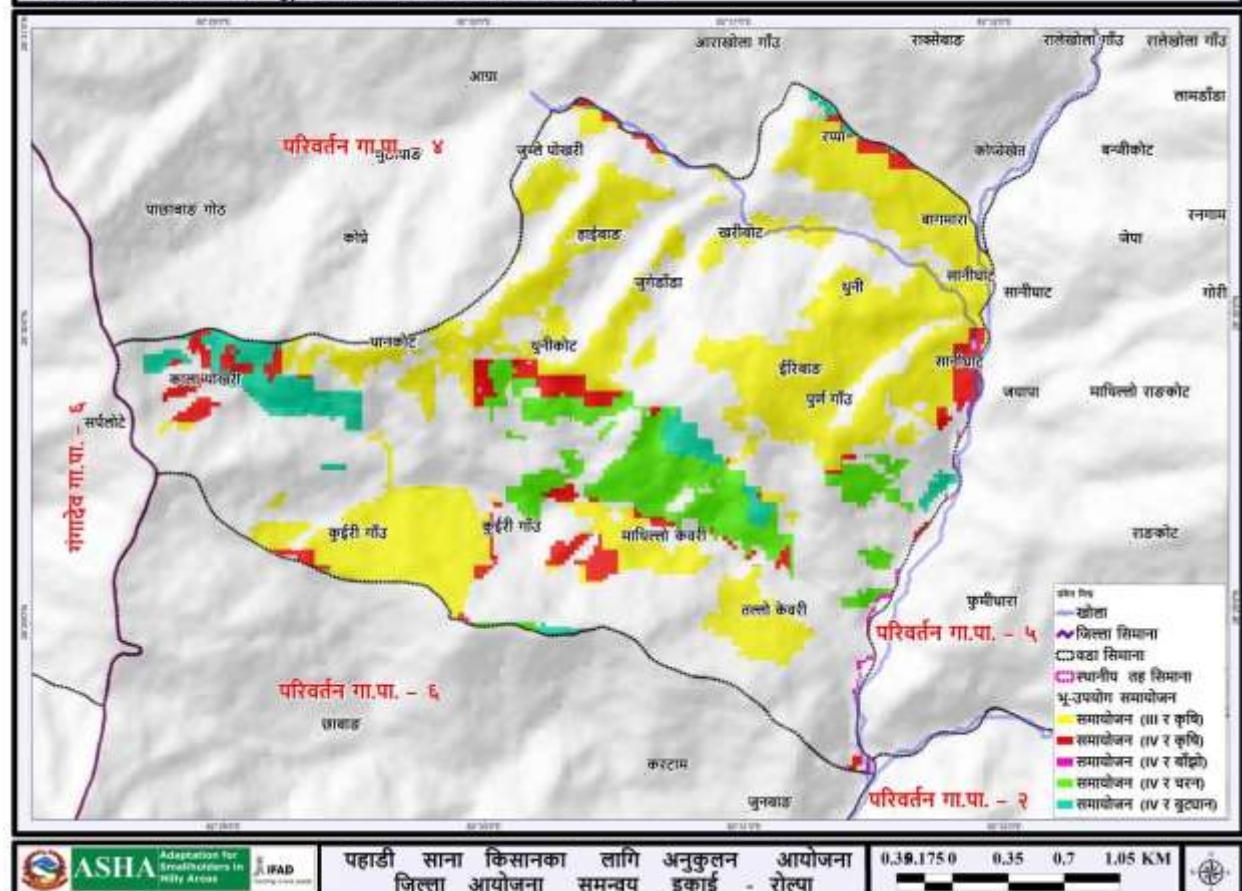

चित्र १६. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सन् १९९५ देखि २०१८ को भू-उपयोग परिवर्तनको नक्शा

३.२.१.४ भू-उपयोग समायोजनको विश्लेषण

नेपाल सरकारको Land Reform Mapping Project (LRMP) ले भू-क्षमताको आधारमा नेपालका भू-भागहरूलाई सात वटा Class हरूमा (Class I to Class VII) वर्गिकरण गरेको छ। जसमध्ये Class I मा पर्ने जमिन कम भिरालो, कम ठुङ्गाहरू भएको र बढी पानी सोस्न सक्ने किसिमको हुने भएकाले यस्तो जमिनलाई कृषि लगायतका जुनसकै प्रयोजनको लागि पनि निर्वाद रूपमा उपयोग गर्न सकिन्छ भने Class II र सो भन्दा माथिका Class हरूमा पर्ने जमिनहरूको कमश भिरालोपन तथा ठुङ्गाको मात्रा बढ्दै जाने र पानी सोस्ने क्षमता घट्दै जाने भएकोले यस्तो जमिनहरूमा कृषिजन्य गतिविधिहरू गर्दा भू-क्षयको सम्भावना पनि कमश बढ्दै जाने हुन्छ। यसर्थ Class VII पर्ने जमिनलाई सुन्दर दृष्यावलोकन लगायत सिमित प्रयोजनको लागि मात्र उपयोग गर्न सकिन्छ। यसै भू-क्षमता र भू-उपयोग नक्शाको समायोजन गरेर भू-उपयोग समायोजन नक्शा तयार गरिन्छ। यसरी तयार गरिएको परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को भू-उपयोग समायोजन नक्शाको अध्ययन गर्दा Class IV पर्ने जमिन वनक्षेत्रले पूर्णरूपले ढाकिनुपर्ने जमिन भएता पनि यहाँ खेतिपाती लगायतका विभिन्न गतिविधिहरू भइरहेको पाईन्छ (चित्र १७)।

परिवर्तन गा.पा. ३; भू-उपयोग समायोजन नक्शाङ्कन

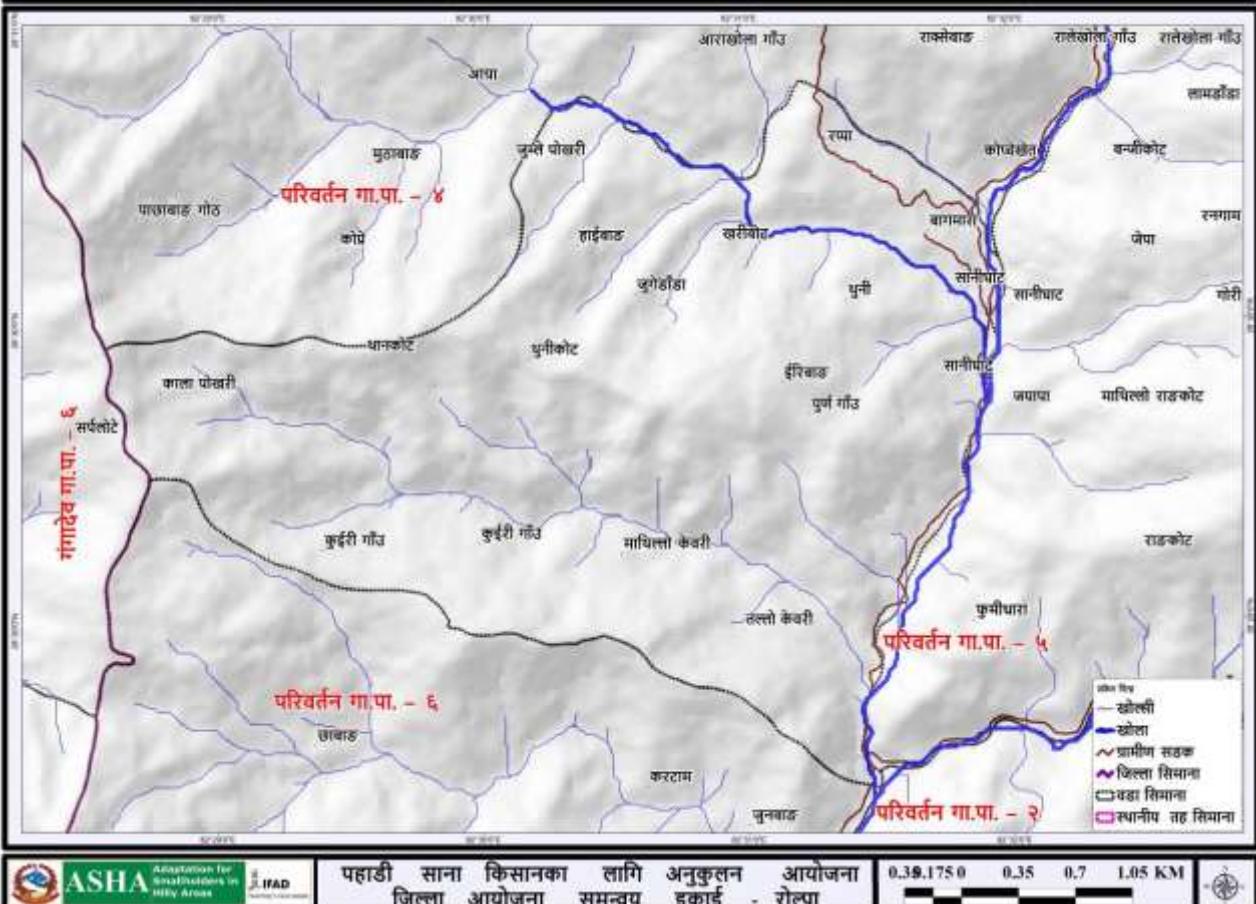
चित्र १७. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को भू-उपयोग समायोजन नक्शा

यसरी Class IV मा पर्ने तर खेतीपातीका क्रियाकलापहरु भईरहेका यस वडाका का भू-भागहरुको जम्मा क्षेत्रफल करिब ५१.२५ हेक्टर रहेको छ, जुन रातो रंगले छुट्याइएको छ र Class III पर्ने तर खेतीपातीका क्रियाकलापहरु भईरहेका यस वडाको भू-भागहरुको जम्मा क्षेत्रफल करिब ३८.९२ हेक्टर रहेको छ, जुन नक्शामा पहेलो रंगले छुट्याइएको छ। त्यसै गरी Class IV मा पर्ने बाँझो जमिन, घाँसे मैदान र बुट्यान क्षेत्रको रूपमा उपयोग भएको भू-भागको क्षेत्रफल कमशः २.५८ हेक्टर, ८३.५१ हेक्टर र ४३.०५ हेक्टर रहेको छ। यस्ता ठाउँहरुमा संरक्षणका कृयाकलापहरु अबलम्बन गरिनु जरुरी छ।

३.२.१.५ परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को नदि, खोला, खोल्सीको विवरण

परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ का नदी तथा खोलाहरु निम्न नक्सामा देखाइएको छ। पाढ्यावाड खोला यस क्षेत्र भएर वग्ने मुख्य खोला हुन हो भने अन्य खोला तथा खोल्सीहरुमा साविक वडा नं. ५ मा पुहे, चिसापानि, खर्सोली, ठाडाखोला, जुगखोला, सलिडिखोला, भुतखोला, काहाखोला, वडा नं. ६ मा छहरी खोला, जुगेखोला, भुजेत्रोखोला, पधेरीखोला, सुवाखोला, तिलाखोला, कुन्वाखोला, वडा नं. ७ मा पाढ्यावाडखोला, मौरिखोला, हाइवाडखोला, लुपाखोला, पैयाखोला वडा नं. ८ मा सापमाराखोला, आखुली खोला, पिपला पानि, काउलावोट खोला, भुत खोला, दरली खोला, दवाडखोला, रिमाखोला, वडा नं. ९ मा चेम्लरीखोला, दुधखानापानि, मोहरपानि, गोगन पानि, सेनघरेलि खोला, रिमा खोला, वाघमारा खोला, आग्रे खोला, राते टाउके, पाखेपानि, नुनथा, जिदुड, धनुलनेतो, भुत खोला, किमु गैरा जस्ता खोला तथा खोल्सीहरु रहेका छन्।

परिवर्तन गा.पा. ३; नदी तथा खोला नक्शाङ्कन

चित्र १८. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ का नदी तथा खोलाको नक्शा

३.२.१.६ परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को वन डढेलोको अवस्था

भौगोलिक सूचना प्रणालीको आधारमा विश्लेषण गर्दा त्यस्तो उल्लेखनिय आगलागीका घटनाहरु नभएको देखिन्छ तर स्थानीय समुदायसंग सहभागितामूलक विधि प्रयोग गरी छलफल गर्दा साविकका वडा ५ को धैरेनी सुवाखोला सा.व., वडा नं. ७ को रामतडाडा वन, वडा नं. ८ को नवदुर्गा सा.व., वडा नं. ९ को रातामाटा सा.व. र धारा सा.व.हरुमा आगलागी भएको भाईको पाईन्छ ।

३.३. वैज्ञानिक तथ्य र स्थानीय समुदायको दृष्टिकोणको समायोजन

भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित वैज्ञानिक तथ्यहरु उक्त खण्डमा प्रस्तुत गरिएको छ जस्वाट संकटासन्नताका क्षेत्रहरु पहिचान गर्न सकिन्छ । यी तथ्यहरुलाई स्थानीय समुदायसंग सहभागितामूलक ग्रामिण लेखाजोखा विधिहरु र प्रकृयाहरुवाट पुष्टाई गरिएको थियो । यस पछिका खण्डहरुमा स्थानीय समुदायको सहभागितामा स. ग्रा. ले.को विधिहरुवाट परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ को जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा स्थानीय समुदायको अनुकूलन क्षमताको विश्लेषण गरिएको छ ।

३.४. सहभागितामूलक जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषण

विभिन्न सहभागितामूलक ग्रामिण लेखाजोखाको विधि तथा प्रकृयाहरुको प्रयोगबाट स्थानीय समुदायले महशुस गरेका, उनीहरुको दृष्टिकोण र अनुभवहरुबाटे छलफल गरी जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता, अनुकूलनका

उपायहरूको पहिचान र प्राथमिककरण र अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिन्छ । निम्न खण्डमा यसबाटे विस्तृत वर्णन गरिएको छ ।

३.४.१ जलवायु परिवर्तन संकटासन्न घरधुरी

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको क्रममा यस वडाका प्रत्येक वस्तिहरु (साविकको ईरिवाड गा.वि.स. वडा नं ५ देखि ९ सम्म) मा सहभागितामुलक तरिकाले घरधुरीहरूको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नटाताको स्तरीकरण गरिएको थियो । उक्त स्तरीकरण समुदाय आफैले तयार गरेको जलवायु परिवर्तन सम्मुखता, सम्वेदनशिलता र अनुकूलन क्षमता आधारहरूमा आधारित भई गरिएको थियो । उक्त स्तरीकरण गर्दा जिविकोपार्जनका मुख्य पाँचवटा सम्पत्तिहरु (प्राकृतिक, भौतिक, मानवीय, सामाजिक र आर्थिक सम्पत्ति)का साथै जलवायु परिवर्तनजन्य प्रकोपहरूले घरधुरीमा पारेको प्रभावलाई समेत आधार बनाईएको थियो । घरको उत्पादनले १२ महिना खाना पुग्ने, सरकारी सेवामा स्थायी रोजगारी भएका, र जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित नभएका सम्पन्न घरधुरीलाई न्यून संकटासन्न घरधुरी (V1) मा राखिएको थियो भने घरको उत्पादनले ९ महिना मात्र खाना पुग्ने वा घरको उत्पादनले १२ महिना खाना पुग्ने र सरकारी सेवामा स्थायी रोजगारी भएतापनि जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित घरधुरीलाई मध्यम संकटासन्न घरधुरी (V2) मा राखिएको थियो । त्यसै गरी घरको उत्पादनले घरको उत्पादनले ६ महिना भन्दा बढी खाना पुगे तापनि जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित घरधुरीलाई उच्च संकटासन्न घरधुरी (V3) मा राखिएको थियो भने घरको उत्पादनले ३ महिना मात्र खाना पुग्ने र जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित अति विपन्न घरधुरीलाई अति उच्च संकटासन्न घरधुरी (V4) मा राखिएको थियो । यस क्रममा वडाका जम्मा ६८८ घरधुरी मध्ये ३२ प्रतिशत घरधुरीहरू अति उच्च (V4) मा, ४७ प्रतिशत घरधुरीहरू उच्च (V3) मा, १७ प्रतिशत घरधुरीहरू मध्यम (V2) मा संकटासन्न रहेको पाईएको थियो ।

तालिका १०. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को जलवायु परिवर्तन सम्वेदनशिल सम्पन्नता स्तरीकरण

साविकका वडा नं.	घरधुरीगत जलवायु परिवर्तन संवेदनशिल सम्पन्नता स्तर				जम्मा
	न्यून (V1)	मध्यम(V2)	उच्च (V3)	अतिउच्च(V4)	
५	०	१७	४६	३६	९९
६	४	७	४८	१३	७२
७	०	६५	७०	३४	१६९
८	०	३	११०	८५	१९८
९	२०	२५	५१	५४	१५०
जम्मा	२४	११७	३२५	२२२	६८८
प्रतिशत	३ %	१७ %	४७ %	३२ %	१००%

आधार: जलवायु परिवर्तन सम्वेदनशिल सहभागितामुलक सम्पन्नता स्तरीकरण, २०७५

वस्ति स्तरीय गोष्ठीहरू पश्चात परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ का वडा अध्यक्षको नेतृत्वमा ३ दिने वडा स्तरीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो जहाँ हरेक वस्तिबाट आएका तथ्यांक र विश्लेषणहरु माथि छलफल गरी वडा स्तरीय विश्लेषण गरिएको थियो । उक्त ३ दिने वडा स्तरीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठीमा जन प्रतिनिधिहरू, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका प्रतिनिधि, सेवा प्रदायक कार्यालयका प्रतिनिधि, स्थानीय राजनैतिक दलका प्रतिनिधि लगायत स्थानीय भद्र भलादमीहरूको सहभागिता थियो । यस अनुकूलन कार्ययोजना निर्माणको क्रममा तपसिलका संकटासन्नता विभिन्न विधिहरूको उपयोग गरिएका थिए ।

३.४.२ जलवायु परिवर्तनको अवस्था - मौसमी पात्रो

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा स्थानीय स्तरमा जलवायुमा आएका परिवर्तनहरूको जानकारी प्राप्त गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । यस विधिको छलफलमा समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, वुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरूको सहभागिता रहेको

थियो । यसै विधिको प्रयोग गरी समुदायस्तरमा जलवायु परिवर्तनको कारणले वालीचक्र, वनस्पति प्रजातिहरूको जीवनचक्र/व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप लगायत अन्य विभिन्न क्षेत्रहरूमा आएका/देखिएका परिवर्तनहरूको जानकारी समेत प्राप्त गरिएको थियो ।

मौसमी पात्रोको विश्लेषण गर्दा स्थानीय स्तरमा जाडोको समयावधि घट्दै गएको, गर्मीका दिनहरु लम्बिएको र तुलनात्मक रूपमा तातोपना बढेको पाइएको छ । मनसुनी तथा हिउँदे वर्षाको समयावधि, मात्रा र तौर तरिकामा फेरबदल आएको देखिन्छ । पहिलेको तुलनामा वर्षात्को अवधि कम भएको तर वर्षा हुँदा एक्कासि हुने र एक पटक ठूलो मात्रामा वर्षा हुने गरेको देखिन्छ । यहाँका वासिन्दाको अनुसार तुसारो लाग्ने समयावधि पहिलेको तुलनामा घटेको देखिएको छ । त्यसैगरी गर्मीका दिनहरु बढेको र पानी पर्ने समयमा फेरबदल भएको कारणले गर्दा खेतिपाती गर्ने समयमा पनि हेरफेर भएको देखिन्छ । यहाँका प्रमुख वालीहरु मकै र गहुँ लगाउने समयावधिमा पहिलेको तुलनामा परिवर्तन आएको छ । गुँरास तुलनात्मक रूपमा छिटो फुल्न थालेको पाइयो भने चिउरी पाक्ने समय पनि अगाडि सरेको पाईयो । त्यसैगरी वर्षायाममा पानीका मुल फुट्ने क्रम पनि निकै कम भएको पाइएको छ । यसरी जलवायुमा आएको परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर कृषिमा मात्र नभई मानव स्वास्थ्य लगायत पानीका मुहानहरु, वन तथा जैविक विविधतामा समेत परेको देखिन्छ । यस प्रकारका परिवर्तनहरूले स्थानिय वासिन्दाहरूको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पार्नुका साथै उनीहरूको दैनिकीलाई थप चुनौतीपूर्ण बनाएको देखिन्छ ।

तालिका ११. परिवर्तित मौसमी पात्रो

सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरु	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन (घटबढ)
तापक्रम	गर्मिको दिन	पहिले													गर्मिका दिन २.५ महिनाले बढेको र गर्मिको मात्रा पनि बढेको
		अहिले													
	जाडोको दिन	पहिले													जाडोका दिन करिब १.५ महिनाले घटेको
		अहिले													
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मनसुनी वर्षा	पहिले													मनसुनी वर्षाका दिन २ महिनाले घटेका
		अहिले													
	हिउँदे वर्षा	पहिले													हिउँदे वर्षाका दिनहरु करिब २.५ महिनाले घटेको
		अहिले													
	तुसारो	पहिले													तुसारो पर्ने दिनहरु ४.५ महिनाले घटेको
		अहिले													

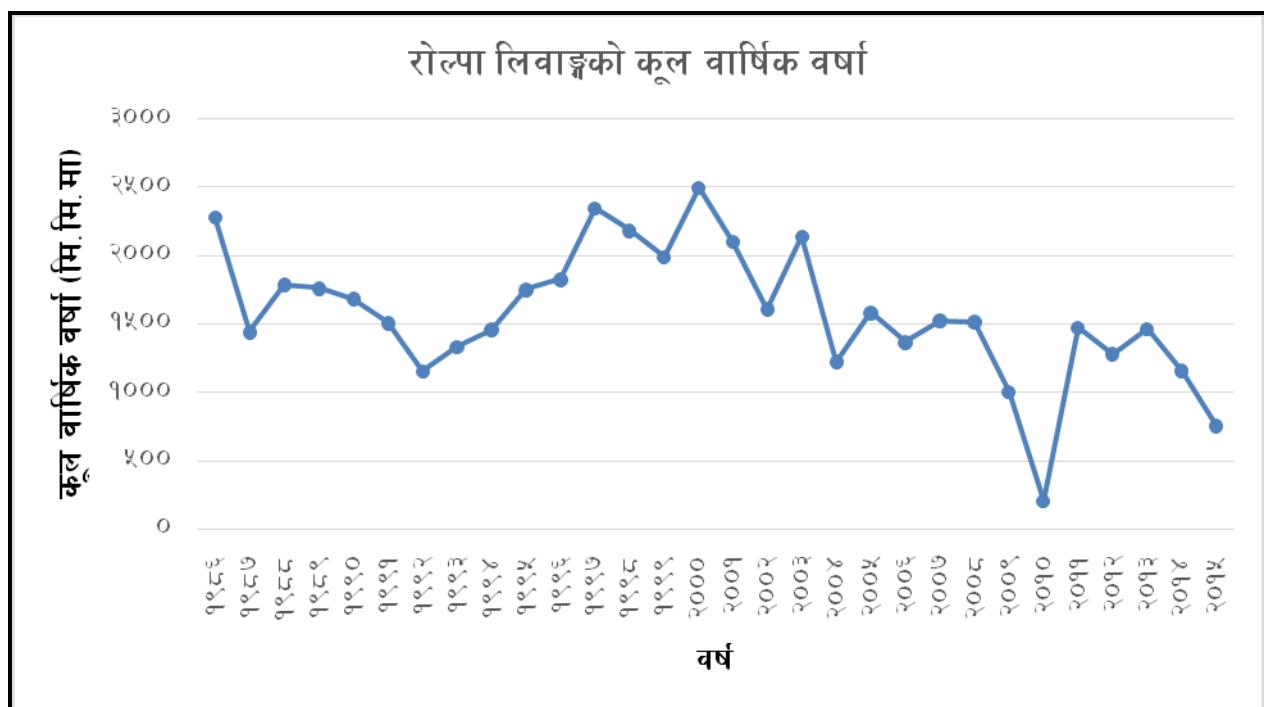
सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरु	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन (घटबढ)
वनस्पति प्रजातिहरूको जीवनचक्र / व्यवहार	फुल फुल्ने	पहिले													फुल फुल्ने समय १.५ महिनाले अगाडि सरेका
		अहिले													
	फल फल्ने	पहिले													फल पाक्ने समय १.५ महिनाले अगाडि सरेको
		अहिले													
प्रकोपको स्वरूप	बाढीको घटना	पहिले													अहिले बर्षामा फेरबदल भएकोले बाढी तथा पहिरोको समयमा पनि परिवर्तन भएको छ तर मात्रा र बारम्बारता भने बढेको छ
		अहिले													
	पहिरोको घटना	पहिले													
		अहिले													

सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरु	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन (घटबढ)
जीविकोपार्जनका क्रियाकलापहरु	स्थानिय मकै लगाउने	पहिले													मकै लगाउने समय १ महिनाले पछि सरेको
		अहिले													
	स्थानिय मकै काटने	पहिले													मकै काटने समय १.५ महिनाले अघि सरेको
		अहिले													
भौतिक जानकारी	पानीको मूल फुटने	पहिले													पानीका मुल साहै नै कम फटने गरेको
		अहिले													

नोट : पहिले भन्नाले ३० वर्ष भन्दा माथि र अहिले भन्नाले विगत ५ देखि यताको समय सम्झनु पर्छ ।

३.४.३ रोल्पा जिल्लाको मौसमी तथ्यांक

परिवर्तन गा.पा मा जल तथा मौसम मापन केन्द्र नभएको तथा रोल्पा लिवाडबाट र यस परिवर्तन गा.पा. भौगोलिक अवस्थिति रोल्पा लिवाडबाट नजिक रहेको हुँदा लिवाड स्थित मापन केन्द्रबाट प्राप्त सुचनाहरूलाई आधार मानी यस क्षेत्रको विगत ३० वर्ष (१९८६ देखि २०१५ सम्म) को कुल वार्षिक वर्षालाई विश्लेषण गर्दा यस क्षेत्रको वर्षामा अनियमितता रहेको देखिन्छ ।

चित्र १९. रोल्पा जिल्ला लिवाडको कूल वार्षिक वर्षा

रोल्पा जिल्लालाई प्रतिनिधित्व गर्ने लिवाड स्थित मापन केन्द्रबाट प्रकासित औसत वार्षिक अधिकतम र न्युनतम तापक्रमहरूको तथ्यांक प्राप्त गर्न नसकिएकोले त्यस्को विश्लेषण गरिएको छैन ।

३.४.४ प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा यस परिवर्तन गाउँपालिका बडा नं. ३ मा घटेका विभिन्न प्रकोपहरूको विश्लेषण ऐतिहासिक समय रेखाको माध्यमबाट गाउँका जेष्ठ नागरिक, वुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरूसँग छलफल गरी तयार गरिएको थियो । यस विधिमा जलवायुजन्य घटना बारे छलफल गर्नुका साथै त्यस घटनाको असर र समदायले त्यस घटनासँग जुध्नका लागि गरेको प्रयास र उक्त परिस्थितिमा विभिन्न संघ संस्था र सरकारी निकायहरूबाट पाएको सहयोगको बारेमा छलफल गरिएको थियो । यसबाट जलवायु परिवर्तनको सम्बन्धमा स्थानीय बासिन्दाहरूको अनुभव र प्रकोपसँग जुध्न सक्ने क्षमताको बारेमा जानकारी हासिल गरिएको थियो ।

तालिका १२. प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले ल्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
१	वाढी	२०४५		साविक वडा नं. ५ मा तुषारपानी, डल्लुबोट, काखोलाको वाढीले २ घर वगाएको, १३ घरधुरी जोखिममा रहेको	हाल पानी पर्ने तरिकामा फेरवदल आएको देखिन्छ, साथसाथै यस क्षेत्रमा अवैज्ञानिक तरिकाले वाटो घाटो निर्माण भइरहेका छन जसले गर्दा भविष्यमा वाढीका घटनाहरु वढने देखिन्छ।	क्षति भएका खेतहरु व्यक्तिगत प्रयासवाट पुनर्निर्माण गर्ने गरेको हुँगाका गाराहरु लगाउने गरेको केहिले भुसंरक्षणको सहयोगमा र केहीले आफनै प्रयासवाट कटान क्षेत्रमा तारजालि लगाउने गरेको।
		२०४६	यता	साविक वडा नं. ६ को दुईखोली वजारमा चुनवाड खोलाको प्रत्यक वर्ष वस्ति मुनिको जमिन कटान गरिरहेको		
		२०५४		साविक वडा नं. ९ मा भुतछहराको वाढीले वाघमाराका ५० घरधुरीहरु जोखिममा रहेको		
		२०५५		साविक वडा नं. ५ मा सिलडखोलाको वाढीले १२ घरधुरी उच्च जोखिममा		
		२०५७		साविक वडा नं. ७ मा पाढ्हावाड खोलाले ९ वटा पानी घट, ३ वटा गोरु, ६ वटा वाखा र खेतमा राखेको कृषि औजारहरु वगाएको, १८ घरधुरीको २० रोपनी खेत वगाएको, २ वटा काठेपुल वगाएको, ३० वटा ग्यावियन तारजाली वगाएको, साविक वडा नं. ८ मा पाढ्हावाड खोलाले लिल कु थापा, ज्योतीलाल घर्ति लगायत १६ घरधुरीको ३५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन वगाएको		
		२०५८		साविक वडा नं. ८ मा लुपाखोलाको वाढीले लुपाखोलाल खानेपानी योजना वगाएको, २०० घरधुरी प्रभावित भएको, सानीगाउ खोलाले लिल कुमार थापाको १९ रोपनी जग्गा कटान गरेको, १५० थान तारजाली वगाएको		
		२०६१		साविक वडा नं. ९ मा आग्रा खोलाको वाढीले ४० घरधुरीहरु जोखिममा रहेको		
		२०६३		साविक वडा नं. ९ मा पाढ्हावाड खोलाको वाढीले ताहिवांग		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसँग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				टोलमा ४० रोपनी धान वाली लगाउने खेत पुर्ण रूपमा क्षति गर्दा बगरमा परिणत भएको र हाल सम्म जग्गा वाभो छाडनुपर्ने अवस्था रहेको, चेमनारी खोलावाट आएको वाढीले कोच्ची ग्वाटे टोलका १२ घरधुरीहरुलाई असर पारेको		
	२०६४			साविक वडा नं. ६ मा केवरी खोलाको वाढीले ४० घरधुरीको १२० रोपनी खेत र पुर्ण व. चन्दको ५ वटा वाखा वगाएको, साविक वडा नं. ८ मा सानिगाउ खोलाले विश्व चन्द, ज्योतिलाल घर्ति लगायत ५ जनाको ५५ रोपनी जग्गा कटान गरेको, साविक वडा नं. ९ मा चुनावाड्वाट आएको वाढीले वाघमारा टोलका २५ घरधुरीको ३० रोपनी खेतमा कटान तथा क्षति		
	२०६५			साविक वडा नं. ५ मा पांडर खोलाको वाढीले ५० घरधुरीहरु जोखिममा रहेको		
	२०६६			साविक वडा नं. ५ को काखोला देखि हाडटा खोला क्षेत्रमा करिव २ कि.मी. लम्वाईमा कटान, करिव २० रोपनी जग्गा कटान तथा क्षति		
	२०६७			साविक वडा नं. ६ मा गोविन्द चन्द र प्रसाद चन्दको २ वटा पानी घट्ट वगाएको, साविक वडा नं. ८ मा पाछावाड खोलाले अन व. थापाको पानि घट्ट वगाएको, गोपाल प्रशाद शर्मा र गन व. बुढाको २ वटा पानी घट्ट वगाएको		
	२०६८			साविक वडा नं. ५ को खहरे र सिमवारी खोलाले १ वटा गाई, २ वटा भेडा र ४ वटा वाखा वगाएको, विर सिं. बुडाथोकीको १ गाई र २ वाखा वगाएको, डल्लुवोट सिलड खोलाले पुय वसारे खोला खानेपानीको मुहान, खेतियोग्य जमिन र पानी घट्ट वगाएको,		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				दलित वस्तिमा रहेका ३५ घरधुरी जोखिममा रहेको, साविक वडा नं. ९ मा केवरी खोलाको वाढीले पल व. डागी लगायत २ जना व्यक्तिलाई बगाएर मृत्यु भएको		
		२०६९		साविक वडा नं. ६ मा केवरी खोलाले पहल व. डागी र मालश्री वली लाई बगाएर मृत्यु भएको		
		२०७०		साविक वडा नं. ९ मा पाछावाड खोलाको वाढीले प्रकाश के.सी. को टेक्टर बगाएको, रिड्जा खोलाको वाढीले खानेपानीको मुहान भत्काउदा ८० घरधुरीहरु प्रभावित भएको		
		२०७१		साविक वडा नं. ६ मा चुनवाड खोलाले दुईखोलीको भोलुंगे पुल बगाएको		
		२०७४		साविक वडा नं. ५ मा छारिखोलाको खानेपानीको ईन्टेक तथा पाईप बगाएको, साविक वडा नं. ७ मा ७ घरधुरीको २ रोपनी खेत कटान गरेको		
		२०७५		साविक वडा नं. ८ मा गर्जुङ खोलाको वाढीले दुर्गा व. थापा, कलविर वुढाको खेतमा क्षति गरेको, रिमु खोलाको वाढीले वादीटोलको ३ घरधुरीहरु जोखिममा रहेको, खिमलाल के.सी. को पानी घट्ट पुरेको		
२	पहिरो तथा भु-क्षय	२०४०		साविक वडा नं. ८ काउलो वोटमा पहिरोले वन जंगलमा क्षति भई हरेका वर्ष पाखो वारी र सिंचाई कुलोमा असर तथा क्षति	हाल पानी पर्ने तरिकामा फेरवदल आएको देखिन्छ, साथसाथै यस क्षेत्रमा अवैज्ञानिक तरिकाले वाटो घाटो निर्माण	भृत्किएका घर गोठहरु छिमेकीको सहयोगमा निर्माण गर्ने गरेको। खानेपानीका मुहानहरुमा पुर्ननिर्माण गरेको वृक्षारोपण गरेको।
		२०४५		साविक वडा नं. ५ को झिन्जा खोला खानेपानीको मुहान लाई पहिरोले पुरेको		
		२०५१		साविक वडा नं. ६ मा भिम प्रकाश खडकाको करिव ४ रोपनी जग्गा पहिरोले पुरेको		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
		२०५३		साविक वडा नं. ९च्यामनारी पहिरोले गर्दा वाघमारा टोलमा ११ घरधुरीलाई असर गरेको		
		२०५४		साविक वडा नं. ६ मा विसाउगैरा पहिरोले गुप्त व. खडका लगायत ८ घरधुरीको १९ रोपनी खेत र वारी पुर्ण रूपमा क्षति गरेको, साविक वडा नं. ८ मा मानसिं. परियारको घर भत्काएको	भइरहेका छन जसले गर्दा भविष्यमा वाढीका घटनाहरु वहने देखिन्छ ।	
		२०५५		साविक वडा नं. ५ मा ओम चन्दको पानी घट्ट पुरेको, विर व. डागी र हरि प्रसाद डागीको सिमवारीमा रहेको २ रोपनी जग्गा पुरेको, साविक वडा नं. ६ मा सिर्गावोट पहिरोले धरम व. चन्दको १२ रोपनी पाखोवारी कटान गरेको, घारीखेत पहिरोले नर व. खडकाको ६ रोपनी खेत पुरेको		
		२०५६		साविक वडा नं. ६ मा छेत्रेवाभ क्षेत्र पहिरोले धन व. डागी लगायत ९ घरधुरीको १८ रोपनी खेत र वारी पुरेको		
		२०५८		साविक वडा नं. ५ को घुईमारेमा हरि प्रसाद डागीको १ रोपनी जग्गा पुरेको, साविक वडा नं. ६ मा वुकेकाटना पहिरोले तुल व. डागीको २ रोपनी पाखोवारी कटान गरेको, साविक वडा नं. ८ मा कलम सिं. परियार, सन्तराम परियार, भिम व. वि.क. र महेन्द्र वि.क. को घर तथा पाखोवारी जोखिममा रहेको		
		२०६३		साविक वडा नं. ८ मा कर्ण व. घर्तिको पहिरोले घर पुरेको र राम व., पुनाराम, विनाराम, तिलक, रामचन्द्र, दिपेन्द्र, वल व., मन व., आदीको ५२ रोपनी पाखोवारी क्षति गरेको र घरहरु जोखिममा रहेको		
		२०६५		साविक वडा नं. ५ मा सिलिङ्खोलाको पहिरोले १२ घरधुरीहरु जोखिममा रहेको, हुकुम डागी, राम व. डागी लगायत १७		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	वारस्वारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				घरधुरीको पहिरोले गर्दा पाखो वारी जोखिममा रहेको		
	२०६५ देखि	त्रिलस्मम		साविक वडा नं. ६ मा पधेरी टोल, नुनथला टोलका ९ घरधुरीहरुको पाखो र जंगल क्षेत्रमा डेढ मिटर जमिन भासिएको र प्रत्यक्ष साल यो निरन्तर गई रहेको वा भासिदै गएको		
	२०६६			साविक वडा नं. ५ डल्लुगैरामा १५ घरधुरीहरु जोखिममा रहेको, पाडर पहिरोले करिव ३ रोपनी जग्गा जमिन क्षति गरेको, साविक वडा नं. ६ मा ओम प्रकाश डागीको शौचालय पुर्ण रूपमा क्षति गरेको		
	२०६९			साविक वडा नं. ५ सिमवारी कमिरेखोलाको पहिरोले ५ घरधुरीको ५ रोपनी खेतियोग्य जमिन कटान तथा क्षति गरेको, साविक वडा नं. ६ मा कुम्पासाधुरामा वडा नं. ५ को पाथिहाल्नाको सडक वाटोको ढल निकास नहुदा पुरानो गा.वि.स. भवन, आईतराम बुढा तथा अन्य १० घरधुरीको घर जोखिम तथा सौचालय भत्काएको		
	२०७०			साविक वडा नं. ५ को घोरेखोला जंगलमा पहिरो गई वनमा भएका वोटविरुवाहरुमा क्षति, साविक वडा नं. ९ लाखौलचौरमा पहिरोले खानेपानीको मुहान पुरेको		
	२०७१			साविक वडा नं. ६ मा ओम प्रकाश डागीको ५ रोपनी पाखोवारी पुरेको, साविक वडा नं. ७ मा लुपाखोलामा वन क्षेत्रका वोटविरुवाहरुमा क्षति, खानेपानी पाईपलाईनमा क्षति, सिंचाई पाईप र १ रोपनी जति खेतियोग्य जमिनमा क्षति गरेको, टेम्के पहिरोले वन क्षेत्रका वोटविरुवाहरु र ३ घरधुरीहरुको जग्गामा क्षति गरेको		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसँग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
		२०७२		साविक वडा नं. ७ मा थानेमुल खानेपानी टर्कि पहिरोले भत्काएर क्षति गरेको, सुरेन्द्र प्रकाश डार्गीको पाखोवारीमा क्षति गरेको, साविक वडा नं. ९ वाघमारा पाढ्हावाड मोटरवाटोको पहिरोले ताईवाड टोलका हिम व. के.सी.को जग्गा पुरेको		
		२०७३		साविक वडा नं. ७ मा राम व. डार्गी र रूपलाल डार्गीको घर पहिरोले जोखिममा रहेको, मोटरवाटोको ढल निकास नहुदा विरेन्द्र प्रकाश डार्गीको ३ रोपनी जग्गा क्षति गरेको, साविक वडा नं. ९ वाघमारा हुदै थिनिकोट जाने मोटरवाटोले गुप्त व. थापा लगायत ६ घरधुरीहरु पहिरोको जोखिममा रहेको, ताहिवाड टोलमा पहिरोले घपेन्द्र वुढा, कमान सिं. वुढा र प्रेम व. वुढाको घर जोखिममा रहेको र सोही वस्तिका कलसी थापा र सकिराम घर्तिको घरमा क्षति, वाघमारा राकसीवाड मोटरवाटोको ढल निकास नहुदा सर्जन के.सी., पुनाराम के.सी. लगायत १२ घरधुरीको घरहरु जोखिममा रहेको		
		२०७४		साविक वडा नं. ५ साउनेपानीको पहिरोले मा.व. क्वरी लगायत ५५ घरधुरीहरु जोखिममा रहेको, मोटरवाटाको ढल निकास नहुदा खडक वुढा, गन व. सुनार, कलम सुनार लगायत ९ घरधुरीको घर उच्च जोखिममा रहेको, साविक वडा नं. ७ वाघमारा कालोपोखरा मोटरवाटोको ढल निकास नहुदा २० घरधुरीको १५ रोपनी पोखोवारीमा क्षति तथा ४ घरधुरीको घरहरु जोखिमा रहेको, तुल व. डार्गीको गोठ पहिरोले तानेको, साविक वडा नं. ८ चुप्चोटमा टिकाराम वि.क. को घर र वारी मासिएको, सुवेगैरामा जमिन भासिएर वस्ति नै जोखिममा रहेको, खोलापारीमा		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				<p>मोटरवाटोको भलले गर्दा ७ घरधुरीहरु जोखिममा रहेको, ताईबाड कालापोखरा मोटरवाटोको कारणले ३ घरहरु जोखिममा रहेको, भिरताको पहिरोले गर्दा कुवा पुरेको, नौलापानी खानेपानीको मुहान भत्किएको, गन व. परियारको ३ रोपनी जग्गामा क्षति गरेको, रिखोला मोटरवाटोको ढल निकास नहुदा लिल कुमार थापाको जग्गा क्षति गरेको र खानेपानीको मुहान पुरेको, साविक वडा नं. ९ जनता मा.वि. वाघमारामा पहिराले क्षति पुर्याएको</p>		
	२०७५			<p>साविक वडा नं. ५ भयारथान डल्लुवोटको पहिरोले तल्नोडेराका २७ घरधुरीहरु जोखिममा रहेको, साविक वडा नं. ७ रमाडाडा पहिरोले १ घरधुरीको आगन लगेको, साईखोला पहिरोले १ वटा घर लगेको, चिसापानी पहिरोले ५ रोपनी खेत र ३ वटा घर बगाएको, चर्चुहाले पहिरोले १ वटा घर बगाएको, ५० घरधुरीहरु रहेको वस्ति तथा ५० रोपनी वारी जोखिममा रहेको, नर व. डागीको घर जोखिममा रहेको, २० घरधुरीहरु भन्दा वढीको शौचालयमा क्षति, लाल व. वुढाको घर पहिरोले तानेको, साविक वडा नं. ८ भुवाकुदरमा ५५ रोपनी खेत भासिएको, गोपाल शर्माको घर र वारी जोखिममा रहेको, पुरनगाउको सल्लागैरा टोलमा मोटरवाटोको भलले गर्दा हर्कमान वुढाको घर तथा पाखोवारी जोखिममा रहेको, रोशन के.सी.को भुक्षयले गर्दा वारी जोखिममा रहेको, गरजुङ खोलाको मोटरवाटोको भलले तिल व. रिजाल र विर व. थापाको वारी जोखिममा रहेको, दिपेन्द्र थापाको घर जग्गा जोखिममा रहेको, भोग व. थापा र वलिराम थापाको रिमखोला मोटरवाटोको कारणले पाखोवारी जोखिममा रहेको,</p>		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरूसँग जुड्छ समुदायले अपनाएका प्रयासहरु	
				छहरेखोलाको पहिरोले वन जंगलका रहेका वोटविरुद्धाहरु नष्ट भई शसिराम परियार र नन्दु परियारको घर जोखिममा रहेको, गरदम खोलाको पहिरोले काल्पाहरु जोखिममा रहेको, जेवलदासे खानेपानी योजना पहिरोले भत्काएको जसले गर्दा १२० घरधुरीहरु खानेपानी वाट वन्चित भएको, वाघमारा कालापोखरा मोटरवाटोको ढल निकास नहुदा २ वटा घर तथा वारी जोखिममा रहेको, कर्ण व. परियारको घर तथा वारी जोखिममा रहेको, तिलक वि.क., दल व. वि.क. लगायत ५ घरधुरीको वारी र घरहरु जोखिममा रहेको, शिवराज वि.क., प्रेम वि.क., गन व. परियारको घर जग्गा पहिरोको जोखिममा रहेको, साविक वडा नं. ९ मा ईरिवाड लघु जलविद्युतको कुलोमा क्षति गरेको, ३ घरधुरीको खेत वारी तथा घरहरु जोखिममा रहेको			
३	खडेरी	२०४९		साविक वडा नं. ९ को घारवन रपा टोलमा खानेपानी मुहान सुकेको	हाल खडेरीको प्रकोप वढौं गएकोले गर्दा आगलागीको घटना पनि वढ्ने देखिन्छ ।	समुदायका सबै मिली आगो निभाउने कार्य गरेको । आगो निभाउने कार्यमा नेपाल प्रहरीको सहयोग भएको ।	
		२०५०		साविक वडा नं. ९ मा ताईवाड टोलको खानेपानीको मुहान सुकेको			
		२०५८		साविक वडा नं. ६ मा खडेरीका कारण गहुवाली उत्पादन नभएको			
		२०५९		साविक वडा नं. ६ मा खडेरीका कारण सुवाखोला, जुगेखोला लगायत अन्य ३ वटा मुहानहरु घटने क्रममा रहेको र १५०० वढी सल्लाका वोटहरु सुकेका			
		२०६०		साविक वडा नं. ५ मा खडेरीका कारण समयमा वालीहरु लगाउन नपाएको, फलफुल तथा तरकारी वालीमा विभिन्न किसिमका रोगहरु देखा परेको, साविक वडा नं. ९ को नुनथला खानेपानी			

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				मुहान सुक्दै गएको		
		२०६५		साविक वडा नं. ७ मा खडेरीका कारण प्राय जसो पानीका मुहानहरु सुकेको र अन्य पानीका मुहानहरुमा पनि पानीको मात्रामा कमी आएको, चर्चुहाल्नेमा तल्लो रातापहर खानेपानीको मुहान सुकेको		
		२०७१		साविक वडा नं. ७ मा वैशाषमा लगाउने मकै वाली असारमा लगाउनु परेको, साविक वडा नं. ८ मा समयमा पानी नपर्नाले गहु र मकै वाली नभएको		
		२०७३		साविक वडा नं. ५ किम्जाखोलाको पानीको मुहान सुक्दै गएको		
		२०७४		साविक वडा नं. ५ वसरेखोला, साउनेपानी, कमेरेखोला मुलहरु क्रमशः घट्टदै गएको, साविक वडा नं. ७ मा खडेरीका कारण गहु, जहु वाली नष्ट भएको, उत्पादन नै नभएको		
		२०७५		साविक वडा नं. ८ मा समयमा पानी नपर्नाले गहु र मकै वाली नभएको, तरकारी वाली तथा फलफुलमा असर तथा क्षति		
४	आगलागि	२०४५		साविक वडा नं. ५ मा धैरेनी सुवाखोला सा.व. मा आगलागि भई वोटविरुवा, जडिवुटिहरुको क्षति, वन्यजन्तुहरुमा असर	जलवायु परिवर्तनको कारणले गर्दा भविष्यमा खडेरीका घटनाहरु अझै वढने देखिन्छ ।	पानीका मुलहरु सुकेकाले टाढावाट पानी बोकेर त्याएको, अन्नवालीहरु अन्यत्र वाट वेसायर खाएको, कृषि उत्पादनमा कमी भएकोले जिविकोपार्जनका लागि भारत लगायत अन्य मुलुकहरुमा जाने गरेको ।
		२०५९		साविक वडा नं. ८ को नवदुर्गा सा.व. मा आगलागि भई वोटविरुवा, जडिवुटिहरुको क्षति, वन्यजन्तुहरुमा असर		
		२०६०		साविक वडा नं. ८ को नवदुर्गा सा.व. मा आगलागि भई वोटविरुवा, जडिवुटिहरुको क्षति, वन्यजन्तुहरुमा असर		
		२०६४		साविक वडा नं. ९ मा रातामाटा सामुदायिक वनमा आगलागि हुदा वोटविरुवा तथा जडिवुटिहरु नष्ट भएको, आगो निभाउन गएका केही व्यक्तिहरुको चप्पल र कपडा समेत जलाएर क्षति		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	वारस्वारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				गरेको		
		२०७३		साविक वडा नं. ९ को घारा सामुदायिक वनमा आगलागि हुदा वोटविरुवा तथा जडिवुटिहरुमा क्षति, जनता मा.वि., वाघमाराको ५ जना विद्यार्थीहरु आगोले पोलेर घाईते भएका		
		२०७४		साविक वडा नं. ७ को रामटाडाडा वनमा आगलागि भई वोटविरुवाहारु जलेर नष्ट भएको, जडिवुटिहरु जलेको		
५	असिनापानी	२०५४		साविक वडा नं. ९ मा असिनापानीले फलफुल र कृषि वालीमा क्षति तथा असर गरेको	अझै वढ्ने देखिन्छ ।	छरछिमेकीको सहयोगमा क्षति क्षति भएका छाना निर्माण गरेको । स्थानियको जनश्रमदान र गाविसको सहयोगमा विद्यालयको छाना पुर्ननिर्माण गरेको ।
		२०५५		साविक वडा नं. ६ मा गोजाखोला, गोवाड, तल्लो केउरीका आधा खेतहरुको धान भारेर असर गरेको		
		२०५६		साविक वडा नं. ५ सगरमाथा तरकारी उत्पादन समुहको पोलि हाउस, विरुवाहरुमा क्षति गरेको		
		२०५७		साविक वडा नं. ६ मा सुन्तलको फुल भार्ने, कागतिको फुल भार्ने गरेर सुन्तला र कागती उत्पादनमा असर		
		२०५८		साविक वडा नं. ६ मा गहुवाली, सुन्तलाको फुलमा क्षति गरि उत्पादन नभएको		
		२०५९		साविक वडा नं. ६ को क्वरी फाटको धानखेती भारेर नष्ट गरेको, अन्न भित्राउन नपाएको		
		२०६४		साविक वडा नं. ७ मा असिनाले कृषि खेती, फलफुल खेतीमा असर गरेको, दल व. वलीको ४ वटा कुखुरा र खरायो मरेको		
		२०६५		साविक वडा नं. ५ मा वर्षेनी असिनापानीले फलफुल, अन्नवाली र पशुपालनमा असर गरिरहेको		
		२०७४		साविक वडा नं. ५ मा असिनापानीले सुर्य डागी, भक्त व. डागी र		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				कृष्ण सुनारको ३५ वटा कुखुराहरु मरेका		
६	हावाहुरी	२०७५		साविक वडा नं. ७ मा असिनाले गहुवाली, जौवाली, फलफुल खेती तथा तरकारी वालीमा क्षति तथा असर गरेको, साविक वडा नं. ८ मा असिनापानीले गहुवाली, जौवाली, तरकारी वाली, फलफुल खेतीमा असर तथा क्षति गरेको, खिम व. डागीको २५० वोट स्याउ, ३० वोट उन्नत जातका आरु, १५ वोट नास्पाती लगायत अन्य फलफुलहरुमा क्षति पुर्याएको, लिल कुमार थापाको करिव २९० वोट सुन्तला लगायत कागती, ज्यामिर, भोगटेका फल तथा वोटमा क्षति तथा असर गरेको, ईन्द्र व. सुनार, यम व. सुनार लगायत गाउभरिका सुन्तलाहरु तथा हलुवावेदमा क्षति गरेको		
		२०५४		साविक वडा नं. ९ मा ३ वटा घरको छाना उडाएको, १ वटा भैसि मरेको		
		२०५६		साविक वडा नं. ५ मा हावाहुरीले वर्षेनी मकैवाली, गहुवाली, फलफुलखेती र तरकारीवालीमा क्षति तथा असर गरेको		
		२०६०		साविक वडा नं. ७ मा मकै वाली, गहुवाली ढालेर नष्ट गरेको		
		२०६७		साविक वडा नं. ६ मा सुवाखोला तिलाखोला सा.व.मा आगलागि हुदा वनमा भएका वोटविरुवाहरुमा क्षति र वनवाट आएको आगोले करिव तिन लाख जितिको धनको क्षति भई ४ घरधुरी प्रभावित भएको		
		२०६९		साविक वडा नं. ६ मा क्वेरीको राष्ट्रिय नि.मा.वि. को टिनको छाना उडाएको		
		२०७१		साविक वडा नं. ६ मा नर जंग बुढाको घर तथा शौचालयको		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	वारस्वारता	प्रकोपले ल्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्छ समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				छाना उडाएको		
		२०७४		साविक वडा नं. ७ मा वागेश्वरी प्रा.वि.को टिनको छाना उडाएको, विर व. वली र कल व. डागीको घर र शौचालयको छाना उडाएको, मान सिं. वलीको घरको छाना उडाएको, साविक वडा नं. ८ को दवाड टोलमा २ वटा छाने घर र दुंगे घरको छाना फालेको, साविक वडा नं. ९ मा गहुवाली, तरकारी वाली तथा फलफुलहरुमा क्षति गरेको		
		२०७५		साविक वडा नं. ९ मा मकैवाली ढालेर पुर्णरूपमा क्षति गरेको, साविक वडा नं. ८ मा मकैवाली ढालेर नष्ट गरेको, भफेन्द्र थापाको घरको छाना उडाएको, साविक वडा नं. ९ मा वाघमारा, रपा र ताहिवाड टोलका १६० घरधुरीको मकै वाली पुर्ण रूपमा क्षति गरेको		
७	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	२०५०		साविक वडा नं. ८ मा सुन्तलाको वोट र हागामा कालो छिप्रिका वस्ने र रुख सुक्ने, दाना भर्ने गरेको	भविष्यमा कृषि तथा पशुमा विभिन्न रोगहरु वढ्दै जाने देखिन्छ ।	रोग लागेका मकैका विरुद्धाहरु उखेलेर फाल्ने गरेको केही व्यक्तिहरुले एग्रोभेट वाट विधारी ल्याएर अदुवामा छरेको पशु चौपाया विरामी हुदा स्थानिय जडिवुटीको प्रयोग गरेको, केहीले वाखामा PPR खोप लगाएको
		२०५२		साविक वडा नं. ८ मा केरामा खोईरो लाग्ने रोगले गर्दा केरा उत्पादनमा कमी आएको		
		२०५५		साविक वडा नं. ६ मा सुन्तलाको वोट तथा हागामा किरा लाग्ने, दाना भर्ने, लहरे तरकारीमा दाना नलाग्ने, वोटमै सुक्ने, मकैमा गवारो, घोगा नलाग्ने, कालो धुलो हुने जस्ता रोग देखा परेको, साविकको वडा नं. ८ मा मकैको घोगामा घुन लाग्ने र मकैको पात सुक्ने		
		२०५७ यता		साविक वडा नं. ६ मा गाईगोरुको टाउको तथा खुट्टा सुन्निने, खुट्टा पाक्ने रोगले वर्षेणी १५ वढी गाई गोरु मर्ने गरेको		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
		२०५८		साविकको वडा नं. ८ मा भटमासमा दाना नलाग्ने र बोटमै सुक्ने गरेको		
		२०६०		साविक वडा नं. ५ तल्लोडेरामा रहेको करण कृषक समुहको तरकारी वालीमा विभिन्न खालका रोगहरु देखा परेर उत्पादनमा कमी आएको, साविक वडा नं. ५ मा पशुमा प्यारालाईसिस, रातो पिसाव फेर्ने, सिंगान छार्ने रोगले १५ वटा पशु मरेका, साविक वडा नं. ९ मा वर्षेणी तरकारी वाली, अन्नवाली, फलफुल खेतीमा विभिन्न किसिमका रोगहरु देखा परेर उत्पादनमा कमी आएको, कुखुराहरु ध्यारध्यार गर्ने, आखा पाक्ने, विविरा आउने जस्ता रोग देखिएर कुखुराहरु मर्ने गरेको		
		२०६२		साविक वडा नं. ९ मा वाखा तथा भेडाहरुमा टाउको सुन्निने, खोक्ने, भोकाउने र मुखमा खटिरा हुने जस्ता रोगहरु देखा पर्दा वर्षेनी ५० वढी भेडा वाखा मर्ने गरेको		
		२०६३		साविक वडा नं. ५ मा पटके रोगले ३० वटा भन्दा वढीको पशुचौपायको मृत्यु भएको		
		२०६५		साविक वडा नं. ५ मा कुखुरामा टाउको सुन्निने, आखा वन्द हुने, सेतो दिशा गर्ने रोगले ४०० वढी कुखुरा मरेका, गाईगोरु २५ र भेडावाखा १०० वढी मर्ने गरेका, साविक वडा नं. ५ मा मकैमा पात सुक्ने, जरा कुहिने, घोगा नलाग्ने रोग देखा परेको, गहुमा सिन्दुरे र कागे रोग देखा परेको, सुन्तलमा सेतो धुलो हुने, कागतीमा हागा कालो हुने, दाना झर्ने रोग देखा परेको, तरकारी वालीमा काउलीमा किरा लाग्ने, प्याजको गाना कुहिने, पात सुक्ने, आलुमा रातो कमिला, चुर्ने, डढुवा, पिडालुमा (पिडालु लोप		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				भएको) गाना कुहिने रोग प्रकोपको रूपमा देखा परेको		
	२०६५ यता			साविक वडा नं. ८ मा स्याउमा दोडे रोग, पाउदरी, मुल्डयु, फेद कटुवा, भुवादारलाहि जस्ता रोगहरु देखा परेका छन् भने सुन्तलामा रुख पहेलो हुने, सुक्ने, सुन्तला परिपक्व नहुदै भर्ने, जरा तथा वोक्रामा विभिन्न किसिमका रोगहरु देखा पर्ने, पातमा काला छिप्रा देखा पर्ने, आलुमा डढुवा, रातो कमिला, चुर्णे पर्ने जस्ता रोगहरुले उत्पादनमा असर		
	२०६७ यता			साविक वडा नं. ६ मा टाउको सुन्निने, प्यारालाईसिस हुने, आखा पाक्ने रोगले वर्षेणी २० वढी वाखाहरु मर्ने गरेको, कुखुराहरुमा पनि आखा पाक्ने, सेतो दिशा गर्ने आदि रोगले वर्षेणी २०० वढी कुखुराहरु मर्ने गरेको		
	२०७०			साविक वडा नं. ७ मा गाई गोरु प्रत्यक वर्ष विभिन्न किसिमका अज्ञात रोग देखा परेर ५० वढी मर्ने गरेको		
	२०७० यता			साविक वडा नं. ८ मा कुखुरामा आखा सुन्निने, प्यारालाईसिस जस्ता रोगवाट वर्षेणी ५०० वढी कुखुराहरु मर्ने गरेको, वाखाहरुमा प्यारालाईसिस, टाउको सुन्निने, खोकिलाग्ने जस्ता रोगहरु देखिएर वर्षेणी ५० वढी वाखाहरु मर्ने गरेको, साविक वडा नं. ९ मा सुन्तलाको हागा सुक्ने, हागामा खरानी जस्ता सेतो धब्बा वस्ने, पात पहेलो हुने, पातमा छिप्रा वस्ने, जरा कुहिने, सुन्तलाका साना विरुवाहरु कलिलो उमेरमा मर्ने र सुन्तला परिपक्व नहुदै भर्ने		
	२०७२			साविक वडा नं. ७ मा १ वटा भैसि मरेको, मकै गहुको कालो पात हुने, सुक्ने, सुन्तलाको वोटको पात रातो भएर सुक्ने, आलु		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले व्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				र पिडालुमा चुर्ने लाग्ने, प्वाल पार्ने, दाग वनाउने रोग प्रकोपको रूपमा देखा परेको		
		२०७३		साविक वडा नं. ७ मा कुखुराको आखा, टाउको सुन्निने, ख्यारख्यार गर्ने, सेतो दिशा गर्ने रोगले ५०० वढी कुखुरा मरेका र यो रोग प्रत्यक वर्ष देखा पर्ने गरेको		
		२०७५		साविक वडा नं. ५ मा हरि प्रसाद डार्गी र ओम प्रकाश डार्गीको २ वटा भैसि अज्ञात रोगका कारण मरेका, विर व. डार्गीको १ वटा गोरु र ३ वटा वाखा कलेजो सुन्निएर मरेका, साविक वडा नं. ७ मा विर्खे डार्गी, गन व. डार्गी र कविराम डार्गीको ३ वटा भैसि मरेको, कुखुरामा टाउको सुन्निने, आखा पाक्ने, खुट्टा नलाग्ने जस्ता रोगको लक्षण देखिएर कुखुराहरु मर्ने गरेको		
८	मिचाहा प्रजाति	२०४७		साविक वडा नं. ६ मा काली भार वन तथा वारीका काल्नाहरुमा देखा परेको जसले गर्दा वनमा रहेका स्थानिय रैथाने घासहरु लोप भएको, चरिचरणको समस्या भएको, चुकिली भारले गहु, जौ वालीमा असर गरेको जसका कारण उत्पादनमा कमी आएको, गहुवालीमा कैराउ भारेले असर तथा क्षति गरेको	प्रत्यक वर्ष खडेरी वढाई गएको कारणले गर्दा भविष्यमा यस्ता खालका मिचाहा प्रजाहिहरु अझै वढने देखिन्छ ।	
		२०५१		साविक वडा नं. ७ मा कालिभार फैलियर वनमा तथा काल्नाहरुमा भएका स्थानिय घासहरु लोप भएका, जडिवुटिहरु लोप भएको, वन्यजन्तुहरु विस्थापित भएको, अथिंगे, चुकिले भार पाखो वारीमा फैलिएर गहुवाली तथा जौवाली उत्पादनमा असर गरेको		
		२०५४		साविक वडा नं. ८ मा कालिभार फैलियर वनमा तथा		

क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	दारम्भारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				काल्नाहरुमा भएका स्थानिय घासहरु लोप भएका, जडिवुटिहरु लोप भएको, बन्यजन्तुहरु विस्थापित भएको, अर्थात्, चुकिले भार पाखो वारीमा फैलिएर गहुवाली तथा जौवाली उत्पादनमा असर गरको		
९	मानव स्वास्थ्य	२०५६		साविक वडा नं. ९ मा सिलिंगेकुरो, माटेकाडा वारीमा फैलियर अन्त उत्पादनमा असर गरेको, कालिभार फैलियर वनमा तथा काल्नाहरुमा भएका स्थानिय घासहरु लोप भएका, जडिवुटिहरु लोप भएको, बन्यजन्तुहरु विस्थापित भएको		
		२०४२		साविक वडा नं. ५ मा भाडापखालाले महामारीको रूप लिएर ५ जनाको मृत्यु भएको	बढ्दो गर्मि तथा पानीका मुहानहरु सुन्ने कारणले गर्दा स्वस्त्र, पिउनेपानीको अभाव भई अझै नया नया खालका रोगहरु देखा पर्ने सम्भावना देखिन्छ।	केहीले स्थानिय जडिवुटिहरुको प्रयोग गर्ने गरेको। स्थानिय स्वास्थ्य चौकि तथा मेडिकलहरुवाट औषधी उपचार गर्ने गरेको। केहीले धार्मी भाक्री गर्ने गरेको।
		२०५० देखि		साविक वडा नं. ८ मा प्यारालाईसिस वाट ३ जनाको मृत्यु भएको, टाईफाईट र जण्डिस वाट १ जनाको मृत्यु भएको, साविक वडा नं. ९ रपा टोलमा भाडापखाला वाट ३ जनाको मृत्यु भएको		
		२०५२		साविक वडा नं. ९ पाखेपानी टोलमा दादुराले महामारीको रूप लिएको		
		२०६०		साविक वडा नं. ८ मा निमोनियाका कारण २ जना वच्चाको मृत्यु भएको		
		२०६५ देखि		साविक वडा नं. ७ मा प्यारालाईसिस रोगवाट १० जना भन्दा बढी मानिसहरु ग्रसित भएको		
		२०७० देखि		साविक वडा नं. ५ मा जण्डिस, प्रेशर, सुगर, वाथ, र्यास्ट्रिक, आखा सम्बन्धि र छाला सम्बन्धिका रोगका विरामीहरु देखा परिरहेका, साविक वडा नं. ८ मा नसा सम्बन्धि रोगहरु देखा परेको		

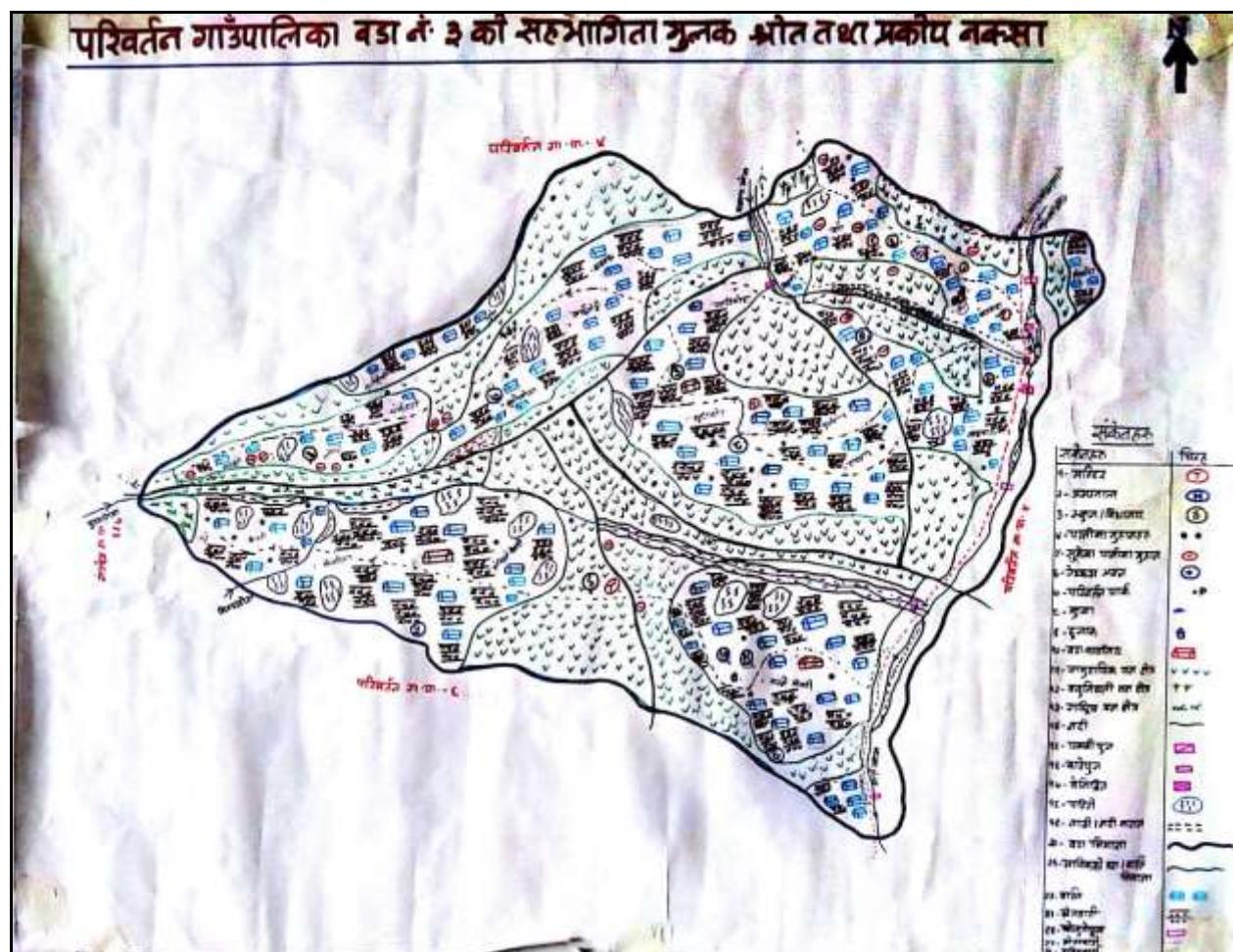
क्र.सं.	प्रकोप	वर्ष	वारस्वारता	प्रकोपले त्याएको हालको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरुसंग जुड्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
		२०७१ देखि		साविक वडा नं. ७ मा मानसिक रोग सम्बन्धिका विरामीहरु देखा परेको, साविक वडा नं. ८ मा निमोनियाका कारण १ वच्चाको मृत्यु भएको		
		२०७२		साविक वडा नं. ८ मा नसा सम्बन्धि रोग, जणिङ्गस, ग्यास्ट्रिक, पत्थरी जस्ता रोगहरु वढदो अवस्थामा रहेको		
		२०७४		साविक वडा नं. ५ मा अज्ञात रोगले ४ जनाको मृत्यु भएको, साविक वडा नं. ७ मा नसा सम्बन्धि रोग, जणिङ्गस, ग्यास्ट्रिक, पत्थरी जस्ता रोगहरु वढदो अवस्थामा रहेको, साविक वडा नं. ९ वाघमारा टोलमा जणिङ्गसका कारण २ जना मानिसको मृत्यु भएको, साविक वडा नं. ९ मा सुगर, प्रेशर, टाईफाईट, आखा सम्बन्धि र छाला सम्बन्धि रोगका विरामीहरुको संख्यामा वृद्धि भएको		
		२०७५		साविक वडा नं. ५ मा दादुराले वडा भरि महामारीको रूप लिएको, साविक वडा नं. ९ मा क्षयरोगले १ जनाको मृत्यु भएको		

यस ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषणबाट यहाँका वासिन्दा सबै भन्दा खडेरी, कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग, पहिरो तथा भुक्षयवाट प्रभावित भएको देखिन्छ । यी प्रकोपहरु लगायत वाढी, मानवरोग, आगलागि, मिचाहा प्रजाति, हावाहुरी र असिनापानी जस्ता प्रकोपहरु पटक पटक दोहोरिरहेको र यी प्रकोपहरुले सबै वडाहरुमा क्षति पुऱ्याएको देखिन्छ यी प्रकोपहरु र यिनका असर तथा प्रभावहरुसंग जुड्न स्थानीय समुदायले स्थानीय संघ संस्थाहरुको सहयोगमा केही प्रयासहरु गर्ने गरेको देखिए पनि ती प्रयासहरु अपर्याप्त रहेको देखिन्छ ।

३.४.५ श्रोत तथा प्रकोप नक्शांकन

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको लागि गरिएका वस्ति स्तरीय गोष्ठिहरूमा प्रत्येक वस्ति मा भएका श्रोत तथा प्रकोपहरूको पहिचान गरी सहभागीतामूलक तरिकाबाट वस्ति स्तरीय श्रोत तथा प्रकोप नक्शा तयार गरिएको थियो । पछि तिनै वस्ति स्तरीय नक्साहरूलाई एकृत गरी परिवर्तन गाउँपालिकाको वडा नं. ३ को श्रोत तथा प्रकोप नक्सा तयार गरिएको थियो । उक्त श्रोत तथा प्रकोप नक्सा तयार गर्ने बखत वडामा भएका सम्पूर्ण श्रोत तथा प्रकोपहरूलाई नक्सामा उतार्न आग्रह गरिएको थियो ।

तल प्रस्तुत श्रोत तथा प्रकोप नक्सामा यस वडामा खेतीयोग्य जमिनको तुलनामा वन क्षेत्रनै बढी रहेको देखिन्छ । नदि किनारमा रहेको पहाडी वडा भएकोले बाढी, पहिरो तथा भुक्षयको जखिममा रहेको देखिन्छ । वडाका प्रत्येक वस्तिहरूमा एथेष्ट मात्रामा पानीका मुहानहरू रहेपनि ती मुहानहरूमा क्रमिक रूपमा पानीको मात्रामा कमी हुँदै गएको पाईयो साथै यस वडामा ४ वटा सरकारी विद्यालय, वडा कार्यालय रहेको देखिन्छ ।

चित्र २०. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को सहभागितामूलक श्रोत तथा प्रकोप नक्शा

३.४.६ जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान

जलवायु परिवर्तनले निम्त्याउने प्रकोपले पार्ने असर व्यक्ति, परिवार र समुदायको अनुकूलन क्षमतामा निर्भर हुने हुदाँ फरक फरक प्रकोपहरूले उमेर समूह, लिङ्ग, जातजाति, आर्थिक र सामाजिक अवस्था अनुसार फरक फरक प्रभाव परेको हुन्छ। यस विधिको प्रयोग गरी यस वडामा भएका जलवायुजन्य प्रकोपहरूबाट वडामा कुन उमेर समूह, लिङ्ग, जातजाति, आर्थिक र सामाजिक अवस्थाका समुदायमा कस्तो प्रभाव परेको छ भन्ने कुराको विश्लेषण गरिएको थियो। यस विधिको प्रयोगले वडामा रहेको लैङ्गिक तथा जातीय समावेशीकरणको स्थितिको समेत उजागर गर्न मद्दत गरेको छ।

तालिका १३. जलवायु परिवर्तनबाटप्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान

प्रकोप	प्रकोपका असरहरू	प्रकोप संकटासन्ता वर्ग																
		उमेर समूह				लिंग		आर्थिक स्तर			सामाजिक स्तर		जातजाति					
		बालबालिका	युवा	वयस्क	तुरंदृढा	महिला	पुरुष	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम वर्ग	सम्पन्न वर्ग	अपांगता भएका व्यक्ति	एकल मला	दलित	जनजाति	ब्राह्मण क्षेत्री		
वाढी	खेती योग्य जमिन कटान, वाली नाली नष्ट, सिंचाई कुलोमा क्षति, पानी घट्टमा क्षति, पानीका मुहानमा क्षति, पशुचौपायाको क्षति,	***	**	**	***	***	**	***	**	**	*	***	**	***	**	***	**	***
पहिरो	खेती योग्य जमिनमा क्षति, घरगोठ तथा चौपायामा क्षति, वालीनाली नष्ट, सिंचाई कुलोमा क्षति, पानीको मुहानमा क्षति, बाटोघाटोमा क्षति	***	**	**	***	***	**	***	**	**	*	***	**	***	**	***	**	***
खडेरी	पानीका मुहान सुकेको तथा पानीको मात्रा घटेको, कृषि उत्पादनमा कमी, वन तथा जैविक विविधतामा क्षति तथा असर, मानव रोगमा वृद्धि,	***	**	**	***	***	**	***	**	*	*	***	***	**	**	**	**	**
आगलागी	वोटिविरुवाहरू नष्ट, जनावरहरूको क्षति, पाईपलाईनमा क्षति,	*	***	***	*	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**
मानवरोग	भाडा पखाला, औलो, टाईफाईड, भाईरल ज्वरो, जन्डिस जस्ता रोगहरूमा वृद्धि	***	**	**	***	***	**	***	**	*	*	***	**	***	**	***	**	*

प्रकोप	प्रकोपका असरहरु	प्रकोप संकटासन्ता वर्ग														
		उमेर समूह				लिंग		आर्थिक स्तर			सामाजिक स्तर		जातजाति			
		बालबालिका	पुरुष	वयस्क	दुष्टवृद्धा	महिला	पुरुष	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम वर्ग	सम्पन्न वर्ग	अपांगता भएका व्यक्ति	एकल मरी	दलित	जनजाति	ब्राह्मण क्षेत्री
कृषि तथा पशुमा रोग	कृषि तथा पशुमा विभिन्न किसिमका रोगमा बृद्धि, कृषि उत्पादनमा कमी, पशु चौपायाको मृत्यु	***	**	**	***	***	**	***	**	*	*	***	**	***	**	*
हावाहुरी	स्कुल तथा घरका छानाहरु उडाएको, जंगलमा वोटिविरुद्धारु ढलेको, मकै वालीमा क्षति	***	**	**	**	***	***	***	**	*	*	***	**	***	**	*
असिनापानी	धानबाली, गहुबाली तथा फलफुल खेतीमा क्षति	***	**	**	**	***	***	***	**	*	*	***	***	***	**	*
मिचाहा प्रजाति	रैथाने धासहरु हराएको, वारीका काल्ना तथा वारीमा भएका कारण उत्पादनमा कमी, चरण क्षेत्रको अभाव	*	***	***	*	***	***	***	**	**	**	**	**	**	**	**

नोट : * न्यून, ** मध्यम र *** अति उच्च जोखिम

यसरी जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदायको विश्लेषण गर्दा जलवायु परिवर्तन र जलवायुजन्य प्रकोपहरु (बाढी, पहिरो, खडेरी, कृषिमा रोग, हावाहुरी, पशुमा रोग, मिचाहा प्रजातिको प्रकोप, आदि) बाट सबैभन्दा बढी वाल वालिका, महिला, अति विपन्न वर्ग तथा जातजातिको आधारमा दलितहरु र सामाजिक स्तरको हिसाबले एकल महिला र फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरु उच्च संकटासन्त रहेको देखिएको छ। यी प्रकोप तथा जोखिमहरुबाट अन्य वर्ग समुदाय प्रभावित भएतापनि उनीहरुसँग ती प्रकोपहरुको सामना गर्न सक्ने क्षमता तुलनात्मक रूपमा उच्च रहेको देखिन्छ।

३.४.७ प्रकोपहरूको जोडागत स्तरीकरण

यस विधिको प्रयोगबाट ऐतिहासिक घटनाकम तथा प्रकोप नंकशाकनबाट पहिचान गरिएका यस बडामा रहेका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपहरू मध्ये सबैभन्दा बढी असर तथा प्रभाव पारेको प्रकोप कुन हो भनी जोडागत स्तरीकरण गर्दै विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १४. प्रकोपहरूको जोडागत स्तरीकरण

प्रकोप	बाढी	पहिरो तथा भू-क्षय	खडेरी	आगलागि	हावाहुरी	असिनापानी	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मिचाहा प्रजाति	मानवरोग	स्तर
बाढी		पहिरो तथा भू-क्षय	खडेरी	बाढी	बाढी	बाढी	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	बाढी	बाढी	चौथो
पहिरो तथा भू-क्षय			खडेरी	पहिरो तथा भू-क्षय	पहिरो तथा भू-क्षय	पहिरो तथा भू-क्षय	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	पहिरो तथा भू-क्षय	पहिरो तथा भू-क्षय	तेश्वो
खडेरी				खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	पहिलो
आगलागि					हावाहुरी	असिनापानी	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मिचाहा प्रजाति	मानवरोग	नवौ
हावाहुरी						असिनापानी	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मिचाहा प्रजाति	मानवरोग	आठौ
असिनापानी							कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मिचाहा प्रजाति	मानवरोग	सातौ
कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग								कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	दोश्रो
मिचाहा प्रजाति									मानवरोग	छैठौ
मानवरोग										पाचौ
जम्मा	६	७	९	१	२	३	८	४	५	

यस प्रकोप जोडा स्तरीकरणबाट यस बडाले सामना गरिरहेको प्रमुख प्रकोपको रूपमा खडेरी देखिएको छ भने त्यसपछिका प्रकोपहरूमा कमशः कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग, पहिरो तथा भुक्षय, बाढी, मानवरोग, मिचाहा प्रजाति, असिनापानी, हावाहुरी र आगलागि देखिएका छन् ।

३.४.८ प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण

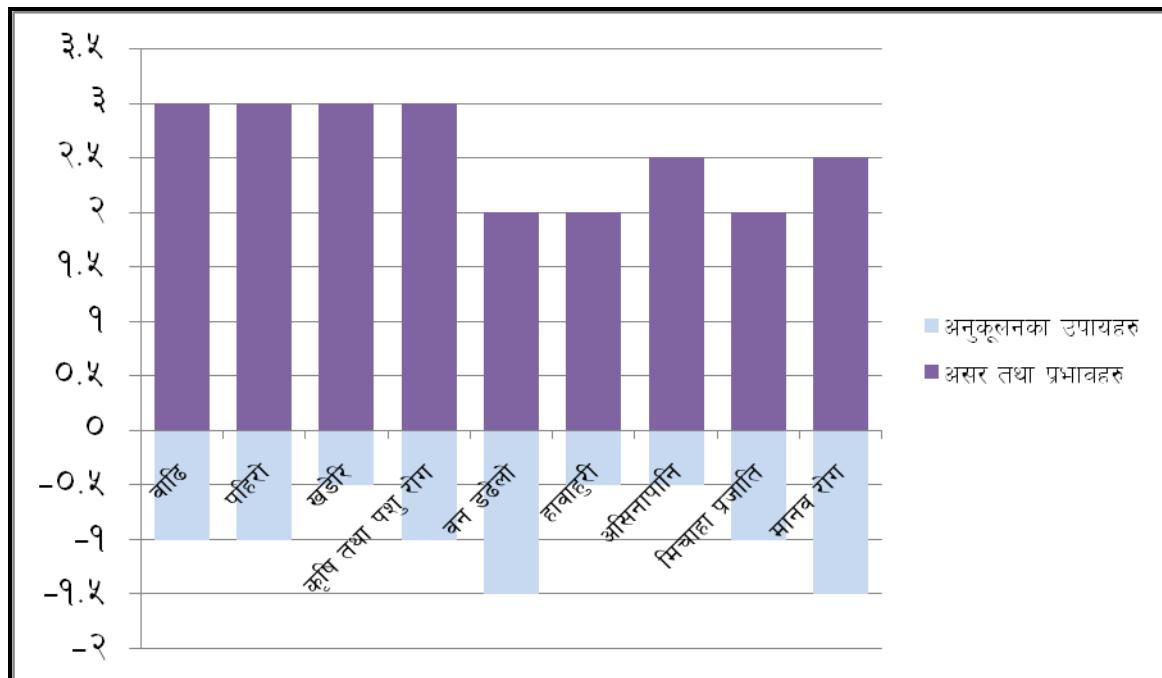
यस विधिको प्रयोगबाट प्रकोपको प्रभाव, प्रभावको मुख्य क्षेत्र विश्लेषण गर्नुका साथै प्रकोपसँग जुङ्नका लागि गरिने अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । यो विधि प्रयोग गर्दा प्रभावको स्तर र अनुकूलनका प्रयासहरूको स्तर दुवैलाई ०.५ देखी ३ अंक भार दिई विश्लेषण गरिएको थियो जसमा ०.५ भन्नाले न्यून प्रभाव तथा प्रयास र ३ भन्नाले सबैभन्दा उच्च प्रभाव तथा प्रयास भन्ने बुझिन्छ ।

तालिका १५. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण

क्र. सं.	प्रकोप	प्रकोपले प्रभाव पारेको मुख्य क्षेत्र	असर तथा प्रभावहरू	स्तर	अनुकूलनका उपायहरू	स्तर
१	वाढी	कृषि तथा खाद्यसुरक्षा, भौतिक पुर्वाधार, मानवीय क्षति, जलश्रोत र उर्जा, वन तथा जैविक विविधता	<ul style="list-style-type: none"> ✓ खेतियोग्य जमिन कटान तथा क्षति ✓ वस्ति तथा जग्गा जमिन जोखिम ✓ पशुचौपायाहरूको वगाएर मृत्यु भएको ✓ मानविय क्षति ✓ खानेपानीको योजनामा क्षति तथा असर ✓ पानी घट्ट वगाएको ✓ टेक्टर वगाएको ✓ लघु जलविद्युतमा क्षति ✓ र्यावियन तारजालीमा वगाएको तथा क्षति गरेको ✓ काठेपुल वगाएको 	३	<ul style="list-style-type: none"> ✓ र्यावियन तारजाली लगाउने कार्य गरेको ✓ ढूँगाका गारा तथा पर्खाल लगाउने कार्य गरेको ✓ उत्तिसका विरुद्धाहरू परम्परागत रूपमा आएको 	१
२	पहिरो	कृषि तथा खाद्यशुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, जलश्रोत र उर्जा, भौतिक पुर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> ✓ खेतियोग्य जमिन कटान गरेको, पुरेको ✓ विद्यालयमा क्षति गरेको ✓ वस्ति जोखिममा रेहेको ✓ सिंचाई पाईप वगाएको ✓ वन जंगलका वोटविरुद्धाहरू वगाएको तथा क्षति गरेको ✓ खानेपानीको पाईपलाईन तथा टांकिमा क्षति तथा वगाएको ✓ घर तथा शौचालयहरूमा क्षति ✓ लघु जलविद्युतको नहरमा क्षति तथा असर ✓ सिंचाई कुलोमा क्षति तथा असर 	३	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ढूँगाका कच्ची गाराहरू लगाउने कार्य गरेको ✓ फाटफुट रूपमा जालीहरू लगाउने कार्य गरेको 	१
३	खडेरी	कृषि तथा खाद्यसुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, मानव स्वास्थ्य, जलश्रोत र उर्जा	<ul style="list-style-type: none"> ✓ वाली लगाउने समयमा परिवर्तन भएको ✓ केही पानीका मुहानहरू सुकेका र सबै मुहानहरूमा पानीको मात्रामा कमी आएर खानेपानी तथा सिंचाईमा समस्या भएको ✓ कृषि योग्य पाखो जमिन वाभो रहेको र उत्पादनमा 	३	<ul style="list-style-type: none"> ✓ टाढावाट खानेपानी ल्याएर खाने गरेको ✓ केही हाईब्रिड तथा नयाँ जातका विउ विजनहरू रोप्ने गरेको, रासायनिक मलको प्रयोग ✓ कृषि उत्पादनमा कमी भएका कारणले अन्यन्त्र जिल्लावाट खाद्यान्त 	०.५

			<p>कमी आएको</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ मानव स्वास्थ्यमा भाईरल ज्वरो, टाईफाईड, जण्डस, भाडापखाला, प्रेसर, एलजी जस्ता रोगहरुको वृद्धि भएको ✓ कृषि तथा पशुचौपायाहरुमा रोगको मात्रा बढेको ✓ वनमा वोटिविरुवाहरु सुकेका र पुनरुत्पादनमा कमी ✓ वन्यजन्तुहरु विस्थापित भएको 		<p>आयात गर्नुपरेको</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ खाद्य शुरक्षाको अभावले गर्दा वैदेशिक रोजगार र भारतमा जानेको संख्या बढेको 	
४	कृषि तथा पशुमा रोग	कृषि तथा खाद्यशुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ✓ मकैवाली, गहुवाली, तरकारीवाली, फलफुलमा विभिन्न किसिमका रोगहरुको प्रकोप बढै गएको ✓ विभिन्न किसिमका नया नया लक्षणका रोगहरु देखा परेर वडा भरिका गाई, गोरु, वाखा तथा कुखुरा मर्ने गरेको ✓ सुन्तलवालीमा पात पहेलो हुने र सुन्तलाको दाना परिपक्व नहुँदै भर्ने गरेको ✓ स्याउमा जरा कुहिने र क्याडकर रोग देखा परेको 	३	<ul style="list-style-type: none"> ✓ स्थानिय जडिवुटिहरुको प्रयोग ✓ भेटनरी वाट औषधी उपचार ✓ एग्रोभेटवाट विषादीको प्रयोग ✓ केहीले उन्नत वित्तिजनहरु प्रयोग गरेको 	१
५	बन डढेलो	बन तथा जैविक विविधता, भौतिक पुर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> ✓ बन जंगलका वोटिविरुवाहरु तथा जडिवुटिहरु जलेर नष्ट भएको ✓ वन्यजन्तुहरुमा असर 	२	<ul style="list-style-type: none"> ✓ उपभोक्ताहरु द्वारा जंगलको आगो निभाउने कार्य गरेको ✓ जनचेतनामुलक क्रियाकलापहरु संचालन गरेको 	१.५
६	हावाहुरी	बन तथा जैविक विविधता, कृषि तथा खाद्यशुरक्षा, भौतिक पुर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> ✓ बन जंगलका रुखहरु ढालेको तथा हागाहरु भाचेको ✓ मकै वाली, गहुवाली, केरा खेती तथा फलफुलमा क्षति ✓ घरहरु तथा विद्यालयका छानाहरु उडाएको 	२	<ul style="list-style-type: none"> ✓ छिमेकीको सहयोगा घर, गोठ तथा जनश्रमवाट विद्यालय निर्माण गरेको 	०.५
७	असिनापा नी	कृषि तथा खाद्यसुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ✓ गहुवाली, जौवाली, कोदोमा क्षति गरेको ✓ सुन्तला, स्याउ लगायत अन्य फलफुलहरुमा क्षति गरेको ✓ पशुचौपायाहरुमा असर 	२.५	<ul style="list-style-type: none"> ✓ कुनै उपाय नभएको 	०.५
८	मिचाहा प्रजाति	बन तथा जैविक विविधता, कृषि तथा खाद्यशुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ✓ स्थानिय रैथाने घास प्रजातिहरु लोप हुँदै गएको ✓ वोटिविरुवाको वृद्धि विकासमा 	२	<ul style="list-style-type: none"> ✓ खेतवारीमा भएको भारलाई उखेलेर फाल्ने तथा आगो लगाउने कार्य 	१

			असर	गरेको
९	मानवमा रोग	मानव स्वास्थ्य	<ul style="list-style-type: none"> ✓ कृषि उत्पादनमा कमी ✓ भाडापखाला, टाईफाईड, भाईरल ज्वरो, छाला चिलाउने, आखा पाक्ने, प्रेसर जस्ता रोगहरु बढ़दै गएको ✓ भाडापखालाका कारण मानविय क्षति भएको ✓ प्यारालाईसिस वाट मानिसहरु प्रभावित भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ स्थानिय जडिवुटिहरुको प्रयोग गर्ने गरेको ✓ स्वास्थ्य चौकिक तथा स्थानिय मेडिकलहरुवाट औषधी उपचार गरेको ✓ धार्मी भाक्रीहरु लाई हेराउने गरेको

चित्र २१. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण

माथि उल्लेखित जोखिमको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण विधिवाट पहिचान गरिएका ९ किसिमका प्रकोपहरुको मूल्यांकन तथा अनुकूलनको क्षमताको लेखाजोखालाई चित्र १६ मा प्रस्तुत गरिएको छ। उक्त चित्रको विश्लेषण गर्दा यस बडामा सबैभन्दा बढी खडेरी, कृषि तथा पशुमा रोग, पहिरो तथा भुक्षय जस्ता प्रकोपहरुसे असर पारेको देखिन्छ, र यी प्रकोपहरु बारम्बार दोहोरिएको पनि पाईएको छ। भने यस्ता प्रकोपहरुको प्रभावहरुसँग जुध्न सम्भव अत्यन्त न्यून रहेको देखिन्छ। यस विश्लेषणले प्रकोपहरुसँग जुध्न सम्भव अत्यन्त न्यून रहेको देखिन्छ। तसर्थ यस अनुकूलन योजनामा ती प्रकोपहरुसँग जुध्न तुरन्त अवलम्बन गर्न सकिने अल्पकालिन तथा दिर्घकालिन अनुकूलनका उपायहरु समावेश गरिएका छन्।

३.४.९ जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरुको विश्लेषण

यस विधिको प्रयोगबाट बडामा जीविकोपार्जनका मुख्य पाँचवटा सम्पत्तिहरु (प्राकृतिक, भौतिक, मानवीय, सामाजिक र आर्थिक सम्पत्ति) अन्तर्गत कुन कुन सम्पत्तिहरु उपलब्ध छन् तिनीहरुको विद्यमान अवस्था के छ र ती सम्पत्तिहरुमा जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर के कस्ता रूपमा देखिएका छन् साथै ती असरहरुसँग अनुकूलित हुनको लागि

अवलम्बन गर्न सकिने उपायहरूको के के हुन सक्छन् भनी विश्लेषण गरिएको थियो । जसको परिणाम तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १६. जीविकोपार्जनका सम्पति तथा श्रोतहरूको विश्लेषण

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुंच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
प्राकृतिक सम्पति	<p>सामुदायिक वन : साविक वडा नं. ५ मा १ वटा धैरेनि सा.व.उ.स) वडा नं. ६ मा १ वटा (दुईखोली सुगा खोला) वडा नं. ७ मा ३ वटा (भूजेत्रो सा.व.उ.स, वाजेश्वरीसा.व.उ.स, लखन हाइवाड सा.व.उ.स), वडा नं. ८ मा नव दुर्गा सा.व.उ.स) वडा नं. ९ मा २ वटा (धार सा.व.उ.स, निमखोला सा.व.उ.स)</p> <p>कबुलियति वन : साविक वडा नं. ८ मा कमिनीपोले क.व.उ.स. रहेको छ ।</p> <p>रुख प्रजातिहरू : यस वडा खर्सु, सल्ला, उतिस, काफल, रयाज, वाभ, वैस, ओखर, टुसारो, चाप, धुपि, देवदार, पिपल, खरि, किमु, कोईरालो जस्ता प्रजातिहरू पाईन्छन भने चोत्रा, ऐसेलु, वास, लालिगुरास, मेल, धाइरा, तेलाले, अंगेर जस्ता वुट्यानहरू पाईन्छन ।</p> <p>जडिवुटिहरू : टिमुर, चोत्रा, दालचिनी, समायो, तिते, कुरिलो, चम्फा, मसुरि, सिल्पु जस्ता जडिवुटिहरू पाईन्छन ।</p> <p>वन्यजन्तुहरू : राते, घोरल, स्याल, मलस्याप्रो, दुम्सी, खरायो, वदेल, वाघ, वादर आदी ।</p> <p>पक्षिहरू: कालिज, तिथा, ढुकुर, जुरेली, हलेसो, सारी, चिल, काग, न्याउलो, सुगा, काग,, गौथली, मलेवा, च्याखुरा, परेवा, लाटोकोसेरो आदी ।</p> <p>सामुदायिक वनको कारणले गर्दा वन क्षेत्रको शंरक्षण भएतापनि मिचाहा प्रजाति र खडेरीको प्रकोपले गर्दा विभिन्न खाले घास र जडिवुटिहरू घट्दो अवस्था रहेको छ साथै गिद्ध, भगोरा जस्ता चराहरू र वाघ, गुना जस्ता वन्यजन्तुहरू लोप हुदै गएको पाईएको छ ।</p> <p>खोला तथा खोल्सीहरू : पाढ्यावाड खोला यस क्षेत्र भएर वर्ने मुख्य खोला हुन हो भने अन्य खोला तथा खोल्सीहरूमा साविक वडा नं. ५ मा पुहे, चिसापानि, खसोली, ठाडाखोला, जुगखोला, सलिङ्गखोला,</p>	<p>सामुदायिक वनका कारणले गर्दा केही हदसम्म वन क्षेत्रको संरक्षण भएता पनि खडेरी र मिचाहा प्रजातिको बढ्दो प्रकोपले गर्दा वनका जडिवुटि हरू तथा स्थानिय रैथाने घास प्रजातिहरू लोप हुदै जाने देखिन्छ साथै उचित वासस्थानको अभावमा वन्यजन्तुहरू पनि क्रमिक रूपमा लोप हुदै जाने देखिन्छ ।</p> <p>बढ्दो खडेरीका कारणले गर्दा खोला खोल्सी तथा पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रा घट्दै जाने देखिन्छ जसले गर्दा सिंचाईको</p>		- +	+ +

जीविकोपार्ज नको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बद्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुंच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>भूतखोला, काहाखोला, वडा नं. ६ मा छहरी खोला, जुगेखोला, भुजेत्रोखोला, पधेरीखोला, सुवाखोला, तिलाखोला, कुन्वाखोला, वडा नं. ७ मा पाढ्यावाडखोला, मौरिखोला, हाइवाडखोला, लुपाखोला, पैयाखोला वडा नं. ८ मा सापमाराखोला, आखुली खोला, पिपला पानि, काउलावोट खोला, भुत खोला, दरली खोला, दवाडखोला, रिमाखोला, वडा नं. ९ मा चेम्लरीखोला, दुधखानापानि, मोहरपानि, गोगन पानि, सेनघरेलि खोला, रिमा खोला, वाघमारा खोला, आग्रे खोला, राते टाउके, पाखेपानि, नुनथा, जिदुड, धनुलनेतो, भुत खोला, किमु गैरा जस्ता खोला तथा खोल्सीहरु रहेका छन्।</p> <p>पानीका मुहानहरु : साविक वडा नं. ५ मा पहेखोला, सिलडखोला, खालि चैर, चम्फघारि, तुसार पानि, दल्लुवोट, लझखोर्य, खोपिलता पधेरा, वडा नं. ६ मा तिलाखोला, छहरेखोला, जुगेपानि, पधेर खोला, सुवाखोला, वडा नं. ७ मा मौरि खोला, हाइवाड खोला, लुपा खोला, पैया खोला, लामसिड खोरै, मिटिमिस खोला, देउजने, घोरनेटि, जुगेपानि, चरचरे, ओखरखोला, राटापहर, सुवाखोला, वडा नं. ८ मा जेवलडासे, तल्लो पिपला, माथिल्लो पिपला, भुत्वाखोला, दरेली डाडा, काउलावोट, ठारा पधेरा, वजपनेरा, राजापनेरा, सापमारे, वडा नं. ९ मा भित्राखोला, गोगनपानि, मोहरपानि, दुधखोला, आग्रेखोला, छहराखोला, भुतखोला, पाखेपानि, नुनथला, रिमखोला, जिदडछहरा, वागमारे, रिड्जाखोला, पिपलापानि, लिखिवाड, भयर मुल, जस्ता पानीका मुहानहरु रहेका छन्।</p> <p>यिनै पानीका मुहानहरुवाट यस वडाका वासिन्दाहरुले खानेपानीको प्रयोग गरीरहेता पनि व्यवस्थित धारा तथा पाईपलाईनको अभाव देखिन्छ।</p> <p>सुकेका पानीका मुहानहरु: साविक वडा नं. ५ मा वाग्रीवोट, डल्लुवोट, ओखर गैरा, वलाकात्ने, वडा नं. ६ मा भुजेत्राखोला, वडा नं. ७ मा खटकेरि, उपल्लो धारा खोला, चिसापानि खोला, पनेरा खोला, साइखोला पानि मुहान, लुपा खोला, ओली देरा वडा</p>	<p>लागि पानीको अभाव भई कृषि उत्पादनमा कमी आउनुका साथै स्वच्छ पिउनेपानीको पनि अभाव हुने देखिन्छ।</p>			

जीविकोपार्ज नको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बद्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुंच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>नं. ८ पुर्ण रूपमा नसुकेको तर पानिको मुहानहरु घट्दो क्रममा रहेका, वडा नं. ९ मा चेम्लरा खोला, खर्कखोला, नुनथला खोलाहरु मुहानहरु पुर्ण रूपमा सुकेका ।</p> <p>रमणिय स्थल/धार्मिक स्थल : साविक वडा नं. ५ मा अलकाधुरी, वडा नं. ७ मा चारेढुगा कालापोखरा, वडा नं. ८ मा थुनिकोट मन्दिर जस्ता ठाउमा रमणिय स्थलहरु रहेका छन् जुन पर्यापर्यटनका हिसावले प्रवर्द्धन गर्न सकिन्छ ।</p> <p>खानीहरु : साविक वडा नं. ८ मा दुंगाखानी रहेको सम्भावना</p> <p>सख्खा पोखरी: साविक वडा नं. ७ मा वजघर, आखरे डाडा, ठुला पोखरी, वडा नं. ९ मा पोखरा डाडा, मेलपोखरा, मेलचैर, राटामाटा, दर्गावोट, रातोपोखरी, जौलेपोखरी रहेको छन् ।</p>				
भौतिक सम्पत्ति	<p>मोटरवाटो : यस साविकको इरिवाड गा.वि.स.को दर्क्षण पति रहेको दुईखोलि वजार देखि शहिद मार्ग हिडेको छ जसले यस साविकको इरिवाड गा.वि.स.को वडा नं. ९ लाई छुन्छ भने दुईखोलि देखि वागमारा हुदै वडा कार्यालय सम्म कच्ची मोटरवाटो जोडिएको छ । साथै दुईखोलि देखि तल्लो क्यूरि हुदै माथिल्लो क्यूरि सम्म कच्ची मोटरवाटो पनि जोडिएको भएतापनि ति कच्ची मोटरवाटोहरु भने वाहै महिना गाडि चल्ने अवस्थाका नरहेको देखिन्छ ।</p> <p>विजुलीवत्ति : परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३, इरिवाड को साविक वडा नं ५ का ३५ घरधुरि वाहेक अन्य सबै घरधुरिहरुमा लघु जलविद्युतको उपलब्धता रहेको ।</p> <p>झोलुंगे पुल : यस वडामा १ वटा झोलुंगे पुल रहेको छ जसले साविको वडा नं ८ र ९ जोडेको छ ।</p> <p>काठे पुल : साविकको वडा नं. ६ को कृवरी खोलामा १ वटा काठे पुल रहेको ।</p> <p>मिल तथा पानी घट्ट : साविकको वडा नं. ५ मा १ वटा पानी घट्ट, वडा नं. ६ मा २ वटा पानी घट्ट, वडा नं. ७ मा २ वटा पानी घट्ट, वडा नं. ८ मा १ वटा विजुलि मिल, वडा नं. ९ मा १ वटा पानी घट्टहरु</p>	<p>भविष्यमा जलवायुजन्य प्रकोपका असरका वावजुद विकास प्रक्रियाले गर्दा मोटरवाटोको स्तरउन्नती भई</p> <p>यातायातको राम्रो सुविधा हुनेछ ।</p> <p>विजुली वतिको विस्तार हुनेछ ।</p>	+ +	+ -	

जीविकोपार्ज नको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बद्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुंच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>रहेका छन् तर घट्हरु परम्परागत रहेका छन्।</p> <p>विद्यालय भवनहरु : साविकको वडा नं. ५ मा श्री राष्ट्रिय मा.वि को भवन, वडा नं. ७ मा श्री वागेश्वरी प्रा.वि को भवन, वडा नं. ८ मा वालशिक्ष मा.वि वडा नं. ९ मा जनता मा.वि र श्री मोर्डन वोडिङ . को भवन रहेका छन्।</p> <p>सामुदायिक भवनहरु : साविक वडा नं. ६ मा वडा कार्यालयको भवन, स्वास्थ्य चौकिको भवन, वडा नं. ९ मा महिला विकास, रेडक्रस को भवन रहेका छन्।</p> <p>सुचना तथा संचार : यस वडामा रोल्पा जिल्लाका एफ.एम. रेडियोहरुको पहुंच रामो भएको साथै रुकुम, सल्यान र दाँगका एफ.एम. रेडियोहरुले समेत काम गर्ने गरेको पाईन्छ, साथै स्काई, र नमस्तेले संचारको सेवा प्रवाह गरिरहेका छन्।</p> <p>खानेपानीको उपलब्धता : साविकको वडा नं. ७ मा २ वटा टर्कि ५ वटा धारा, वडा नं. ८ मा ५ वटा टर्कि १४ वटा धारा छन् भने साविक वडा नं. ८ मा ११९ घरमा एक घर एक धारा रहेका छन्। रिज्व टर्कि सबै जिन अवस्थामा छन्।</p> <p>यि टर्किहरु मर्मत गर्नुपर्ने अवस्थामा रहेका छन्।</p> <p>सिचाई कुलो: साविक वडा नं.७ मा लुपा खोला हईवाड सिचाई कुलो, वडा नं. ८ मा सापमारे देखि पुरण गाउँ सिचाई कुलो, रिमा खोला देखि भुपा खेत सिचाई कुलो रहेका छन्।</p> <p>मठ मन्दिरहरु : साविकको वडा नं. ६ मा शिव पार्वति मन्दिर, वडा नं. ८ मा थुनिकोट कालिदेवि मन्दिर, वडा नं. ९ मा माईथान मन्दिरहरु रहेका छन्।</p> <p>लघु जलविद्युतहरु : साविक वडा नं. ३,४,५ र ६ मा ४ वटा लघु जलविद्युत रहेका छन् यिनै जलविद्युत वाट उत्पादित विजुली द्वारा यस वडाका सबै घरधुरीहरुले विजुलीवतिको उपभोग गरिरहेका छन्।</p> <p>सुचना तथा सँचार : नमस्ते, स्काई फोनहरुले काम गरिरहेका छन् भने एफ.एमहरु मध्ये रोल्पाका सबै एफ.एम ले काम गरिरहेका छन् भने रुकुमका सानो भेरी र सिस्से एफ.एमहरुले सम्म गस वडामा काम गरि</p>	<p>सामुदायिक भवनहरुको स्तरउन्नती हुनेछ।</p> <p>परम्परागत घट्हरु समय अनुसार सुधारिएको हुनेछ।</p> <p>स्वच्छ पिउनेपानी उपलब्ध गराउनका लागि खानेपानीका टर्कि तथा धाराहरुको मर्मत तथा स्तरउन्नती गरिनेछ।</p> <p>सिचाई कुलाहरुको स्तरउन्नती हुनेछ।</p> <p>सुचना तथा संचारको पहुंच बढनेछ।</p>			

जीविकोपार्ज नको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बद्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुंच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	रहेका छन्।				
सामाजिक सम्पत्ति	<p>सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह : यस वडामा ८ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति तथा २ वटा कवुलियती वन उपभोक्ता समितिहरु रहेका छन्।</p> <p>आमा समुह : यस वडामा १५ वटा आमा समुहहरु रहेका छन्।</p> <p>विद्यालय व्यवस्थापन समिति : प्रत्येक विद्यालयमा १/१ गरि ५ वटा हरेका छन्।</p> <p>कृषि समुहहरु : यस वडामा ८ वटा कृषि समुहहरु रहेका छन्।</p> <p>बाल क्लब : यस वडामा समाज सुधार र स्मार्ट बाल क्लब रहेके छन्।</p> <p>युवा क्लब : यस साविक वडा नं. ५ मा सयपत्रि युवा समुह, वडा नं. ६ मा समाज परिवर्तन युवा क्लब, वडा नं. ७ मा जन चेतना युवा क्लब, रूपान्तरण युवा क्लब, वडा नं. ८ नव दुर्गा युवा समुह, वडा नं. ९ मा लालि गुरास युवा क्लब रहेका छन्।</p> <p>महिला सञ्जाल: साविकको वडा नं. ८ मा १ वटा महिला सञ्जाल रहेको छ।</p> <p>सहकारीहरु : साविकको वडा नं. ७ मा इरिवाड साना किसान कृषि सहकारी संस्था लि. रहेको छ।</p> <p>संघ संस्था तथा परियोजनाहरु : यस वडामा फनवोर्ड, उपाब, ASHA, सुआहारा, जस्ता संघ संस्था तथा परियोजनाहरूले काम गरिरहेका छन्।</p>	<p>भविष्यमा यस वडामा विभिन्न सामुदायिक संघ संस्थाहरुको सक्रियता बढने छ।</p>	+ + +		
मानविय सम्पत्ति	<p>शिक्षा सेवा : साविकको वडा नं. ५ मा १६ जना, वडा नं. ६ मा ५ जना, वडा नं. ७ मा १३ जना, वडा नं. ८ मा ७ जना, वडा नं. ९ मा ७ जना, गरि जम्मा ४८ जना।</p> <p>निजामति : साविकको वडा नं. ५ मा २ जना, वडा नं. ६ मा १ जना, वडा नं. ७ मा ३ जना र वडा नं. ९ मा १ जना गरि जम्मा ७ जना रहेका छन्।</p> <p>सैनिक प्रहरि : साविकको वडा नं. ५ मा ३ जना, वडा नं. ६ मा २ जना, वडा नं. ८ मा ३ जना, वडा नं. ९</p>	<p>भविष्यमा यस वडामा पनि शैक्षिक अवस्थामा सुधार आउनुका साथै शिक्षा सेवा, सेना प्रहरी तथा निजामति</p>	+ + +		

जीविकोपार्ज नको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बद्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुंच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>मा ३ जना गरि जम्मा ११ जना रहेका छन् जसमध्य कोही भारतीय गोखा सैनिक पनि रहेका छन् ।</p> <p>गैहसरकारी संस्था : साविकको वडा नं. ६ मा २ जना, वडा नं. ७ मा ५ जना गरि जम्मा ७ जना ।</p> <p>वैदेशिक रोजगार : साविकको वडा नं. ५ मा ८० जना, वडा नं. ६ मा ३० जना, वडा नं. ७ मा १५० जना, वडा नं. ८ मा १०३ जना, वडा नं. ९ मा ५० जना गरि जम्मा ४१३ जना ।</p> <p>कृषि जे.टि.ए. : साविकको वडा नं. ६ मा १ जना, वडा नं. ७ मा २ जना, वडा नं. ८ मा २ जना, गरि जम्मा ५ जना ।</p> <p>भेटनरी जे.टि.ए. : साविकको वडा नं. ५ मा ३ जना, वडा नं. ७ मा १ जना गरि जम्मा ४ जना ।</p> <p>अ.न.मि. : साविकको वडा नं. ५ मा १ जना, वडा नं. ७ मा १ जना, वडा नं. ८ मा २ जना, वडा नं. ९ मा २ जना गरि जम्मा ६ जना ।</p> <p>अ.हे.ब. : साविकको वडा नं. ६ मा १ जना, वडा नं. ७ मा १ जना गरि जम्मा २ जना ।</p> <p>सि.एम.ए. : साविकको वडा नं. ८ मा १ जना वडा नं. ९ मा १ जना गरि जम्मा २ जना ।</p> <p>महिला स्वयमसेविका : प्रत्यक वडामा १/१ जना महिला स्वयमसेविका गरि जम्मा ५ जना रहेका छन् ।</p> <p>सब-ओभरसियर : साविक वडा नं. ५ मा ३ जना, वडा नं. ६ मा २ जना, वडा नं. ७ मा १ जना गरि जम्मा ६ जना ।</p> <p>ओभरसियर : साविकको वडा नं. ७ मा १ जना, वडा नं. ८ मा १ जना, वडा नं. ९ मा १ जना, गरि जम्मा ३ जना ।</p> <p>इन्जिनियर : साविकको वडा नं. ८ मा १ जना, वडा नं. ९ मा १ जना गरि जम्मा २ जना ।</p> <p>अमिन : साविकको वडा नं. ५ मा १ जना ।</p> <p>डकर्मि सिकर्मि : साविकको वडा नं. ५ मा ३५ जना, वडा नं. ६ मा १० जना, वडा नं. ७ मा १५ जना, वडा नं. ८ मा १० जना, वडा नं. ९ मा १२ जना गरि जम्मा</p>	सेवा लगायत विभिन्न संघ संस्थाहरुमा यस वडाका व्यक्तिहरुको संलग्नता बढनेछ ।			

जीविकोपार्ज नको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बद्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुंच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>६७ जना ।</p> <p>सिलाई कटाई : साविकको वडा नं. ५ मा १२ जना, वडा नं. ६ मा ६ जना, वडा नं. ७ मा २ जना, वडा नं. ८ मा ५ जना, वडा नं. ९ मा ६ जना, गरि जम्मा ३१ जना ।</p> <p>अगुवा कृषक : साविकको वडा नं. ५ मा २० जना, वडा नं. ७ मा १ जना, वडा नं. ८ मा १ जना र वडा नं. ९ मा २ जना गरि जम्मा २४ जना ।</p> <p>नर्सरी नाईके : साविक वडा नं. ५ मा ४ जना, वडा नं. ९ मा २ जना गरि ६ जना ।</p> <p>ग्यावियन तारजाली बुन्ने : साविक वडा नं. ५ मा १ जना र वडा नं. ८ मा ४ जना गरि जम्मा ५ जना ।</p> <p>डाईभर : साविक वडा नं. ५ मा ८ जना, वडा नं. ७ मा ५ जना, वडा नं. ८ मा ३ जना, वडा नं. ९ मा १२ जना गरि जम्मा २८ जना ।</p> <p>एस.एल.सि. पास : साविकको वडा नं. ५ मा ५५ जना, वडा नं. ६ मा ५० जना, वडा नं. ७ मा १०० जना, वडा नं. ८ मा ४० जना, वडा नं. ९ मा १५० जना गरि जम्मा ३९५ जना ।</p> <p>प्रविणता प्रमाण पत्र तह : साविकको वडा नं. ५ मा १५ जना, वडा नं. ६ मा २२ जना, वडा नं. ७ मा ५० जना, वडा नं. ८ मा १५ जना, वडा नं. ९ मा ८० जना गरि जम्मा १८२ जना ।</p> <p>स्नातक : साविकको वडा नं. ५ मा १५ जना, वडा नं. ६ मा ४ जना, वडा नं. ७ मा १२ जना, वडा नं. ८ मा ५ जना, वडा नं. ९ मा २० जना गरि जम्मा ५६ जना ।</p> <p>स्नातकोत्तर : साविकको वडा नं. ५ मा २ जना, वडा नं. ६ मा २ जना, वडा नं. ९ मा ४ जना गरि जम्मा ८ जना ।</p>				
आर्थिक सम्पत्ति	<p>परम्परागत खेती प्रणाली र पशुपालनवाट यस वडाको जिविकोपार्जन चलेको छ ।</p> <p>गाई/गोरु : साविकको वडा नं. ५ मा २५० वटा, वडा नं. ६ मा १९० वटा, वडा नं. ७ मा ३५० वटा, वडा नं. ८ मा ४९५ वटा, वडा नं. ९ मा ३२० वटा गरि १५३५</p>	भविष्यमा यहाका कृषकहरूले पनि व्यवसायिक रूपमा कृषि तथा	+	+	+

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बद्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुंच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>वटा</p> <p>भैसी/राँगा : साविकको वडा नं. ५ मा ११० वटा, वडा नं. ६ मा ६० वटा, वडा नं. ७ मा १०० वटा, वडा नं. ८ मा १२० वटा, वडा नं. ९ मा ७० वटा गरि ४६० वटा</p> <p>भेडा/वाखा : साविकको वडा नं. ५ मा ७०० वटा, वडा नं. ६ मा ४५० वटा, वडा नं. ७ मा ४३० वटा, वडा नं. ८ मा ५४० वटा, वडा नं. ९ मा ६०० वटा गरि २७२० वटा</p> <p>नोकरी तथा व्यवसायमा केही व्यक्तिहरु संलग्न भएता पनि अधिकाशं घरधुरीहरुको आर्थिकोपार्जनको श्रोत वैदेशिक रोजगार रहेको छ। यस वडाका केही घरधुरीहरु रोजगारीको लागि भारतको कालापहाड जाने चलन रहेको छ साथै ४१३ जना भन्दा बढी भारत वाहेक अन्य मुलुकहरुमा वैदेशिक रोजगारीका लागि गएका छन्।</p> <p>यस वडाको नजिकको व्यापारिक केन्द्र यसै वडाको वाघमारा र दुईखोली हुन भने अन्य वजारको रूपमा माडि गाउँपालिकाको घर्तिगाउ र रोल्पा नगरपालिकाको लिवाड रहेका छन् भने वाह्य वजारको रूपमा दांगको घोराही रहेका छ।</p>	<p>पशुपालन गर्नेछन्।</p> <p>व्यापारिक केन्द्रहरुको स्तरउन्नती हुनेछ।</p> <p>सहकारी तथा वित्तिय संस्थाहरूले थप सेवा प्रवाह गर्नेछन्।</p>			

यस वडाको जीविकोपार्जनका मुख्य पाँचवटा सम्पत्तिहरुको विश्लेषण बाट यस वडामा रहेका प्राकृतिक सम्पत्तिहरुमा विभिन्न खालका मिचाहा प्रजातिको प्रकोपले गर्दा वन जंगलको हैसियत दिन प्रतिदिन खस्किदै गईरहेको देखिन्छ साथै खेतीयोग्य जग्गाहरुमा समेत खडेरी र मिचाहा प्रजातिहरुले असर पारेको देखिन्छ। यस वडामा ८ वटा सा.व.उ.स.हरु र १ क.ब.उ.स. गठन भईसकेको भएतापनि दिगो वन व्यवस्थापनको अभावमा ती सा.व.उ.स.हरुले उपभोक्ताहरुलाई आशा अनुरूप लाभ पुऱ्याउन सकेका छैनन्। तर ती सा.व.उ.स.हरुमा सु-शासनको अवस्था भने क्रमिक रूपमा सुधार हुदै गईरहेको देखिन्छ। वडाका सबै वस्तिहरुमा कच्ची मोटर बाटो निर्माणको काम भईरहेको छ। यस वडाका सबै वस्तिहरुमा विजुलिवत्तिको सुविधा रहेको छ। सबै क्षेत्रमा प्रभावकारी संचार पुग्न सकेको अवस्था छैन्। शैक्षिक संस्थाहरुको संख्या पनि तुलनात्मक रूपमा कम छ भने वस्ति स्तरमा आमा समूहहरु, सामाजिक संस्थाहरु क्रियाशिल रहेका छन्। रोजगारीको लागि विदेशिने क्रम बढी भएकोले कृषि उत्पादनमा सिधै असर पुगेको देखिन्छ।

३.४.१० वस्ती (साविकका वडाहरु) को संकटासन्नताको अवस्था स्तरीकरण

यस विधि अन्तर्गत विभिन्न बस्तिहरु (साविकका वडाहरु) बीच प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा तुलना गर्दै सबैभन्दा जोखिममा रहेको वडा निर्धारण गरिएको थियो। यस विधि अपनाउँदा जलवायु परिवर्तनका असरसँगको सम्मुखता,

संवेदनशिलता र अनुकूलन क्षमताको आधारमा विभिन्न जोखिम र अनुकूलित हुने क्षमताको विश्लेषण गर्दै सहभागीहरु बीच छलफलको माध्यमबाट वस्ति स्तरीकरण गरिएको थियो ।

तालिका १७. प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा वस्ति स्तरीकरण

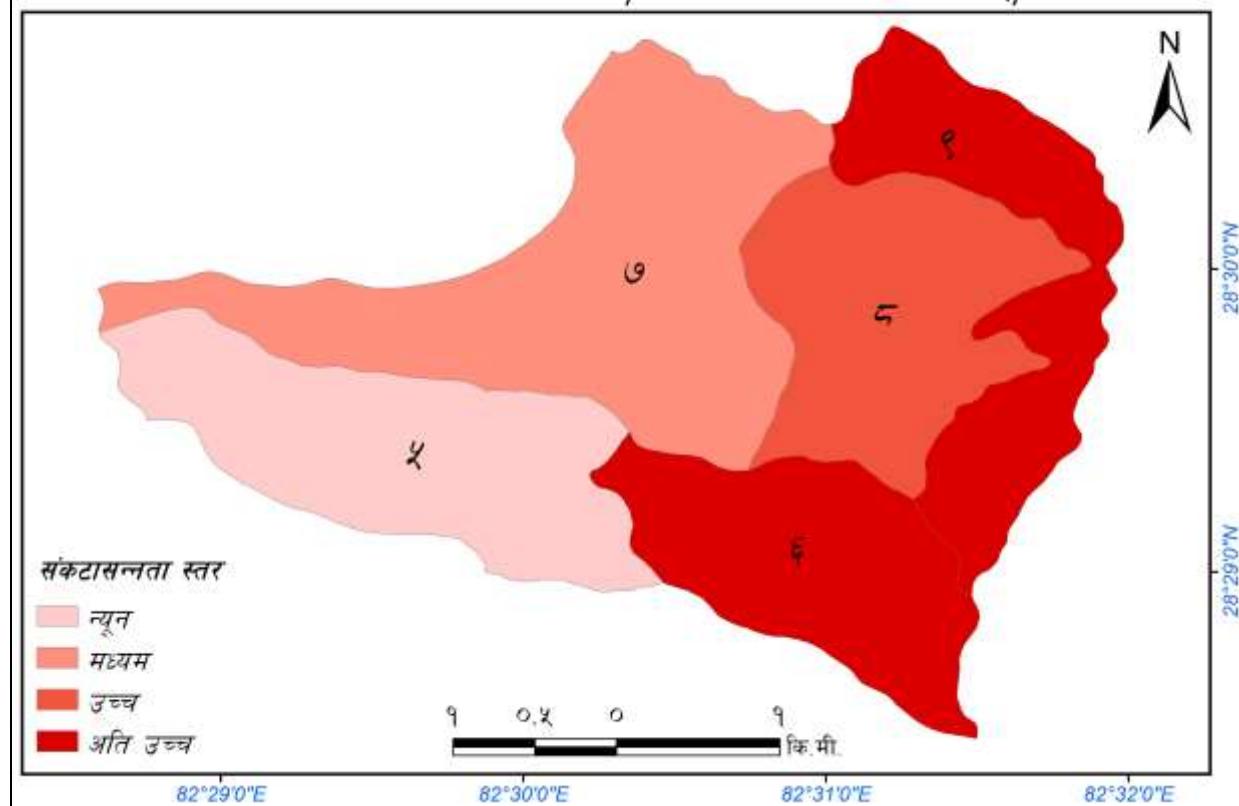
साविकको वडा नं.	५	६	७	८	९	स्तर	कैफियत
५	X	६	७	८	९	१	पाचौ
६	X	X	६	६	९	४	दोश्रो
७	X	X	X	८	९	२	चौथो
८	X	X	X	X	९	३	तेश्रो
९	X	X	X	X	X	५	पहिलो
जम्मा	१	४	२	३	५		

तालिका १८. वस्ति स्तरीकरणको आधारहरू र कारणहरू

साविकको वडा नं.	संकटासन्तताको स्तर	संकटासन्तताको कारण तथा सूचकहरू
५	न्यून	अन्य वडाहरु जस्तै सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर परिरहेता पनि अन्य वडाहरुको तुलनामा कम असर भएको ।
७	मध्यम	तुलनात्मक रूपमा अन्य वडाहरु भन्दा खडेरी बाहेक अन्य जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर कम भएको ।
८	उच्च	अन्य वडाहरु जस्तै सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर परिरहेको पहिरो खडेरीको प्रभाव अन्य वडाहरुको तुलनामा बढी भएको साथै खहरेखोलाहरुले क्षति पुर्याउने ।
९ र ६	अति उच्च	अन्य वडाहरु जस्तै सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर परिरहेको, बाढी तथा नदी कटान वडाहरुको तुलनामा बढि भएको साथै भौगोलिक रूपमा ठूलो र सेवा प्रदायक संस्थाहरुवाट टाढा रहेको, खानेपानीको अभाव रहेको ।

वडाहरुको स्तरीकरण गर्दा वडा ९ र ६ सबैभन्दा संकटासन्त (अति उच्च) र वडा ८ उच्च संकटासन्त स्तरमा रहेको, वडा नं. ७ मध्यम संकटासन्त स्तरमा रहेको देखिन्छ भने वडा नं. ५ न्यून संकटासन्त अवस्थामा रहेको देखिन्छ । स्तरीकरण गर्दा संकटासन्तताको कारण तथा सूचकहरुलाई विशेष ध्यान दिइएको थियो ।

साविकको वडागत संकटासन्ता स्तर, परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३, रोल्पा

चित्र २२. परिवर्तन गा.पा. वडा नं. ३ को वस्तीगत संकटासन्ता नक्शा

३.४.११ उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना

स्थानीय स्तरमा विद्यमान अवस्था र प्रणालीको चित्रण गरिसकेपछि वडा स्तरीय सरोकारवालाको दृष्टिमा उच्च अनुकूलन क्षमताका परिदृष्यहरूको परिकल्पना गरिएको थियो । तिनै परिकल्पनाहरूका आधारमा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको हो । यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना गोष्ठीका सहभागीहरूले यस वडाको लागि गरेको परिकल्पनाहरू निम्न अनुसार छन् ।

- स्थानीयवासीहरूको जलवायु परिवर्तनको बारेमा चेतना अभिवृद्धि भई यसको असरसँग अनुकूलित हुने क्षमता विकास भएको हुनेछ । जसले गर्दा जलवायुजन्य प्रकोपबाट हुने क्षति न्युन भएको हुनेछ ।
- खानेपानीको मुहानको संरक्षणबाट पानीको उपलब्धता बढेको हुनेछ ।
- सिचाई कुलोको मर्मत तथा स्तर उन्नती, सरल सिंचाई प्रविधिको प्रयोगले सिचाईको उपलब्धतमा वृद्धि भई कृषि उत्पादनमा वृद्धि हुनुका साथै स्थानीय जनताको आयआर्जनमा टेवा पुगेको हुनेछ ।
- स्वस्थ पिउने पानी तथा सरसफाईको कारण स्थानीय समुदायको स्वास्थ्यमा सुधार आएको हुनेछ ।
- विभिन्न भौतिक पूर्वाधारको निर्माणबाट वडामा बाढी, पहिरो जस्ता जलवायुजन्य प्रकोपको असर कम भई विकास निर्माणमा अग्रसर भएको हुनेछ ।
- दिगो वन व्यवस्थापनका माध्यमबाट वनको हैसियत सुदृढ हुनुका साथै वन डेलोको प्रकोप पनि कमी आएको हुनेछ र संगसंगै वन विनाश र वन अतिक्रमणमा पनि कमी आएको हुनेछ ।
- उपयुक्त उन्नत जातको कृषिवाली तथा आधुनिक प्रविधिको प्रयोगका कारण कृषि उत्पादनमा वृद्धि भई जीविकोपार्जन सहज भएको हुनेछ ।

- पशु तथा कृषिमा देखा पर्ने रोगको असर कमी भई कृषि उत्पादनमा बृद्धि हुनाले खाच सुरक्षा बढ्नेछ ।
- घास काट्ने मेशिन, धान झार्ने मेशिन र मकै छोडाउने मेशिनको प्रयोगले महिलाको कार्यबोधमा कमीआएको हुनेछ ।
- भू-क्षमता अनुसारको उचित कृषि प्रविधीहरूको प्रयोग र भू-संरक्षणका उपायहरूको अवलम्बनसँगै भू-क्षयमा कमी आएको हुनेछ ।

स्थानीयवासीहरूमा जलवायु परिवर्तनको बारेमा चेतना अभिवृद्धि भईर यसका प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुन तथा समग्र वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्ने प्रशासकिय सिमा भित्र मात्रै सिमित नभई समग्र उप जलाधार क्षेत्रका माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रहरूबीच सहकार्यको शुरुवात भएको हुनेछ ।

३.४.१२ अनुकूलन कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण

यस विधि अन्तर्गत अनुकूलनका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण गर्नको लागि विभिन्न आधारहरू जस्तै: प्रभावकारिता, सम्भाव्यता, दिगोपना, खर्चको मितव्ययिता, संकटासन्न घरधुरीमूखी (लक्षितवर्गमूखी) तथा महिला प्रति संवेदनशिलता निर्धारण गरिएका थिए । प्राथमिकीकरणको लागि यसमा १ देखि ३ सम्मको अङ्गभारको प्रयोग गरिएको थियो । अङ्गभार १ ले उक्त आधारहरू राम्ररी पूरा गर्न नसक्ने भन्ने जनाउँछ भन्ने अङ्गभार ३ ले आधार राम्ररी पूरा गर्न सक्ने जनाउँछ । खर्चको मितव्ययिताको सम्बन्धमा भन्ने कम खर्चिलोलाई ३ अंक र धेरै खर्चिलोलाई १ अंक दिइएको थियो । त्यस पछि सबै विश्लेषणको नतिजालाई जोडेर कूल जम्मा निकालिएको थियो । उक्त कूल जम्मामा अंकको आधारमा नै अनुकूलनका क्रियाकलापहरूको प्राथमिकीकरण गरिएको थियो । जुन क्रियाकलापले बढी अंक प्राप्त गरेको थियो उक्त क्रियाकलापलाई योजनामा पहिलो प्राथमिकतामा राखिएको छ । यस विश्लेषणबाट प्राप्त नतिजालाई अनुकूलन कार्ययोजनामा प्राथमिकताका साथ राखिएको छ । तर यसो भन्दैमा कुनै क्रियाकलापले उत्कृष्ट अंक ल्याउदैमा त्यो नै सबै स्थानको लागि उक्त क्रियाकलाप सर्वोत्कृष्ट भन्ने चाहि होइन, स्थान अनुसार क्रियाकलापको उत्कृष्टता फरक हुन सक्छ ।

तालिका १९. अनुकूलन उपायहरुको प्राथमिकीकरण

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रक्रोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिसोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V4, V3, V2) मूल्य (१-३)	महिलाको कर्मचारीकरणका बढ़ो (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
कृषी तथा खाद्य सुरक्षा	वाढी तथा पहिरो	खेती योग्य जमिन कटान तथा पुरेको	अनुकूलनका प्रयासहरुले गर्दा कृषी क्षेत्रमा विभिन्न खाले अनुकूलनका उपायहरु अपनाइने हुनाले वाढी, पहिरो, खडेरी कृषि तथा तथा प्रभाव कम हुनाले उत्पादनमा वृद्धि हुनेछ, र खाद्य शुरक्षा बढाने छ ।	तटवन्ध निर्माण, रयाविन पर्खाल	३	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
		संचाई कुलोमा क्षति		वायोइन्जीनियरिङ (भकारी वाञ्जे)	२	२	२	३	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
		पशु चौपायामा क्षति		सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	२	३	२	३	२	१६	पहिलो	मध्यकालिन
		अन्नवालीमा डुवान तथा क्षति		नदि किनारमा वृक्षारोपण	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
		माटोको उर्वराशक्तिमा कमी, कृषि उत्पादनमा कमी		पशु विमा	२	२	३	२	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
	कृषी तथा पशुमा रोग	अन्नवालीमा रोग किराको संक्रमणमा वृद्धि		वाली विमा	२	१	३	२	३	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
				माटो परिक्षण शिविर	३	२	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				माटोको उपचार	२	३	२	२	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
		पशु चौपायामा रोगको वृद्धि		रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरुको प्रवर्द्धन	३	३	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				वित्र भण्डारणका लागि शुरक्षित भोला (सुपर ग्रेन व्याग)	३	२	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन

क्षेत्रगत सबैदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्नोपना (१-३)	खर्चको मितव्यपता (१-३)	लक्षितवर्ग (V4, V3, V2) मूँदि (१-३)	महिलाको कायबोझन कर्मचारी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
				नश्ल सुधारका लागि कृतिम गर्भाधान (गाई र भैंसी)	३	२	३	१	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
	खडेरी	पानीको उपलब्धतामा कर्मी, पानीका मुलहरु सुक्ने क्रममा वृद्धि, हिउँदमा खोलाहरुको बहावमा कर्मी		सुख्खा सहने प्रजातिको प्रवर्द्धन(गहु, मकै, धान)	३	३	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	३	३	१	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				थोपा सिंचाई	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				फिरफिरे सिंचाई	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				प्लास्टिक घरमा वैमौषमी तरकारी खेती	३	३	३	१	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				प्लास्टिक पोखरी	२	३	२	१	२	३	१३	चौथो	अल्पकालिन
				पक्की सिंचाई पोखरी	३	३	३	१	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				कम पानी आवश्यक पर्ने नगदे बाली जस्तै अदुवा खेती सम्बन्धित तालिम	२	३	२	२	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
				घर वगैचा तालिम	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				तरकारी खेतीका लागि नसरी स्थापना	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				श्रोत घर वगैचा स्थापना	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				अलैचि खेति	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				घास रोपण	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				कृषि उपज संकलन केन्द्रको स्थापना तथा सबलिकरण	२	३	३	१	३	२	१४	तेश्रो	मध्यकालिन
				सामुदायिक वित्त बैंकको स्थापना	२	३	२	१	३	२	१३	चौथो	दिर्घकालिन
				घास काटने मेसिन खरिद	३	३	२	१	३	३	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				धान भार्ने मेसिन खरिद	३	३	२	१	३	३	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				मकै छोडाउने मेसिन खरिद	३	३	२	१	३	३	१५	दोश्रो	अल्पकालिन

क्षेत्रगत सबैदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्नोपना (१-३)	खर्चको मितव्यपता (१-३)	लक्षितवर्ग (V4, V3, V2) मूँदि (१-३)	पहिलाको कायांवेक्षण कमी बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि	
				फलफुल खेती सम्बन्धि तालिम तथा विरुद्धा वितरण (आप, अनार, सुन्तला, कागर्ति)	३	५	२	१	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन	
				माहुरी पालन तालिम तथा घार वितरण	२	३	२	२	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन	
	भु क्षय	खेतवारीको माटो तथा पोषक तत्वहरु बगाएको		गहा सुधार	२	३	३	२	२	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन	
				कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन	२	३	३	२	२	२	१४	तेश्रो	मध्यकालिन	
वन तथा जैविक विविधता	पानीको वन्य जन्तुहरु तथा बोटविरुद्धाहरु लोप हुदै जाने	रुखहरु वगाउने वन जंगलको माटो वगाउने गरेको	वन व्यवस्थापन तथा वृक्षारोपण लगायतका विभिन्न किसिमका अनुकूलनका प्रयासहरूले गर्दा वनको हैसियतमा सुदूर हुनुको साथै जैविक विविधता संरक्षणमा टेवा पुरनेछ।	वृक्षारोपण	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन	
				तटवन्धि निर्माण, र्याविन पर्खाल निर्माण	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन	
				वायो इन्जिनियरिंग (वैस, वास रोपाण)	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन	
				नरसी थापना	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन	
				डाले घाँस प्रजातिहरु रोप्ने	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन	
				संरक्षण पोखरी निर्माण	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन	
				रिचार्ज पोखरी निर्माण	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन	
	आगलागी	रुखविरुद्धा, चराचुरुंगी तथा अन्य वन्यजन्तुमा क्षति		परम्परागत सुख्खा पोखरी संरक्षण	३	३	३	३	२	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन	
				अग्नी नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम तथा सामान खरिद	२	३	३	२	२	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन	
				अग्नी रेखा निर्माण	२	३	२	२	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन	
				सुख्खा मौसम शुरु हुनु अगावै वनमा जम्मा भएका प्रजलनशील वस्तुहरु जस्तै पात पत्कर, भाडी, सुकेका घाँसपात हटाउने	२	३	२	२	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन	
	मिचाहा प्रजाति	घास तथा जडिवुटिका प्रजातिहरु लोप हुदै गएको		झाडि सफाई	२	३	२	३	२	१	१३	चौथो	अल्पकालिन	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्नोपना (१-३)	खर्चको मित्रवित्ता (१-३)	लक्षितवर्ग (V4, V3, V2) मूँदि (१-३)	महिलाको कायबोझन कमी बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
		बोट विरुवाको वृद्धि विकासमा असर वन्य जन्तुहरु लोप हुडै गएको		मिचाहा प्रजातिहरु जस्तै वनमारा उखेलेर फाल्ने र त्यस्ता प्रजातिहरुको प्रयोग गरी वायोविकेट तथा वायोचार उत्पादन वन व्यवस्थापन (हाँगा काटछाट) खुल्ला चरिचरण रोक्ने	३	५	३	३	२	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
					३	५	३	३	२	१	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
					२	२	२	२	२	२	१२	पाँचौ	अल्पकालिन
जलश्रोत तथा उर्जा	वाढी तथा पहिरो	खानेपानीका मुहान बगाएको	खानेपानीको मुहानको संरक्षणबाट पानीको उपलब्धता बढनुका साथै स्वस्थ पिउने पानी तथा सरसफाईको कारणले स्थानीयको स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार आएको हुनेछ ।	खानेपानी निर्माण (तारबार, वृक्षारोपण, टर्कि निर्माण) तथा खानेपानी योजना निर्माण	३	५	३	१	३	३	१६	दोश्रो	अल्पकालिन
	खडेरी	पानीको उपलब्धतामा कमी		जिरो उर्जा पम्प (वर्षा पम्प) प्रविधिबाट सिंचाइ	५	२	२	१	३	५	१४	चौथो	अल्पकालिन
				सरल सिंचाइ प्रविधि (थोपा सिंचाइ र फिरफिरे सिंचाइ)	५	५	२	२	५	५	१६	दोश्रो	अल्पकालिन
		पानीका मुहानहरु सुकेको		UPLIFT प्रविधिबाट खाने पानी तथा सिंचाइ	५	५	२	१	३	३	१५	तेश्रो	मध्यकालिन
		पानीको कमीका कारण घटट संचालनमा कठिनाई भएको		सुधारिएको घटट	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन
				सुधारिएको चुलो	५	५	३	२	५	५	१७	पहिलो	अल्पकालिन
				गोवरग्यास प्लान्ट निर्माण	३	५	३	१	३	२	१५	तेश्रो	अल्पकालिन
		दाउराको उपलब्धतामा कमी		सोलार प्यानल खरिद तथा वितरण	३	३	३	१	३	३	१६	दोश्रो	अल्पकालिन
भौतिक पुर्वाधार तथा जलवायुजन्य प्रकोप	वाढी तथा पहिरो	सिंचाइ कुलोमा क्षति	विभिन्न भौतिक पूर्वाधारको निर्माणबाट वाढी, पहिरो जस्ता जल उत्पन्न प्रकोपको असर कम हुनेछ	सिंचाइ कुलोको मर्मत तथा स्तरउन्नती	५	५	३	१	३	५	१६	पहिलो	मध्यकालिन
		वाटोघाटोमा क्षति		तटवन्य/टेवा पर्खाल/चेकड्याम तथा नाली मर्मत तथा निर्माण	३	५	३	१	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				वायो ईन्जिनियरिङ (जैविक वाध र पर्खाल)	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन

क्षेत्रगत सबैदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिग्नोपना (१-३)	खर्चको मितव्यपता (१-३)	लक्षितवर्ता (V4, V3, V2) मूँहि (१-३)	प्राहिलाको काययोक्तना कमी बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
		विद्यालय तथा वस्तिमा क्षति		पक्की गारो लगाउने	३	३	३	१	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				कच्ची गारो लगाउने	२	२	२	२	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
				आकस्मिक कोषको स्थापना	३	३	३	१	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
		खानेपानी टंकी तथा पाइपलाइनमा क्षति		खानेपानी टंकी तथा पाइपलाइनमा मर्मत	३	३	३	१	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
जन स्वास्थ्य	वाढी, पहिरो	मानविय क्षति	सचेतनामूलक तथा पूर्व तयारीका क्रियाकलापहरूले जलवायुजन्य रोगहरूमा कमि आउने छ ।	खोज तथा उद्धार सम्बन्धि तालिम	२	२	२	१	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
	सरुवा रोगहरूको संक्रमणमा वृद्धि	भाडापखाला, आखा पाक्ने रोग, औलो,टाईफाईड आदीको संक्रमणमा वृद्धि		स्ट्रेचर खरिद	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				प्राथमिक उपचार सम्बन्धि तालिम तथा प्राथमिक उपचार सामग्री सहितको बाक्स खरिद	२	३	२	३	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				स्वास्थ्य चौकीको सबलिकरण	२	३	२	३	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				जनचेतनामूलक कार्यक्रम	२	३	२	२	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
				पानीको शुद्धिकरण	२	३	२	३	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				औषधीयुक्त भुल खरिद	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				आपतकालिन कोषको स्थापना	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	दिर्घकालिन
				पोषण सम्बन्धि तालिम	३	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन

नोट:अल्पकालिन भन्नाले ५ वर्ष भन्दा कम, मध्यकालिन भन्नाले ५ देखि १० वर्ष सम्मका र दिर्घकालिन भन्नाले १० वर्षभन्दा माथिका योजनाहरूलाई जनाउँदछ ।

३.५. आवश्यक क्षमता विकासको लेखाजोखा तथा ज्ञान व्यवस्थापन

यस बडाका स्थानीय सुमदाय सबैले जलवायु, तापक्रम, पानी पर्ने समयमा आएका परिवर्तनहरुको महसुस गरेका भएता पनि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान, सूचना तथा जानकारीहरुको कमीले त्यस्ता परिवर्तनहरु किन भईरहेका छन् भन्ने बारेमा उनीहरु अनविज्ञ थिए । यसर्थ प्रत्येक वस्तिहरुमा गरिएका सचेतनामूलक क्रियाकलापहरुले स्थानीय सुमदायमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी ज्ञान वृद्धि गराउन निकै नै उपयोगी सावित भएका छन् । त्यसैले बडाका निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु, स्थानीय सुमदायका साथसाथै बडामा कार्यरत सम्पूर्ण गैर सरकारी संस्थाहरु तथा ईलाका स्तरीय सरकारी कार्यालयहरुलाई पनि जलवायु परिवर्तन अनुकूलन मैत्री योजना तथा कार्यक्रम तयार गर्न साथै सहकार्यको लागि उत्प्रेरित गर्न विभिन्न तालिम, गोष्ठी, अन्तरक्रिया र अवलोकन भ्रमण जस्ता कार्यक्रमहरुको आवश्यकता देखिन्छ ।

यस बडाको बडा कार्यालयमा अध्यक्ष सहित ५ जना निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु, १ जना सचिव, १ जना कार्यालय सहायक रहेका छन् भने यस बडाले भाडाको भवन वाट आफनो क्रियाकलापह प्रदान गर्दै आएको छ । लापा निर्माणका सम्पूर्ण चरणहरुमा बडा कार्यालयले मुख्य भूमिका खेल्दै आएको पनि छ । निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्न केही हदसम्म दक्ष देखिएतापनि कार्यक्रमको लक्ष्य पुरा गर्न उनीहरुलाई थप ज्ञान, सीप दिनु पर्ने आवश्यक देखिन्छ । यस बडाको सम्पूर्ण सूचनाको अध्यावधि राख्न कम्प्यूटर, जनशक्तिलाई तालिम साथै बडामा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी पुस्तकहरु राख्न तथा अध्ययन गर्न ज्ञान केन्द्रको स्थापना गर्नु पर्ने देखिन्छ । यसरी लापाका योजनालाई कार्यान्वयन गर्न यस्ता तालिम, गोष्ठीहरुको आवश्यक पर्ने भएको हुंदा त्यस्ता तालिम तथा गोष्ठीहरु संचालन तथा सम्पन्न गर्नको लागि सहयोगी निकायहरु जि.स.स., गाउँ पालिका, स्थानीय संघ संस्थाहरु साथै दातृ निकायहरुको साथ र सहयोगको आवश्यकता छ भने योजना कार्यान्वयन गर्नका लागि एक जना सामाजिक परिचालक, एक जना कृषि प्राविधिक र एक जना प्राविधिक (आभेरसियर) परिचालन गर्नु पर्ने पनि आवश्यकता देखिन्छ । यसरी नै लापा कार्यान्वयनका लागि निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु तथा सरोकारवाला निकायहरुलाई स्व:अनुगमन, सार्वजनिक लेखा परिक्षण, योजना प्रक्रिया सम्बन्धी अभिमुखीकरण र योजना व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्न पनि आवश्यक देखिन्छ । यिनै आवश्यकताहरुलाई ध्यानमा राख्दै स्थानीय सरोकारवालाहरुसंगको छलफलको आधारमा तयार गरिएको क्षमता विकास योजना तालिका २१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २०. क्षमता विकास योजना र ज्ञान व्यवस्थापन

विषयगत क्षेत्र	समुदाय स्तरबाट आएका क्षमता अभिवृद्धिका लागि प्रस्तावित मागहरु
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ● कृषि तथा पशु व्यवस्थापन तालिम ● विभिन्न भुई घाँस तथा डालेघाँस रोपण ● उन्नत जातका पशु पालन ● कृषिमा आधुनिक प्रविधि ● उन्नत जातको वित्र विजन ● गहा सुधार तालिम ● साना सिंचाई प्रविधि सम्बन्धी तालिम ● भू-क्षमता अनुसारको भू-उपयोग सम्बन्धी प्राविधिक तालिम
वन तथा जैविक विविधता	<ul style="list-style-type: none"> ● वन व्यवस्थापन तालिम तथा सोको लागि आवश्यक सामाग्रीहरु ● बायो ब्रिकेट तथा बायोचार निर्माण
जलश्रोत र ऊर्जा	<ul style="list-style-type: none"> ● माथिल्लो तथा तल्लो तटिय क्षेत्रहरुको अन्तर सम्बन्ध र सहकार्य सहितको जलाधार

विषयगत क्षेत्र	समुदाय स्तरबाट आएका क्षमता अभिवृद्धिका लागि प्रस्तावित मागहरु
	<ul style="list-style-type: none"> व्यवस्थापन सम्बन्धी प्राविधिक तालिम वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी तालिम
जन स्वास्थ्य	<ul style="list-style-type: none"> प्राथमिक उपचार तालिम तथा प्राथमिक उपचारका लागि आवश्यक सामाग्रीहरु बस्ती स्तरमा स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना सरसफाई, पोषण सम्बन्धी तालिम
जलवायु परिवर्त सम्बन्धी संचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा लैंगिक समावेसीकरण	<ul style="list-style-type: none"> सिपमूलक तालिम (बाँसको मुढा बनाउने तथा होजेरी) आयमूलक तालिम (खाद्य सामाग्रि निर्माण : नगदे बाली, बेमौसमी तरकारी खेती) जलवायु परिवर्त सम्बन्धी तालिम लैंगिक तथा समाजिक समावेसीकरण तालिम
भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय कृषि उपज संकलन तथा विक्री वितरण केन्द्र जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययन गर्न श्रोत केन्द्र
जलवायुजन्य प्रकोप	<ul style="list-style-type: none"> जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जनचेतनामूलक तालिम जलवायु परिवर्तन ज्ञान केन्द्रको स्थापना
अनुगमन तथा मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास	<ul style="list-style-type: none"> अनुगमन तथा मूल्यांकन तालिम अवलोकन भ्रमण
कार्यक्रम कार्यान्वयन	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रम कार्यान्वयन क्षमता विकास तालिम

३.६ लैंगिक विश्लेषण

जलवायु परिवर्तनजन्य प्रकोपहरूले पार्ने असर व्यक्ति, परिवार वा समुदायको अनुकूलन क्षमतामा निर्भर हुने हुदाँ कुनै पनि समुदायमा अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान गर्दा सदियौ देखि त्यस समाजमा व्याप्त लैंगिक तथा समाजिक सवालहरूलाई विश्लेषण गर्न अपरिहार्य हुन्छ । यसर्थ यस परिवर्तन गाउँपालिका वडा नं. ३ मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना परिमार्जनको क्रममा यहाँ विद्यमान लैंगिक तथा समाजिक सवालहरूको वारेमा सहभागितामूलक तरिकाले छलफल गरिएको थियो । उक्त छलफलहरूबाट तयार गरिएको लैंगिक खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । जस अनुसार अन्य क्षेत्रमा जस्तै यस वडामा पनि महिलाहरु घरभित्रको काममा र पुरुषहरु घरबाहिरको काममा संलग्न रहेको देखिन्छ । साथै श्रोत साधनहरूमा पुरुषहरूको पहुँच बढी रहेको देखिन्छ । यसर्थ यस कार्ययोजनामा महिलाहरूको सीप तथा क्षमता विकास गर्दै उत्पादनशिल क्षेत्रहरु तथा श्रोत साधनहरूमा उनीहरूको पहुँच बढाउने खालका योजनाहरूलाई समावेश गरिएका छन् ।

तालिका २१. काममा आधारित लैंगिक खाका

काम	कसले गर्दछ ?	कहाँ गरिन्छ ?	कहिले गरिन्छ ?
	महिला, पुरुष, बालक, बालिका	घरबाहिर, घरभित्र, बजार, कार्यालयमा, बनजांगल आदि	वार्षिक, कहिलेकाही, दैनिक, मासिक
उत्पादनशील			
जागिर	पुरुष	घरबाहिर, कार्यालय	वार्षिक
खेतीपाति	महिला	घरबाहिर	दैनिक
व्यापार	पुरुष	बजार	दैनिक

वाम	कसले गर्दछ ?	कहाँ गरिन्छ ?	कहिले गरिन्छ ?
	महिला, पुरुष, बालक, बालिका	घरबाहिर, घरभित्र, बजार, कार्यालयमा, बनजंगल आदि	वार्षिक, कहिलेकाही, दैनिक, मासिक
वैदेशिक रोजगार	पुरुष	विदेश	वार्षिक
पुर्णउत्पादनशील			
घासदाउरा	महिला	घरबाहिर	दैनिक
पानीपधेरा	महिला	घरबाहिर	दैनिक
भान्सा	महिला	घरभित्र	दैनिक
केटाकेटीको रेखदेख	महिला	घरभित्र	दैनिक
सामुदायिक तथा राजनीतिक काम			
क) सामुदायिक व्यवस्थापकीय			
वन समुह	पुरुष	घरबाहिर	मासिक
आमा समुह	महिला	घरबाहिर	मासिक
वडा नागरिक मञ्च	पुरुष	घरबाहिर	मासिक
नागरिक सचेतना केन्द्र	महिला	घरबाहिर	मासिक
सहकारी	पुरुष	घरबाहिर	मासिक
ख) सामुदायिक राजनीतिक	पुरुष	घरबाहिर	कहिले कर्त्ता

तालिका २२. श्रोत साधनमा आधारित लैंगिक विश्लेषण खाका

श्रोत साधनहरु	श्रोत साधन माथि पंहुच		श्रोत साधन माथि नियन्त्रण	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
घर जग्गा		✓		✓
गरगाहना	✓			✓
आर्थिक कारोबार		✓		✓
खेतीपाति	✓			✓
पशुपंक्ती		✓		✓
व्यापार व्यवसाय	✓			✓
जागिर		✓		✓
वैकिड कारोबार		✓		✓

तालिका २३. लैंगिक विश्लेषणमा आधारित कार्ययोजनाको खाका

लैंगिक अन्तर/सवालहरु	समाधानका उपायहरु	मापन गर्ने सूचकहरु	कसरी गर्ने?
लैंगिक विभेद			
छोरीलाई गाउमा र छोरालाई शहरमा पढाउने	सचेतनामुलक कार्यक्रम महिलाहरुलाई आयमुलक कार्यक्रम	विद्यालयमा छोरा र छोरीको अनुपात छात्राहरुको विद्यालयमा नियमितता	रेडियो कार्यक्रम सङ्केतकारी, पोष्टर अभिभावक अन्तररकिया सिपमुलक, आयमुलक कार्यक्रम संचालन
ज्यालामा विभेद		समान ज्याला पाएका हुनेछ्वन	सरोकारवाला निकाय

लैंगिक अन्तर/सवालहरु	समाधानका उपायहरु	मापन गर्ने सूचकहरु	कसरी गर्ने?
समान काममा पनि महिलालाई पुरुषको भन्दा कम ज्याला	पैरवी, सचेतना, विद्यमान कानुनको कार्यान्वयनमा जोड		र सर्वधारण (मजदुर) विच अन्तरक्रिया
कार्यवोभ	आयमुलक कार्यक्रम, वैकल्पिक उर्जा प्रबद्धन, खानेपानीको उचित व्यवस्था, पुरुषलाई स्वदेशमै रोजगारीको व्यवस्था	घराएसी कामकाजको बाडफाड भएको हुनेछ, स्वदेशमै स्वरोजगारको अवसर शृजना भएको हुनेछ।	नमुना अध्ययन
पुरुष विदेशमा जाने हुदा महिलाहरुले वच्चाहरुको पालनपोषण देखि सबै जिम्मेवारी वहन गर्नुपर्ने	पानीका श्रोतहरुको संरक्षण तथा उचित व्यवस्थापन	पानीका मुहानहरु संरक्षण भई उचित व्यवस्थापन भएको हुनेछ।	अध्ययन, अवलोकन

३.७ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको तर्जुमा

अनुकूलन योजना तयारी गोष्ठीबाट पहिचान भई प्राथमिकतामा परेका जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले प्राविधिक रूपमा सबल देखिएका अनुकूलनका उपायहरुलाई समेट्दै र स्थानीय व्यक्ति तथा समुदायद्वारा गरेका अनुकूलन प्रयासहरुलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्दै यस अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ। यस वडाको उच्च प्राथमिकतामा परेको र तुरन्त गर्न आवश्यक देखिएको क्रियाकलापहरु समावेश गरिएका छन्। यस योजनाको वजेट तर्जुमा जिल्लाका विद्यमान दररेट, सम्बन्धित सरकारी निकायहरुसंगको समन्वय र योजना तयारीमा संलग्न स्थानीय व्यक्तिहरुको अनुभवको साथै प्राविधिक इस्टिमेटको आधारमा गरिएको छ। यस कार्ययोजनामा पहिलो वर्ष रु. २,८४,६८,८००/- दोस्रो वर्ष रु. ३,१३,३५,०००/- र तेस्रो वर्ष रु. २,५५,५२,६००/- गरी जम्मा रु. ८,४३,८४,४००/- बराबरका कार्यक्रमहरु समावेश गरिएको छन्। यस कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यकता र कार्यक्रमको प्रकृति हेरी स्थानीय निकायहरु र समूहहरुले पनि योगदान गर्ने प्रतिवद्धता जनाएका छन्।

तालिका २४. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

सि नं	क्रियाकलाप	ईका इ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक बर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /साधिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१	कृषि तथा खाध सुरक्षा																		
१.१	पशु विमा (बाखा)	ओटा	२०० ०	०।२५	०	१००	३००	१००	५००	६००	१५०	८००	२००	६००	१५०	५००	साविक वडा नं. ५ मा ५०० वटा, वडा नं. ६ मा ३०० वटा, वडा नं. ७ मा ३०० वटा, वडा नं. ८ मा ४०० वटा, वडा नं. ९ मा ५०० वटा गरि जम्मा २००० वटा बाखा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	१ घरधुरीको औषतमा ४ ओटा बाखाको विमा गर्ने
१.२	पशु विमा (भैसि)	ओटा	४५०	१।३	२०	११५	२३५	८०	४५०	१५०	१९५	१५०	१९५	१५०	१९५	५८५	साविक वडा नं. ५ मा ११० वटा, वडा नं. ६ मा ६० वटा, वडा नं. ७ मा १०० वटा, वडा नं. ८ मा १२० वटा, वडा नं. ९ मा ६० वटा गरि जम्मा ४५० वटा भैसी	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	१ घरधुरीको औषतमा १ ओटा भैसिको विमा गर्ने
१.३	पशु स्वास्थ्य सिविर	पटक	२७	५०	१९	१४	२६०	१७८	५५१	९	४५०	९	४५०	९	४५०	१३५०	साविक वडा नं. ५ को खालीचौर, वडा नं. ६ को कुनाधारी, वडा नं. ७ को पोखरनेटा, वडा नं. ८ को	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	प्रत्येक साविकका वडामा वर्षको २ पटक पशु स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्ने

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	कोटघर, वडा नं. ९ को वाघमारा		
१.४	पशुपालन सम्बन्धी तालिम (वाखापालन)	पटक	१५	१०	१५	७५	१७५	११०	३७५	५	५०	५	५०	५	५०	१५०	सांविक वडा नं. ५ को खालीचौर, वडा नं. ६ को कुनाधारी, वडा नं. ७ को पोखरनेटा, वडा नं. ८ को कोटघर, वडा नं. ९ को वाघमारा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	व्यवसायिक वाखापालन गर्ने कृषकहस्ताई प्रत्येक वडामा प्रत्येक वर्ष ११ पटक २५ जना सहभागि गराई २ दिने तालिम प्रदान गर्ने
१.५	भकारो सुधार	ओटा	२९०	२५	५	७५	१५०	६०	२९०	१००	२५००	१००	२५००	१०	२२५०	७२५०	सांविक वडा नं. ५ मा १० वटा, वडा नं. ६ मा ३० वटा, वडा नं. ७ मा ५० वटा, वडा नं. ८ मा ६० वटा, वडा नं. ९ मा ६० वटा गरि जम्मा २९० वटा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	भैसि तथा गाई गोरुको लागि उचित भकारो निर्माण
१.६	वाखाको खोर सुधार	ओटा	३९५	१५	१५	१०	१८०	११०	३९५	१५०	२२५०	१५०	२२५०	१५	१४२५	५९२५	सांविक वडा नं. ५ मा ८० वटा, वडा नं. ६ मा ३५ वटा, वडा नं. ७ मा ८० वटा, वडा नं. ८ मा १०० वटा, वडा नं. ९ मा १०० वटा गरि जम्मा ३९५ वटा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	वाखाको सुधारिएको खोर निर्माण गर्ने
१.७	नश्त सुधार (बोका) बोयर	ओटा	१७	३६	१९	१४	२६०	१७८	५५१	९	३२४	८	२८८	०	०	६१२	सांविक वडा नं. ५ मा ४ वटा, वडा नं. ६ मा २	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय,	सम्बन्धित वडाको कृषक समुहलाई वडा भरिका सवै

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																	वटा, वडा नं. ७ मा ३ वटा, वडा नं. ८ मा ४ वटा, वडा नं. ९ मा ४ वटा गरि जम्मा १७ वटा	गा.पा., ASHA	घरधुरीले प्रयोग गर्न पाउने गरि बोका हस्तान्तरण गर्ने		
१.८	व्यवसायिक कुखुरापालनमा तालिम	पटक	१	१०	१	५	७	२	१५	१	१०	०	०	०	०	१०	वडा स्तरमा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	सांविकका वडाहरुवाट ३३ जना व्यवसायिक कुखुरापालन गर्ने कृषकहरुलाई सहभागि गराई २ दिने तालिम प्रदान गर्ने		
१.९	व्यवसायिक कुखुरापालनमा सहयोग	पटक	१५	३०	१	५	७	२	१५	८	२४०	७	२१०	०	०	४५०	सांविकका वडाहरुमा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	सम्बन्धित सबै वडाहरुमा व्यवसायिक सुपमा लोकल कुखुरा प्रवर्द्धन गर्ने उदेश्यले विपन्न कृषकहरु छनौट गरि कुखुरा तथा खोरमा सहयोग गर्ने		
१.१०	डिपिंग टॉकि निर्माण	पटक	२७	१५	१९	९४	२६०	१७८	५५१	९	१३५	९	१३५	९	१३५	४०५	सांविक वडा नं. ५ मा ६ वटा, वडा नं. ६ मा ३ वटा, वडा नं. ७ मा ५ वटा, वडा नं. ८ मा ७ वटा, वडा नं. ९ मा ६ वटा गरि जम्मा २७ वटा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	वास्याको वाहिरी पारिजिवी नियन्त्रणका लागि डिपिंड टॉकि निर्माण गर्ने		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१.११	ट्याविज निर्माण	पटक	५	१०	१९	१४	२६०	१७८	५५१	०	०	३	३०	२	२०	५०	साविकका वडाहरुमा ११ वटा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	पशुहरुलाई खोप दिनका लागि फलामको पाईपद्वारा ट्याविज निर्माण गर्ने
१.१२	वर्डिजो क्यास्टेचर मेसिन खरिद	पटक	५	२०	१९	१४	२६०	१७८	५५१	३	६०	२	४०	०	०	१००	साविकका वडाहरुमा ११ वटा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	पशुचौपाया हरुलाई खसिन बनाउनका लागि मझौला मेसिन खरिद गर्ने
१.१३	खनिज ढिक्का निर्माण सम्बन्धी तालिम	पटक	५	५	५	२०	६०	४०	१२५	३	१५	२	१०	०	०	२५	साविकका वडाहरुमा ११ पटक	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	साविकका वडाका कृषि समुद्दरुका सदस्यहरुलाई खनिज ढिक्का निर्माण सम्बन्धी १ दिने तालिम र प्रदर्शनी गर्ने (प्रति ईमेन्ट २५ जना सहभाग गराउने)
१.१४	माटो परिक्षण शिविर	पटक	१	५०	२४	११७	३२५	२२२	६८८	१	५०	०	०	०	०	५०	परिवर्तन गा.पा. ३, थुमिकोट	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	माटोको नमुना सकलन गरि शिविरमा परिक्षण गराउने
१.१५	बाली उपचार शिविर	पटक	१	३०	५	२३	६५	४४	१३७	०	०	१	३०	०	०	३०	परिवर्तन गा.पा. ३, थुमिकोट	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	संक्रमित विरुद्धाको नमुनाहरु सकलन गरि शिविरमा उपचार गराउने
१.१६	सुख्खा सहने प्रजाति प्रवर्द्धन (गहु)	किलो	२३१०	०१०८	१२	५९	१६३	१११	३४५	७७०	६१६	७७०	६१६	७७०	६१६	१८४८	साविक वडा नं. ५ मा १०० के.जी., वडा कार्यालय, गा.पा.,	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा.,	सुख्खा सहने गहुको विउको पहिचान गरि आवस्यक शिफारिस सहित

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																	के.जी., वडा नं. ७ मा २०० के.जी., वडा नं. ८ मा २०० के.जी., वडा नं. ९ मा १५० के.जी. गरि जम्मा ७५० के.जी.	ASHA	गहुको विउ उपलब्ध गराउने		
१.१७	सुख्खा सहने प्रजाति प्रवर्द्धन (मकै)	किलो	३०००	०।०८	१२	५९	१६३	१११	३४५	१०००	८०	१०००	८०	१०००	८०	२४०	साविक वडा नं. ५ मा ४०० के.जी., वडा नं. ६ मा ४०० के.जी., वडा नं. ७ मा ६०० के.जी., वडा नं. ८ मा १००० के.जी., वडा नं. ९ मा ६०० के.जी. गरि जम्मा ३००० के.जी.	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	सुख्खा सहने मकैको विउको पहिचान गरि आवस्यक शिफारिस सहित मकैको विउ उपलब्ध गराउने		
१.१८	सुख्खा सहने प्रजाति प्रवर्द्धन (धान)	किलो	१९५०	०।०८	५	२३	६५	४४	१३७	६५०	५२	६५०	५२	६५०	५२	१५६	साविक वडा नं. ६ मा १०० के.जी., वडा नं. ७ मा ५० के.जी., वडा नं. ८ मा २०० के.जी., वडा नं. ९ मा ३०० के.जी. गरि जम्मा ६५० के.जी.	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	सुख्खा सहने मकैको विउको पहिचान गरि आवस्यक शिफारिस सहित मकैको विउ उपलब्ध गराउने		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१.१९	विपन्न महिलाहरुको आयआर्जनका लागि च्याउखेती सम्बन्धि तालिम तथा वित्त सहयोग	ओटा	५	१२	३	१२	३५	२५	७५	०	०	३	३६	२	२४	६०	साविकका वडाहरुमा ११ पटक	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	साविकका वडाहरुमा १५ जना महिलाको समृद्ध वनाई च्याउ खेती सम्बन्धि तालिम प्रदान गर्ने र वितरण गर्ने
१.२०	बमौषपी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिंचाई प्रविधि	सेट	३३०	१३	१०	५५	१६०	१०५	३३०	११०	१४३०	११०	१४३०	११०	१४३०	४२१०	साविक वडा नं. ५ मा ११० वटा, वडा नं. ६ मा ३० वटा, वडा नं. ७ मा ४० वटा, वडा नं. ८ मा १०० वटा, वडा नं. ९ मा ५० वटा गरि ३३० वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	तरकारी खेतीमा सलग्न कृषकहरु छनौट गरि थोपा सिंचाई सेट र प्लाष्टिक उपलब्ध गराउने
१.२१	फिरफिरे Sprinkle सिंचाई (पाइप सहित)	वटा	६८८	१	२४	११७	३२५	२२२	६८८	२३०	२३०	२३०	२३०	२२८	२२८	६८८	साविक वडा नं. ५ मा ११० वटा, वडा नं. ६ मा ६० वटा, वडा नं. ७ मा १०० वटा, वडा नं. ८ मा २०० वटा, वडा नं. ९ मा २०० वटा गरि ६७० वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	तरकारी खेतीमा संलग्न का उपयुक्त कृषकहरु छनौट गरि फिरफिरे र पाइप उपलब्ध गराउने (बढीमा दुईवटा उपलब्ध गराउने)
१.२२	वित्त भण्डारण गर्ने प्लाष्टिक थैली (सुपर ग्रेन व्याग) खरिद	वटा	६८८	०।४	२४	११७	३२५	२२२	६८८	२२२	८८८	३२५	१३०	१४१	५६।४	२७५।२	साविकको सबै वडाहरुमा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	वित्त भण्डारण गर्ने प्लाष्टिक थैली खरिद तथा वितरण
१.२३	प्राङ्गारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी	पटक	५	१०	४	२०	६५	३६	१२५	०	०	३	३०	२	२०	५०	साविकका वडाहरुमा ११ पटक	कृषि सेवा केन्द्र, वडा	प्रत्येक इमेन्टमा २५ जना

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
	तालिम															पटक	कार्यालय, गा.पा., ASHA	कृषकहस्ताई तालिम प्रदान गर्ने	
१.२४	घास रोपण (भइ घाँस तथा डाल घाँस)	रोपनी	३४४	०।३	२४	१।७	३।५	२।२	६८८	१।२०	३६	१।२०	३६	१।०४	३।।।२	१।०३।।२	साविकका वडाहरुमा ३।।।४ रोपनी	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	किम्बु, टुसारो, टाकी, नेपियर, स्टाइलो, अम्लिसो, मोलासिस, वर्सिम प्रजातिका भुई तथा डाले घासहरु वारिका काल्ना र भिरालो जमिनमा रोपन गर्ने र प्रत्यक्ष घरधुरीले औषतमा आग्रा रोपनीमा रोपन गर्ने
१.२५	पोषण सुधारका लागि घर वगैचा व्यवस्थापन तालिम तथा सहयोग	पटक	१५	१०	१५	१०	२२५	१।।।०	४।।।०	५	५०	५	५०	५	५०	१।।।०	साविकका सबै वडाहरुमा प्रत्यक्ष वर्ष १।।। पटक	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	३० जना कृषकहस्तको सम्मुख वनाई घरवगैचा सम्बन्धित तालिम सचालन गर्ने आवश्यक तरकारीका विरुद्ध तथा सामाजी प्रदान श्रोत नसरीबाट उपलब्ध गराउने
१.२६	तरकारी खेतीका लागि नरसीरी स्थापना / श्रोत घर वगैचा स्थापना	वटा	५	३०	०	१	३	१	५	५	१।।।०	०	०	०	०	१।।।०	साविकका वडाहरुमा १।।। वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	तरकारी तथा फलफुलका वेना उमार्ने र वडामा सुलभ मुल्यमा वितरण गर्ने
१.२७	नमुना घरवगैचा खेती प्रदर्शनी	पटक	५	५	०	१	३	१	५	०	०	५	२५	०	०	२५	साविकका सबै वडाहरुमा प्रत्येक	कृषि सेवा केन्द्र, वडा	साविकका वडाहरुमा प्रत्येक

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण				
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८								
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट							
																	वर्ष ११ वटा	कार्यालय, गा.पा., ASHA	वर्ष ११ वटा उत्कृष्ट कृषकहरु छनौट गरि नमुना घरवगैचा खेती प्रदर्शनी गर्ने			
१.२८	फलफुलका वेना खरिद (अनार, सुन्तला, कागती, अंगुर, हलुवाचेत)	वटा	६८८०	०१०८	२४	११७	३२५	२२२	६८८	२५००	२००	२५००	२००	१८८०	१५०।४	५५०।४	साविकका सबै वडाहरुमा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	प्रत्येक घरधुरीलाई अनार, सुन्तला, कागती, हलुवाचेत र अंगुरका १० ओटा विरुद्ध वितरण गर्ने			
१.२९	व्यवसायिक सुन्तला खेतीमा सहयोग	वटा	२५००	०।०५	२	१०	८	५	२५	१०००	५०	१५००	७५	०	०	१२५	साविक वडा नं. ५ मा ३००० वटा, वडा नं. ६ मा १०००, वडा नं. ७ मा ५०००, वडा नं. ८ मा १००० र वडा नं. ९ मा २५०० वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	व्यवसायिक सुन्तला खेती गर्ने कृषक छनौट गरि प्रति व्यक्तिले १०० वटा सुन्तलाका विरुद्ध लगाउने गरि प्रदान गर्ने			
१.३०	व्यवसायिक स्याउ खेतीमा सहयोग	वटा	२४००	०।२	३	८	१२	१	२४	८००	१६०	८००	१६०	८००	१६०	४८०	साविक वडा नं. ५ मा २०० वटा, वडा नं. ६ मा १००, वडा नं. ७ मा १०००, वडा नं. ८ मा १००० र वडा नं. ९ मा १०० वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	व्यवसायिक स्याउ खेती गर्ने कृषक छनौट गरि प्रति व्यक्तिले १०० वटा स्याउका विरुद्ध लगाउने गरि प्रदान गर्ने			
१.३१	व्यवसायिक कागती खेतीमा सहयोग	वटा	१३०००	०।०५	५	२०	६५	४०	१३०	५०००	२५०	५०००	२५०	३०००	१५०	६५०	साविक वडा नं. ५ मा ४००० वटा, वडा नं. ६ मा १५००, वडा नं. ७ मा १५००, वडा नं. ८ मा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	व्यवसायिक कागती खेती गर्ने कृषक छनौट गरि प्रति व्यक्तिले १०० वटा कागतीका विरुद्ध लगाउने गरि प्रदान			

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	२००० र वडा नं. ९ मा ४००० वटा	गर्ने	
१.३२	व्यवसायिक हलुवावेद खेतीमा सहयोग	वटा	१०००	०।०८	०	२	५	३	१०	५००	४०	५००	४०	०	०	८०	साविक वडा नं. ७ मा १००० वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	व्यवसायिक हलुवावेद खेती गर्ने कृषक छनौट गरि प्रति व्यक्तिले १०० वटा हलुवावेद विरुद्ध लगाउने गरि प्रदान गर्ने
१.३३	अलैचीको विरुद्ध खरिद	पटक	५०५०	०।०१२	२४	११७	३२५	२२२	६८८	२००००	२४०	२००००	२४०	१०५०००	१२६	६०६	साविक वडा नं. ५ मा ५००० वटा, वडा नं. ६ मा ६०००, वडा नं. ७ मा ५००, वडा नं. ८ मा २५००० र वडा नं. ९ मा १५००० वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	अलैचीका विरुद्ध खरिद वृक्षरोपण गर्ने
१.३४	टिमुरका विरुद्ध खरिद	पटक	१५०००	०।०५२	२४	११७	३२५	२२२	६८८	५०००	२५००	५०००	२५००	५०००	२५००	७५००	साविकका वडाहरूमा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	टिमुरको व्यवसायिक खेतीका लागि टिमुरका विरुद्ध खरिद तथा ढुवानी गरी वितरण गर्ने
१.३५	फलफुल कलमी सम्बन्धि तालिम	वटा	१	१५	२	८	१०	५	२५	०	०	१	१५	०	०	१५	परिवर्तन गा.पा. ३, थुमिकोट	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	साविकका प्रत्यक्ष वडा वाट ५।५ जना सहभागि वनाई फलफुल खेतीको लागि कलमी विरुद्ध उत्पादन सम्बन्धि १ दिने तालिम प्रदान गर्ने

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१.३६	फलफुल काटछाट सामाग्री खरिद	वटा	५	१०	५	२३	६५	४४	१३७	३	३०	२	२०	०	०	५०	साविकका वडाहरुमा ११ सेट	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कायालय, गा.पा., ASHA	फलफुलका हागाहरु काटनका लागि चाहिने औजारहरु खरिद
१.३७	धान भार्ने मेसिन खरिद	वटा	५	२५	१०	३०	४०	२५	१०५	०	०	३	७५	२	५०	१२५	साविक वडा नं. ७ मा १ वटा, वडा नं. ८ र ९ मा २२ वटा गरि ५ वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कायालय, गा.पा., ASHA	धान भार्ने पेडल थेसर मेसिनमा सहयोग
१.३८	मकै छोडाउने मेसिन खरिद	वटा	३४	११२	१२	५९	१६३	१११	३४५	१२	१४१४	१२	१४१४	१०	१२	४००	साविक वडा नं. ५ मा ७ वटा, वडा नं. ६ मा ४ वटा, वडा नं. ७ मा ५ वटा, वडा नं. ८ मा १० वटा र वडा नं. ९ मा ८ वटा गरि ३४ वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कायालय, गा.पा., ASHA	मकै छोडाउने हाते मेसिनमा सहयोग
१.३९	मिनि टिलर खरिद	वटा	१६	६०	१२	५९	१६३	१११	३४५	६	३६०	६	३६०	४	२४०	९६०	साविक वडा नं. ५ मा ३ वटा, वडा नं. ६ मा २ वटा, वडा नं. ७ मा ४ वटा, वडा नं. ८ मा ४ वटा र वडा नं. ९ मा ३ वटा गरि जम्मा १६ वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कायालय, गा.पा., ASHA	समथर जग्गामा जोत्नका लागि मिनि टिलर सहयोग
१.४०	सामुदायिक विउ वैकको स्थापना	पटक	१	१००	१९	१४	२६०	१७८	५५१	०	०	१	१००	०	०	१००	परिवर्तन गा.पा. ३, थुमिकोट	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कायालय, गा.पा., ASHA	लोप हुदै गएका रैथान जातका विभिन्न विउ विजनहरु संकलन गरि आवस्यकता

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /सारिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		अनुसार भण्डारण गरि प्रवर्द्धन गर्ने	
१.४ १	डिजेल वाट औपची छनौट उपकरण खरिद (Diesel Sprayer)	वटा	५	३५	१२	५९	१६३	१११	३४५	३	१०५	२	७०	०	०	१७५	साविकका वडाहरुमा ११९ वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	विपादी छर्नका लागि आवस्यक टांकी तथा उपकरणमा सहयोग
१.४ २	मसलावाली (अदुवा, वेसार, लसुन) सम्बन्धि तालिम	पटक	१	१५	२	५	४	४	१५	०	०	१	१५	०	०	१५	साविकका वडाहरुमा ११९ पटक	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	साविकका वडाहरुवाट ३२ जना सहभागि छनौट गरि मसलावाली सम्बन्धि तालिम प्रदान गर्ने
१.४ ३	अदुवाको वितु खरिद	के.जी. १.	५००	०।०६	५	२३	६५	४४	१३७	२००	१२	३००	१८	०	०	३०	प्रत्यक वडाहरुमा १०० के.जी. का दरले ५०० के.जी.	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	अदुवाको वितु खरिद गरि वितरण गर्ने
१.४ ४	आयआर्जनका लागि लालिगुरासको जुस उत्पादन तालिम तथा सहयोग	पटक	१	२५०	२	५	४	४	१५	०	०	१	२५०	०	०	२५०	वाघमारा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	साविकका वडाहरुवाट लालिगुरास जुस वनाउन तालिका लागि ३२ सहभागि छनौट गरि तालिम दिने र तालिम पश्चात जुस वनाउने सामाग्री उपलब्ध गराउने
१.४ ५	कृषि उपज संकलन केन्द्रको स्थापना	पटक	१	५००	२४	११७	३२५	२२२	६८८	०	०	०	०	१	५००	५००	दुईखोली	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा.,	कृषि उपज केन्द्रको स्थापनाका लागि टहरा निर्माण, सामाग्रीमा सहयोग

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	ASHA		
१.४ ६	कृषि समूह दर्ता तथा सवलिकरण	पटक	३	१	५	१५	३५	२०	७५	३	३	०	०	०	०	३	साविक वडा नं. ६, ८ र ९ मा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	साविकका वडाहरुका किसान समूहहरु निर्माण तथा पुन निर्माण गरि सम्बन्धित निकायमा दर्ता गराउने
१.४ ७	भुक्तय नियन्त्रणका लागि गहा सुधार	हेक्टर	१०	२०	१२	५९	१६३	१११	३४५	३	६०	३	६०	४	८०	२००	साविक वडा नं. ५ को लटखोरिया, कनपोले, मधुसे, धलुवोट, कामडेरा, तुषारपानी, सिलडखोला, काखौला, जम्केखोरिया, वडा नं. ६ को भसदि, खलटाकुरा, डिमरवोट, तोरीकम्द, आरटाकुरा, क्षेत्रेवाफ, वडा नं. ७ को तिनमेल, लोरीमुती, चारेढुगा, फिरकूली, साईखोला, चिसापानी, रातापहर, आडडाडा,	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, जिल्ला भुशंरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरु	भिरालो खेती भएको ठाउमा हेज रो निर्माण गरि गहा सुधार गर्ने

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																	जुगेखोला, धारखोला, वडा नं. ८ को भिरवारी, छरिखोला, खोलापारी, पैयुपाटा, खोस्टीपाले, स्याला, भिरपाटा, वजिनडाडा, वादीगारे, साउनडाडा, पैयुभिर, सिमगैरा, उरिमडाडा, खामे, काउलावोट वडा नं. ९ को ठाडोभित्का, खोस्टीपाले, सिलडवोट, भुपा, रानाखोरिया, पोखराडाडा, कामीडेरा, कमेरापानी, जुठोफाल्नेडाडा, राखुलीडाडा, रातामाटा				
१.४८	तरकारी तथा फलफुल भण्डारणका लागि कोल्ड स्टोर निर्माणमा सहयोग	पटक	१	२००	१२	५९	१६३	१११	३४५	०	०	१	२००	०	०	२००	वाघमारा वा दुइखोली	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	तरकारी तथा फलफुलहरुलाई पछि, सम्म भण्डारण गर्नका लागि कोल्ड स्टोर निर्माण गर्नमा		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		सहयोग	
१.४ ९	कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन	स्थान	१	१००	०	०	१	०	१	०	०	१	१००	०	०	१००	वडा स्तरमा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., आशा,	सागुन सगै अन्य कृषि वाली रोपी कृषि वन प्रणालीको नमुना प्रदर्शनी गर्ने
	जम्मा																		
२	जलस्रोत तथा ऊर्जा																		
२.१	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण																		
२.१. १	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण सोलर अपलिफट सहित	ओटा	१	२००	०	६	१५	९	३०	१	२००	०	०	०	०	२००	साविक वडा नं. ५, लटखोरे	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ७००,०० लि. को निर्माण गर्ने
२.१. २	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण सोलर अपलिफट सहित	ओटा	१	२३०	०	७	१८	१०	३५	०	०	१	२३०	०	०	२३०	साविक वडा नं. ५, पितरपुङ्जे	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ६५०,०० लि. को निर्माण गर्ने
२.१. ३	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	ओटा	१	५३०	०	१२	२२	६	४०	०	०	०	०	१	५३०	५३०	साविक वडा नं. ५, दलितवर्सित	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ६५०,०० लि. को निर्माण गर्ने
२.१.	पक्की सिंचाई पोखरी	ओटा	१	५२०	०	३	१०	२	१५	१	५२०	०	०	०	०	५२०	साविक वडा नं. गा.पा., वडा	पक्की सिंचाई पोखरी	

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
४	निर्माण															६, डिमरवोट	कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पोखरी ४००,०० लि. को निर्माण गर्ने			
२.१. ५	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण सोलर अपलिफट सहित	ओटा	१	४३०	२	२	३२	१०	४६	०	०	१	४३०	०	०	४३०	साविक वडा नं. ६, फलेटावोट	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ६५०,०० लि. को निर्माण गर्ने		
२.१. ६	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	ओटा	१	२२०	०	५	७	८	२०	१	२२०	०	०	०	०	२२०	साविक वडा नं. ७, पोखरेटा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ४००,०० लि. को निर्माण गर्ने		
२.१. ७	पक्की सिंचाई पोखरी मर्मत	ओटा	१	२९०	०	१०	१५	१५	४०	०	०	१	२९०	०	०	३२०	साविक वडा नं. ७, हाईवाड	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ६००,०० लि. को निर्माण गर्ने		
२.१. ८	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	ओटा	१	४२०	०	५	१२	८	२५	०	०	०	०	१	४२०	४२०	साविक वडा नं. ७, चारदुंगा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक	पक्की सिंचाई पोखरी ३५०,०० लि. को निर्माण गर्ने		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		निकायहरु	
२.१.९	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	ओटा	१	६००	०	८	१३	९	३०	०	०	०	०	१	६००	६००	साविक वडा नं. ७, अडवारे डाडा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ४००,०० लि. को निर्माण गर्ने
२.१.१०	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	ओटा	१	१२०	०	१	३५	१९	५५	१	१२०	०	०	०	०	१२०	साविक वडा नं. ८, वाघखोर	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ७००,०० लि. को निर्माण गर्ने
२.१.११	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण सोलर अपलिफ्ट सहित	ओटा	१	२५०	०	०	४०	१५	५५	०	०	१	२५०	०	०	२५०	साविक वडा नं. ८, विर्ता मेलपानी	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ६००,०० लि. को निर्माण गर्ने
२.१.१२	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	ओटा	१	३२०	०	२	४५	२५	७२	०	०	०	०	१	३२०	३२०	साविक वडा नं. ८, पुरानागाउँ	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ७००,०० लि. को निर्माण गर्ने
२.१.१३	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	ओटा	१	४९०	७	२०	२८	३०	८५	१	४९०	०	०	०	०	४९०	साविक वडा नं. ९, पोखराडाडा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA,	पक्की सिंचाई पोखरी ८००,०० लि. को निर्माण गर्ने

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /सारिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु		
२.१. १४	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण	ओटा	१	४९०	५	५	१५	२५	५०	०	०	१	४९०	०	०	४९०	साविक वडा नं. ९, उपलो ताईवाड वा विचटोल	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी ६००,०० लि. को निर्माण गर्ने
२.२	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण																		
२.२. १	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१	२	०	३	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ५, तलो डेरा टोल	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२. २	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	३	५	१	९	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ५, कामिडेरा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२. ३	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	२	१०	०	४	२	३	९	१	१०	१	१०	०	०	२०	साविक वडा नं. ५, चुकवोट र पनेरा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण				
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८								
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट							
																		निकायहरु	गर्ने			
२.२.४	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	२	५	३	१०	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ५, टाकुरा	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने			
२.२.५	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	४	५	२	११	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ५, धुपवोट	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने			
२.२.६	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१	२	२	५	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ५, तुपारपानी	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने			
२.२.७	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	३	६	९	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ५, कीमनीपाले	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने			
२.२.८	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	०	१	१	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ५, लाटोखोरे	गा.पा., वडा कार्यालय,	खेर गाई रहेको पानी लाई			

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																		खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु गर्ने	प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.९	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	०	३	३	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ५, धुपिगैरा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.१०	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	३	१	१	५	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ५, पुगे	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.११	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	५	०	५	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ६, आरटाकुरा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.१२	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	३	०	३	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ६, कामिडेरा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	प्रदायक निकायहरु	गर्ने र सिंचाई गर्ने	
२.२. १३	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	२	१	३	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ६, ओखरवोट	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२. १४	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	२	५	३	१०	०	०	१	१०		०	१०	साविक वडा नं. ६, गानापानी	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२. १५	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१	५	७	१३	०	०	१	१०		०	१०	साविक वडा नं. ६, गैराटोल	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२. १६	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	८	२	१०	०	०	१	१०		०	१०	साविक वडा नं. ६, वरलडेटोल	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२.	प्लाष्टिक पोखरी	ओटा	१	१०	०	०	७	०	७	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. गा.पा., वडा	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
१७	निर्माण																६, वासवोट	कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२. १८	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१	५	०	६	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ६, गोवाड	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२. १९	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	२	३	३	१	९	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ६, गोजाखोला	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२. २०	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	३	४	३	१०	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ७, चारदुंगा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२. २१	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१	०	१	२	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ७, धारखोला	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA,	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																		अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२. २२	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	५	१५	४	२४	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ७, चर्चुहाले	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२. २३	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	४	५	७	१६	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ७, अडवारे	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२. २४	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१४	१३	५	३२	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ७, हाईवाड	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२. २५	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	४	९	६	१९	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ७, लुपा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
२.२.२६	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१	६	०	७	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ७, जुम्लीपोखरी	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२.२७	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१	१	४	६	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ७, फिरकुली	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२.२८	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	२	०	२	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ७, गर्खाटोल	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२.२९	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१	२	०	३	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ७, चिसापानी	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२.३०	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	३	७	०	१०	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ७, पोखरनेटा	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का,	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																		ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.३१	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	१	१	२	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ८, मेलपानी	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.३२	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	१	१५	१०	२६	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ८, पैयुपाटा	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.३३	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	१२	७	१९	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ८, दुलमती	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.३४	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	१५	५	२०	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ८, नौलापानी	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	निकायहरु	गर्ने	
२.२. ३५	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	२	१०	०	०	१४	४	१८	०	०	१	१०	१	१०	२०	साविक वडा नं. ८, वरमाथान र वादीटोल	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२. ३६	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	१	५	१४	१९	३९	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ९, ताईवाड डाडा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२. ३७	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	२	८	१४	१२	३६	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ९, सिलुडवोट	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२. ३८	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	२	७	९	४	२२	१	१०	०	०	०	०	१०	साविक वडा नं. ९, अन्तरटोल	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२. ३९	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	१	८	५	३	१७	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ९, कोञ्चीखेत	गा.पा., वडा कार्यालय ,	खेर गाई रहेको पानी लाई

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																		खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु गर्ने	प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.४०	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	५	८	१२	२५	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ९, पोखरडाडा	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.४१	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	८	७	१५	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ९, पुनडेरा	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.४२	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	५	६	११	०	०	१	१०	०	०	१०	साविक वडा नं. ९, कामीडेरा	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने		
२.२.४३	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	४	९	१३	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ९, जुठाफाल्ने	गा.पा., वडा कार्यालय, खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी वनाई पानी संकलन		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	प्रदायक निकायहरु	गर्ने र सिंचाई गर्ने	
२.२.४४	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	७	५	१२	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ९, माईडाडा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२.४५	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	८	४	१२	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ९, लाकुरीचौर	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२.४६	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	६	३	९	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ९, खर्कखोला	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.२.४७	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	ओटा	१	१०	०	०	४	५	९	०	०	०	०	१	१०	१०	साविक वडा नं. ९, रपागैरा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	खेर गाई रहेको पानी लाई प्लाष्टिकको पोखरी बनाई पानी संकलन गर्ने र सिंचाई गर्ने
२.३	खानेपानी मुहान																		

सि नं	क्रियाकलाप	ईका इ	परिमाण	प्रति ईका लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सारिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
	संरक्षण, खानेपानी योजना निर्माण तथा मर्मत																		
२.३. १	फिंजाखोला खा.पा. मर्मत	ओटा	१	१२५	०	१२	४०	३३	८५	१	१२५	०	०	०	०	१२५	सारिक वडा नं. ५	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake मर्मत,Transmis sion Pipeline 1 km(32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत वंकारोपन
२.३. २	वसरेखोला खा.पा. मर्मत	ओटा	१	११०	०	१०	३५	३०	७५	०	०	१	११०	०	०	११०	सारिक वडा नं. ५	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake मर्मत,Transmis sion Pipeline 1 km(32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत वंकारोपन
२.३. ३	सिमवारी खा.पा. योजना	ओटा	१	४००	०	०	५	२	७	०	०	०	०	१	४००	४००	सारिक वडा नं. ५	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निर्माण ,Transmissio n Pipeline 2 km ,RVT निर्माण , Section valve Box निर्माण वंकारोपन
२.३. ४	सिलुडखोला खा.पा. योजना	ओटा	१	५००	०	७	१५	१३	३५	१	५००	०	०	०	०	५००	सारिक वडा नं. ५	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक	Intake निर्माण ,Transmissio n Pipeline 3 km ,RVT निर्माण , Section valve

सि नं	क्रियाकलाप	ईका इ	परिमाण	प्रति ईका लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	निकायहरु	Box निमाण वंक्षारोपन	
२.३. ५	खोरेखोला खा.पा. योजना	ओटा	१	४५०	२	३	१७	८	३०	१	४५०	०	०	०	०	४५०	साविक वडा नं. ६	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निमाण ,Transmissio n Pipeline , RVT निमाण , Section valve Box निमाण वंक्षारोपन
२.३. ६	जुगेखोला खा.पा. योजना	ओटा	१	३५०	१	१	१२	६	२०	०	०	१	३५०	०	०	३५०	साविक वडा नं. ६	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निमाण ,Transmissio n Pipeline , RVT निमाण , Section valve Box निमाण वंक्षारोपन
२.३. ७	तिलाखोला खा.पा. योजना	ओटा	१	४००	०	०	१३	०	१३	०	०	१	४००	०	०	४००	साविक वडा नं. ६	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निमाण ,Transmissio n Pipeline , RVT निमाण , Section valve Box निमाण वंक्षारोपन
२.३. ८	छहरेखोला खा.पा. मर्मत	ओटा	१	१२०	०	०	८	२	१०	०	०	०	०	१	१२०	१२०	साविक वडा नं. ६	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake मर्मत,Transmis sion Pipeline 1 km(32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत वंक्षारोपन

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
२.३.९	जम्केखोरिया खा.पा. योजना	ओटा	१	३५०	०	१	१२	३	१६	०	०	०	०	१	३५०	३५०	साविक वडा नं. ६	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निमार्ण ,Transmission Pipeline , RVT निमार्ण , Section valve Box निमार्ण वंक्षारोपन
२.३.१०	पुयखोला खा.पा. मर्मत	ओटा	१	१५०	०	१५	२५	१०	५०	१	१५०	०	०	०	०	१५०	साविक वडा नं. ७	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake मर्मत,Transmission Pipeline 1 km(32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत वंक्षारोपन
२.३.११	सूवाखोला खा.पा. योजना	ओटा	१	५००	०	१८	१५	१७	५०	०	०	१	५००	०	०	५००	साविक वडा नं. ७	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निमार्ण ,Transmission Pipeline , RVT निमार्ण , Section valve Box निमार्ण वंक्षारोपन
२.३.१२	घुतखने खा.पा. योजना	ओटा	१	४५०	०	९	१२	६	२७	०	०	१	४५०	०	०	४५०	साविक वडा नं. ७	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निमार्ण ,Transmission Pipeline , RVT निमार्ण , Section valve Box निमार्ण वंक्षारोपन
२.३.१३	चर्चुहाले रातापहर खा.पा. मर्मत	ओटा	१	१५०	०	४	३	३	१०	०	०	०	०	१	३००	३००	साविक वडा नं. ७	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का,	Intake मर्मत,Transmis

सि नं	क्रियाकलाप	ईका इ	परिमाण	प्रति ईका लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सारिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण				
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८									
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट								
																		ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	sion Pipeline 1 km(32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत वंक्षारोपन				
२.३. १४	जेवलडासे अपलिफट खा.पा. मर्मत	ओटा	१	१०००	०	१	६०	३९	१००	१	१०००	०	०	०	०	१०००	सारिक वडा नं. ८	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake मर्मत,Transmis sion Pipeline , Solar Panal, 400 M. (32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत , 32mm Gate Valve needed, वंक्षारोपन				
२.३. १५	विसुनधारा खा.पा. योजना	ओटा	१	३५०	०	०	२०	१५	३५	०	०	१	३५०	०	०	३५०	सारिक वडा नं. ८	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निर्माण ,Transmissio n Pipeline , RVT निर्माण , Section valve Box निर्माण वंक्षारोपन				
२.३. १६	पिपलपानी दरेलीडाडा खा.पा. मर्मत	ओटा	१	१५०	०	०	१२	८	२०	०	०	१	१५०	०	०	१५०	सारिक वडा नं. ८	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake मर्मत,Transmis sion Pipeline 1 km(32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत वंक्षारोपन				

सि नं	क्रियाकलाप	ईका इ	परिमाण	प्रति ईका लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
२.३. १७	पुरानागाउ खा.पा. मर्मत	ओटा	१	२००	०	१	४०	३१	७२	०	०	१	२००	०	०	२००	सांविक वडा नं. ८	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake मर्मत,Transmis sion Pipeline 1 km(32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत वंक्षारोपन
२.३. १८	भुपा खा.पा. योजना	ओटा	१	४००	०	०	२५	१७	४२	०	०	०	०	१	४००	४००	सांविक वडा नं. ८	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निर्माण ,Transmissio n Pipeline , RVT निर्माण , Section valve Box निर्माण वंक्षारोपन
२.३. १९	पनेरा खा.पा. मर्मत	ओटा	१	१२०	०	०	१८	१७	३५	०	०	०	०	१	१२०	१२०	सांविक वडा नं. ८	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake मर्मत,Transmis sion Pipeline 1 km(32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत वंक्षारोपन
२.३. २०	विरतापनेरा खा.पा. योजना	ओटा	१	१२०	०	१	३२	१७	५०	०	०	०	०	१	१२०	१२०	सांविक वडा नं. ८	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निर्माण ,Transmissio n Pipeline , RVT निर्माण , Section valve Box निर्माण वंक्षारोपन
२.३. २१	रिमाखोला खा.पा. योजना	ओटा	१	३७५	६	८	१७	२१	५२	१	३७५	०	०	०	०	३७५	सांविक वडा नं. ९	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का,	Intake निर्माण ,Transmissio

सि नं	क्रियाकलाप	ईका इ	परिमाण	प्रति ईका लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																		ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	n Pipeline , RVT निर्माण , Section valve Box निर्माण वंक्षारोपन		
२.३. २२	किमुगैरा कोप्ची खा.पा. योजना	ओटा	१	५००	१५	२०	५०	४०	१२५	०	०	१	५००	०	०	५००	साविक वडा नं. ९	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निर्माण ,Transmissio n Pipeline , RVT निर्माण , Section valve Box निर्माण वंक्षारोपन		
२.३. २३	रिउजाखोला खा.पा. मर्मत	ओटा	१	१५०	१५	२०	५०	४०	१२५	०	०	०	०	१	१५०	१५०	साविक वडा नं. ९	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake मर्मत,Transmis sion Pipeline 1 km(32 mm HDPE Pipe) ,RVT मर्मत वंक्षारोपन		
२.३. २४	सानीगार खा.पा. योजना	ओटा	१	४५०	०	४	८	८	२०	०	०	०	०	१	४५०	४५०	साविक वडा नं. ९	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	Intake निर्माण ,Transmissio n Pipeline , RVT निर्माण , Section valve Box निर्माण वंक्षारोपन		
२.४	सुधारिएको घट्ट निर्माण	ओटा	६	२५	०	३	२	१	६	३	७५	३	७५	०	०	१५०	पानी घट्ट भएका साविकका वडाहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा	सुधारिएको घट्ट निर्माणका गर्ने		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		प्रदायक निकायहरु	
२.५	सुधारिएको चुलो निर्माण	ओटा	६८८	१	२४	११७	३२५	२२२	६८८	२२२	२२२	३२५	३२५	१४१	१४१	६८८	सांविकका वडाका सबै घरधुरीहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	सुधारिएको चुलो निर्माण गर्ने
२.६	गोवररग्यास प्लान्ट निर्माण	ओटा	१००	५०	१०	२५	४०	२५	१००	४०	२०००	३०	१५००	३०	१५००	५०००	सांविकका वडाहरुमा २०।२० वटाका दरले १०० वटा	गा.पा., वडा कार्यालय , खा.पा.का, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	सुधारिएको चुलो निर्माण गर्ने
	जम्मा										६५१७		६६८०		६१०१	१९३२८			
३	बन तथा जैविक बिविधता																		
३.१	वहुउद्देश्य नरसरी स्थापना	ओटा	१	२००	२४	११७	३२५	२२२	६८८	१	२००	०	०	०	०	२००	सांविक वडा नं. १ को वागमारा	वन कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, गा.पा.	चौडापाते प्रजाति, डालेघास प्रजातीका साथै टिमुर, चिराईतो, कागती, अलैची, दालचिनी, दातेओखर का विरुद्ध उत्पादन गर्ने
३.२	वृक्षारोपण	हेक्टर	४५	४०	२४	११७	३२५	२२२	६८८	१५	६००	१५	६००	१५	६००	१८००	सांविक वडा नं. ५ मा ५ हेक्टर, वडा नं. ६ मा १५ हेक्टर, वडा नं. ७ मा ८	वन कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, गा.पा.	सामुदायक वन भित्रको खाली भुभागमा वृक्षारोपण गर्ने

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण				
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८								
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट							
																	हेक्टर, वडा नं. ८ मा ९ हेक्टर र वडा नं. ९ मा ८ हेक्टर गरि जम्मा ४५ हेक्टर					
३.३	दिगो वन व्यवस्थापन	हेक्टर	२४	१५	२४	११७	३२५	२२२	६८८	८	१२०	८	१२०	८	१२०	३६०	प्रत्येक सामुदायिक वनहरूमा कार्ययोजना अनुसार दिगो वन व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरू गर्ने	वन कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, गा.पा.	हागा काटछाट, पतल्याउने, एकल्याउने, भाडी सफाई			
३.४	वायोचार निर्माण सम्बन्धि तालिम	पटक	१	५०	२	५	४	४	१५	०	०	१	५०	०	०	५०	वडा स्तरमा	वन कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, गा.पा.	सांविकका प्रत्यक वडावाट ३ जनाको दरले सहभागिहरूलाई ३ दिने वायोचिकेट तथा वायोचार उत्पादन र तयारी तालिम उपलब्ध गराउने			
३.५	डेढलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएम बाट सुचना प्रसारण) विद्यालयमा निवन्ध, बक्तृतोकला प्रतियोगिता	पटक	३	२५	५	२३	६५	४४	१३७	१	२५	१	२५	१	२५	७५	वडा स्तरमा	वन कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, गा.पा.	सङ्क नाटक देखाउने र एफ एम बाट सुचना प्रसारण, विद्यालयमा कार्यक्रम			
३.६	वन क्षेत्रभित्र वन्यजन्तुको लागि	स्थान	२४	१०					०	८	८०	८	८०	८	८०	२४०	सांविक वडा नं. ५ मा चम्फाघारी,	वन कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स.,	वन्यजन्तुलाई पायक पर्ने स्थानमा सा.व.भित्र			

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
	शंरक्षण पोखरी निर्माण																घोरखोला, कुईयखोला, वडा नं. ६ मा सुवाखोला, पधेरीखोला, तिलाखोला, वडा नं. ७ मा जुगेखोला, हाईवाड खोला, लुपाखोला, वडा नं. ८ मा पिपलपानी, कुकुरभुक्नेखोला, गञ्जुडखोला, सापमारे, छरिखोला, घनलोटे, भन्नाखोला, दरिलखोला, वडा नं. ९ मा घनलोटेखोला, पिपलिखोला, गरेलीखोला, दुधखोला, च्यामनेरी खोला, किमुगैरा, धारावनखोला	वडा कार्यालय, गा.पा.	पोखरी निर्माण गर्ने		
३.७	रिचार्ज पोखरी निर्माण	स्थान	५२	१०	२४	११७	३२५	२२२	६८८	२०	२००	२०	२००	१२	१२०	५२०	साविक वडा नं. ५ का भैचालपोखरी, विसौनापोखरी, कमिरपोलेपोखरी, ईरिवाड पोखरी, अग्लाटाकुरा,	वन कार्यालय, ASHA, स.व.उ.स., वडा कार्यालय, गा.पा.	पानीका मुहानहरुलाई रिचार्ज हुने गरि माथि ठुला खालका रिचार्ज पोखरीहरुको संरक्षण तथा		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																पितरपुँजे, उपल्लो लामपोखरी, धुपवोट, झकुरगैरा, फिन्जासेडाडा, दल्लुवोट, खालीचौर, वाडरीखोला, वडा नं. ६ को तिलाधारा, साउनेपानी, कुनाघारी, भालेकाटे, गोवाड, वडा नं. ७ को कालापोखरा, चिसापानी, ठुलोपोखरा, वाजेपोखरी, पोखरनेटा, अडवारे, जुम्लीपोखरी, चर्चहाले, आरनडाडा, वडा नं. ८ मा ठुलीचौर, कमिनीपोले, रानीपिपलवोट, मेलपानी, सार्किपोले, विर्तापोखरी, दुलमती, पपरिनी,			निर्माण		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
																	वुढाऔलेडाडा, साउनेपोखरा, ठारापनेरा, भूपापोखरा, राजापनेरा, वडा नं. ९ मा राकसीवाड, पोखरडाडा, मेलडाडा, दगावोट, मेलपोखरी, तल्नोडाडा, डल्लेपोखरी, अन्तरधेरा, पाखेपानी, रातापोखरी, खोस्टीपोले, धुलविसौना				
३.८	अग्नी रेखा निर्माण	स्थान	१	२०	१०	१२	२५	२०	६७	०	०	१	२०	०	०	२०	साविक वडा नं. ९	वन कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, गा.पा.	वन क्षेत्रमा आगलागि नियन्त्रणका लागि अग्नी रेखा निर्माण गर्ने		
३.९	आगलागि नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम तथा औजार खरिद	पटक	१	८०	२	४	५	४	१५	०	०	१	८०	०	०	८०	वडा कार्यालयको भवनमा	प्रत्यक वडावाट ३ जनाका दरले सहभागिहरुलाई तालिम प्रदान गरि औजार उपलब्ध गराउने तथा अग्नी नियन्त्रक सम्बन्धि वडा स्तरिय टोली गठन गर्ने।			
३.१०	सामुदायिक वनको	स्थान	२४	५	१२	५९	१६३	१११	३४५	८	४०	८	४०	८	४०	१२०	सामुदायिक वन समुहरुमा	वन कार्यालय, ASHA,	जोडिङको शंरक्षण तथा पर्याप्यटनका		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण			
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८							
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
	वार्षिक कार्ययोजना निर्माणमा सहयोग																सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, गा.पा.	हिसावले प्रवर्द्धन गर्ने तरिकाले तारबार, पिकनिक स्थल, भ्युटावर आदि निर्माण गर्ने ।			
	जम्मा									१२६५		१२१५		९८५	३४६५						
४	जलवायु परिवर्तन उत्पन्न प्रकोप																				
४.१	वाढी नियन्त्रणका लागी तटबन्ध निर्माण	घ.मि	२७	४	०	८	१५	१२	३५	१००	४००	१००	४००	१००	४००	१२००	साविक वडा नं. ५ को हाडटाखोला, पागरखोला, आगरखोला, साउराखोला, काखोला, सिलडखोला, कमेराखोला, घुइमारेखोला, दल्लुवाटखोला, रमातुदोमैखोला	भु संरक्षण कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा., जलउत्पन्न प्रकोप	तारजालीको प्रयोग साथै वृक्षारोपण गरि वाढी नियन्त्रणका लागी तटबन्ध निर्माण गर्ने		
४.२	वाढी नियन्त्रणका लागी तटबन्ध निर्माण	घ.मि	२७	४	३	५	२०	६	३४	१००	४००	१००	४००	१००	४००	१२००	साविक वडा नं. ६ को दुईखोली, केवरीखोला, कुनपाकेउरीखोला	भु संरक्षण कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा., जलउत्पन्न प्रकोप	तारजालीको प्रयोग साथै वृक्षारोपण गरि वाढी नियन्त्रणका लागी तटबन्ध निर्माण गर्ने		
४.३	वाढी नियन्त्रणका लागी तटबन्ध निर्माण	घ.मि	२७	४	०	३०	५०	४०	१२०	१५०	६००	१५०	६००	१००	४००	१६००	साविक वडा नं. ७ र ८ को पाढ्हावाड खोला	भु संरक्षण कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय,	तारजालीको प्रयोग साथै वृक्षारोपण गरि वाढी नियन्त्रणका लागी तटबन्ध निर्माण		

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	न.पा., जलउत्पन्न प्रकोप	गर्ने	
४.४	वाढी नियन्त्रणका लागी तटबन्ध निर्माण	घ.मि	२७	४	१२	८	२२	१०	५२	१५०	६००	२००	८००	१००	४००	१८००	साविक वडा नं. ९ को पानिधाट वाट खरिवोट सम्म पाञ्चवाड खोलामा, चुनवाड खोलाको चोत्रावोट देखि रालेखोला सम्म, च्यामनेरी खोलाको पानी मुहानमा	भु संरक्षण कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा., जलउत्पन्न प्रकोप	तारजालीको प्रयोग साथै वृक्षारोपण गरि वाढी नियन्त्रणका लागी तटबन्ध निर्माण गर्ने
४.५	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा वायोइन्जिनियरिंग	घ.मि	२७	४	०	८	२३	१८	४९	५०	२००	५०	२००	५०	२००	६००	साविक वडा नं. ५ को कुलागैरा, घोरेखोला, घुइमारे उत्तिसवारी, सिम्चारी, तलाडेरा, खलापाटा, दल्लुवोट, तुपारपानी	भु संरक्षण कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	तारजालीको प्रयोग तथा वृक्षारोपण गरि पहिरो नियन्त्रण गर्ने
४.६	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा वायोइन्जिनियरिंग	घ.मि	२७	४	२	३	२४	६	३५	४०	१६०	४०	१६०	४०	१६०	४८०	साविक वडा नं. ६ को पध्वेरीखोला, विसौनाडाडा, खोपिल्टा, सिर्जावोट, मसिनाभाटा	भु संरक्षण कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	तारजालीको प्रयोग तथा वृक्षारोपण गरि पहिरो नियन्त्रण गर्ने
४.७	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा वायोइन्जिनियरिंग	घ.मि	२७	४	०	१	४०	३०	७१	५०	२००	७५	३००	५०	२००	७००	साविक वडा नं. ८ को जेवलडासे मुहान क्षेत्र,	भु संरक्षण कार्यालय,	तारजालीको प्रयोग तथा वृक्षारोपण गरि पहिरो

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	साउनेपानी, काउलावोट, भुवाखोला, वादीडेरा	ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	नियन्त्रण गर्ने
४.८	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा वायोइन्जिनियरिंग	घ.मि	२७	४	८	१२	२५	१७	६२	५०	२००	७५	३००	५०	२००	७००	साविक वडा नं. ९ को ठाडोभिता, ताईवाडगैरा, रपा उकाला, ताईवाड सिलडवोट	भु संरक्षण कार्यालय, ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	तारजालीको प्रयोग तथा वृक्षारोपण गरि पहिरो नियन्त्रण गर्ने
४.९	प्रकोप राहत (आपतकालिन) कोषको स्थापना	पटक	१	१००	५	२३	६५	४४	१३७	०	०	१	१००	०	१००	१००	वडा स्तरमा	ASHA, वडा कार्यालय, न.पा.	जोखिममा परेका व्यक्तिका लागि राहत प्रदान गर्ने
	जम्मा										२७६०		३२६०		२३६०	८३८०			
५	जन स्वास्थ्य																		
५.१	स्टेचर खरिद	ओटा	२२	१०	५	२५	६५	४४	१३९	८	८०	८	८०	६	६०	२२०	साविक वडा नं. ५ मा ६ वटा, वडा नं. ६ मा ४ वटा, वडा नं. ७ मा ४ वटा, वडा नं. ८ मा ४ वटा र वडा नं. ९ मा ४ वटा गरि २२ वटा	गा.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	स्टेचर खरिद
५.२	स्वच्छ पिउने पानीका लागि (Euro Guard)	पटक	३	२५					०	०	०	३	७५	०	०	७५	मा.वि. केवरी, स्वास्थ्य चौकि, वडा कार्यालय	गा.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	स्वच्छ पिउने पानीको लागि
५.३	स्वच्छ पिउने पानीका लागि फिल्टर खरिद	पटक	३	३					०	०	०	३	९	०	०	९	अन्य वटा विद्यालयहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	स्वच्छ पिउने पानीको लागि

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
५.४	आमा समुहलाई प्राथमिक उपचार सम्बन्धी तालिम तथा प्राथमिक उपचार बाक्स सहयोग	पटक	१५	१०	०	४	७	४	१५	५	५०	५	५०	५	५०	१५०	साविकका वडाका सवै आमा समुहरुलाई	गा.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	प्राथमिक उपचार सम्बन्धी तालिम तथा औषधी सहयोग
५.५	बालविवाह सम्बन्धी विद्यालय स्तरमा सचेतना कार्यक्रम	पटक	३	५०					०	१	५०	१	५०	१	५०	१५०	मा.वि.हरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	सडक नाटक देखाउने र एफ एम बाट सुचना प्रसारण, विद्यालयमा कार्यक्रम
५.६	पोषण सम्बन्धी तालिम	पटक	९	१०	५	२३	६५	४४	१३७	३	३०	३	३०	३	३०	९०	साविकका वडाहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	दुई दिने तालिममा पञ्चस सजा १००० दिनका आमाहरुलाई सहभागी गराउने
५.७	स्वास्थ्य शिविर संचालन	पटक	३	५०	१२	५९	१६३	१११	३४५	१	५०	१	५०	१	५०	१५०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, तिलगंगा आखा अस्पताल, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	आखा तथा जोर्निं लगायत अन्य क्षेत्रको समस्याका लागि शिविर संचालन गर्ने
५.८	जन चेतनामुलक कार्यक्रम (सरसफाई, मानव रोग, सरुवा रोग, खोप, बालविवाह, मातृशिशु, यौनशिक्षा)	पटक	५	२०	१२	५९	१६३	१११	३४५	०	०	२	४०	३	६०	१००	साविकका वडाहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	प्रत्येक वडामा मार्सिका हरसग समन्वय गरेर समुदायमा सरसफाई र सरसफाईको कमीले लाग्न सक्ने रोग र बचाउका उपाय बारे छलफल, नाटक

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		देखाउने	
	जम्मा									२६०		३८४		३००		९४४			
६	भौतिक पूर्वाधार																		
६.१	सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत (पविक बनाउने)																		
६.१.१	दल्लुवोट सिलुखोला सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	४	१२	९	२५	२५०	३५०	०	०	०	०	३५०	साविक वडा नं. ५, २५ घरधुरी,	सिंचाई सवाइभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	दुई सय पचास मि.
६.१.२	रमातुदमै हाडटाखोला सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	१०	२५	१५	५०	०	०	४००	५६०	०	०	५६०	साविक वडा नं. ५, ५० घरधुरी	सिंचाई सवाइभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	४०० मि.
६.१.३	डौडरे कुम्पाखेत सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	३	४	८	०	१५	५००	७००	०	०	०	०	७००	साविकको वडा नं. ६, १५ घरधुरी	सिंचाई सवाइभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	५०० मि.
६.१.४	चापावोट लामदवाली सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	१	१५	१२	४	३२	०	०	५००	७००	०	०	७००	साविकको वडा नं. ६,७ घरधुरी	सिंचाई सवाइभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	५०० मि.
६.१.५	जम्केखोरिया भडमारे सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	४	८	३	१५	०	०	०	०	१०००	१४००	१४००	साविकको वडा नं. ६, १५ घरधुरी	सिंचाई सवाइभिजन कार्यालय,	१००० मि.

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	
६.१. ६	सिर्गावोट तोरिकम्द सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	२	५	३	१०	५००	७००	०	०	०	०	७००	साविकको वडा नं. ६, १० घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	५०० मि.
६.१. ७	पधेरीखोला क्षेत्रेवास सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	१	६	३	१०	०	०	५००	७००	०	०	७००	साविकको वडा नं. ६, १० घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	५०० मि.
६.१. ८	पिपलवोट तलो केवरी पाईप सिंचाई	RM	१	०२	०	१	१५	१४	३०	०	०	०	०	२५००	५००	५००	साविकको वडा नं. ६, ३० घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पच्चीस सय मि. पाईप
६.१. ९	लुपाखोला हाईवाड सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	३०	९०	९०	५०	५००	७००	०	०	०	०	७००	साविकको वडा नं. ७, ५० घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	५०० मि.
६.१. १०	रायमरे पुर्णागाउ सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	२	३०	१४	४६	१०००	१४००	१०००	१४००	५००	७००	३५००	साविकको वडा नं. ८, ४६ घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पच्चीस सय मि.

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानि त बजेट	स्थान /साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
६.१. ११	रिमुखोला सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	०	४०	१३	५३	०	०	७००	९८०	०	०	९८०	साविकको वडा नं. ८, ५३ घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	७०० मि.
६.१. १२	डोडरेखोला रिठावोट सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	०	८	७	१५	०	०	०	०	२५०	३५०	३५०	साविकको वडा नं. ८, १५ घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	दुई सय पचास मि.
६.१. १३	फिभिलासिम पिपलपानी सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	०	०	६	४	१०	०	०	०	०	५००	७००	७००	साविकको वडा नं. ८, १० घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	५०० मि.
६.१. १४	सानीगाउ दोमैखेत सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	५	७	३	२	१७	५००	७००	०	०	०	०	७००	साविकको वडा नं. ९, १७ घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	५०० मि.
६.१. १५	चुनवाडखोला कोञ्चीखेत सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती	RM	१	१४	६	८	२०	१२	४६	०	०	१०००	१४००	५००	७००	२१००	साविकको वडा नं. ९,४६ घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय, गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	१५०० मि.
६.१. १६	वाघमारा ताईवाड पाईप सिंचाई	RM	१	०१२	३	६	१८	१८	४५	०	०	०	०	२०००	४००	४००	साविकको वडा नं. ९, ४५ घरधुरी	सिंचाई सवाडिभिजन कार्यालय,	दुई हजार मि.

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /सारिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA		
	जम्मा									४५५०		५७४०		४७५०	१५०४०				
७	जलवायु परिवर्तन सचेतना अभियुद्धि, क्षमता विकास तथा लैगिंग तथा सामाजिक समाबेसीकरण																		
७.१	जलवायु परिवर्तन ज्ञान केन्द्र स्थापना (वडा स्तरिय)	ओटा	१	५०					०	०	०	१	५०	०	०	५०	मा.वि. स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	सबै टोलका समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सुचना प्रवाह गर्ने उद्देश्यले वडा कार्यालयको भवनमा सुचना केन्द्र स्थापना गर्ने
७.२	जलवायु परिवर्तन तथा बन डठेलो सम्बन्धि सचेतनामुलक होर्डिङ वोर्ड	ओटा	९	१५	२४	११७	३२५	२२२	६८८	३	४५	३	४५	३	४५	१३५	सारिकका सबै वडाहरूमा	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	प्रत्येक वडामा १ वटा होर्डिङ वोर्ड
७.३	लापा कार्यान्वयन का लागि अभिमुखीकरण गोष्ठि	पटक	१	१०					०	१	१०	०	०	०	०	१०	वडा कार्यालय, राडसी	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	१ दिने अभिमुखीकरण गोष्ठि (वडाका निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु, वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था, राजनितिक दल)
७.४	विपन्न महिलाहरूलाई	पटक	२	१००	२	७	९	७	२५	१	१००	०	०	१	१००	२००	वडा कार्यालय,	गा.पा., वडा	उनका विभिन्न

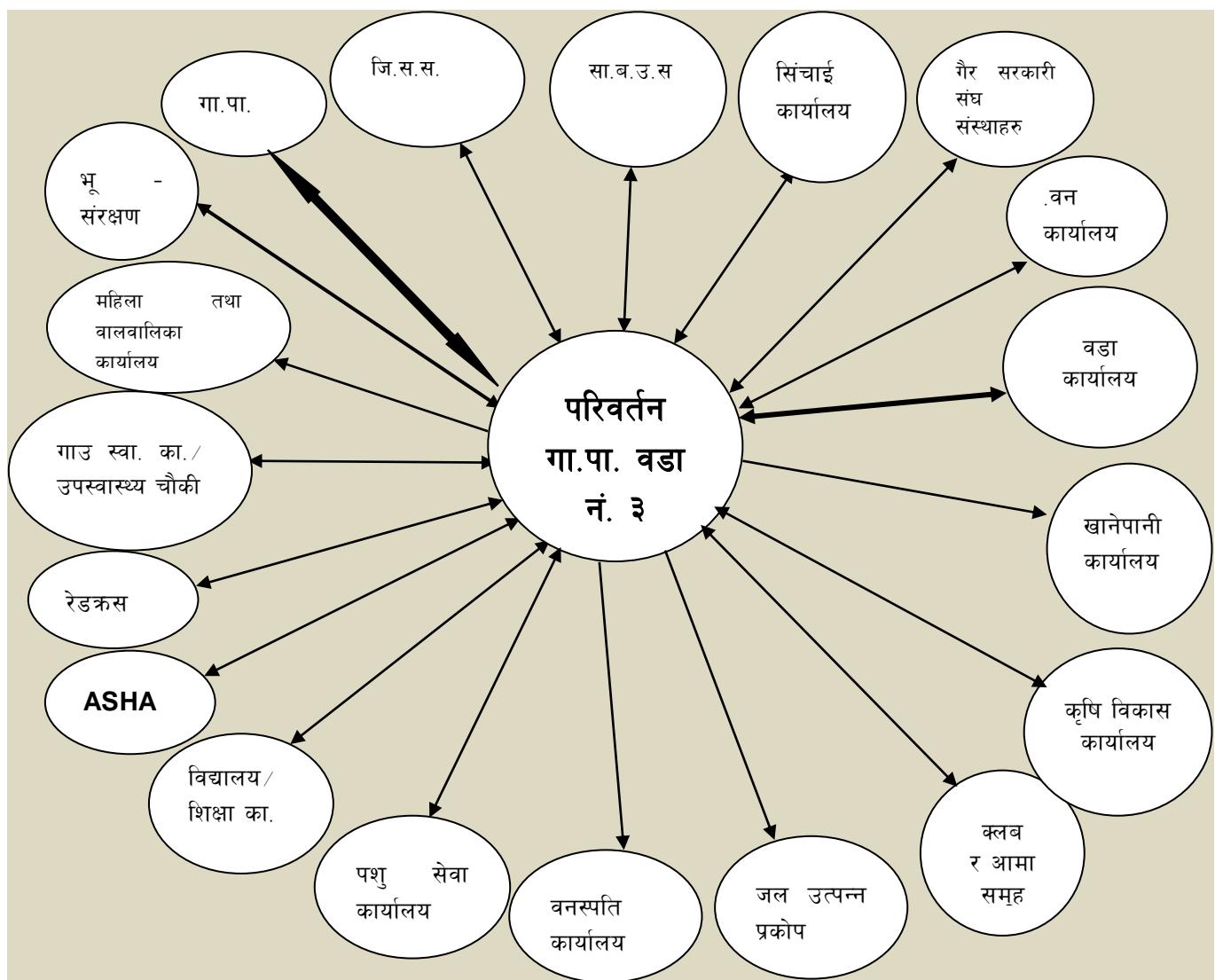
सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /सांबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण		
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट					
	वैकल्पीक आयमुलक क्रियाकलाप (होजेरी)																राडसी	कार्यालय, ASHA	सामाग्रिहरु वनाउने सम्बन्ध १५ दिने तालिम	
७.५	विपन्न महिलाहरूलाई वैकल्पीक आयआर्जनका लागि मैन वति वनाउने तालिम	पटक	१	१५०	२	७	९	७	२५	०	०	१	१५०		०	१५०	वडा कार्यालय, राडसी	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	मैन वति वनाउने तालिम प्रदान गर्ने	
७.६	विपन्न महिलाहरूलाई वैकल्पीक आयआर्जनका लागि वासका सामग्री वनाउने सम्बन्धी तालिम	पटक	१	१५०	२	७	९	७	२५	०	०	१	१५०		०	१५०	वडा कार्यालय, राडसी	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वासका विभिन्न खालका सामाग्रिहरु वनाउने सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने	
७.७	अवलोकन भ्रमण (अनुकूलनका प्रयासहरु भएको ठाउमा)	पटक	१	१००						०	०	०	१	१००	०	०	१००	वडा स्तरीय	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	निर्बाचित जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दल र अगुवा कृषक गरि ३० जना
७.८	महिला तथा बन्धित बर्गलाई लैरिंग तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी तालिम	पटक	१	२०	३	६	८	८	२५	१	२०	०	०	०	०	२०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA, महिला तथा वालवालिका कार्यालय	२ दिने तालिम, वडाबाट ५ जनाका दररेख, आमा समूह, कृषि सहकारीहरु, सचेतना केन्द्र र वन समुहका प्रतिनिधीहरु	
७.९	संकटासन्न घरधरीहरुको जिविकोपार्जनमा सुधारका लागि आरन सुधारमा सहयोग	ओटा	२७	२०	०	०	१५	१२	२७	१	१८०	१	१८०	१	१८०	५४०	सांविक वडा नं. ५ मा ९ जना, वडा नं ७ मा २ जना, वडा नं. ८ मा १२ जना र वडा नं. ९ मा ४ जना गरि २७ जना	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	विपन्न व्यक्तिहरु छनौट गरि आरनको लागि टहरा र औजार खरिदमा सहयोग	

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष					कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडानं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
७.१०	सहकारीसंगको समन्वयमा व्यवसायिक कृषकहरूलाई व्यवसायिक योजना निर्माण सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि तालिम संचालन	ओटा	१	१५	०	०	०	०	०	०	०	१	१५	०	०	१५	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	साविकका वडाहरूमा शैक्ष जना व्यवसायिक कृषकहरु छनौट गरि तालिम संचालन गर्ने
	जम्मा									३५५		६९०		३२५	१३७०				
८	योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास																		
८.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठि	ओटा	३	१५						१	१५	१	१५	१	१५	४५	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	१ दिने योजना तर्जुमा गोष्ठि (वडाका निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु, राजनीतिक दल ,वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था)
८.२	सरोकारवालाहरूवाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	ओटा	३	१०						१	१०	१	१०	१	१०	३०	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरूमा	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वार्षिक रूपमा (वडाका निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु, राजनीतिक दल ,वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था)
८.३	चौमासिक समिक्षा गोष्ठि	पटक	९	१०						३	३०	३	३०	३	३०	९०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वडाका निर्बाचित जन प्रतिनिधिहरु, राजनीतिक दल ,वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था
८.४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	१	७५						१	७५	०	०	०	०	७५	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय,	कम्प्युटर, प्रिन्टर, लगायत आवश्यक

सि नं	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग				आर्थिक वर्ष				कूल अनुमानित बजेट	स्थान /साबिकको वडानं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण		
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
																	ASHA	फर्निचर खरीद गरी वडा कार्यालयको सस्थागत विकास गर्ने
	जम्मा									१३०		५५		५५	२४०			
	कुल जम्मा									२८४६ दाद		३१३३ श		२५५५३ द६	८५३८६ ल४			

३.८ संस्थागत नक्शांकन तथा सेवा प्रदायक संस्था विश्लेषण

योजना तयार गरिसकेपछि, अनुकूलन योजनाका प्राथमिकतालाई स्थानीय स्तरमा आर्थिक तथा प्राविधिक रूपमा सहयोग पुऱ्याउन सक्ने निकायहरूको पहिचान एवं ती निकायहरूबाट उपलब्ध हुने सेवाहरूको समेत विश्लेषण गरिएको थियो । यसरी जलवायु परिवर्तनका सवालमा आर्थिक, प्राविधिकको साथै सहजीकरण सहयोग पुऱ्याउन सक्ने सरकारी निकायहरूमा जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, गाउँपालिकाको कार्यालय, गाउँपालिका अन्तर्गत विभिन्न विषयगत शाखाहरू (कृषि, स्वास्थ्य, भेटनरी, महिला तथा बालबालिकाको कार्यालय तथा अन्य जिल्ला तथा फिल्ड स्थित कार्यालयहरू भू-संरक्षण कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयहरू कार्यालय, सिंचाई कार्यालय, सुरक्षा निकाय, टेलिकम, सा.व.उ.स.हरू, पशुसेवा कार्यालय, गैर सरकारी संस्था तथा आयोजनाहरूमा रेडक्रस, रुडास, डिकोस, रूपान्तरण नेपाल, आशा तथा समुदायमा आधारित संघ संस्थाहरूमा कृषि सहकारी संस्था, सा.ब.उ.स., आमा समूह, क्लब आदि रहेका छन् । संस्थागतनक्षा अनुसार जिल्लामा हुने जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि हरेक क्रियाकलापहरू जि.स.स र गाउँपालिकासँगको समन्वय र सहकार्यमा हुने हुँदा जि.स.स. र गा.पा. संग धेरै राम्रो र नजिकको सम्बन्ध रहने देखिन्छ संघिय तथा प्रादेशिक संघ संस्था कार्यालय

चित्र २३. परिवर्तन गा. पा. वडा नं. ३ को संस्थागत नक्शांकन

तालिका २५. संस्थागत विश्लेषण

सेवाप्रदायक संस्था र ठेगाना	सेवा लिने विषय	सेवा लिन गरिने प्रक्रिया
बडा कार्यालय	समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस	निवेदन तथा योजना प्रस्तुत
गाउँपालिकाको कार्यालय	आर्थिक सहयोग, समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस	योजना तर्जुमामा आमन्त्रण, निवेदन तथा योजना प्रस्तुत
जि.स.स.को कार्यालय	आर्थिक सहयोग र सहकार्य	योजना प्रस्तुत, निवेदन
शिक्षा शाखा	विद्यालय निर्माण तथा मर्मत, छात्रवृत्ति, विद्यालयका लागि आवश्यक सामाग्रीहरु, शिक्षकहरुका लागि तालिम	योजना प्रस्तुत, वि.व्य.स.को निर्णय र निवेदन
खानेपानी कार्यालय	खानेपानीको लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग, पाईप, टंकी, धारा निर्माणका सामाग्री सहयोग, चर्पी निर्माणका लागि प्यान सेट, सिमेन्ट, सरिया, पाईप सहयोग	योजना प्रस्तुत, उपभोक्ता समिति गठन गरी निवेदन पेश, सम्पर्क र समन्वय
सब डिभिजन बन कार्यालय	सा.व.उ.स. गठन र दर्ता, बन व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम र प्राविधिक सहयोग, गैर काष्ठ बन पैदावार सम्बन्धी तालिम र प्राविधिक सहयोग, आयआर्जनका क्रियाकलापहरुका लागि आर्थिक सहयोग	सावउसको वार्षिक योजना पेश, सावउसको निर्णय र निवेदन पेश, सम्पर्क र समन्वय
सा.व.उ.स.	कृषकहरुलाई आवश्यक काठ, घाँस, दाउरा उपलब्ध गराउने तथा विपन्नहरुलाई आय आर्जनका लागि सहयोग गर्ने	निवेदन
पशु तथा कृषि सेवा शाखा कार्यालय	कृषि सम्बन्धी प्राविधिक सहयोग, वीउविजन, कृषि सम्बन्धी तालिम, कृषक समूह गठन र सबलीकरण पशुमा लागेको रोगको वारे जानकारी तथा प्रशिक्षण, समूह गठन र सबलीकरण	योजना प्रस्तुत, कृषक समूहको निवेदन
स्वास्थ्य चौकी	उपस्वास्थ्य चौकी स्थापना र स्तर वृद्धि, स्वास्थ्य शिविर, गाउँघर क्लिनिकको स्तर वृद्धि,	सम्पर्क, समन्वय, निवेदन
सिंचाई कार्यालय	कुलो, नहर निर्माण, पाईप सहयोग,	योजना प्रस्तुत, निवेदन, सम्पर्क, समन्वय
महिला तथा बालबालिका शाखा	अपाङ्ग परिचय पत्र तथा राहत, महिला सशक्तिकरणका लागि तालिम, समूह गठन, आयआर्जन सम्बन्धी कार्यक्रमहरु	सम्पर्क समन्वय, निवेदन
सुरक्षा निकाय	राहत तथा तथा उद्धारको सहयोग, सुरक्षा	उद्धारको लागि अनुरोध निवेदन
भू-संरक्षण कार्यालय	तारजाली, मुहान संरक्षण	निवेदन, सम्पर्क, समन्वय
पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजन	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजन तयारी तथा कार्यान्वयनमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	लामा समूह निर्माण, निवेदन, सम्पर्क, समन्वय

३.९ स्थानीय तहको योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना समायोजन

नेपाल सरकारको स्थानिय तहको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियाका ७ चरणहरु: १) संघ तथा प्रदेशबाट वित्तीय हस्तान्तरणको खाका र मार्गदर्शन प्राप्ती, २) श्रोत अनुमान र कूल बजेट सीमा निर्धारण, ३) बस्ती/टोल स्तरबाट योजना छानौट, ४) बडा स्तरीय योजना प्राथमिकिकरण, ५) एकिकृत बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा, ६) गाउँ/नगर कार्यपालिकाको बैठकबाट बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृती गरि सभामा पेश गर्ने र ७) गाउँ/नगर सभाको बैठकमा बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृतिका चरणहरु मध्ये चरण नं. ३ बाट शुरु भई पछिका चरणहरुमा समायोजन

गरी यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई अनुमोदन गराई मुल प्रवाहीकरण गरिने छ। यस कार्ययोजना जलवायु परिवर्तनसंग सम्बन्धित संवेदनशील विषयगत क्षेत्रहरू: कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, जलश्रोत तथा उर्जा, मानव स्वास्थ्य, जलवायु जन्य प्रकोप तथा पूर्वाधार विकास अन्तर्गतका अनुकूलनका कार्यक्रमहरू, स्थानीय तहको क्षेत्रगत विकास १) आर्थिक विकास, २) सामाजिक विकास, ३) पूर्वाधार विकास, ४) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन र ५) संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्रहरूमा एकिकृत एवं समायोजन गर्न सकिने छ। यस बाहेक वडा तथा गाउँपालिका अन्तर्गत क्रियाशील अन्य नीजि, सरकारी तथा गैरह सरकारी संस्थाहरू र दातृ निकायहरूको वार्षिक तथा आवधिक योजनाहरूबाट यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको पनि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग हुनेछ। त्यस्तै गरेर संघीय तथा प्रादेशिक सरकारहरूको तहबाट पनि सहयोग हुनेछ। पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजनासंग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूमा पनि दुवै आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग हुनेछ।

३.१० स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन यस परिवर्तन गाउँपालिकाको समन्वयनमा यस वडाको वडा अध्यक्षको नेतृत्वदायी भूमिका रहने छ। यसको लागि वडा अध्यक्ष को अध्यक्षता बहुसरोकारवाला समिति गठन गर्न सकिनेछ। सो समितिको मातहतमा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका योजनाहरू सेवा प्रदायक संस्था तथा निकायहरू, विषयगत शाखा तथा कार्यालयहरूले पनि आ-आफ्नो प्रकृया तथा कार्यविधि अनुसार कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहयोग गर्नेछन्। पहाडी साना किसानको लागि अनुकूलन आयोजनाबाट सहयोग हुने कार्यक्रमहरू यसै आयोजनाको कार्यविधि अनुसार सोभै समुदायमा स्थापित भई क्रियाशील रहेका विधिवत दर्ता भएका समूह, संस्था, क्लब तथा उपभोक्ता समितिहरू मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ। योजना कार्यान्वयन हुनु पूर्व कार्यान्वयनका लागि आवश्यक विस्तृत वजेट तयार गरी उपभोक्ता समिति, समूह र क्लबहरूसंग सहमति एवं सम्झौता गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। उक्त कार्यान्वयन गर्ने समितिहरूले कार्यक्रम कार्यान्वयन पूर्व सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग समक्ष विस्तृत योजना तथा वजेट विवरण प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ।

यस योजनामा अन्य सरोकारवाला निकायहरूको सहयोग पनि आवश्यक पर्ने हुनाले सरोकारवाला निकायको वार्षिक योजनामा समावेश गर्नका लागि जिल्ला समन्वयन समिति तथा गाउँपालिका मार्फत पहल गरिनेछ। विस्तृत कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी वाट्य श्रोतहरूको समेत पहिचान र परिचालन गरिनेछ।

३.११ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको प्रगति समिक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन

वडा तहमा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको प्रगति र परिणाम सम्बन्धी सूचना तथा प्रमाणहरूको संकलन र मूल्यांकन गर्न वडा अध्यक्षका अध्यक्षता गठित बहुसरोकारवाला समितिलाई नै परिचालन गरिनेछ। अनुकूलन कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा भएको प्रगतिहरूको समिक्षा नियमित रूपमा गरिनेछ। यसका लागि वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी र समिक्षा गोष्ठी सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा संचालन गरिनेछ। समितिबाट कार्यक्रमको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न स्थलगत अनुगमन समेत गरिनेछ। समिक्षा गोष्ठी एवं स्थलगत अनुगमनबाट लापा कार्यान्वयनमा प्राप्त भएका प्रतिफल मूल्यांकन गरि सिकाईहरूको आदान प्रदान गरिनेछ। यसै गरी समय-समयमा जिल्ला स्तरमा रहेका सयन्त्रहरूबाट पनि संयुक्त अनुगमन गरी प्राविधिक स्तरको पृष्ठपोषण वडालाई प्राप्त हुनेछ। यसका अतिरिक्त अनुकूलन योजना कार्यान्वयन र अनुगमनबाट आएका नतिजा, प्रगति र उपलब्धीहरू जिल्ला र गाउँपालिकामा हुने विभिन्न फोरमहरूमा प्रस्तुत गरी पृष्ठपोषण लिईनेछ। यसबाट लापा कार्यान्वयनको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुग्नेछ। यसरी नै लापा कार्यान्वयनबाट प्राप्त उपलब्धी र नतिजाहरूको प्रगति विवरण र घटनाको विस्तृत अध्ययन गरी प्रकाशन तथा प्रसारण गरिनेछ। समय-समयमा केन्द्रिय तथा क्षेत्रिय अनुगमन समितिहरूबाट पनि अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ।

समुदाय तहमा सहभागितात्मक स्वःअनुगमन पद्धतिलाई प्राथमिकता दिईनेछ । यसका लागि उपभोक्ता समूह तथा समितिहरूले कार्यक्रमको शुरुवातमा र सपन्न भए पश्चात सार्वजनिक लेखा परिक्षण गर्नेछन् । लापा तयारीको क्रममा तयार गरिएको विभिन्न विधिहरूको विश्लेषणलाई आधार मानी तुलनात्मक रूपमा विश्लेषण गरिनेछ । यसरी सहभागितामूलक जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सम्पन्नता स्तरीकरण विधिवाट पुनः वडा स्तरमा घरधुरीहरूको लेखाजोखा गरी तुलनात्मक अध्ययन गरिनेछ । यसबाट समुदाय स्वयंले संकटासन्नताको अवस्था विश्लेषण गर्न सक्नेछन् ।

अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको क्रममा आयव्ययको विवरण तथा सम्बन्धित अभिलेखहरू पारदर्शि रूपमा राख्नु पर्नेछ साथै गाउँपालिकाको कार्यालय, वडा कार्यालय र सम्बन्धित सम्भवाट स्वःअनुगमन मूल्यांकन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरूसंग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परिक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाई गरिने छ । कार्यक्रम संचालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्यमूलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुभावलाई सम्बोधन गरिनेछ ।

तालिका २६. अनुगमन योजना

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरी
समुदाय तहका अनुगमन (क्रियाकलापहरूको तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> पारदर्शिता र अपनत्व कायम गर्न । अनुकूलन कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> समुदाय स्तरिय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति 	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रम संचालन पूर्व, संचालनको क्रममा र सम्पन्न भएको १ महिना भित्र (हरेक कार्यक्रममा) 	सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्वःअनुगमन तथा मूल्यांकन, होर्डिङ बोर्ड मार्फत ।
वडा/गाउँपालिका तहका अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरू तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । योजना र प्रगतिका लेखाजोखा गर्न । कार्यक्रमको प्रभावकारिता वृद्धि गर्दै समयमा सम्पन्न गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> वडा स्तरिय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति गाउँपालिका स्तरिय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति 	<ul style="list-style-type: none"> अर्धवार्षिक रूपमा (पौष र असारमा) चौमासिक नियमित वार्षिक 	<ul style="list-style-type: none"> समिक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक तथा गोष्ठी फिल्ड अनुगमन भ्रमण । संकटासन्न वर्गहरूसंग अन्तरक्रिया । फोटो तथा घटना अध्ययनको संकलन । वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन ।
जिल्ला तहका अनुगमन (नतिजाहरू र उपलब्धी तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> लापाका उपलब्धीहरू र नतिजाहरू सुनिश्चित गर्न । राम्रा अभ्यासहरूको अनुशरण, थप विस्तार र मूल प्रवाहीकरण गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला समन्वय समिति, सहयोगी संस्थाहरू । 	<ul style="list-style-type: none"> अर्धवार्षिक अर्धवार्षिक वार्षिक २ वर्षमा वार्षिक 	<ul style="list-style-type: none"> सयुक्त अनुगमन । समिक्षा तथा सेयरिङ गोष्ठी तथा बैठक । घटना अध्ययनको संगालो प्रकाशन । सहभागितामूलक संकटासन्नता विश्लेषण । प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशना ।

सन्दर्भ सामाग्री:

- राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति २०६७
- राष्ट्रिय अनुकूलन कार्ययोजना (नापा) २०६७
- स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना संरचना (लापा फेमवर्क) २०६७
- जिल्ला बस्तुगत विवरण, रोल्पा २०७२
- सुदृढ लापा मार्गदर्शन, ASHA २०७३

अनुसूचीहरु

अनुसूची १. ३ दिने योजना तर्जुमा गोष्ठिका सहभागीहरु

सि.न.	सहभागीको नाम	कार्यालय/आबद्ध संस्थाको नाम	पद	लिंग	जतजाति
१	झफिराम डाँगी	परिवर्तन गा.पा. ३	वडा अध्यक्ष	पुरुष	बा/क्षे/ठ
२	कल्पना विष्ट	परिवर्तन गा.पा. ३	का.सदस्य	महिला	बा/क्षे/ठ
३	कृष्ण वहादुर सुनार	परिवर्तन गा.पा. ३	सदस्य	पुरुष	दलित
४	विनोद घर्ति मगर	परिवर्तन गा.पा. ३	सदस्य	पुरुष	जनजाति
५	आशा कुमारी वादी	परिवर्तन गा.पा. ३	प्रतिनिधी	महिला	दलित
६	थम वहादुर सुनार	ने.क.पा.	प्रतिनिधी	पुरुष	दलित
७	लिल कुमार थापा	नेपाली काँग्रेस	प्रतिनिधी	पुरुष	जनजाति
८	खिम वहादुर डाँगी	वाल शिक्षा मा.वि.	शिक्षक	पुरुष	बा/क्षे/ठ
९	तुल वहादुर डाँगी	साविक वडा नं. ५	प्रतिनिधी	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१०	भक्त वहादुर डाँगी	साविक वडा नं. ५	प्रतिनिधी	पुरुष	बा/क्षे/ठ
११	भावना परियार	साविक वडा नं. ५	प्रतिनिधी	महिला	दलित
१२	कल्पना वि.क.	साविक वडा नं. ५	प्रतिनिधी	महिला	दलित
१३	धरम वहादुर चन्द	साविक वडा नं. ६	प्रतिनिधी	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१४	दिपेन्द्र घर्ति मगर	साविक वडा नं. ६	प्रतिनिधी	पुरुष	जनजाति
१५	तिल कुमारी रोका	साविक वडा नं. ६	प्रतिनिधी	महिला	जनजाति
१६	तारादेवी खडका	साविक वडा नं. ६	प्रतिनिधी	महिला	बा/क्षे/ठ
१७	देवेन्द्र थापा	साविक वडा नं. ६	प्रतिनिधी	पुरुष	जनजाति
१८	सुरेन्द्र प्रकाश डाँगी	साविक वडा नं. ७	प्रतिनिधी	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१९	पानमाया डाँगी	साविक वडा नं. ७	प्रतिनिधी	महिला	बा/क्षे/ठ
२०	रामकली डागी	साविक वडा नं. ७	प्रतिनिधी	महिला	बा/क्षे/ठ
२१	सन्दिप डाँगी	साविक वडा नं. ७	प्रतिनिधी	पुरुष	बा/क्षे/ठ
२२	भिमसेन थापा मगर	साविक वडा नं. ८	प्रतिनिधी	पुरुष	जनजाति
२३	नर वहादुर थापा मगर	साविक वडा नं. ८	प्रतिनिधी	पुरुष	जनजाति
२४	सिता वि.क.	साविक वडा नं. ८	प्रतिनिधी	महिला	दलित

सि.न.	सहभागीको नाम	कार्यालय/आबद्ध संस्थाको नाम	पद	लिंग	जतजाति
२५	खडक वि.क.	साविक बडा नं. ८	प्रतिनिधी	पुरुष	दलित
२६	खडक विर वुढा मगर	साविक बडा नं. ९	प्रतिनिधी	पुरुष	जनजाति
२७	निशा घर्ति मगर	साविक बडा नं. ९	प्रतिनिधी	महिला	जनजाति
२८	देव वहादुर थापा मगर	साविक बडा नं. ९	प्रतिनिधी	पुरुष	जनजाति
२९	रिमा कुमारी शर्मा	साविक बडा नं. ९	प्रतिनिधी	महिला	बा/क्षे/ठ
३०	नविन सुनार	परिवर्तन गा.पा. ३	कार्यालय सहयोगी	पुरुष	दलित
३१	देवराज डागी	साविक बडा नं. ५	प्रतिनिधी	पुरुष	बा/क्षे/ठ
३२	रविन्द्र घर्ति मगर	रुपान्तरण नेपाल	सहजकर्ता	पुरुष	जनजाति
३३	उत्तम पौड्याल	रुपान्तरण नेपाल	सहजकर्ता	पुरुष	बा/क्षे/ठ
३४	सरोज के.सी.	रुपान्तरण नेपाल	लै.स.सा.स. अधिकृत	पुरुष	बा/क्षे/ठ
३५	रोशन के.सी	रुपान्तरण नेपाल	ज.प.अ.	पुरुष	बा/क्षे/ठ
३६	शुरेश वली	रुपान्तरण नेपाल	कृषि अधिकृत	पुरुष	जनजाति

अनुसूची २. संकटासन्न घरधुरीहरुको नामावली

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	बडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मध्येसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
१	चन्द्र व. डार्गी	हर्मि	ईरिवाड	५	तुषारपानी	१	३	V2
२	ओम प्रकाश डार्गी	मनकुमारी	ईरिवाड	५	धुवोट	१	३	V2
३	विरु कामी	मनकली	ईरिवाड	५	किरवोट	१	१	V2
४	भक्त व. डार्गी	मनकुमारी	ईरिवाड	५	क्वरी	१	३	V2
५	खिम विक्रम चन्द	मनकुमारी	ईरिवाड	५	तल्नोडेरा	१	३	V2
६	धनु कामी	धनमाली	ईरिवाड	५	दल्लुवोट	१	१	V2
७	शसिराम पुन	दिलमाया	ईरिवाड	५	तल्नोछेडा	१	२	V2
८	नर विक्रम चन्द	संगिता	ईरिवाड	५	तल्नोछेडा	१	३	V2
९	सिंह व. चन्द	उमा	ईरिवाड	५	तल्नोछेडा	१	३	V2
१०	दल व. डार्गी	तिलसरी	ईरिवाड	५	धुवोट	१	३	V2
११	शुर्य डार्गी	नौमाली	ईरिवाड	५	धुवोट	१	३	V2
१२	गोकुल डार्गी	सेतु	ईरिवाड	५	धुवोट	१	३	V2
१३	रण व. चन्द	गौना	ईरिवाड	५	तल्नोछेडा	१	३	V2
१४	मिन व. डार्गी	धनकुमारी	ईरिवाड	५	तारवुरा	१	३	V2
१५	धन सिं. डार्गी	भिउसरी	ईरिवाड	५	पुग्य	१	३	V2
१६	विर व. डार्गी	शसिली	ईरिवाड	५	पुग्य	१	३	V2
१७	नर व. डार्गी		ईरिवाड	५	पुग्य	१	३	V2
१८	तुल्सीराम डार्गी	रामकली	ईरिवाड	५	तारवुरा	१	३	V3
१९	हिरालाल वि.क.	हस्तकला	ईरिवाड	५	धुवोट	१	१	V3
२०	नन्द व. डार्गी	विरमाया	ईरिवाड	५	धुवोट	१	३	V3
२१	अमृत डार्गी	मनकुमारी	ईरिवाड	५	धुवोट	१	३	V3
२२	खिम प्रसाद डार्गी	मनकुमारी	ईरिवाड	५	धुवोट	१	३	V3
२३	गण व. डार्गी	संगीता	ईरिवाड	५	धुवोट	१	३	V3
२४	तिलाराम डार्गी	नन्दकली	ईरिवाड	५	धारावोट	१	३	V3
२५	प्रेम डार्गी	कविता	ईरिवाड	५	मधुसे	१	३	V3
२६	जिव व. डार्गी	सपना	ईरिवाड	५	भयारथान	१	३	V3
२७	पहल व. वुढा		ईरिवाड	५	थुनवोट	१	२	V3
२८	मुक्त व. डार्गी	कल्पना (वुहारी)	ईरिवाड	५	चुक्वोट	१	३	V3
२९	प्रेम वि.क.	रमिता	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V3
३०	तुलसिं. सुनार	नन्दकली	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V3
३१	मदन चन्द	मनकुमारी	ईरिवाड	५	कनपोले	१	३	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
३२	मान सिं. डार्गी	बुद्धि	ईरिवाड	५	पुरय	१	३	V3
३३	रण व. सुनार	धनमाली	ईरिवाड	५	तुषारपानी	१	१	V3
३४	हुकुम डार्गी	दरि कुमारी	ईरिवाड	५	मधुसे	१	३	V3
३५	विष्णु डार्गी	गौमती	ईरिवाड	५	इरिवाडडाडा	१	३	V3
३६	ओम प्रकाश डार्गी	मनकुमारी	ईरिवाड	५	इरिवाडडाडा	१	३	V3
३७	अमलाल डार्गी	निर्मला	ईरिवाड	५	इरिवाडडाडा	१	३	V3
३८	लुद्र सुनार	पवित्रा (आमा)	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	२	१	V3
३९	कृष्ण सुनार	कौशिला	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V3
४०	कर्ण व. चन्द	देउकुमारी	ईरिवाड	५	तल्लोडेरा	१	३	V3
४१	कलम सुनार	रामसरी	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V3
४२	हरिलाल पुन	दिलकुमारी	ईरिवाड	५	क्वरी	१	२	V3
४३	हरि वि.क.	भरणा	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V3
४४	कुल व. डार्गी	देउकुमारी	ईरिवाड	५	तल्लोडेरा	१	३	V3
४५	चन्द्र व. डार्गी	पितुमाली	ईरिवाड	५	तारवुरा	१	३	V3
४६	नरजित डार्गी	खिउरी	ईरिवाड	५	तारवुरा	१	३	V3
४७	कृतराम डार्गी	रामकुमारी	ईरिवाड	५	तारवुरा	१	३	V3
४८	प्रदिप डार्गी	टिका	ईरिवाड	५	चुक्कोट	१	३	V3
४९	कर्ण पुन	रतना	ईरिवाड	५	क्वरी	१	२	V3
५०	कृपाराम डार्गी	दृउकुमारी	ईरिवाड	५	दल्लुवोट	१	३	V3
५१	धनविर डार्गी	देउकली	ईरिवाड	५	दल्लुवोट	१	३	V3
५२	भिम व. बुढा	फुलमती	ईरिवाड	५	चिलाउनेवोट	१	२	V3
५३	चन्द्र व. बुढा	विष्णु	ईरिवाड	५	वैदार	१	२	V3
५४	धन व. बुढा	सितला (आमा)	ईरिवाड	५	वैदार	२	२	V3
५५	कृष्ण व. बुढा	दिलमाया	ईरिवाड	५	वैदार	१	२	V3
५६	गण व. सुनार	सेतु	ईरिवाड	५	सुनारटोल	१	१	V3
५७	ओपेन्द्र डार्गी	जानकी	ईरिवाड	५	तुषारपानी	१	३	V3
५८	हरि प्रसाद डार्गी	आईतमाली	ईरिवाड	५	चुक्कोट	१	३	V3
५९	मन व. डार्गी	शर्मिला	ईरिवाड	५	कनपोले	१	३	V3
६०	जुद्ध व. चन्द	ईन्द्रकला	ईरिवाड	५	कनपोले	१	३	V3
६१	विर व. डार्गी	विष्णु	ईरिवाड	५	लालखोरम	१	३	V3
६२	राजेन्द्र परियार	मनकुमारी	ईरिवाड	५	सिंलझखोला	१	१	V3
६३	राजेन्द्र डार्गी	वमकुमारी	ईरिवाड	५	सिंलझखोला	१	३	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
६४	विर व. वुढाथोकी	मनकुमारी	ईरिवाड	५	कनपोले	१	३	V4
६५	मान व. परियार	कमला	ईरिवाड	५	क्वरी	१	१	V4
६६	रण व. परियार	मन्जु	ईरिवाड	५	धुपिगैरा	१	१	V4
६७	दल सुर चन्द	सुकमली	ईरिवाड	५	धुपिगैरा	१	३	V4
६८	राम कुमार डागी	श्यामकली	ईरिवाड	५	मधुसे	१	३	V4
६९	सुर्य सुनार	सुमित्रा	ईरिवाड	५	तुषारपानी	१	१	V4
७०	सिंह व. डागी	दिपा	ईरिवाड	५	पुरय	१	३	V4
७१	दिल व. परियार	विमला	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V4
७२	नर व. नेपाली	कलसी	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V4
७३	टेक व. नेपाली	धनमाया	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V4
७४	मुम व. कामी	दिलसरा	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V4
७५	बल व. वि.क.	भिमसरी	ईरिवाड	५	दलित वस्ति	१	१	V4
७६	पदम वि.क.	हलसरा (आमा)	ईरिवाड	५	रसाईलीटोल	२	१	V4
७७	मान सिं. वि.क.	पानसरी	ईरिवाड	५	रसाईलीटोल	१	१	V4
७८	चन्द्र व. वि.क.	तिलकुमारी	ईरिवाड	५	रसाईलीटोल	१	१	V4
७९	विजय डागी	कल्पना (आमा)	ईरिवाड	५	थुनबोट	२	३	V4
८०	तिलक दमाई	मिना	ईरिवाड	५	मधुसे	१	१	V4
८१	लछु दमाई	हरिकला	ईरिवाड	५	मधुसे	१	१	V4
८२	रुपलाल दमाई	सुमन	ईरिवाड	५	धुबोट	१	१	V4
८३	अतिराम डागी	तिलकुमारी	ईरिवाड	५	चेलेवाच	१	३	V4
८४	विरेन्द्र डागी	तिर्था	ईरिवाड	५	धुबोट	१	३	V4
८५	खडक वुडा	सर्केनी (आमा)	ईरिवाड	५	तल्नोछेडा	२	२	V4
८६	हरि प्रसाद डागी	हिमा	ईरिवाड	५	लतखोरे	१	३	V4
८७	नर व. चन्द	चिजमाली	ईरिवाड	५	कनपोले	१	३	V4
८८	मन प्रसाद परियार	तुलसा	ईरिवाड	५	तुषारपानी	१	१	V4
८९	नन्द व. चन्द	भिमकुमारी	ईरिवाड	५	तारवुरा	१	३	V4
९०	कमल चन्द	सुधा	ईरिवाड	५	कनपोले	१	३	V4
९१	सर्कु वि.क.	कलसी	ईरिवाड	५	क्वरी	१	१	V4
९२	भद्र व. डागी	नौसरा	ईरिवाड	५	तारवुरा	१	३	V4
९३	दुर्गा प्रसाद डागी		ईरिवाड	५	क्वरी	१	३	V4
९४	तुल व.परियार	विना (छोरी)	ईरिवाड	५	क्वरी	१	१	V4
९५	मोहनलाल डागी	ममता	ईरिवाड	५	क्वरी	१	३	V4

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
९६	विरेन्द्र वुढाथोकी	ससनी	ईरिवाड	५	कनपोले	१	३	V4
९७	सार्कि चन्द	फुर्चि	ईरिवाड	५	कनपोले	१	३	V4
९८	अनुष चन्द	सम्झना	ईरिवाड	५	धुपिगैरा	१	३	V4
९९	विर सिं. वुढाथोकी	धनमाली	ईरिवाड	५	कनपोले	१	३	V4
१००	गोविन्द चन्द	यशोदा	ईरिवाड	६	गोजाखोला	१	३	V1
१०१	विर व. डागी	विपना	ईरिवाड	६	गोजाखोला	१	३	V1
१०२	कमान सिं. खड़का	तुलसा	ईरिवाड	६	खड़काटोल	१	३	V1
१०३	सक्ति विक्रम चन्द	तुलकुमारी	ईरिवाड	६	भिरधारी	१	३	V1
१०४	सन्तोष चन्द	विष्णु (आमा)	ईरिवाड	६	गोजाखोला	२	३	V2
१०५	लाल व. वुढा	विमला	ईरिवाड	६	गैरा	१	२	V2
१०६	धन व. डागी	अमृता	ईरिवाड	६	गोजाखोला	१	३	V2
१०७	चन्द्र व. धर्ति	भुतमाली	ईरिवाड	६	वैसकोट	१	२	V2
१०८	प्रेम चन्द	प्रमिला	ईरिवाड	६	गोवाड	१	३	V2
१०९	सुवर्ण चन्द	ललिता (आमा)	ईरिवाड	६	गोजाखोला	२	३	V2
११०	नारायण खनाल	मेनुका	ईरिवाड	६	दुईखोली	१	३	V2
१११	कर्ण व. खड़का	सरुपा	ईरिवाड	६	आरटाकुरा	१	३	V3
११२	नर व. खड़का	निर्मला	ईरिवाड	६	आरटाकुरा	१	३	V3
११३	आईतराम वुढा	हस्तिरा	ईरिवाड	६	ओखरवोट	१	२	V3
११४	जय व. वुढा	कमारी	ईरिवाड	६	कालापारेटोल	१	२	V3
११५	भिमलाल वुढा	भिमकुमारी	ईरिवाड	६	कालापारेटोल	१	२	V3
११६	गुप्त व. खड़का	सुनमाया	ईरिवाड	६	धारेजुर	१	३	V3
११७	राजेश खड़का	रमिता	ईरिवाड	६	खड़काटोल	१	३	V3
११८	खडक डागी	कमला	ईरिवाड	६	गोजाखोला	१	३	V3
११९	हरि प्रशाद खड़का	मन्जु	ईरिवाड	६	गोवाड	१	३	V3
१२०	पुर्ण व. चन्द	भावना	ईरिवाड	६	गोवाड	१	३	V3
१२१	खडक डागी	खडकमाली	ईरिवाड	६	भरसजे	१	३	V3
१२२	अतिराम डागी	सुनकुमारी	ईरिवाड	६	भरसजे	१	३	V3
१२३	पहलमान डागी	कमला	ईरिवाड	६	भरसजे	१	३	V3
१२४	भिम व. वुढा	शान्ती	ईरिवाड	६	आरटाकुरा	१	२	V3
१२५	टेक व. वुढा	मनकुमारी	ईरिवाड	६	उत्तिसवारी	१	२	V3
१२६	पन्चाराम वुढा	पिनकुमारी	ईरिवाड	६	डाडाटोल	१	२	V3
१२७	जय प्रकाश वुडा	कमिनी (आमा)	ईरिवाड	६	गैराटोल	२	२	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
१२८	अन व. वुढा	कमला	ईरिवाड	६	गैराटोल	१	२	V3
१२९	दिपेन्द्र घर्ति	दिपा	ईरिवाड	६	रातामाटा	१	२	V3
१३०	गणेशमान घर्ति मगर	जयन्ती	ईरिवाड	६	छत्रवासटोल	१	२	V3
१३१	विनोद घर्ति	निर्मला	ईरिवाड	६	छत्रवासटोल	१	२	V3
१३२	तारक चन्द	सुदा	ईरिवाड	६	गोजाखोला	१	३	V3
१३३	महेन्द्र चन्द	सुनकुमारी	ईरिवाड	६	गोवाड	१	३	V3
१३४	हुकुम चन्द	राधीका	ईरिवाड	६	गोवाड	१	३	V3
१३५	वद्रि प्रसाद चन्द	चन्द्रा कुमारी	ईरिवाड	६	गोवाड	१	३	V3
१३६	पदम डागी	पार्वती	ईरिवाड	६	भरसजे	१	३	V3
१३७	गणेश चन्द	खिमकुमारी	ईरिवाड	६	भरसजे	१	३	V3
१३८	कमल डागी	गणेशा	ईरिवाड	६	भरसजे	१	३	V3
१३९	शेर व. डागी	रुपा	ईरिवाड	६	भरसजे	१	३	V3
१४०	पर्साराम डागी	मनकुमारी	ईरिवाड	६	भरसजे	१	३	V3
१४१	भिम प्रकाश खडका	तारादेवी	ईरिवाड	६	गोजाखोला	१	३	V3
१४२	पहलमान घर्ति	धनकुमारी	ईरिवाड	६	छत्रवासटोल	१	२	V3
१४३	लोक व. वुढा	मनकुमारी	ईरिवाड	६	जुठोफाल्ने	१	२	V3
१४४	विपिन वुढा	सिता	ईरिवाड	६	कामीडेरा	१	२	V3
१४५	धन व. वुढा	अन्जना	ईरिवाड	६	आरटाकुरा	१	२	V3
१४६	दिल व. वुढा	सेतु	ईरिवाड	६	आरटाकुरा	१	२	V3
१४७	कृत व. वुढा	निर्मला	ईरिवाड	६	ओखरवोट	१	२	V3
१४८	खिम व. खडका	मनकुमारी	ईरिवाड	६	धारेजुर	१	३	V3
१४९	धर्म चन्द	दिलकुमारी	ईरिवाड	६	सिंगावोट	१	३	V3
१५०	अतिराम वुढा	संकरा	ईरिवाड	६	कामीडेरा	१	२	V3
१५१	अल व. वुढा	रेखा	ईरिवाड	६	कामीडेरा	१	२	V3
१५२	गुमान सिं. घर्ति	गंगादेवी	ईरिवाड	६	छत्रवासटोल	१	२	V3
१५३	मोहनलाल वुढा	पेउली	ईरिवाड	६	पधेरा	१	२	V3
१५४	विरध्वज चन्द	जनकयमाया	ईरिवाड	६	दुईखोली	१	३	V3
१५५	गणेश पुन	यामकुमारी	ईरिवाड	६	दुईखोली	१	२	V3
१५६	चोप व. डागी	विना	ईरिवाड	६	दुईखोली	१	३	V3
१५७	देवेन्द्र थापा मगर	मनकुमारी	ईरिवाड	६	दुईखोली	१	२	V3
१५८	दिपक वुढा	लक्ष्मी	ईरिवाड	६	दुईखोली	१	२	V3
१५९	विरेन्द्र चन्द	गिता	ईरिवाड	६	धारेजुर	१	३	V4

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
१६०	ओम प्रकाश डारी	मन्जु	ईरिवाड	६	गोजाखोला	१	३	V4
१६१	लुद्र व. चन्द	जानकी	ईरिवाड	६	पलेटावोट	१	३	V4
१६२	सुकविर वुढा	आईतमाली	ईरिवाड	६	कासपुरे	१	२	V4
१६३	धन व. वुढा	भिउमाली	ईरिवाड	६	डाडाटोल	१	२	V4
१६४	वल व. वुढा	मनसरी	ईरिवाड	६	गैराटोल	१	२	V4
१६५	विशाल वुढा		ईरिवाड	६	वैसकोट	१	२	V4
१६६	रण व. वुढा	मनकुमारी	ईरिवाड	६	कुनाधारी	१	२	V4
१६७	दिपक वुढा	कविता	ईरिवाड	६	कुनाधारी	१	२	V4
१६८	रुपलाल वुढा	दमिकला	ईरिवाड	६	ओखरवोट	१	२	V4
१६९	पुर्ण जित घर्ति	धनमाया	ईरिवाड	६	दुईखोली	१	२	V4
१७०		अनिता वुढा	ईरिवाड	६	दुईखोली	२	२	V4
१७१		पन्चकुमारी पुन	ईरिवाड	६	दुईखोली	२	२	V4
१७२	विर व. डारी	सरिता	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V2
१७३	धन व. डारी	सुकमाली	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V2
१७४	मदन डारी	विमला	ईरिवाड	७	ट्याम्के	१	३	V2
१७५	मन व. वुढा	मनकली	ईरिवाड	७	ओखेनी	१	२	V2
१७६	मदन डारी	विष्णु (आमा)	ईरिवाड	७	ओखेनी	२	३	V2
१७७	रतिराम डारी		ईरिवाड	७	आठडाडा	१	३	V2
१७८	चन्द्र दमाई	जोखि	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	१	V2
१७९	दल व. वली	अमृता	ईरिवाड	७	चिसापानी	१	३	V2
१८०	सुरेन्द्र डारी	शरस्वती	ईरिवाड	७	ओखेनी	१	३	V2
१८१	प्रविण डारी	तिलमती	ईरिवाड	७	स्यानावाजेखोर	१	३	V2
१८२	वागविर डारी	सर्केनी	ईरिवाड	७	फुरकेमेल	१	३	V2
१८३	खिम व. डारी	दलमाया	ईरिवाड	७	तिनमेल	१	३	V2
१८४	गणेश वली	सिता	ईरिवाड	७	साईखोला	१	३	V2
१८५	सुन्दर खत्री	कलसरी	ईरिवाड	७	फिरकुली	१	३	V2
१८६	माल व. डारी	विमला	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	३	V2
१८७	कल व. वली	चुनादेवी	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	३	V2
१८८	तेज व. डारी	विष्णु	ईरिवाड	७	ट्याम्के	१	३	V2
१८९	भद्र व. वुढा	कैसरा	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V2
१९०	साउने डारी	शसिला	ईरिवाड	७	चुचुहाल्ने	१	३	V2
१९१	टेक व. डारी	गौमाली (वुहारी)	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V2

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मध्येसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
१९२	कैलाशी डागी	अमृता	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V2
१९३	हुकुम व. डागी	खेमा	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	३	V2
१९४	हर्क सिं. डागी	हरिकला	ईरिवाड	७	डाडा	१	३	V2
१९५	तुल व. डागी	निर्मला	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V2
१९६	गण व. डागी	खिर्मि	ईरिवाड	७	डाडा	१	३	V2
१९७	प्रविर डागी	सरिता	ईरिवाड	७	ओखेनी	१	३	V2
१९८	गोपाल डागी		ईरिवाड	७	लुपा	१	३	V2
१९९	गण व. डागी	यमकला	ईरिवाड	७	जुईखोली	१	३	V2
२००	नर व. डागी	पवित्रा	ईरिवाड	७	डाडा	१	३	V2
२०१	राम व. डागी	लालसरी	ईरिवाड	७	हाईवाडखोला	१	३	V2
२०२	टेकेन्द्र वुढा	कमारी (आमा)	ईरिवाड	७	हाईवाड	२	२	V2
२०३	मन्साराम डागी	रामकुमारी	ईरिवाड	७	लुपा	१	३	V2
२०४	कल सिं. डागी	चिजमाली	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V2
२०५	टोप व. वली	फुर्चि	ईरिवाड	७	ओलीडेरा	१	३	V2
२०६	लोक व. डागी	रामकली	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V2
२०७	रण व. डागी	मुनादेवी	ईरिवाड	७	ओखेनी	१	३	V2
२०८	प्रेम व. परियार	शसिला (आमा)	ईरिवाड	७	हाईवाड	२	१	V2
२०९	दल व. डागी	भुमा	ईरिवाड	७	धाराखोला	१	३	V2
२१०	पृथ्वी विक्रम डागी	रिमा	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V2
२११	गुय दमाई	पितुमाली	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	१	V2
२१२	जयलाल वुढा	चमेली	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V2
२१३	राम व. डागी	पानमाया	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V2
२१४	खडक डागी	पुष्पा	ईरिवाड	७	ओरालघारी	१	३	V2
२१५	खल व. वुढा	देउकुमारी	ईरिवाड	७	लुडगार	१	२	V2
२१६	थमन डागी	धनमाया	ईरिवाड	७	ट्याम्के	१	३	V2
२१७	नर व. पुन	शसिली	ईरिवाड	७	लुपा	१	२	V2
२१८	अन्त व. डागी	गंगादेवी	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	३	V2
२१९	भत्त व. डागी	विना (छोरी)	ईरिवाड	७	जुईखोली	१	३	V2
२२०	तुल व. डागी	मिना	ईरिवाड	७	जुईखोली	१	३	V2
२२१	देव प्रकाश वुढा	ओम कुमारी	ईरिवाड	७	लुडगार	१	२	V2
२२२	विरेन्द्र डागी	सुधा	ईरिवाड	७	डाडा	१	३	V2
२२३	लोकेन्द्र डागी	लक्ष्मी	ईरिवाड	७	जुईखोली	१	३	V2

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
२२४	भिम व. डार्गी	ज्ञान्तु	ईरिवाड	७	जुईखोली	१	३	V2
२२५	दल व. बुढा	मंगली	ईरिवाड	७	लुपा दमाई	१	२	V2
२२६	कर्ण व. डार्गी	मनकुमारी	ईरिवाड	७	तिनमेल	१	३	V2
२२७	नर व. बुढा	धनमाली	ईरिवाड	७	जुम्लीपोखरा	१	२	V2
२२८	कलम सिं. बुढा	भिमकुमारी	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V2
२२९	पंचराम बुढा		ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V2
२३०	गोपाल डार्गी	गौसरा	ईरिवाड	७	लुपा	१	३	V2
२३१	अल व. डार्गी	धनकली	ईरिवाड	७	तिनमेल	१	३	V2
२३२	मन व. डार्गी	धनकली	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V2
२३३	कमल डार्गी	तुलसी	ईरिवाड	७	वजिनपाखा	१	३	V2
२३४	जिवराम डार्गी	हितला	ईरिवाड	७	स्यानावाजेखोर	१	३	V2
२३५	जिवन बुढा	गौमती	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V2
२३६	पल व. डार्गी		ईरिवाड	७	खसुवाट	१	३	V2
२३७	नन्द व. डार्गी	अनिता (वुहारी)	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
२३८	प्रेम व. डार्गी		ईरिवाड	७	लुपा	१	३	V3
२३९	काशिराम वली	आसमाली	ईरिवाड	७	लुपा	१	३	V3
२४०	इट व. बुढा		ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	२	V3
२४१	गोपाल बुढा	नजरा	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V3
२४२	मन्साराम पुन	विष्णु	ईरिवाड	७	लुपा	१	२	V3
२४३	भिम व. बुढा	रुपा (छोरी)	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V3
२४४	टिकाराम डार्गी	नौसरा (वुहारी)	ईरिवाड	७	जुम्लीपोखरा	१	३	V3
२४५	कर्ण व. कामी		ईरिवाड	७	आठडाडा	१	१	V3
२४६	छोटीलाल डार्गी	मनकला	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V3
२४७	जय प्रकाश डार्गी	आशा	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V3
२४८	पट व. डार्गी	डिलमाया	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V3
२४९	विर व. डार्गी	विर्मा	ईरिवाड	७	फुर्केमेल	१	३	V3
२५०	कुल व. डार्गी	मिना	ईरिवाड	७	फुर्केमेल	१	३	V3
२५१	आशाराम खत्री	पवित्रा	ईरिवाड	७	फिरकुली	१	३	V3
२५२	विर व. वली	भिमकुमारी	ईरिवाड	७	चिसापानी	१	३	V3
२५३	हर्क व. वली	रामकली	ईरिवाड	७	चिसापानी	१	३	V3
२५४	मनराज वली	चित्रमाली	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
२५५	तुल व. डार्गी	रामकली	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
२५६	पर्से वली	हरिकला	ईरिवाड	७	साईखोला	१	३	V3
२५७	नर व. डागी	नन्दकुमारी	ईरिवाड	७	गर्खाडेरा	१	३	V3
२५८	रिम व. डागी	मिना	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V3
२५९	हरि डागी	खिउरी	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V3
२६०	गणेश डागी	सपना	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
२६१	निम व. वली	सरुनी	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
२६२	देउ प्रशाद डागी	तुलसी	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
२६३	उमे डागी	गौमाली	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V3
२६४	विर्खलाल डागी	मनसरी	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V3
२६५	पल व. डागी	पवित्रा	ईरिवाड	७	जुम्लीपोखरा	१	३	V3
२६६	प्रेम डागी	निर्मला	ईरिवाड	७	फुरकेमेल	१	३	V3
२६७	खिम व. डागी	देवीका	ईरिवाड	७	पोखरनेटा	१	३	V3
२६८	कलिभान डागी	कर्णमाली	ईरिवाड	७	जुम्लीपोखरा	१	३	V3
२६९	गन व. डागी	तिलसरी	ईरिवाड	७	जुम्लीपोखरा	१	३	V3
२७०	विर्खे डागी	बनमाली	ईरिवाड	७	जुम्लीपोखरा	१	३	V3
२७१	शेर व. डागी	कौशिला	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V3
२७२	देविलाल वली	मनिषा	ईरिवाड	७	साईखोला	१	३	V3
२७३	कृष्ण डागी	कलसरी	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V3
२७४	रमेश डागी	भुर्पि (आमा)	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	२	३	V3
२७५	मान सिं. वली	नन्दा	ईरिवाड	७	छेउ	१	३	V3
२७६	कविराम डागी	हरिकला	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
२७७	मन्साराम वली	कमला (आमा)	ईरिवाड	७	लुपा	२	३	V3
२७८	जिवराज वली	जैमती	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
२७९	भद्र व. डागी	ईन्द्रकली	ईरिवाड	७	लुरीमुती	१	३	V3
२८०	दान व. डागी	सितला	ईरिवाड	७	डाडा	१	३	V3
२८१	तुल व. डागी	हिमानी	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V3
२८२	अवविर डागी	राधा	ईरिवाड	७	गर्खाडेरा	१	३	V3
२८३	विर व. वली	पवित्रा	ईरिवाड	७	लुपा	१	३	V3
२८४	दल व. डागी	प्रमिला	ईरिवाड	७	लुपा	१	३	V3
२८५	जित व. वली	सिता	ईरिवाड	७	लुपा	१	३	V3
२८६	प्रेम डागी	पानसरी	ईरिवाड	७	जुम्लीपोखरा	१	३	V3
२८७	हस्त व. बुढा	तिलकुमारी (वुहारी)	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मध्येसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
२८८	कण्णलाल परियार	सिता	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	१	V3
२८९	ओम प्रकाश परियार	निशा	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	१	V3
२९०	जय प्रकाश डागी	आशा	ईरिवाड	७	ओखेनी	१	३	V3
२९१	लेखराज वुढा		ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V3
२९२	विर व. डागी	आईली	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
२९३	प्रेम वली	तुलसी	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
२९४	दल व. डागी	शर्मा कुमारी (आमा)	ईरिवाड	७	लुपा	२	३	V3
२९५	चन्द्र व. वुढा	धनकुमारी (वुहारी)	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V3
२९६	वल व. डागी		ईरिवाड	७	हाईवाड	१	३	V3
२९७	मन व वुढा	सिता	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V3
२९८	अम्मर वुढा	इन्द्रकुमारी	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	२	V3
२९९	जयन्द्र वि.क.		ईरिवाड	७	हाईवाड	१	१	V3
३००	वल प्रसाद वुढा	नौमाली (आमा)	ईरिवाड	७	हाईवाड	२	२	V3
३०१	वली कामी	लालसरी	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	१	V3
३०२	कलिभान डागी		ईरिवाड	७	सल्लेगैरा	१	३	V3
३०३	गोल व. डागी	गिता (वुहारी)	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
३०४	रुपलाल डागी	मन्जु (वुहारी)	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
३०५	मन्साराम वली		ईरिवाड	७	लुपा	१	३	V3
३०६	वृष व. डागी	चिजमाली	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V3
३०७	टोप व. वली		ईरिवाड	७	ओलीडेरा	१	३	V4
३०८	मैते कामी		ईरिवाड	७	आठडाडा	१	१	V4
३०९	भद्र व. डागी	फलमती	ईरिवाड	७	बलडेरा	१	३	V4
३१०	मोहन डागी	देउसरी	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V4
३११	कुल व. वली	खिर्मि	ईरिवाड	७	साईखोला	१	३	V4
३१२	डिल व. डागी	लालमाया	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V4
३१३	लाल व. डागी	दिपा	ईरिवाड	७	फुरकेमेल	१	३	V4
३१४	लाल व. वुढा	विना कुमारी	ईरिवाड	७	ओखेनी	१	२	V4
३१५	मने खत्री	वासु	ईरिवाड	७	फिरकुली	१	३	V4
३१६	नन्द व. डागी	देवीकला	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V4
३१७	धन व. खत्री	गौरी	ईरिवाड	७	फिरकुली	१	३	V4
३१८	भिमे डागी	लिला	ईरिवाड	७	चारेढुंगा	१	३	V4
३१९	शेर व. खत्री	पुष्पा	ईरिवाड	७	फिरकुली	१	३	V4

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
३२०	प्रेम डार्गी	उर्मिला	ईरिवाड	७	वजिनपाखा	१	३	V4
३२१	मन व. डार्गी		ईरिवाड	७	धाराखोला	१	३	V4
३२२	कलविर खत्री	रुपा	ईरिवाड	७	फिरकुली	१	३	V4
३२३	मन व. डार्गी	मनकुमारी	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	१	३	V4
३२४	शंकर डार्गी	ओकि (आमा)	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	२	३	V4
३२५	शेर व. डार्गी	तिलसरी	ईरिवाड	७	लुरीमुती	१	३	V4
३२६	कपे वली	भुमसरी	ईरिवाड	७	साईखोला	१	३	V4
३२७	जय व. दमाई	विनु	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	१	V4
३२८		रुपकली वुढा	ईरिवाड	७	हाईवाड	२	२	V4
३२९	हरि परियार	उषा	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	१	V4
३३०	दिनेश परियार	पम्फा (आमा)	ईरिवाड	७	लुपा दमाई	२	१	V4
३३१	विर सिं. डार्गी	रामकली (आमा)	ईरिवाड	७	चर्चुहाल्ने	२	३	V4
३३२	भुपलाल डार्गी	वविता (वुहारी)	ईरिवाड	७	हाईवाड	१	३	V4
३३३	पुनाराम वुढा	भिउसरी (छोरी)	ईरिवाड	७	लुपा	१	२	V4
३३४	दल व. वुढा	नारु	ईरिवाड	७	लुपा	१	२	V4
३३५	अल व. परियार	कमिनी	ईरिवाड	७	लुपा	१	१	V4
३३६	गणेश डार्गी	वालीका	ईरिवाड	७	तिनमेल	१	३	V4
३३७	प्रेम परियार	राधा	ईरिवाड	७	लुपा	१	१	V4
३३८	मन व. दमाई		ईरिवाड	७	लुपा	१	१	V4
३३९	कर्ण व. पुन		ईरिवाड	७	लुपा	१	२	V4
३४०	केशर वली	गौमाली (आमा)	ईरिवाड	७	हाईवाड	२	३	V4
३४१	ज्योती चन्द	डवलकुमारी	ईरिवाड	८	खरिखोट	१	३	V2
३४२	राम व. चन्द	अम्बिका (वुहारी)	ईरिवाड	८	खरिखोट	१	३	V2
३४३	भापिराम डार्गी	देउकुमारी	ईरिवाड	८	डाङागाउ	१	३	V2
३४४	दिल व. परियार		ईरिवाड	८	छारिखोला	१	१	V3
३४५	भुपु परियार		ईरिवाड	८	खोलापारी	१	१	V3
३४६	दलविर परियार		ईरिवाड	८	खोलापारी	१	१	V3
३४७	रत्न परियार		ईरिवाड	८	खोलापारी	१	१	V3
३४८	नन्दु परियार		ईरिवाड	८	खोलापारी	१	१	V3
३४९	पुर्ण परियार		ईरिवाड	८	खोलापारी	१	१	V3
३५०	वल व. परियार		ईरिवाड	८	छारिखोला	१	१	V3
३५१	भाग व. थापा	आरती	ईरिवाड	८	विस्नाधारा	१	३	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
३५२	भुपेन्द्र व. थापा	सन्सारी	ईरिवाड	८	विस्नाधारा	१	३	V3
३५३	शेर व. शर्मा	लिला	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
३५४	खडक व. के.सी.	भानमती	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
३५५	रुपलाल के.सी.	गिता (भाउजु)	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
३५६	भुवन के.सी.	कलादेवी (आमा)	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	२	३	V3
३५७	विर व. डागी	विमला	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
३५८	घपेन्द्र के.सी.	खर्की	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
३५९	खुम व. के.सी.	नजरा	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
३६०	धपेन्द्र के.सी.	खिमा (बुहारी)	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
३६१	तोप व. के.सी.	लालसरी	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
३६२	रोशन के.सी.	कमला	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
३६३	हर्कमान बुढा	मनकुमारी	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	२	V3
३६४	खिमलाल के.सी.	नौमाली	ईरिवाड	८	वाहुनटाकुरा	१	३	V3
३६५	दिपेन्द्र थापा	दिलकुमारी	ईरिवाड	८	वाहुनटाकुरा	१	२	V3
३६६	शोभाराम शर्मा		ईरिवाड	८	वाहुनटाकुरा	१	३	V3
३६७	गोपाल पैसाद शर्मा	सरुपादेवी	ईरिवाड	८	वाहुनटाकुरा	१	३	V3
३६८	भरत व. थापा	कलसा	ईरिवाड	८	थानीकोट	१	२	V3
३६९	विजय थापा	रमिता	ईरिवाड	८	थानीकोट	१	२	V3
३७०	दल व. थापा	मनकली (आमा)	ईरिवाड	८	थानीकोट	२	२	V3
३७१	विर व. थापा	गिता	ईरिवाड	८	थानीकोट	१	२	V3
३७२	तिल व. रिजाल	मिना	ईरिवाड	८	थानीकोट	१	३	V3
३७३	मन व. थापा	कमला	ईरिवाड	८	थानीकोट	१	२	V3
३७४	शत्तिराम डागी	हर्ककाली (आमा)	ईरिवाड	८	खसुवोट	२	३	V3
३७५	मन व. बली		ईरिवाड	८	उरिमधारा	१	३	V3
३७६	तुल्सीराम थापा	मनकुमारी	ईरिवाड	८	उरिमधारा	१	२	V3
३७७	कुल व. कामी	पितमाली	ईरिवाड	८	आरनवोट	१	१	V3
३७८	जयन्द्र वि.क.	पुष्पा	ईरिवाड	८	तल्नाडेरा	१	१	V3
३७९	ईन्द्र वि.क.	देउकली	ईरिवाड	८	तल्नाडेरा	१	१	V3
३८०	धन व. थापा	फिस्टा	ईरिवाड	८	लाम्पाटा	१	२	V3
३८१	कलविर बुढा	विनु	ईरिवाड	८	ओर्खेनी	१	२	V3
३८२	दलविर थापा	खडकमाली	ईरिवाड	८	लाम्पाटा	१	२	V3
३८३	कर्ण व. घर्ति		ईरिवाड	८	भुपा	१	२	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
३८४	खडक व. घर्ति	सुन्तली	ईरिवाड	८	भुपा	१	२	V3
३८५	सन्त व. घर्ति	सर्केनी	ईरिवाड	८	भुपा	१	२	V3
३८६	वलिराम थापा		ईरिवाड	८	विस्नाधारा	१	२	V3
३८७	अर्जुन कामी	समुन्द्रा	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
३८८	चोपिलाल कामी	शिला	ईरिवाड	८	दर्वेलडेरा	१	१	V3
३८९	गण व. कामी	दिपसरा	ईरिवाड	८	दर्वेलडेरा	१	१	V3
३९०	खडक कामी	कमला	ईरिवाड	८	पातिहाला	१	१	V3
३९१	गण व. कामी	चमेली	ईरिवाड	८	पातिहाला	१	१	V3
३९२	विर सिं. कामी	दिल कुमारी	ईरिवाड	८	मेलपानी	१	१	V3
३९३	भुपाल कामी	लालसरी	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V3
३९४	अल व. सुनार	वविता	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V3
३९५	लिल वि.क.	पार्वती	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V3
३९६	गणेश वि.क.	कमला	ईरिवाड	८	वजेनीडाडा	१	१	V3
३९७	देउ प्रसाद कामी	कमला	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
३९८	शुरेस वि.क.	गिता	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
३९९	विर व. कामी	तुल्सी	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
४००	कृष्ण व. वि.क.	खिना	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
४०१	खिम व. डार्गी	मिना	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	३	V3
४०२	देवराज थापा	दिपा	ईरिवाड	८	रिठावोट	१	२	V3
४०३	मोतीराम पुन		ईरिवाड	८	रिठावोट	१	२	V3
४०४	लोकेन्द्र थापा	हरिमाया	ईरिवाड	८	रिठावोट	१	२	V3
४०५	मिलन डार्गी	लिल कुमारी	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	३	V3
४०६	अन व. थापा		ईरिवाड	८	रिठावोट	१	२	V3
४०७	तिल व. डार्गी	अनिता	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	३	V3
४०८	दुर्गा व. कामी	रामकली	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V3
४०९	लोक व. कामी	कमला	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V3
४१०	नर व. रिजाल	सम्झना	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	३	V3
४११	मौले दमाई	भुमिसरा	ईरिवाड	८	रचनमारे	१	१	V3
४१२	इन्द्र व. थापा	प्रेम कुमारी	ईरिवाड	८	रचनमारे	१	२	V3
४१३	धन व. थापा	भिम कुमारी	ईरिवाड	८	रचनमारे	१	२	V3
४१४	भुपलाल थापा	लालमती	ईरिवाड	८	रचनमारे	१	२	V3
४१५	धन व. दमाई		ईरिवाड	८	विरता	१	१	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	ठोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
४१६	दिल व. परियार	भरना	ईरिवाड	८	विरता	१	१	V3
४१७	दिल व. थापा		ईरिवाड	८	विरता	१	२	V3
४१८	शुसिल सुनार	विपना	ईरिवाड	८	दर्वेलडेरा	१	१	V3
४१९	लिल कुमार थापा	दात कुमारी (आमा)	ईरिवाड	८	विरता	२	२	V3
४२०	नर सिं. वि.क.	सिता	ईरिवाड	८	बजेनीडाडा	१	१	V3
४२१	ठग व. कामी	कृष्णी	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
४२२	दल वि.क.	सिता	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
४२३	तिलक वि.क.	सरिता	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
४२४	करण वि.क.	विर्समाली	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
४२५	नर्जित वि.क.	हस्तकला	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V3
४२६	थम व. कामी	तारा	ईरिवाड	८	डाडागाउ	१	१	V3
४२७	तुल व. दमाई	पानसरी	ईरिवाड	८	भिरवारी	१	१	V3
४२८	दल व. दमाई	कमला	ईरिवाड	८	भिरवारी	१	१	V3
४२९	तुलु परियार	रामकली	ईरिवाड	८	भिरवारी	१	१	V3
४३०	खिम व. परियार	भिमकुमारी	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V3
४३१	गणेश परियार	गनसरी	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V3
४३२	चन्द्र दमाई	चन्द्रकला	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V3
४३३	गन्ज व. दमाई	विमला	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V3
४३४	पुर्ण परियार	सम्जा (आमा)	ईरिवाड	८	कोटघर	२	१	V3
४३५	गोपाल दमाई	नन्दकला (वुहारी)	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V3
४३६	दुर्गे दमाई	देउसरा	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V3
४३७	नर व. थापा		ईरिवाड	८	ओखरवोट	१	२	V3
४३८	भिम व. घर्ति		ईरिवाड	८	डाडागाउ	१	२	V3
४३९	धन व. दमाई	खलसरी	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V3
४४०	सुकराम दमाई	राजकुमारी	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V3
४४१	भिम व. परियार	राममाया	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V3
४४२	प्रेम घर्ति	कमला	ईरिवाड	८	डाडागाउ	१	२	V3
४४३	गोवर्धन थापा		ईरिवाड	८	डाडागाउ	१	२	V3
४४४	आसपुर थापा	दिलकुमारी (वुहारी)	ईरिवाड	८	डाडागाउ	१	२	V3
४४५	गुमान डारी	खिउरी	ईरिवाड	८	डाडागाउ	१	३	V3
४४६	खडक डारी	टिकु	ईरिवाड	८	डाडागाउ	१	३	V3
४४७	गुमान सिं. दमाई	धनकुमारी	ईरिवाड	८	डाडागाउ	१	१	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
४४६	भिमे दमाई	संगिता	ईरिवाड	८	दलुमानी	१	१	V3
४४७	हेमराज थापा		ईरिवाड	८	रचनमारे	१	२	V3
४५०	सउरे दमाई	मनसरा	ईरिवाड	८	रचनमारे	१	१	V3
४५१	बलु दमाई	तिलसरी	ईरिवाड	८	रचनमारे	१	१	V3
४५२	मंगले दमाई	सुमित्रा	ईरिवाड	८	रचनमारे	१	१	V3
४५३	खुम व. के.सी.	नजरा	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V3
४५४	टेक व. वि.क.	सुनिता	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V4
४५५	कर्ण व. दमाई		ईरिवाड	८	छारिखोला	१	१	V4
४५६	विशाल थापा	पार्वती	ईरिवाड	८	विस्नाधारा	१	२	V4
४५७	वल व. दमाई	भागु	ईरिवाड	८	खोलापारी	१	१	V4
४५८	भ्रमण परियार	मनिषा	ईरिवाड	८	खोलापारी	१	१	V4
४५९	कमल वादी	दिलमाया (आमा)	ईरिवाड	८	वादीटोल	२	१	V4
४६०	पोष्ट व. वुढा	नन्दकुमारी	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	२	V4
४६१	भरत व. वुढा	संगिता	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	२	V4
४६२	गण व. वुढा	तिलवती	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	२	V4
४६३	गोपिलाल शर्मा	खिर्मी	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V4
४६४	देउवर घर्ति	देउकली	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	२	V4
४६५	शुरेस वुढा	नौमाली	ईरिवाड	८	वाहुनटाकुरा	१	२	V4
४६६	मनराज थापा	विपना	ईरिवाड	८	थानीकोट	१	२	V4
४६७	भिउमल थापा	आसपुरा	ईरिवाड	८	थानीकोट	१	२	V4
४६८	भक्त व. वि.क.		ईरिवाड	८	उरिमधारा	१	१	V4
४६९	कर्ण व. वली	कौशिला	ईरिवाड	८	उरिमधारा	१	३	V4
४७०	नन्दे वली	नन्दकुमारी	ईरिवाड	८	उरिमधारा	१	३	V4
४७१	खिमानन्द शर्मा		ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	३	V4
४७२	किसन सुनार	धनिषा	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V4
४७३	लक्ष्मीराम कामी	शिला	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V4
४७४	रामचन्द्र वादी	भुस्मा	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४७५	तिलक वादी	मनिषा	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४७६	जिवन वादी	सिता	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४७७	टिकाराम कामी	मनकली	ईरिवाड	८	चुक्कोट	१	१	V4
४७८	मान सिं. कामी	डिलमाया	ईरिवाड	८	आरनवोट	१	१	V4
४७९	सुकलाल वादी	आईतमाली	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
४८०	कमल सुनार	सर्मिला	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V4
४८१	गुमान सुनार	सपना	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V4
४८२	खिम व. कामी	मनमाली	ईरिवाड	८	आरनवोट	१	१	V4
४८३	दिल व. वि.क.	मिना	ईरिवाड	८	तल्नाडेरा	१	१	V4
४८४	विनाराम वादी	विनिता	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४८५	काला वादी	रामप्यारी	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४८६	वल व. वादी	श्रुजना	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४८७	कर्मराज वि.क.	सुमन	ईरिवाड	८	तल्नाडेरा	१	१	V4
४८८	वलविर वि.क.	मिना	ईरिवाड	८	वाजिनडाडा	१	१	V4
४८९	नर व. वादी	पिउमाली	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४९०	चन्द्र वि.क.	आशा	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V4
४९१	दिपक वादी	उजेली (आमा)	ईरिवाड	८	वादीटोल	२	१	V4
४९२	अम्मर वादी	तारा	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४९३	राम व. वादी	आईती	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४९४	प्रकाश वादी	दिपा	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
४९५	हकुम थापा	दिपसरा	ईरिवाड	८	लाम्पाटा	१	२	V4
४९६	गुमान सिं. वि.क.	असरी	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V4
४९७	प्रेम वि.क.	पवित्रा (आमा)	ईरिवाड	८	जयलडेरा	२	१	V4
४९८	शिवराज वि.क.	रामकली	ईरिवाड	८	जयलडेरा	१	१	V4
४९९	माल व. कामी	पिउमाली	ईरिवाड	८	दर्वेलडेरा	१	१	V4
५००	गुमान सिं. वि.क.	कमला	ईरिवाड	८	पातिहाला	१	१	V4
५०१	राजु वि.क.	कल्पना	ईरिवाड	८	पातिहाला	१	१	V4
५०२	रण व. कामी	रामकली	ईरिवाड	८	पातिहाला	१	१	V4
५०३	सहविर कामी	पिउमाली	ईरिवाड	८	पातिहाला	१	१	V4
५०४	चन्द्र व. वि.क.	प्रमिला	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V4
५०५	जगदिश कामी	कौशिला	ईरिवाड	८	मेलपानी	१	१	V4
५०६	सुन्दर वि.क.	धनमाया	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V4
५०७	राजु सुनार	सिता	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V4
५०८	रमेश वि.क.	खर्कि	ईरिवाड	८	वजेनीडाडा	१	१	V4
५०९	ओम व. दमाई	चिउसरा	ईरिवाड	८	खोलापारी	१	१	V4
५१०	अम्मर सिं. दमाई	हितकुमारी	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V4
५११	मन्साराम थापा	गिता	ईरिवाड	८	पुर्णागाउ	१	१	V4

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
५१२	कल सिं. परियार	किरण	ईरिवाड	८	भिरेवारी	१	१	V4
५१३	भिमलाल कामी	दिलकुमारी	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V4
५१४	मन व. कामी	केशरी	ईरिवाड	८	वजेनीडाडा	१	१	V4
५१५	हरि व. कामी	पपिला	ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V4
५१६	रत्न व. वादी	फुलमाया	ईरिवाड	८	वादीटोल	१	१	V4
५१७	भक्तु दमाई	विष्णु	ईरिवाड	८	विरता	१	१	V4
५१८	पुनाराम थापा	भिमकली	ईरिवाड	८	गोरनेटा	१	२	V4
५१९	विर व. थापा	विष्णु	ईरिवाड	८	विरता	१	२	V4
५२०	चन्द्र सुनार	शर्मिला	ईरिवाड	८	दर्वेलडेरा	१	१	V4
५२१	अलविर दमाई	कल्चु (दिदि)	ईरिवाड	८	खोलापारी	१	१	V4
५२२	कर्ण व. वि.क.	गौमती	ईरिवाड	८	वजेनीडाडा	१	१	V4
५२३	अल व. सुनार	मेलिना	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V4
५२४	मन व. वि.क.	गंगा	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V4
५२५	धनु कामी	विर्सना	ईरिवाड	८	दहवांग	१	१	V4
५२६	भिम व. थापा		ईरिवाड	८	भिरवारी	१	२	V4
५२७	तारा परियार	सिता	ईरिवाड	८	भिरवारी	१	१	V4
५२८	कलम सिं. परियार	वागमती	ईरिवाड	८	भिरवारी	१	१	V4
५२९	लाल व. दमाई		ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V4
५३०	भिम व. कामी		ईरिवाड	८	वाघखोर	१	१	V4
५३१	सकतु परियार		ईरिवाड	८	पनेराखोला	१	१	V4
५३२		लिला परियार	ईरिवाड	८	कोटघर	२	१	V4
५३३	शान्त परियार	खली	ईरिवाड	८	पनेराखोला	१	१	V4
५३४	विर व. दमाई		ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V4
५३५	कलविर परियार	सिमा	ईरिवाड	८	पनेराखोला	१	१	V4
५३६	मैतराम दमाई	मिना	ईरिवाड	८	पनेराखोला	१	१	V4
५३७	कल व. दमाई	भुमा	ईरिवाड	८	कोटघर	१	१	V4
५३८	विजय घर्ति	रामकली	ईरिवाड	८	डाडागाउ	१	२	V4
५३९	हरि प्रसाद दाहाल	हरिकला	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V1
५४०	मन व. के.सी.	गौसरा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V1
५४१	शिव सुनार	गिता	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	१	V1
५४२	भुपल के.सी.	कमला	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V1
५४३	भिम व. खत्री	मनकली	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V1

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
५४४	चिताराम के.सी.	मनकुमारी	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V1
५४५	विक्रम चन्द	अनिता	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V1
५४६	योगेन्द्र गिरी	नन्दा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V1
५४७	रामलाल वुढा	रामकली	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V1
५४८	शत्किराम के.सी.	दिलसरी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V1
५४९	पुनाराम खत्री	देउकुमारी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V1
५५०	गोविन्द चन्द	यशोधरा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V1
५५१	शिव खडका	हेमा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V1
५५२	हरि प्रसाद खत्री	मोतिकला	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V1
५५३	जयन्द्र विक्रम के.सी.	सामना	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V1
५५४	आसपुर वुढा	पुर्णकली (आमा)	ईरिवाड	९	रपा	२	२	V1
५५५	ओमलाल वुढा	कमला	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V1
५५६	प्रताप खडका	दिपा	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V1
५५७	दिलिप डार्गी	विमला	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V1
५५८	अल व. खडका	हिमा	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V1
५५९	माल व. के.सी.	चन्द्रमा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V2
५६०	विरेन्द्र डार्गी	कौशिला	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V2
५६१	प्रेम वुढा	आरती	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V2
५६२	ओम प्रकाश वुढा	इन्द्रकुमारी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V2
५६३	वालकृष्ण देवकोटा	कविता	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V2
५६४	कुल प्रसाद शर्मा	शोभा	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V2
५६५	दिल किरण के.सी.	संगीता	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V2
५६६	लोक व. के.सी.	देउकुमारी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V2
५६७	कर्ण व. बली	गौमती	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V2
५६८	विरेन्द्र के.सी.	मनकुमारी	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V2
५६९	नवराज के.सी.	कमला	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V2
५७०	दयानन्द वुढा	कलसरी (आमा)	ईरिवाड	९	रपा	२	२	V2
५७१	भुपलाल घर्ति	ठकु	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V2
५७२	हुकुम के.सी.	चित्रकला	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V2
५७३	मतिराम पुन	कली	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V2
५७४	लिल व. वि.क.	लिला	ईरिवाड	९	रपा	१	१	V2
५७५	भक्त व. वुढा	मनकली	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V2

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/ओ/ठ=३, मध्येसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
५७६	विनोद पुन	रमिला	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V2
५७७	रुद्र कुमार रिजाल	पानमाया	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V2
५७८	गण व. रिजाल	मनसरा	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V2
५७९	सुर्य प्रकाश रिजाल	धिर्जा	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V2
५८०	अल व. रिजाल	दिलकुमारी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V2
५८१	जिवराज खत्री	भक्त कुमारी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V2
५८२	सर्जन के.सी.	लालमती	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V2
५८३	कमल सिं. वुढा	लिमा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V2
५८४	हरि खडका	वसन्ती	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V3
५८५	विर व. के.सी.	देउकुमारी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V3
५८६	नन्द कुमार के.सी.	वालकुमारी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V3
५८७	भुपाल के.सी.	ओमकुमारी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V3
५८८	दिलिप घर्ति	अरुणा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V3
५८९	अमर डागी	नन्नी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V3
५९०	मनपटी वुढा	सुष्मा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V3
५९१	रिसिपम वली	प्रेमा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V3
५९२	विरेन्द्र वुढा	सविता	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V3
५९३	दिल व. के.सी.	विष्णु	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V3
५९४	जगत वुढा	दिल कुमारी	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
५९५	गणेश प्रसाद घर्ति	मनसरा (आमा)	ईरिवाड	९	रपा	२	२	V3
५९६	कलविर राना	रिमा	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
५९७	गोपिराम घर्ति	तुलसी	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
५९८	भक्तु प्रसाद के.सी.	रमिता	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V3
५९९	पुर्ण व. के.सी.	गिता	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V3
६००	वुद्धिराम वुढा	भित्तमाली	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
६०१	पुर्ण व. वुढा	कमला	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
६०२	भिम व. वि.क.	विनकला	ईरिवाड	९	रपा	१	१	V3
६०३	हस्त व. पुन	दिलकुमारी	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
६०४	चन्द्र व. के.सी.	दलमती	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V3
६०५	हुकुम व. के.सी.	नन्नुकुमारी	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V3
६०६	हरि व. के.सी.	मिना	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V3
६०७	टोप व. हमाल	गिता	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V3

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षेत्र=३, मध्यसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
६०८	शालिक राम परियार	सपना	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	१	V3
६०९	शत्तिराम वली	सिता	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V3
६१०	डायमण्ड खडका	चन्द्रमा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V3
६११	सर्वजित वुढा	सरुपा	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
६१२	लोकेन्द्र घर्ति	निमा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V3
६१३	नन्दु पुन	शान्ती (फुपु)	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V3
६१४	लिल व. थापा	गौमती	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
६१५	शेर व. घर्ति	मनकुमारी	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
६१६	हस्त व. घर्ति	मिना	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
६१७	भिम व. के.सी.	नोखी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V3
६१८	हिमला खत्री	देउकुमारी	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V3
६१९	सन्तविर वुढा	राधिका (वुहारी)	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
६२०	खडगाविर वुढा	कमला	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V3
६२१	लाल व. घर्ति	नन्दासरी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६२२	भक्त व. रिजाल	लिलादेवी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V3
६२३	कमान सिं. वुढा	विष्णु	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६२४	दृउप्रसाद घर्ति	पार्वती	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६२५	प्रेम वुढा	ईन्द्रकुमारी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६२६	धने घर्ति	भिमकुमारी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६२७	मन व. घर्ति	नैसरा	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६२८	गुप्त व. थापा	आशा	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६२९	देव व. थापा	दिलमाया	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६३०	होम व. खत्री	धनमाली	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V3
६३१	अमित वुढा	उमा	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६३२	मकलाल वुढा	पुष्पा	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६३३	मोहन जंग वुढा	कमला	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६३४	धपेन्द्र वुढा		ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V3
६३५	विर व. घर्ति	आसमाली	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६३६	स्याम सिं. वुढा	जैसरी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६३७	ओम प्रकाश रिजाल		ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V4
६३८	राम कुमार राना		ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६३९	कुल प्रसाद खत्री	रामकली	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V4

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/ओ/ठ=३, मध्येसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
६४०	केशर व. खत्री	देउकुमारी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V4
६४१	अमित वुढा	ससिला	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६४२	दिल व. वुढा	भुलकुमारी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६४३	हर्कमान वुढा	सिता	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६४४	धर्म रिजाल	धनकली	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V4
६४५	मनोज चन्द	सुरजमती	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V4
६४६	चन्द्रमनि वाढी	सम्भना	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	१	V4
६४७	तिलक वाढी	सरिता	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	१	V4
६४८	लिल व. रिजाल	मनकुमारी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	३	V4
६४९	वसन्त घर्ति	निर्मला	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६५०	भिउराज थापा	आसमाली	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६५१	इन्द्र व. थापा	आरती	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६५२	भत्ते थापा	कलसा	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६५३	हुकुम थापा	कलसरी	ईरिवाड	९	ताहिवाड	१	२	V4
६५४	भिउसन वुढा	सुकमती (आमा)	ईरिवाड	९	रपा	२	२	V4
६५५	सन व. वि.क.	हिराकला	ईरिवाड	९	रपा	१	१	V4
६५६	खिमलाल के.सी.	नविना (नातिनी)	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V4
६५७	अतिराम वि.क.	कल्पना	ईरिवाड	९	रपा	१	१	V4
६५८	हर्क व. घर्ति	हरिकला	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६५९	पृथी व. के.सी.	मोतीसरा	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V4
६६०	भागिराम वि.क	रमा	ईरिवाड	९	रपा	१	१	V4
६६१	नन्द व. वि.क.	पुर्णकली	ईरिवाड	९	रपा	१	१	V4
६६२	शत्तिराम वुढा	विनसरा	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६६३	लोकेन्द्र के.सी.	वालकुमारी	ईरिवाड	९	रपा	१	३	V4
६६४	शेर सिं. घर्ति	निशा	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६६५	मोहन वुढा	राधा	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६६६	आनन्द वुढा	सिता	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६६७	टेक व. घर्ति	प्रमिला	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६६८	रण व. वुढा	पदमा	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६६९	आईतराम वुढा	सुस्मिता	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६७०	रमेश पुन	सितला	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६७१	नन्द व. घर्ति	कौसिला	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4

क्र.सं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	टोलको नाम	घरमुली पुरुष १ घरमुली महिला २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मध्येसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर
६७२	धन व. वुढा	विनिता	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६७३	अम्मर पुन	कल्पना	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६७४	विर व. वुढा	निर्मला	ईरिवाड	९	रपा	१	२	V4
६७५	खोपिराम थापा	रामकली (आमा)	ईरिवाड	९	रपा	२	२	V4
६७६	मरिचमान वुढा	नन्दा	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V4
६७७	नगेन्द्र वादी	तिलकुमारी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	१	V4
६७८	ओम प्रकाश वादी	कमला	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	१	V4
६७९	भरत व. के.सी.	चन्द्रमाया	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V4
६८०	लाल व. खत्री	खिमकुमारी	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V4
६८१	चन्द्र व. खत्री	निमकुमारी	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	३	V4
६८२	गणेश वुढा	देवकुमारी	ईरिवाड	९	लाखौलचौर	१	२	V4
६८३	हरि प्रसाद के.सी.	कुशुम	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V4
६८४	मन व. के.सी.	मनिका	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V4
६८५	पवन के.सी.	निता	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	३	V4
६८६	शेर व. वुढा	ओमकुमारी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	२	V4
६८७	रपटा व. वादी	कलौटी	ईरिवाड	९	वाघमारा	१	१	V4
६८८	कैलास वादी	रामकली (आमा)	ईरिवाड	९	वाघमारा	२	१	V4

अनुसूची ३. फोटोहरू

वडा स्तरिय शुरुवाती गोष्ठिको सहजिकरण गर्दै

वस्ती स्तरीय गोष्ठिमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतिकरण गर्दै

लापा योजना तर्जुमा गोष्ठिमा सहजिकरण गर्दै

लापा योजना तर्जुमा गोष्ठिमा वडा अध्यक्ष बाट मन्तव्य राखिदै

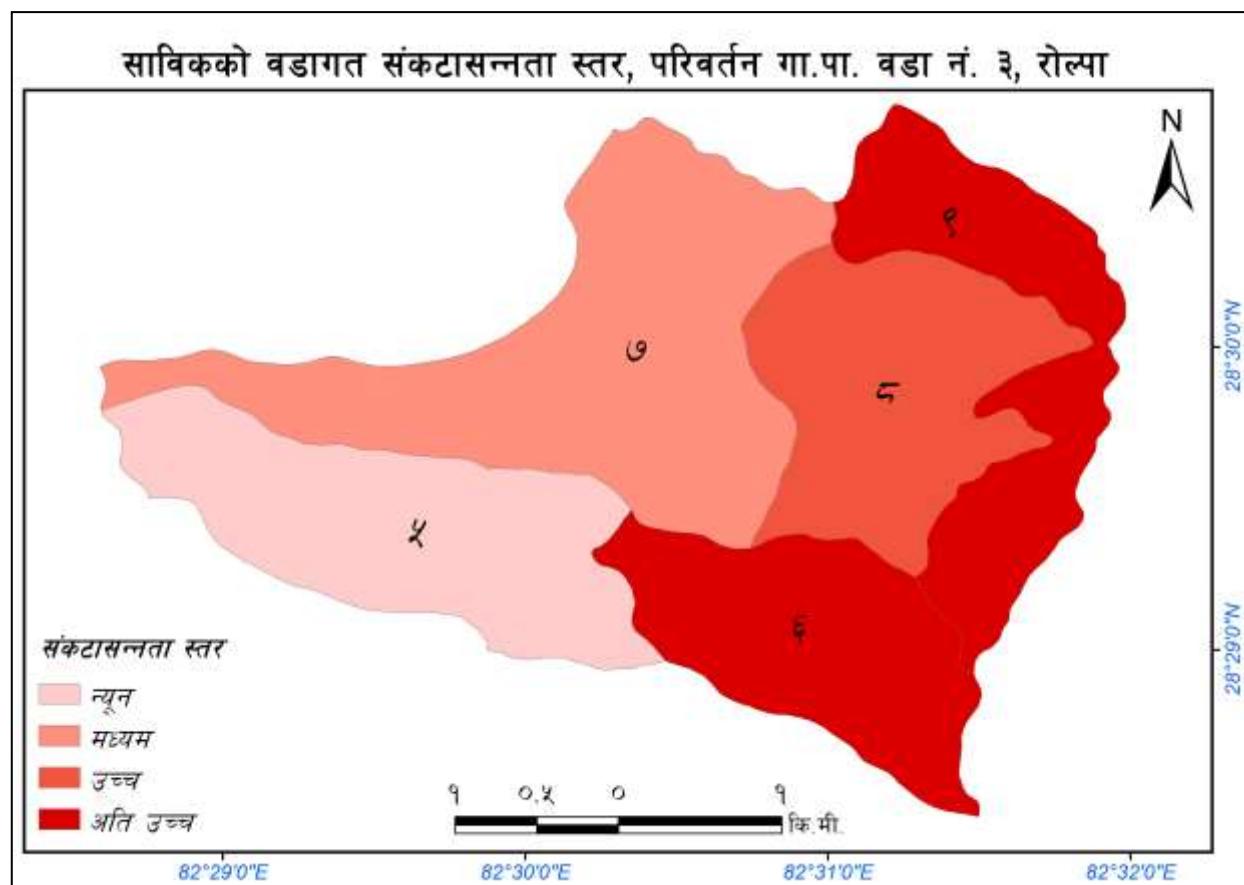

लापा योजना तर्जुमा गोष्ठिका सहभागीहरु

परिवर्तन गाउँपालिका

वडा नं. ३

रोल्पा

ASHA

Adaptation for
Smallholders in
Hilly Areas